

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Harvard College Library

FROM

Prof. H. S. White

3 2044 102 850 617

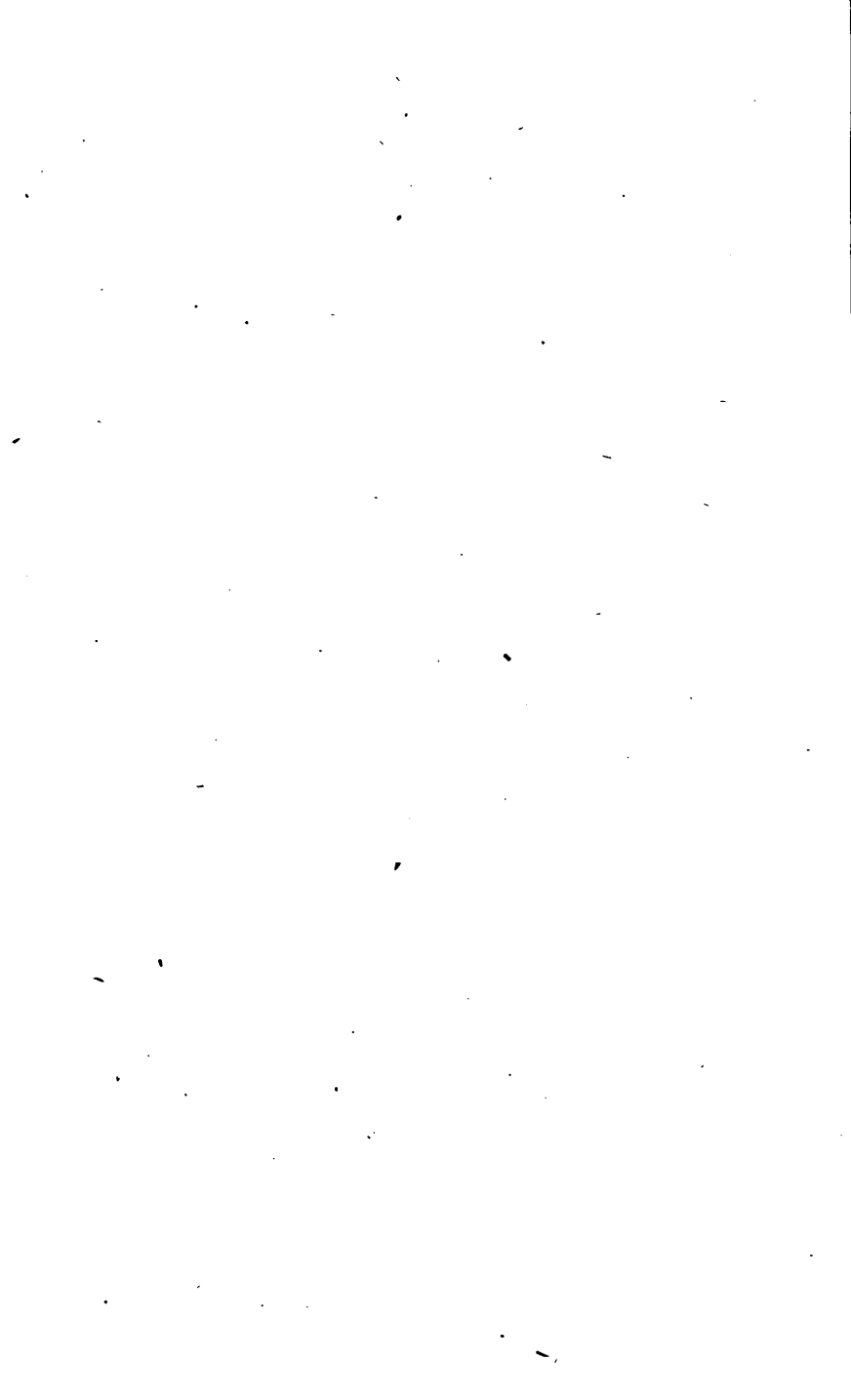

Horatio S. White.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ
ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΙ Θ.

HERODOTUS,

FROM THE TEXT OF SCHWEIGHÆUSER:

WITH

~~ENGLISH NOTES.~~

EDITED BY

C. S. WHEELER, A. M.,

TUTOR IN GREEK IN HARVARD UNIVERSITY.

Kurzſichtige Critiker haben oft ſeinem Schatten geſtäubt; aber die
Stille der Wiſſe blieb in fürchtbarer Majestät die ewige Zeugin ſeiner
Glaubwürdigkeit. HEEREN.

IN TWO VOLUMES.

VOL. II.

BOSTON:

JAMES MUNROE AND COMPANY.

1854.

EdueT1240.878.854
L

Prof. H. S. White

ἙΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ.

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

1. Οἱ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ
Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλησ-
πορτίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο,
περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. Οἱ γὰρ ὧν
6 ἀπὸ Στρυμόνος Παῖονες, χρήσαντος τοῦ Θεοῦ στρατεῦσθαι ἐπὶ
Περινθίους, καὶ ἦν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται σφεας οἱ
Περινθιοὶ ὀνομαστέ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρεῖν· ἦν δὲ μὴ
ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρεῖν· ἐποίουν οἱ Παῖονες ταῦτα. ἀντι-
κατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστήῳ, ἐνθαῦτα μουνό-
10 μαχίῃ τριφασίῃ ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἄνδρῳ,
καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλον, καὶ κύνα κυνί. νικούντων δὲ τὰ δύο
τῶν Περινθίων, ὥς ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παῖο-
νες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἰπὴν κου παρὰ σφίσι
αὐτοῖσι· “Νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέ-
15 τερον τὸ ἔργον.” οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειροῦσι
οἱ Παῖονες, καὶ πολλὸν τε ἐκράτησαν, καὶ ἔλιπον σφεων ὀλίγους.

2. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γεγόμενα ὥδε ἐγένετο·
τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας γινομένων τῶν
Περινθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθει.
20 ὥς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρηνθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος
διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν αὐτῇ οἰκημέ-
νων ἡμερούμενος βασιλεῖ· ταῦτα γὰρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου,
Θρηίκην καταστρέφεισθαι.

3. ΘΡΗΙΚΩΝ δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γε Ἰνδούς πάν-
25 των ἀνθρώπων. εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἄρχοιτο, ἢ φρονεοί κατὰ ταῦτόν,
ἄμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ

γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μὴ
κοιτε ἔγγιγνται· εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἄσθινές. Οὐνόματα δὲ
πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλη-
σίοισι πάντες χρεώνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετιών, καὶ Τραυσῶν,
καὶ τῶν κατύπερθε Κρησιτωναίων οἰκεόντων.

5

4. Τουτέων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρη-
ταί μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταυτὰ τοῖσι ἄλλοις
Θρηξὶ ἐπιτελείουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενόν
ποιεῦσι τοιαῦτα. τὸν μὲν γεγόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες
ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπεὶ τε γένητο ἀναπλῆσαι κακὰ, ἀνηγέ- 10
μενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθια· τὸν δ' ἀπογενόμενον παί-
ζοντες τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν
ἐξαπαλλαχθεὶς ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ.

5. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρησιτωναίων ποιεῦσι τοιαῦτα. ἔχει γυ-
ναῖκας ἕκαστος πολλὰς· ἐπεὶ ὧν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις 15
γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ
τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. ἥ δ' ἂν
κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπὸ τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν
σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊοτάτου ἐωυτῆς· σφαχθεῖσα
δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρὶ. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποι- 20
εῦνται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται.

6. Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρητικῶν ἐστὶ ὅδε ὁ νόμος. πωλεῦσι τὰ
τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ. τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουνσι, ἀλλ' ἐῷσι
οἷσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγασθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυ-
ρῶς φυλάσσουνσι· καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων 25
χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐσιίχθαι εὐγενὲς κέκριται· τὸ δ'
ἄστικτον ἀγεννές. ἀργὸν εἶναι κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην αἰ-
μότατον. τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊστύος κάλλιστον. οὗτοι
μὲν σφειων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσὶ.

7. Θεοὺς δὲ σέβονται μούρους τούτους· Ἄρεα καὶ Διόνυσον 30
καὶ Ἄρτεμιν. οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτέων πάρεξ τῶν ἄλλων πολιτειῶν
σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν· καὶ ὁμνύουσι μούρον τοῦτον, καὶ
λέγουσι γεγόνειν ἀπὸ Ἑρμῆος ἐωυτούς.

8. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων εἰσὶ αἶδε. τρεῖς μὲν
ἡμέρας προτιθέουσι τὸν νεκρόν· καὶ παντοῖα σφάζαντες ἱρῆϊα 35
εὐχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατα-

καύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες. χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουννομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηίκων εἰσὶ αὐται.

9. Τὸ δὲ πρὸς βυρίῳ τῆς χώρης ἔτι ταύτης οὐδεὶς ἔχει φράσαι
 5 τὸ ἀτρεκέις, οὔτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ
 πέρην ἤδη τοῦ Ἰστρου ἐρῆμος χώρα φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος.
 μούρους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἰστρου
 ἀνθρώπους τοῖσι οὐτομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους
 Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα,
 10 ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν· μικροὺς δὲ, καὶ σι-
 μοὺς, καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἄρματα
 εἶναι ὀξυτάτους· ἄρματιηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχαρίους.
 κατήκειν δὲ τουτέων τοὺς οὖρους ἄγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ.
 εἶναι δὲ Μῆδων σφίεας ἀποίκους λέγουσι. ὅπως δὲ οὗτοι Μῆδων
 15 ἄποικοι γεγόνاسι ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν
 πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύννας δ' ὧν καλέουσι Αἰγυες οἱ
 ἄνω ὑπὲρ Μασσαλῆς οἰκέοντες τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ τὰ
 δόρατα.

10. Ὡς δὲ Θρηίκες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσιν τὰ πέρην
 20 τοῦ Ἰστρου εἰσὶ· καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσω-
 τέρω. ἐμοὶ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες δοκεῖσιν λέγειν οὐκ οἰκότα·
 τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα. ἀλλὰ μοι τὰ ὑπὸ τὴν
 ἄρκτον ἀοίκητα δοκεῖ εἶναι διὰ τὰ ψύχεα. Ταῦτα μὲν νυν τῆς
 χώρης ταύτης περὶ λέγεται. τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐτῆς Με-
 25 γάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίησε.

11. ΔΑΡΕΙΟΣ δὲ, ὥς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον
 ἀπῆκετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰστυαίου τε τοῦ Μιλησίου
 εὐεργεσίης, καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μιτυληναίου Κώεω. μετα-
 πεμψάμενος δὲ σφεας ἐς Σάρδις ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ
 30 Ἰστυαῖος, αἶτε τυραννέων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς
 προσέχερζε· αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἡδωνίδα, βουλόμενος ἐν
 αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἰρέεται. ὁ δὲ Κώης,
 οἷά τε οὐ τύραννος, δημότης τε ἔων, αἰτέει Μιτυλήνης τυραννεύσαι.
 τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οὗτοι μὲν κατὰ τὰ ἐέλοντο ἐγράποντο.

35 12. Δαρεῖον δὲ συνήνεκε πρῆγμα τοιόνδε ἰδόμενον ἐπιθυμή-
 σαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζῳ, Παίονας ἐλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι

ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. Ἦν Πίλγρης καὶ Μαρτύης ἄνδρες Παιόνες, οἵ, ἐπεὶ τε Δαρεῖος διέβη ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεῖν, ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάζαντες δὲ Δαρεῖον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε. Σκευά- 5
σαντες τὴν ἀδελφεὴν ὥς εἶχον ἄριστα, ἐπ' ὕδαρ ἐπεμπον ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν, καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέκρουσαν, καὶ κλώθουσαν λῖνον. ὥς δὲ παρεξήϊε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τοῦ Δαρείῳ ἐγένετο· οὕτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὕτε Λύδια τὰ ποιούμενα ἐκ τῆς γυναικὸς, οὕτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς δὲ 10
ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελύων φυλάξαι ὃ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἢ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὅπισθε εἶποντο. ἡ δὲ, ἐπεὶ τε ἀπῆκετο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἤρσε τὸν ἵππον· ἄρσασα δὲ, καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησασμένη, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήϊε, φέρουσα τὸ ὕδαρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπέκρουσα ἐκ τοῦ βραχί- 15
ονος τὸν ἵππον, καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον.

13. Θωμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων, καὶ τὰ αὐτὸς ὦρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἑωυτῷ ἐς ὄψιν. ὥς δὲ ἄχθη, παρήσαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, οὗ κη πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τουτέων. εἰρωτέρωντος δὲ τοῦ Δαρείου ὁποδαπὴ εἴη, 20
ἔφασαν οἱ νεηνῖακοι εἶναι Παιόνες, καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν. ὁ δ' ἀμείβετο· “τίνες δὲ οἱ Παιόνες ἄνθρωποι εἰσι, καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί κείνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδεις.” οἱ δὲ οἱ ἔφραζον, ὥς “ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτούς· εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ 25
Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου· εἴησαν δὲ Τεύκρων τῶν ἐκ Τροίης ἄποικοι.” Οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον. ὁ δὲ εἰρώτα “εἰ καὶ πῦσαι εἴησαν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργατίδες.” οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν· αὐτοῦ γὰρ ὦν τοῦτόν εἶνεκα καὶ ἐποιέτο. 30

14. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγόν, ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἡθῶν Παιόνας, καὶ παρ' ἑωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλησπόντον· περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ 35
Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος, καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Παιονίην.

15. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παῖονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφείας ἰάναι, ἄλισθέντες ἐξστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης, δοκίοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβύλλοντας. οἱ μὲν δὲ Παῖονες ἦσαν ἐτοῖμοι τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύκειν. οἱ δὲ Πέρσαι
 5 πυθόμενοι συναλλύθαι τοὺς Παίονας, καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐμβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται· λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλεις αὐτέων, ἐού-
 σας ἀνδρῶν ἐρήμους· οἷα δὲ κρινῆσι ἐπιπесόντες εὐπειρώς κατέ-
 σχον. οἱ δὲ Παῖονες ὥς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλεις, αὐτίκα
 10 διασκεδασθέντες κατ' ἐωντοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδωσαν σφείας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. Οὕτω δὲ Παϊόνων Σιροπαλονές τε, καὶ Παϊόπλαι, καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἐξ ἡθέων ἑξα-
 νασιάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

16. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος, καὶ Δόβηρας, καὶ Ἀργιά-
 15 νας, καὶ Ὀδομάντους, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε. ἱκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευγμένα ἐν μέσῃ ξυτήκε τῇ λίμνῃ, ἔσودον ἐκ τῆς ἡπείρου στεινὴν ἔχοντα μὴ γεφύρῃ. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι
 20 ἱκρίοισι τὸ μὲν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἰσῆσι τοιῶδε. κομίζοντες ἐξ οὐρεος τῷ οὐνομά ἐστι Ὀρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἐκάστην ὃ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναῖκας. οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἱκρίων καλύβης τε
 25 ἐν ἣ διαίτῃται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱκρίων κάτω φε-
 ρούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτω, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες. τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑπόζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθύς. τῶν δὲ πληθὺς ἐστι τοσοῦτον, ὥστε, ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατεῖ
 30 σχοίνῳ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην· καὶ οὐ πολλὸν τινα χρόνον ἐπισχὼν ἀνασπᾷ πλήρεια ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλεῖουσι πάπρακας τε καὶ τίλωνας. Παϊόνων μὲν δὲ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

17. Μεγάβαζος δὲ ὥς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέ-
 35 λους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἐπὶ τὰ Πέρσας, οἱ μετ' αὐτὸν κείνον ἔσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ'

Ἀμύντην, αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. Ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον ἐξ οὗ ὑπερτον του-
τίων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἐκάστης ἐφοίτα· μετὰ
δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλεόμενον οὗρος ὑπερβάντα εἶναι ἐν 5
Μακεδονίῃ.

18. Οἱ ὧν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην
ὡς ἀπίκοντο, αἶτεον ἐλθόντες ἐς ὅψιν τὴν Ἀμύντειω Δαρείῳ βασι-
λεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ ταυτὰ τε ἐδίδου, καὶ σφειας ἐπὶ ξείνια
καλεῖ· παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπές, ἐδέκετο τοὺς 10
Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες
εἶπαν οἱ Πέρσαι τὰδε· “Ξεῖνε Μακεδὼν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι
Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλα-
κὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρῆδρους. σύ νυν,
ἐπεὶ περ προθύμως μὲν ἐδέξαιο, μέγας δὲ ξεινίξεις, διδοῖς τε 15
βασιλεῖ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἔπειτο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ.” Εἶπε
πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· “ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γὰρ ἐστὶ οὐκ
οὗτος, ἀλλὰ κεχωρισθαι ἀνδρας γυναικῶν· ἐπεὶ τε δὲ ὑμεῖς, ἰόντες
δεσπότηται, προσορῆξετε τουτέων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα.” Εἵ-
πας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας. αἱ δ' ἐπεὶ 20
τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντίαι ἴζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐν-
θαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς
Ἀμύντην, φάμενοι “τὸ ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσ-
σον γὰρ εἶναι ἀρχῇθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας
καὶ μὴ παριζομένης ἀντίας ἴζεσθαι ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν.” 25
ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρῆξιν· πειθομένων δὲ
τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστιῶν τε ἄπτοντο, οἷα πλεύνως
οἰνωμένοι, καὶ κού τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο.

19. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων αἰρέμας εἶχε καὶ περ δυσ-
φορέων, οἷα ὑπερδαιμάωνων τοὺς Πέρσας. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ 30
Ἀμύντειω παριών τε καὶ ὁρέων ταῦτα, αἶτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν
ἀπαθής, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἶός τε ἦν· ὥστε δὲ βαρέως φέρων
εἶπε πρὸς Ἀμύντητα τὰδε· “Σὺ μὲν, ὦ πάτερ, εἶχε τῇ ἡλικίῃ,
ἀπιδὼν τε ἀναπαύεο, μηδὲ λιπάρεις τῇ πόσει. ἐγὼ δὲ προσμένων
αὐτοῦ τῇδε πάντα τὰ ἐπιτήδεια παρέξω τοῖσι ξείνοισι.” Πρὸς 35
ταῦτα συνελθὺς ὁ Ἀμύντης, ὅτι νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλει

Ἀλέξανδρος, λέγει· “ὦ παῖ, σχεδὸν γὰρ σευ ἀνακαιομένον
 συνήμι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιεῖν τι νεώτε-
 ρον. ἐγὼ ὦν σευ χρηῖζω μηδὲν νεοχμῶσαι κατ’ ἀνδρας τούτους,
 ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχεν ὀρέων τὰ ποιούμενα. ἀμφὶ
 5 δὲ ἀπόδω τῇ ἐμῇ πείσομαι τοι.”

20. Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρήσας τουτέων οἰχώκεε, λέγει ὁ Ἀλέ-
 ξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας· “Γυναικῶν τουτέων, ὧς ξεῖνοι, πολλή
 ἐστὶ ὑμῖν εὐπετεία, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθαι μίλυσθαι, καὶ ὁκό-
 σῃσι ὦν αὐτέων· τούτου μὲν περὶ αὐτοὶ ἀποσημανέτε. νῦν δὲ,
 10 σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρῃ προσέρχεται ὑμῖν, καὶ καλῶς
 ἔχοντις ὑμέας ὀρέω μέθης, γυναικας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστί,
 ἄφετε λούσασθαι· λουσαμένας δὲ ὑπίσω προσδέκεσθε.” Εἰπας
 ταῦτα, συνέπαινοι γὰρ ἔσαν οἱ Πέρσαι, γυναικας μὲν ἐξελεθούσας
 ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικητήν. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἱσους τῇσι
 15 γυναιξὶ ἀριθμὸν ἀνδρας λειογενεῖους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθίῃτι
 σκευάσας, καὶ ἐγχερίδια δούς, παρήγες ἔσω. παράγων δὲ τούτους
 ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· “ὦ Πέρσαι, οἴκατε πανδαισίῃ τελὲς
 εἰσιτισθαι. τὰ τε γὰρ ἄλλα ὅσα ἔχομεν, καὶ πρὸς, τὰ οἶά τε ἦν
 ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν ἄρεσσι. καὶ δὴ καὶ τόδε, τὸ
 20 πάντων μέγιστον, τὰς τε ἑωυτῶν μητέρας καὶ τὺς ἀδελφεὰς ἐπι-
 दाφιλευόμεθα ὑμῖν, ὥς παντελέως μάθῃτε τιμειώμενοι πρὸς ἡμέων
 τῶν περ ἔστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλεῖ τῷ πέμψαντι ἀπαγγείλητε,
 ὥς ἀνὴρ Ἑλλήν Μακεδόνων ὑπαρχος εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τρα-
 πέζῃ καὶ κοίτῃ.” Ταῦτα εἰπας Ἀλέξανδρος παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ
 25 ἄνδρα Μακεδόνα ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ. οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ σφῶν οἱ
 Πέρσαι ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς.

21. Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ
 καὶ ἡ θεραπῆτῃ αὐτέων· εἶπετο γὰρ δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ
 θεράποντες, καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή· πάντα δὲ ταῦτα ἅμα
 30 πᾶσι κείνοισι ἡράνιστο. Μετὰ δὲ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὑστερον,
 ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τουτέων μεγάλη ἐκ τῶν Περσέων ἐγένετο· καὶ
 σφῶας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δούς πολλὰ, καὶ
 τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφεήν, τῇ οὖνομα ἦν Γυναιή· δούς δὲ ταῦτα κατέ-
 λαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρῃ, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν διζημένων τοὺς
 35 ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ. ὁ μὲν νυν τῶν Περσέων τουτέων
 θάνατος οὕτω καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη.

22. Ἕλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδικκω γεγονότας, κατὰ περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτὸς τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὕπισθε λόγοισι ἀποδείξω ὥς εἰσι Ἕλληνες· πρὸς δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διεποντίες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἐλομένου, καταβάντες ἐπ' 5 αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθουσόμενοι Ἑλλήνων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβαρίων ἀγωνιστέον εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων. Ἀλέξανδρος δὲ, ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὥς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα, καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ. ταῦτα μὲν νυν οὕτω καὶ ἐγένετο. 10

23. ΜΕΓΑΒΑΖΟΣ δὲ ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνθεῦτεν δὲ διαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς Σάρδεις. αἵτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἰστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς σχεδίστης, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμὸν, τῷ οὐνομά ἐστι Μύρκινος, 15 μαθὼν ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιούμενον ἐκ τοῦ Ἰστιαίου, ὥς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδεις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρεῖω τάδε· “ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτίσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκῃ; ἵνα ἰδῇ τε ναυπηγῆσιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα· 20 ὁμιλὸς τε πολλὸς μὲν Ἕλληνα περιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος, οἱ προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ποιήσουσι τοῦτο τὸ ἂν κείνος ἐξηγήται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. Σὺ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκῇ πολέμῳ συνέχῃαι· τρόπῳ δὲ ἡπίῳ μεταπεμψάμενος παῦσον. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν ὅπως 25 μηκέτι κείνος ἐς Ἕλληνας ἀπίξεται.”

24. Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἔπειθε Δαρεῖον, ὥς εὖ προορίων τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ, ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον, ἔλεγε τάδε· “Ἰστιάε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει· Ἐγὼ φροντίζων εὐρίσχω ἐμοὶ τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι 30 πρήγμασι οὐδένα εἶναι σὺν ἄνδρα εὐνοέστερον· τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι, ἀλλ' ἐργοῖσι οἶδα μαθὼν. νῦν ὦν, ἐπινοεῶ γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέω μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι.” Τούτοις τοῖσι ἔπεισι πιστεύσας ὁ Ἰστιάιος, καὶ ἅμα μέγα ποιούμενος βασιλῆος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπίκετο ἐς τὰς 35 Σάρδεις. ἀπικομένη δὲ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε· “Ἰστιάε, ἐγὼ σε

μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν. ἐπεὶ τε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθίων, καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδὲν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχεῖ ἐπεξήτησα ὥς σέ ἰδέειν τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι, ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμωίτατον ἀνὴρ
 5 φίλος συνετός τε καὶ εὖνοος· τὰ τοι ἐγὼ καὶ ἀμφοτέρα συνειδὼς ἔχω μαρτυρεῖν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν, εὐ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τὰδε τοι ἐγὼ προτείνομαι. Μίλητον μὲν ἔα, καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θρηῖκῃ πόλιν· σὺ δ' ἐμοὶ ἐπόμενος ἐς Σοῦσα ἔχε τὰ περ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἔων καὶ σύμβουλος."

10 25. Ταῦτα Δαρεῖος εἶπας, καὶ καταστήσας Ἀριαφέρνηα ἀδελφὸν ἐσωτοῦ ὁμοπάτριον ὑπαρχον εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυσε ἐς Σοῦσα ἅμα ἀγόμενος Ἰστιάων. Ὅτιάνεα δὲ ἀποδείξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν, τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης, γενόμενον τῶν βασιλῆων δικαυτίων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι
 15 δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάζας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότην· σπαδίζας δὲ αὐτοῦ τὸ δέσμα ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε, καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἵζων ἐδίκασε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνῃ, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ Σισάμνῃ, ἐντειλάμενός οἱ μεμνήσθαι ἐν τῷ κατὶ
 20 ζων θρόνῳ δικάζει.

26. Οὗτος ὦν ὁ Ὅτιάνης ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διαδόχος γενόμενος Μεγαβύζῳ τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε εἶλε καὶ Καλχηδονίους· εἶλε δὲ Ἄντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ· εἶλε δὲ Λαμπώνιον. λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νέας,
 25 εἶλε Ἀήμνον τε καὶ Ἰμβρον, ἀμφοτέρους ἔτι τότε ὑπὸ Πιλασγῶν οἰκτομένας.

27. (Οἱ μὲν δὴ Ἀήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο εὖ, καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὑπαρχον ἐπιστάσι Λυκάργητον τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος
 30 Σάμου ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Λυκάργητος ἄρχων ἐν Ἀήμνῳ τελευτᾷ.) Αἰτίη δὲ τούτου ἦδε· πάντας ἡνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λειποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν ἀπὸ Σκυθίων ὁπίσω ἀποκομιζόμενον. οὗτος μὲν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας.

35 28. ΜΕΤΑ ΔΕ, οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεαίς κακῶν ἦν, καὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἰῶσι γίνεσθαι κακά.

τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε· τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτῇ τε ἑωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα· κατύπερθε δὲ τούτων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν. τούτους γὰρ καταρτιστήρας ἐκ 5 πάντων Ἑλλήνων εἵλοντο οἱ Μιλήσιοι.

29. Κατήλλαξαν δὲ σφεας ὥδε οἱ Πάριοι. ὡς ἀπίκοντο αὐ-
τέων ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον, ὥρεον γὰρ δὴ σφεας δει-
νῶς οἰκοφθορημένους, ἔφασαν αὐτέων βούλεσθαι διεξιθεῖν τὴν
χώρην. ποιεῦντες δὲ ταῦτα καὶ διεξιόντες πῦσαν τὴν Μιλησίην, 10
ὅπως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνευστηκυῇ τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον,
ἀπεγραφέατο τὸ οὖνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξιλάσαντες
δὲ πῦσαν τὴν χώρην καὶ σπανίους εὐρόντες τούτους, ὡς τάχιστα
κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἄλιν ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν
τὴν πόλιν νέμειν, τῶν εὖρον τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους· 15
κέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δὴ σφεας ἐπιμελήσεσθαι
ὥσπερ τῶν σφετέρων. τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν στα-
σιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν νυν οὕτω Μι-
λησίους κατήρτισαν.

30. Τότε δὲ ἐκ τούτων τῶν πολιῶν ὥδε ἤρχετο κακὰ γίνε- 20
σθαι τῇ Ἰωνίῃ. Ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ
δήμου· φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγ-
χανε ἐπίτροπος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβρός τε ἐὼν
καὶ ἀνεψιὸς Ἰστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω, τὸν ὁ Λαρεῖος ἐν Σούσοισι
κατεῖχε. ὁ γὰρ Ἰστιαῖος τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε 25
τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἤλθον, ξεῖνοι
πρὶν ἰόντες τῷ Ἰστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον
ἐθέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ πως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμιν τινα,
καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος ὡς ἦν δι'
ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ 30
ποιεύμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἰστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε·
“ Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τούσδε παρασχέιν,
ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων· πυνθά-
νομαι γὰρ ὀκτακισχιλὴν ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ
πολλά. μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος· ἐπινοῶ δὲ 35
τῇδε. Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος· ὁ δὲ Τυτιάσπεω μὲν

ἐστι πάϊς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλῆος ἀδελφεός, τῶν δ' ἐπιθλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων ἔχων στρατιήν τε πολλήν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσῃν τῶν ἂν χρῆζωμεν." Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν ἢ δύναίτο ἄριστα· καὶ ὑπὸ χρεῶν δῶρα ἐκέλευον, καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ, ὥς αὐτοὶ διαλύσονται· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσῃν τοὺς Νάξιους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὥς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰρ νήσων τουτιέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία καὶ ἦν ὑπὸ Δαρείῳ.

31. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδεις λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, ὥς Νάξος εἴη νήσος μεγάλη μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δὲ ἐνὶ πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα. "Σὺ ὦν ἐπὶ ταύτῃ τὴν χώραν στρατηλάτεις κατάγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καὶ τοὶ ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μὲν ἐστὶ ἐτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ· ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν· τοῦτο δὲ νήσους προσκτήσεται βασιλεῖ, αὐτὴν τε Νάξον, καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἡρτημένας Πάρον τε καὶ Ἄνδρον, καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθ' εὖτεν δὲ ὀρμεώμενος εὐπετέως ἐπιθήσεται Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλῃ τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου, καὶ κάρτα εὐπετεῖ χειρωθῆναι. ἀποκρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσασθαι." Ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε· "Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλῆος ἐξηγητὴς γίγναι πρηγμάτων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα, πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ. ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν διηκόσιαί τοι ἐτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ αὐτὸν βασιλῆα συνέπαινον γίνεσθαι."

32. Ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης, ὥς ταῦτα ἤκουσε, περὶ χαρῆς ἰὼν ἀπῆι ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὥς οἱ πέμπαντι ἐς Σούσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρειω λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· στρατηγὸν δὲ τουτιέων ἀπέδεξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσῃν τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἐκ τοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Πανσανίης ὁ Κλεομβρότειος Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθὴς γέ ἐστι ὁ λόγος,

ὅστις χρόνῳ τουτέων ἡρμούσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρεα.

33. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τὸν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὴν Ἰάδα στρατιήν καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε 5 πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου. ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νῆας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορρῇ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι· καὶ, οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολεύσθαι, πρῆγμα τοιόνδε συνηείχθη γενέσθαι. περιμόντος Μεγαβάτεω τας ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς, ἐπὶ νεὸς Μυνδίας ἔτυχε οὐδείς φυλάσ- 10 σων· ὁ δὲ δεινὸν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ξενερόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὐνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμῆς διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἔξαγγελλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ, ὅτι τὸν ξυνόν οἱ τὸν Μύνδιον 15 Μεγαβάτης δῆσας λυμαίνοντο. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέτο τὸν Πέρσῃ· τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε. πυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν ἐποίησατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ. ὁ δὲ εἶπε· “ Σοὶ δὲ καὶ τούτοις τοῖσι πρῆγμασι τί ἐστι; οὐ σὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἔμεο πείθεσθαι, καὶ 20 πλέειν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις;” Ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. ὁ δὲ θυμωθεὶς τούτοις, ὡς νῦν ἐγένετο, ἐπεμπε ἐς Νάξον πλοῖον ἄνδρας φράσσοντας τοῖσι Ναξίοις πάντα τὰ παρεόντα σφί πρῆγματα.

34. Οἱ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας 25 τὸν στόλον τοῦτον ὀρμήσεσθαι. ἐπεὶ μὲν τοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκοντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο. Καὶ οὔτοι μὲν παρεσκευάδατο ὡς παρесоμένου σφί πολέμου· οἱ δ' ἐπεὶ τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νῆας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφρα- 30 γμένους προσεφέροντο, καὶ ἐπολιόρχεον μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ, τὰ τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι, ταῦτα καταδεδαπάνητό σφί, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλὰ, τοῦ πλεονός τε ἐδέετο ἢ πολιορκίῃ, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγᾶσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἡπειρον, κακῶς 35 πρήσσοντες.

35. Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρταφέρνηϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπέζεε μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτούμενη, ἀφ' ὧδεε τε, τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς, καὶ Μεγαβάρτη διαβεβλημένος· ἐδόκει τε τὴν βασιλείην τῆς Μιλήτου ἀπαιρῆ-
 5 σσθαι. ἀφ' ὧδεων δὲ τουτέων ἕκαστα ἐβουλευέτο ἀπόστασιν. συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῆχθαι ἐκ Σουσίων παρὰ Ἰστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλῆος. Ὁ γὰρ Ἰστιαῖος, βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀπουσιῇ, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλῶς σημῆναι, ὥστε
 10 φυλασσομένων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρῆσας τὴν κεφαλὴν ἐστιξε, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. ὥς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμψε ἐς Μίλητον, ἐντειλόμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἐπεὶ δὲ ἀπῆκται ἐς Μίλητον, κелеύειν Ἀρισταγόρῃ ξυρῆσαντά μιν τὰς τρίχας, κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλὴν. τὰ
 15 δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν. Ταῦτα δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐποίησε, συμφορὴν ποιούμενος μεγάλῃ τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὢν γινομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν· μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιήσης τῆς Μιλήτου, οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἦξιν ἔτι ἐλογίζετο.

20 36. Ἰστιαῖος μὲν νυν ταῦτα διανοούμενος ἀπέπεμψε τὸν ἄγγελον· Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλευέτο ὢν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφῆνας τὴν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τῷτο ἐξεφέροντο, κελύοντες ἀπ-
 25 στασθαι. Ἐκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλεῖ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τὰ τε ἔθνη πάντα τῶν ἤρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερον συνεβούλευε “ποιεῖν ὅπως ναυκράτες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μὲν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον
 30 τοῦτο· ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων ἐοῦσαν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταριεθῇ τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Βραγχλίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Αὐθὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατή-
 σειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτούς τε ἔξιν χρήμασι χρᾶσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά.” τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα
 35 μεγάλα, ὥς δεδήλωται μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. Αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἐδόκει δὲ ὁμως ἀπίστασθαι· ἔνα τε

αὐτίων πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὼν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς.

37. Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρευ κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δολῶ Ὀλίαντον Ἰβανώλιος Μυλασσέα, καὶ Ἰυστιαῖον 5 Τύμνιον Τεφμερία, καὶ Κώην Ἐρξάνδρειον, τῷ Δαρεῖος Μιτυλήνην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἰρακλείδειον Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς· οὕτω δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεσιτήκει, πᾶν ἐπὶ Δαρεῖω μηχανώμενος. Καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεῖς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίησε τῇ Μιλήτῳ, ὥς ἂν ἐκόντες αὐτῷ οἱ 10 Μιλήσιοι συναπισταίητο. μετὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τωνὺτὸ τοῦτο ἐποίησε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων· τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασάντων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος. 15

38. Κώην μὲν νυν Μιτυληναῖοι, ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτίων ἀπῆκαν· ὥς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῖντες ἀπίεσαν. τυράννων μὲν νυν κατὰπαυσις ἐγένετο ἀνὰ τὰς πόλεις. Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὥς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγούς ἐν ἐκάστῃ τῶν πόλεων 20 κελεύσας ἐκάστους κατασιτῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαιμόνα τρηγῆρῃ ἀπόστολος ἐγένετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

39. ΤΗΣ ΔΕ ΣΠΑΡΤΗΣ Ἀναξανδριδῆς μὲν ὁ Λέοντος οὐκ ἐτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκει· Κλεομένης δὲ ὁ 25 Ἀναξανδριδεὺς εἶχε τὴν βασιλιήν, οὐ κατὰ ἀνδραγαθίην σκῶν, ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδριδῆ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμῆς, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. τούτου δὲ τοιούτου λόγου, οἱ ἔφοροι εἶπαν, ἐπικαλεσάμενοι αὐτόν· “Ἐὶ τοι σύ γε σιωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν 30 τοῦτὸ ἐστι οὐ περιουσιον, γένος τὸ Εὐρυσθένης γενέσθαι ἐξίτηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεὶ τί τοι οὐ τίκτει, ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον· καὶ ποιέων ταῦτα Σπαρτιήτῃσι ἀδήσεις.” Ὁ δ' ἀμείβετο φᾶς “τουτέων οὐδέτερα ποιήσιν· ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλευέιν παραινέοντας τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐούσαν ἀναμάρτητον 35 ἑωυτῇ, ταύτην ἀπέντα, ἄλλην ἐσαγαγέσθαι· οὐδὲ σφι πείσεσθαι.”

40. Πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε· “ Ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε ὀρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποιεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μὴ τι ἄλλοιον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλευσώνται.

5 γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθα σέυ τῆς-ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν.” Ταῦτά κη λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης· μετὰ δὲ, γυναῖκας ἔχων δύο, διζὰς ἰστίας οἶκε, ποιῶν οὐδαμῶς Σπαρτιδικά.

10 41. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ εὐύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκει τὸν δὴ Κλεομένεα τούτον. καὶ αὕτη τε ἔφεδρον βασιλέα Σπαρτιῆται ἀπέφαινε· καὶ ἡ προτιέρη γυνή, τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος εἶδουσα, τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησασμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθεῖ λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήτοι
15 πυθόμενοι ὥχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιούντων αὐτέων, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπ’ ἀπιστίας οἱ ἔφοροι τίχτουςαν τὴν γυναῖκα περιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Λωριέα, ἰθὺς ἴσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τούτον ἰθὺς ἴσχει Κλεόμβροτον· οἱ δὲ καὶ διδύμους
20 λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή, εὐσθα θυγάτηρ Πρινητάδῳ τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον.

42. Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενήρης, ἀκρομανῆς τε. ὁ δὲ Ἀωριεὺς ἦν τῶν ἡλικῶν πάντων πρῶτος·
25 εὐ τε ἐπίστατο κατ’ ἀνδραγαθίην αὐτὸς στήσων τὴν βασιληΐην. ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὁ τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ ἐστήσαντο βασιλῆα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Ἀωριεὺς δεινόν τε ποιούμενος, καὶ οὐκ ἄξιων ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας ληδὸν Σπαρτιτῆας,
30 ἄγε ἐς ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Λελαφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος ἐς ἡντινα γῆν κτίσων ἦν, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζόμενων. οἷα δὲ βαρέως φέρων, ἀπῆλθε ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ’ ἐς Κίνυπα, οἶκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν· ἐξελασθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν
35 τρίτῳ ἔτι ὑπὸ Μακίων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων, ἀπῆκετο ἐς Πελοπόννησον.

43. Ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαῖτον χρησμῶν Ἡρακλήην τὴν ἐν Σικελίᾳ κίττειν, φᾶς τὴν Ἑρμῆος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακληϊδῶν, αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐς Δελφοὺς οἴχεται χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἰρήσει ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην· ἡ δὲ Πυθίη οἱ 5 χρᾶ αἰρήσειν. παραλαβὼν δὲ ὁ Λωριεύς τὸν στόλον, τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην.

44. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαριῖται, σφίας τε αὐτοὺς καὶ Τήλυν τὸν ἐωυτῶν βασιλῆα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεῦσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδείας γενομένους, δεηθῆναι 10 Λωριεύς σφι τιμωρῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρατεύεσθαι τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Λωριέα, καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα μὲν νυν Συβαριῖται λέγουσι ποιῆσαι Λωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβεῦσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδῶν μάντιν 15 Ἥλειον μόνον, καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε. παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ σφίας, ἐπεὶ τὰ οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρει χρηστὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ὧν οὗτοι λέγουσι.

45. Μαρτύρια δὲ τουτέων ἐκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε. Συ- 20 βαριῖται μὲν, τέμενός τε καὶ νηὸν ἑόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κράστιν, τὸν ἰδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Λωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κρασίῃ· τοῦτο δὲ αὐτοῦ Λωριεύς τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιεῶν διεφθάρη. εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπερξε μηδὲν, ἐπ' ᾧ δὲ ἐστάλη ἐποίησε, 25 εἴλε ἂν τὴν Ἑρμῆος χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτὸς τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. Οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύουσι Καλλίην μὲν τῷ Ἥλειῳ ἐξαιρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι· Λωριεῖ δὲ καὶ τοῖσι Λωριεύς ἀπογόνοισι οὐδέν· καὶ τοι, εἰ συνεπλάβετό 30 γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Λωριεύς, δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλήσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν ἐκάτεροι αὐτέων μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτέων, τούτοις προσχωρεῖν.

46. Συνέπλεον δὲ Λωριεῖ καὶ ἄλλοι συγκρίσται Σπαρτιητέων, 35 Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Εὐρυλέων. οἱ ἐπεὶ τε

ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἑσσωθέντες
 ὑπὸ τε Φοινίκων καὶ Ἑγεσταίων· μῦθος δὲ γὰρ Εὐρυλείων τῶν
 συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθους. συλλαβὼν δὲ οὗτος
 τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινώην τὴν Σελινουσίαν
 5 ἀποικίην, καὶ συνελευθέρου Σελινουσίου τοῦ μουνάρχου Παιθα-
 γόρεω. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατέϊλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε
 Σελινοῦντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον. οἱ γὰρ μιν
 Σελινοῦσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγο-
 ραίου βωμόν.

- 10 47. Συνέσπετο δὲ Λωριεῖ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βου-
 τακίδειω, Κροτωνιήτης ἀνὴρ, ὃς ἀρμυσάμενος Τήλυος τοῦ Σνβαρί-
 τεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου
 οἶχετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης δὲ ὀρμειώμενος συνέσπετο
 οἰκητῇ τε τριήρεϊ καὶ οἰκητῇ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐὼν τε Ὀλυμπιο-
 15 νίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἰωντόν. διὰ δὲ τὸ ἰωντοῦ
 κάλλος ἐνέεικατο παρὰ Ἑγεσταίων τὰ οὐδαὶς ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ
 τάφου αὐτοῦ ἡρώϊον ἰδρυσάμενοι, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται.

48. Λωριεὺς· μὲν νυν τρόπῳ τοιοῦτῳ ἐτελεύτησε· εἰ δὲ ἡνέ-
 σχετο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένους, καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ,
 20 ἐβασίλευε ἂν Λακεδαιμόνος. οὐ γὰρ τινα πολλὸν χρόνον ἤρξε ὁ
 Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἅπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν τῇ
 οὐνομα ἦν Γοργώ.

49. ἈΠΙΚΝΕΕΤΑΙ δ' ὢν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτιου τύ-
 ραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένηος ἔχοντος τὴν ἀρχήν. τῷ δὲ
 25 ἐς λόγους ἦε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα ἐν
 τῷ γῆς ἀπάσης περιόδῳ ἐνετέμνητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα, καὶ
 ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης
 ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε· “ Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ
 θωμάσης τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξις· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα.
 30 Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ' ἐλευθέρων ὄνειδος καὶ ἄλγος
 μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προε-
 στέατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὢν, πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων, ῥύσασθε
 Ἰῶνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας. Εὐπειτέως δὲ ὑμῖν
 ταῦτα οἶά τε χωρεῖν ἐστὶ. οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοι εἰσι·
 35 ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνῆκετε ἀρετῆς πέρι.
 ἡ τε μάχῃ αὐτέων ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας

δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας, καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετεῖς χειρωθῆναι εἰσι. Ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἡπειρον ἐκείνην νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἄρξαιμένοισι ἄργυρος, καὶ χαλκός, καὶ ἐσθῆς ποικίλη, καὶ ὑποζύγια τε καὶ ἀνδράποδα· τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχουσι. Κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ὥς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἶδε Λυδοὶ οἰκούντες τε χώραν ἀγαθὴν, καὶ πολυαργυρώτατοι ἔοντες.” δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περιόδον τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετυμημένην. “Λυδῶν δέ,” ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, “οἶδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἡῶ, 10 πολυπροβατιώτατοι τε ἔοντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλούμεν· τούτοις δὲ πρόσουροι Κίλικες κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε, ἐν ᾗ ἦδε Κύπρος νῆσος κέεται, οἱ πεντακόσια τάλαντα βασιλεῖ τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλικῶν δὲ τῶνδε ἔχονται 15 Ἀρμένιοι οἶδε, καὶ οὗτοι ἔοντες πολυπρόβατοι. Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοὶ, χώραν τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἦδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπην κείμενὰ ἔστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἐνθα βασιλεὺς τε μέγας δίαίταν ποιεῖται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐκθαυτὰ εἰσι. Ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν, 20 θαρσέοντες ἦδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρῶτε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρας ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ οὕτω χρηστῆς, καὶ οὕρων σμικρῶν, χρεὸν ἔστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τε Μεσσηνίους, ἔοντας ἰσοκαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργείους· τοῖσι οὐτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἔστι οὐδὲν, οὐτε ἀργύρου, τῶν πέρι καὶ τινα ἐνάγει προ- 25 θυμῇ μαχόμενον ἀποθνήσκειν. παρέχον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν εὐπετεῶς ἄλλο τι αἰρήσεσθε;” Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, “ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ἀποκρινέσθαι.”

50. Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν. ἐπεὶ τε δὲ ἡ κυρὴ ἡμέρῃ 30 ἐγένετο τῆς ἀποκρίσιος, καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον, εἶρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην, ὁκουσίων ἡμερῶν ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλῆα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τὰλλα ἐὼν σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκείνον εὖ, ἐν τούτῳ ἐσφάλη· χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἔδν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν 35 Ἀσίην, λέγει δ' ὢν τριῶν μηνῶν φράς εἶναι τὴν ἄνοδον. Ὁ δὲ

ὑπαρπάσας τὸν ἐπιλοιπον λόγον τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὤρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· “Ὡ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσετο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου· οὐδένα γὰρ λόγον εὐπέια λέγεις Λακεδαιμονίαισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν.”

5 ὁ μὲν δὲ Κλεομένης ταῦτα εἶπας ἦϊς ἐς τὰ οἴκια.

51. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην ἦϊς ἐς τοῦ Κλεομένηος· ἐσελθὼν δὲ εἶπω, αἷτε ἱκετεύων, ἐπακοῦσαι ἐκέλευε τὸν Κλεομένηεα, ἀποπέμψαντα τὸ παιδίον· προσεστήκει γὰρ δὴ τῷ Κλεομένει ἡ θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ οἱ καὶ 10 μῶνον τέκνον ἐτύγχανε ἔον ἐτέρων ὀκτῶ ἢ ἑννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἴνεκα. ἐνθαῦτα δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπασχεόμενος, ἦν οἱ ἐπιτελεῖσι τῶν ἰδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένηος, προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης, 15 ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑποδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ἠνθάξατο, “Πάτερ, διαφθερέεις σε ὁ ξεῖνος, ἦν μὴ ἀποστάς ἔης.” ὁ τε δὲ Κλεομένης ἡσθεὶς τοῦ παιδιοῦ τῇ παραινέσει ἦϊς ἐς ἔτερον οἶκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδὲ οἱ ἐξεγένετο ἐπιπλέον ἔτι σημήναι περὶ τῆς ἀνόδου 20 τῆς παρὰ βασιλῆα.

52. Ἐχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὥδε. Σταθμοὶ τε πανταχῇ εἰσι βασιλῆϊοι, καὶ καταλύσεις κάλλισται· διὰ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλὲς. διὰ μὲν γε Λυδίας καὶ Φρυγίας σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσί εἰσι, παρασύγγαι δὲ τέσσαρες καὶ ἑννεή- 25 κοντα καὶ ἥμισυ. Ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίας ὁ Ἄλως ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμὸν· καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. Διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην, καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὖρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυὼν δέοντες εἰσὶ τριήκοντα, παρασύγγαι 30 δὲ τέσσαρες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὐροῖσι διξᾶς τε πύλας διεξελᾶς, καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψαι. Ταῦτα δὲ διεξελάσαντι, καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιουμένῳ, τρεῖς εἰσι σταθμοὶ, παρασύγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὗρος δὲ Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσὶ περητὸς, τῷ οὖνο- 35 μα Εὐφρότης. Ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγίων πεντεκαίδεκα, παρασύγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ· καὶ

φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νησοὶ περητοὶ τέσσαρες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαι ἐστι. πρῶτος μὲν Τίγρις· μετὰ δὲ, δευτέρός τε καὶ τρίτος αὐτὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ αὐτὸς ἔων ποταμός, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει· ὁ δ' ὕστερον ἐκ 5 Ματινηῶν. ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν οὐνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διελαβὲ κοτε ἐς διώρυγας ἐξήκοντα καὶ τριηκοσίας. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλονται ἐς τὴν Ματινηνὴν γῆν σταθμοὶ εἰσι τέσσαρες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώραν μεταβαίνοντι ἔνδεκα σταθμοὶ, παγασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἡμισὺ 10 ἐστὶ ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἰόντα καὶ τοῦτον νησοὶ περητὸν, ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. Οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ εἰσι ἔνδεκα καὶ ἑκατὸν. καταγωγαὶ μὲν νυν σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι.

53. Εἰ δὲ ὁρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιλῆϊ τοῖσι παρα- 15 σάγγησι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτος γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στάδια ἔστι ἐς τὰ βασιλῆϊα τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἰόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστη διεξιούσι ἀναισιμούνται 20 ἡμέραι ἀπαρτὶ ἑννεήκοντα.

54. Οὕτω τῷ Μηλιοῦ Ἀρισταγόρῃ, εἰπαντι πρὸς Κλειομένηα τὸν Λακεδαιμόνιον, εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασι- 25 λῆα ὁρθῶς εἶρητο. εἰ δὲ τις τὸ ἀτρεκέστερον τουτίων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις ὁδὸν δεῖ 30 προσλογίσασθαι ταύτη. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων, τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστν καλεῖται, τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στά- 35 διοι· καὶ οὕτω τριοὶ ἡμέρησι μηχανύεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

55. Ἀπειανόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης ἦϊε 40 ἐς τὰς Ἀθήνας, γενομένης τυράννων ὧδε ἑλευθερίας.

ἘΠΕΙ Ἰππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἰππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὅπιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθῃ ἐναργεστάτην, 45 κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος, γένος ἔοντες τὰ ἀνέκαθεν 35 Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννέοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσαρα οὐδὲν ἥσσαν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρὸ τοῦ.

56. Ἡ μὲν νυν ὄψις τοῦ Ἰνπάρχου ἐνυπνίου ἦν ἡδε. ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκει ὁ Ἰνπαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάται μέγαν καὶ εὐεidéα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα·

Τλῆθι λίων ἄτλητα παθῶν τετληότι θυμῷ·

5 οὐδείς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δέ, ὡς ἡμέρῃ ἐγένετο τάχιστα, φανερός ἦν ὑπεριθέμετος ὀνειροπόλοισι· μετὰ δέ, ἀπειπόμενος τὴν ὄψιν, ἔεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

57. Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἔσαν οἱ φονίεις οἱ Ἰνπάρχου, ὡς 10 μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγγόνεσαν ἐξ Ἑρετρίης τὴν ἀρχήν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπνυθάνομενος εὐρίσκω, ἔσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην· οἶκεον δὲ τῆς χώρας ταύτης ἀπολαχόντες τῇ Ταναγκρικῇ μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, οἱ Γεφυραῖοι 15 οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐγράποντο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δὲ σφεις ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο σφείων αὐτῶν εἶναι πολίτητας, πολλῶν τῶν καὶ οὐκ ἀξιαπηγῆτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

58. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἔσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώραν 20 ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν· πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ἑυθυμὸν τῶν γραμμάτων. Περιόικον δὲ σφεις τὰ πολλὰ τῶν χωρίων τοῦτον τὸν χρόνον Ἕλλήνων Ἴωνες, οἱ 25 παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρῥυθμίσαντες σφειν ὀλίγα ἐχρέωντο· χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα Φοινικητῆα κεκληῖσθαι. καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέ- 30 ρῃσι αἰγέῃσι τε καὶ οἰέῃσι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι.

59. Ἴδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμητῆα γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσί τισι ἐγκέκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἔόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ 35 μὲν δὴ εἰς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει,

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκε νέων ἀπὸ Τηλεβοῶν.

ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λαῖον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου.

60. Ἐτερος δὲ τρίπους ἐν ἱσαμέτρῳ τόπῳ λέγει,

Σκαῖος πυγμαχίων με ἐκηβόλῳ Ἀπόλλωνι

νικήσας ἀνέθηκε τεῖν περικαλλές ἄγαλμα.

5

Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἰπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεῖς, καὶ μὴ ἄλλος τῷ τὸ οὐνομα ἔχων τῷ Ἰπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαῖου.

61. Τρίτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἱσαμέτρῳ ·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι

10

μουναρχίων ἀνέθηκε τεῖν περικαλλές ἄγαλμα.

Ἐπὶ τούτῳ δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλείους μουναρχέοντος, ἐξανιστάται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέ-
λεας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν
ἀναχωρεῖουσιν ἐς Ἀθήνας · καὶ σφι ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα, 15
τῶν οὐδὲν μετὰ τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα
τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῆς Διμήτρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

62. Ἢ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἰππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι
ὄθην ἐγεγόνευσαν, τῶν ἔσαν οἱ Ἰππάρχου φονεῖς, ἀπήγχεται μοι ·
δεῖ δὲ πρὸς τούτοις ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἦμα λέξω 20
λόγον, ὥς τυράννων ἐλευθερώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἰππίῳ τυ-
ραννεύοντος καὶ ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἰππάρχου
θάνατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες
Πεισιστρατίδας, ἐπεὶ τέ σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοις Ἀθηναίων φυγάσι
πειρωμένοις κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρει κάτοδος, ἀλλὰ προσ- 25
έπταιον μεγάλως, πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς
Ἀθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες · ἐνθαῦτα οἱ
Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι, παρ'
Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι τὸν νῦν ἐόντα,
τότε δὲ οὕκω, τοῦτον ἐξοικοδομήσαι. οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἤκον- 30
τες, καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τὸν τε νηὸν ἐξεργά-
σαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον τὰ τε ἄλλα, καὶ, συγκαίμενον
σφι πωρίνου λίθου ποιεῖν τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἐμπροσθεν αὐτοῦ
ἐξεποίησαν.

63. Ὡς ὃν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν 35
Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅπως ἔλθοιεν

Σπαρτιητίων ἄνδρες, εἴ τε ἰδίῳ στόλῳ εἴ τε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τῷτὸ πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἔόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ ἐξελθόντα
 5 Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνίων, ὅμως καὶ ξεινούς σφι ἔοντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσχωὼν ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν ἀπέβησεν· οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίας ἐπικου-
 10 ρίην· ἐπεποίητο γὰρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεόμενοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππων, καὶ τὸν βασιλῆα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιαῖον· τοὺς ἐπεὶ τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμχανέατο τοιαῦδε. κείραντες τῶν Φυληρέων τὸ πεδῖον, καὶ ἱππάσιμον ποιή-
 15 σαντες τοῦτον τὸν χώρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον· τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν. Ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαιμόνος οὕτω ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμόλιον εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλω-
 20 πεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἰφρακληῖου τοῦ ἐν Κυνοσάργει.

64. Μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μὲζω στόλον στείλαντες, ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλῆα Κλεομένηα τὸν Ἀναξανδρίδew, οὐκ ἐτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ κατ' ἥπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττι-
 25 κὴν χώραν ἢ τῶν Θεσσαλέων ἵππος πρώτη προσέμειξε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο· καὶ σφῶν ἔπεσον ὑπὲρ τεσσαεράκοντα ἄνδρας, οἱ δὲ περιγενομένοι ἀπαλλάσσοντο ὥς εἶχον ἐθὺς ἐπὶ Θεσσαλίας. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ αὐτοῦ ἄμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροις, ἐπολιόρκει τοὺς τυράννους
 30 ἀπεργμένους ἐν τῇ Πελασγικῇ τεύχεϊ.

65. Καὶ οὐδὲν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἳ τε Πεισιστρατίδαι σίτοις καὶ ποτοῖς ἐν παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην· νῦν
 35 δὲ συντυχίῃ τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἢ αὐτὴ αὕτη σύμμαχος· ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρας οἱ παῖδες τῶν

Πεισιστρατιδῶν ἤλωσαν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάρακτο. παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρησι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Αἰτικῆς. Μετὰ δέ, ἐξιχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἕξ τε καὶ 5 τριήκοντα, ἔοντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοι τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτέων γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οἱ πρότερον ἐπήλυδες ἔοντες ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλῆες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τωὐτὸ οὖνομα ἀπεμνημόνευσε Ἰαποκράτης τῷ παιδὶ θῆσθαι, τὸν Πεισιστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύ- 10 μενος τὴν ἐπωνυμίην. Οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν· ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιοχρεά ἀπηγήσιος, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου, καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθείην, ταῦτα πρῶτα φράσω. 15

66. Ἀθῆναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, ἐγένοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμων, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι· θύουσι δὲ οἱ συγγενεές 20 αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος. ἐσσώμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. μετὰ δέ, τετραφύλους ἔοντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὀπλητος ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐπιχωρίων δ' ἐτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας 25 ἐξευρὼν ἀρεῖς Αἶαντος· τοῦτον δέ, αἰεὶ ἀστυγέιτονα καὶ σύμμαχον, ξεῖνον ἔοντα, προσέθετο.

67. Ταῦτα δέ, δοκεῖν ἐμοί, ἐμιμέτο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἐσωτοῦ μητροπάτορα, Κλεισθέnea τὸν Σικυνῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν, ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε 30 ἐν Σικυνῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὀμηρείων ἐπῶν εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοι τε καὶ Ἀργος τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέεται· τοῦτο δέ, ἡρώων γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυνωίων Ἀδρησίου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης, ἔοντα Ἀργεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφούς ἐχρησθηριάζετο εἰ ἐκβάλαι τὸν 35 Ἀδρηστον· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ φᾶσα, “Ἀδρηστον μὲν εἶναι

Σικυνώνιον βασιλῆα, ἐκείνον δὲ λανστήρα." ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτο
 γε οὐ παρεδίδου, ἀπελθὼν ὅπῃσι ἐφρόντιζε μηχανὴν τῇ αὐτὸς ὁ
 Ἄδρηστος ἀπαλλάσσεται. ὥς δὲ οἱ ἐξευρησθαι ἐδόκεε, πέμψας ἐς
 Θήβας τὰς Βοιωτίας ἔφη θῆλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν
 5 Ἀστυνοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδωσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθέ-
 νης τὸν Μελάνιππον τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυτανήῳ,
 καὶ μιν ἰδρυσσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν
 Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης, καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι, ὥς
 ἐχθιστον εἶναι Ἄδρηστω· ὅς τόν τε ἀδελφόν οἱ Μημιστιά ἀπε-
 10 κτόνεε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδεία. ἐπεὶ τε δὲ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε,
 Θυσίας τε καὶ ὀρετὰς Ἄδρηστος ἀπελόμενος, ἔδωκε τῷ Μελα-
 νίππῳ. Οἱ δὲ Σικυνῶνιοι ἐώθεσαν μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν τὸν
 Ἄδρηστον. ἡ γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν
 Πολύβου θυγατριδίος· ἅπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἄδρη-
 15 στω τὴν ἀρχήν. τὰ τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυνῶνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρη-
 στον, καὶ δὴ πρὸς, τὰ πάθια αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον,
 τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμῶντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης
 δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην Θυσίην τῷ Με-
 λανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστον οἱ πεποιήτο.

20 68. Φυλας δὲ τὰς Λωρῖων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι
 Σικυνώνιοις καὶ τοῖσι Ἀργείοις, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα.
 ἐνθα καὶ πλείστον κατεγέλασε τῶν Σικυνώνων· ἐπὶ γὰρ ὅς τε
 καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεῖς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε
 πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς· ταύτη δὲ τὸ οὖνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ
 25 ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχεῖλοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ
 Ῥῥαῖται· ἄλλοι δὲ Ὀρεᾶται· ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. Τούτοις τοῖσι
 οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυνῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένης
 ἄρχοντος, καὶ ἐκείνου τεθνεώτος ἔτι ἐπ' ἔτεα ἐξήκοντα· μετέπειτα
 μέντοι λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ῥῥαῖας καὶ Παμφύ-
 30 λους καὶ Λυμανάτας· τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ
 Ἄδρηστος παιδὸς Αἰγιαλίου, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλησθαι
 Αἰγιαλέας.

69. Ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυνῶνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκει. ὁ
 δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυνωλίου τούτου θυγα-
 35 τριδίας, καὶ τὸ οὖνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοί, καὶ οὗτος
 ὑπερδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν

ὁμώνυμον Κλεισθέnea ἐμιμήσατο. ὥς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μειωνόμασε, καὶ ἐποίησε πλεῖντας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δῆμους κατένευε ἐς τὰς φυλὰς. ἦν τε τὸν δῆμον 5 προσθήμενος πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτῶν.

70. Ἐν τῷ μέρει δὲ ἐσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾷται τὰδε. ἐπικαλεῖται Κλεισθέnea τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξείνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδῶν πολιορκίης. τὸν δὲ Κλεισθέnea εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρει τὴν γυναικα. Τὰ μὲν δὴ 10 πρῶτα πέμπων ὁ Κλεισθένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα ἐξέβαλλε Κλεισθέnea, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων "τοὺς ἐναγέας" ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδασχῆς τοῦ Ἰσαγόρει. οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαίωνιδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετείχε, οὐδ' οἱ 15 φίλοι αὐτοῦ.

71. Οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν. ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε. προσποιησάμενος δὲ ἐταιρῆν τῶν ἡλικιωτῶν, καταλαβὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι 20 ἱκέτης ἔζετο πρὸς τῷ γαλμα. τούτους ἀνιστάσει μὲν οἱ πρυτάνεις τῶν Ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαίωνιδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστρατίου ἡλικίης ἐγένετο.

72. Κλεισθένης δὲ ὥς πέμπων ἐξέβαλε Κλεισθέnea καὶ τοὺς 25 ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε. μετὰ δὲ, οὐδὲν ἥσσον παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεισθένης οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ· ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατείῃ ἐπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειράτο· τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρειω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς 30 ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὃ τε Κλεισθένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρχεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας, ὅσοι ἔσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. 35 Ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεισθένει ἡ φήμη· ὥς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρό-

πολιν, μελλων δὴ αὐτὴν κατασχέσειν, ἥτις ἐς τὸ ἄδυτον τῆς Θεοῦ
 οἷς προσερέων· ἡ δὲ ἱρητὴ ἐξανασταῖσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς
 θυῖρας αὐτὸν ἀμείψαι, εἶπε· “Ὡ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν
 5 χῶρει, μηδ’ ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ Θεμιστὸν Δωριεὺς παρίεναι
 ἐνθαῦτα.” ὁ δὲ εἶπε· “Ὡ γύναι, ἀλλ’ οὐ Δωριεὺς εἰμι, ἀλλ’
 Ἀχαιοός.” Ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπιχείρησέ τε,
 καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Τοὺς δὲ
 ἄλλους Ἀθηναῖοι κατεδῆσαν τὴν ἐπὶ Θανάτῳ· ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ
 Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ’
 10 αἷν μέγιστα καταλεῖσαι. οὗτοι μὲν νυν δεδμεμένοι ἐτελεύτησαν.

73. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθέnea καὶ τὰ ἐπτακῶσια
 ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεισθέneος μεταπεμφόμενοι, πέμπουσι
 ἀγγέλους ἐς Σάρδεις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς
 Πέρσας· ἠπιστάετο γάρ σφι Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεισθέneia
 15 ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδεις,
 καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Τυτιάspeος, Σαρδίων
 ὑπαρχος, ἐπειρώτα τίνες εἶντες ἄνθρωποι, καὶ πῇ γῆς οἰκημένοι,
 δεοῖατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι. πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν
 ἀγγέλων, ἀπεκορύφου σφι τὰδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Λαρεῖρ
 20 Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο· εἰ
 δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. Οἱ δὲ ἀγγελοι
 ἐπὶ σφίων αὐτέων βυλόμενοι, διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν
 συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἰωυτῶν
 αἰτίας μεγάλας ἔχον.

25 74. Κλεισθέneος δὲ ἐπιστάμενος περὶνβρίσθαι ἔπεσι καὶ ἔργοισι
 ὑπ’ Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, οὐ
 φράζων ἐς τὸ συλλέγει· τίσασθαι τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθη-
 ναίων, καὶ Ἰσαγόρεα βουλόμενος τύραννον καταστήσαι· συνεξῆλθε
 γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλεως. Κλεισθέneος τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ
 30 ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἐλευσίνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνύην
 αἰρέουσι καὶ Τυτιάς, δῆμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς· Χαλκι-
 δέες τε ἐπὶ τὰ ἑτερα εὐόνοντο ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθη-
 ναῖοι δὲ, καὶ περ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων
 ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι· Πελοποννησίοισι δὲ ἐοῦσι
 35 ἐν Ἐλευσίνῃ ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα.

75. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίν-

θιοι μὲν πρῶτοι σφὶ ἀντοῖσι δόντες λόγον ὥς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ Δημάρχτος ὁ Ἀρίστωνος, ἑὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγὼν τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαιμονος, καὶ οὐκ ἑὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένει. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης 5 ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξῆναι ἐπισθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλῆας, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφοτέροι ἐῖποντο· παραλυομένου δὲ τουτέων τοῦ ἑτέρου, καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφοτέροι, ἐπὶ κλητοὶ σφὶ ἐόντες, εἶποντο. Τότε δὴ ἐν τῇ Ἑλευσίνι ὄρεῳ 10 οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τοὺς τε βασιλῆας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας, καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τύξιν, οἶχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλασσύμενοι.

76. Τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Λωριέες, δις τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες, καὶ δις ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πληθους τοῦ 15 Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν, αὐτός ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλαιιν ὀρηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἑλευσίνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε 20 Λωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας.

77. Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίννησθαι βουλόμενοι, πρῶτα στρατιήν ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας· Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὐ- 25 ριπον. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι 25 Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρεῖν. συμβάλλουσι τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῷ ἐκράτησαν· κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγησαν. Τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίαν, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι· νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, 30 30 τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτείων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δὲ ἱπποβοταὶ ἐκαλέοντο οἱ παχείς τῶν Χαλκιδέων. ὄσους δὲ καὶ τουτέων ἐζώγησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δῆσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφας, διμνέως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἔδεδεάτο, ἀνεκρέ- 35 35 μασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἔσαν περιεοῦσαι,

πρεμέμεναι ἐκ τειχίων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἄντιον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένον. καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκιον· τὸ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς ἔστηκε πρῶτον εἰσὶόντα ἐς τὰ προπύλαια τὰ
5 ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἐπιγέγραπται δὲ οἱ τὰδε·

Ἔθνηα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων θαμάσαντες

παῖδες Ἀθηναίων ἐργασσιν ἐν πολέμου,

δεσμῷ ἐν ὀχλύνοντι σιδηρέῳ ἔσβισαν ὕβριν·

τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι ταῦδ' ἔδεσαν.

10 78. Ἀθηναῖοι μὲν νυν ἡὔξηντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν μῦθον, ἀλλὰ πανταχῇ, ἢ ἰσηγορίῃ ὥς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον· εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννεύμενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφείας περὶ οικούντων ἔσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθίντες δὲ τυράννων μακροῦ
πρῶτον ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελοκά-
15 κειον, ὥς δεσπότη ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκα-
στος ἐωνιῷ προθυμέτο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔπρησσαν.

79. Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἢ δὲ Πυθίῃ “ἀπὸ σφείων μὲν αὐτέων
20 οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίμα, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενέικαντας ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι.” ἀπελθόντων ὦν θεοπρόπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἄλλην ποιησάμενοι. ὥς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες του-
τίων· “Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκίουσιν Ταναγραῖοι τε καὶ
25 Κορωναῖοι καὶ Θεσπίες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον; τί δεῖ τούτων γε δέε-
σθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἢ τὸ χρηστήριον.”

80. Τοιαῦτα δὲ ἐπιλεγομένων, εἶπε δὴ κοτε μαθὼν τις·
“Ἐγὼ μοι δοκίω συνίεναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντιῆον.
30 Ἀσσωποὺ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβῃ τε καὶ Αἰγινᾷ·
τουτέων ἀδελφεῶν ἑουσέων, δοκίω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν
θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι.” καὶ, οὐ γάρ τις ταύτης
ἀμείνων γνώμη ἐδόκει φαίνεσθαι, ἀντίκα πέμπαντες ἐδέοντο
Αἰγινητέων, ἐπικαλούμενοι κατὰ τὸ χρηστήριον σφί βροθθεῖν, ὥς
35 ἰόντων ἄγχιστέων. οἱ δὲ σφί αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας
συμπέμπειν ἔφασαν.

81. Πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδῶν, καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὐτὶς οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδουσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἰδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίῃ τε μεγάλη ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε, 5 Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ἐπικειμένων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακροῖσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους· ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως Ἀθη-
ναίους ἐσινέοντο. 10

82. Ἡ δὲ ἔχθρη ἣ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἣ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὣν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδάυριοι ἐχρῶντο ἐν Δελφοῖσι· ἣ δὲ Πυθίῃ σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ 15 ΑὐξΗΣΙΣ ἀγάλματα ἰδρῦσασθαι, καὶ σφι ἰδρυσαμένοισι ἄμεινον συνοίσεισθαι. ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδάυριοι κότερα χαλκοῦ ποίονται τὰ ἀγάλματα, ἣ λίθου· ἣ δὲ Πυθίῃ οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. Ἐδίδοντο ὦν οἱ Ἐπιδάυριοι Ἀθη-
ναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἰρωτάτας δὲ κείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὥς ἐλαῖαι ἔσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' 20 ἐκείνον τὸν χρόνον, ἣ Ἀθήνησι. οἱ δὲ ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσιν ἔτεος ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Πολιάδι ἱερὰ, καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ. καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδάυριοι τῶν τε ἰδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιῶν τουτέων ποιησά-
μενοι ἰδρύσαντο· καὶ ἣ τε γῆ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπέτε- 25 λεον τὰ συνέθεντο.

83. Τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον, καὶ πρὸ τοῦ, Αἰγινῆται Ἐπιδαυ-
ρίων ἤκουον, τὰ τε ἄλλα, καὶ δίκας, διαβαίνοντες ἐς Ἐπιδαυρον, ἰδίδουσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. τὸ δὲ 30 ἀπὸ τοῦδε νῆας τε πηξάμενοι, καὶ ἀγνωμοσύνη χρησάμενοι, ἀπέ-
στησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. αἵ τε δὲ ἔόντες διάφοροι, δηλείοντο αὐτούς, ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἔόντες· καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλ-
ματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς ΑὐξΗΣΙΣ ὑπαιρέονται αὐτέων, καὶ σφεα ἐκόμισάν τε καὶ ἰδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρας ἐς τὴν 35 μεσόγαιαν, τῇ Οἷῃ μὲν ἔστι οὖνομα, στάδια δὲ μάλιστα κη ἀπὸ
τῆς πόλιος ὥς εἴκουσι ἀπέχει. ἰδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ,

Θυσίῃσι τέ σφρα καὶ χοροῖσι γυναικῆτοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἡγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναικας. ἔσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδανυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱερογῆλαι.

5 εἰσι δὲ σφρ καὶ ἁρῆτοι ἱερογῆλαι.

84. Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ Ἐπιδανύριοι τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ συνέθεντο οὐκ ἐπετέλειον. πέμπαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι Ἐπιδανυρίοισι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὥς οὐκ ἀδικοῦεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ

10 χώρῃ, ἐπιτελείειν τὰ συνέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐστερηθῆαι αὐτέων, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Λίγινῆτάς πρῆσσεσθαι ἐκέλευον. Πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἴγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα.

15 85. Ἀθηναῖοι μὲν νυν λέγουσι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μὴ τῶν ἀστῶν τούτους, οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὥς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάρθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται· οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτέων κρα-

20 τῆσαι, περιβαλόντας σχοινία ἔλκειν τὰ ἀγάλματα. καὶ σφρ ἔλκουσι βροντήν τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τριηρέτας τοὺς ἔλκοντας ὑπὸ τουτέων ἀλλοφρονησαι· παθόντας δὲ τοῦτο κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους, ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λειφθέντα ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον.

25 86. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Αἰγινῆται δὲ οὐ νῆϊ μὴ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους· μίαν μὲν γὰρ, καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μίης, καὶ εἴ σφρ μὴ ἔτυχον εὐῶσαι νέες, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπειτέως· ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφρ ἐπὶ τὴν χώρην· αὐτοὶ δὲ σφρ εἶξαι, καὶ οὐ διανευμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο

30 δικασμῆναι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἔσσανες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ νευμαχίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεὶ τέ σφρ οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν, τράπεσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα· οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάρθρων αὐτὰ, οὕτω

35 δὴ περιβαλλομένους σχοινία ἔλκειν, ἐς οὗ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφοτέρω τῶν τοῦ ποιῆσαι· ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλω δὲ

τεω· ἐς γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσείιν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρό-
νον διατελείν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖν·
σφείας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους ὥς
μέλλοιεν ἐπὶ σφείας στρατεύεσθαι, ἐτοίμους Ἀργεῖους ποιέεσθαι.
τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην, καὶ παρῆ- 5
ναι βοηθέντάς σφι τοὺς Ἀργεῖους· καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδάουρου
διαβάντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προακηκοόσι τοῖσι Ἀθηναίοισι
ἐπιπσεῖειν ὑποταγομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν· ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν
βροντὴν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι.

87. Λέγεται μὲν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητίων τάδε. 10
ὁμολογείται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἓνα μῦθον ἀποσωθέντα αὐ-
τίων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐ-
τίων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων, τὸν ἓνα τούτον
περιγενέσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι
οὐδὲ τούτον τὸν ἓνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεῖς 15
γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένης δὲ τὰς γυ-
ναῖκας τῶν ἐπ' Αἰγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιη-
σαμένης κῆνον μῦθον ἐξ ἀπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον
τούτον λαβούσας, καὶ κεντεύσας τῆσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρω-
τᾶν ἐκάστην αὐτέων ὅκῃ εἴῃ ὁ ἔσωτῆς ἀνὴρ· καὶ τούτον μὲν οὕτω 20
διαφθαρήναι. Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθους δεινότερόν τι δόξαι·
εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλῃ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεω ζημιώ-
σωσι τὰς γυναικας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλλον αὐτέων ἐς τὴν
Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἰ τῶν Ἀθηναίων γυναικες
ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτῃ· μετέβαλλον ὧν 25
ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα, ἓνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται. ἔστι δὲ
ἀληθεῖ λόγῳ χρεωμένοισι οὐκ ἴαες αὕτη ἡ ἐσθῆς τὸ παλαιὸν, ἀλλὰ
Κάειρα· ἐπεὶ ἡ γε Ἑλληνικὴ ἐσθῆς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν,
ἡ αὐτὴ ἦν τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν.

88. Τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινῆταισι καὶ πρὸς ταῦτα 30
ἔτι τότε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρὰ σφι ἑκατέροισι· τὰς περόνας
ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστειώτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱδὸν
τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναικας·
Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱδὸν, μήτε κέραμον,
ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωρεῖον νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πλίνειν. 35
Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητίων αἱ γυναικες ἔκ τε τόσου κατ'

ἔριν τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μίζοντας ἢ πρὸ τοῦ.

89. Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ τὰ εἰρηται ἐγένετο. Τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλειομένων, 5 προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθειον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται τε δὴ ἐδήεν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια· καὶ Ἀθηναίοισι ὀρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι ἤλθε ματιτήϊον ἐκ Δελφῶν “ἐπισχόν- 10 τας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτια, τῷ ἐνὶ καὶ τριη- κοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδεξάντας, ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἦν δὲ αὐτίκα ἐπι- στρατεύονται, πολλὰ μὲν σφεις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσε- σθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσιν· τέλος μέντοι καταστρέφεισθαι.” Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἄκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ 15 τέμενος ἀπέδξαν τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἴδρυται· τριήκοντα δὲ ἔτια οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅπως χρεῶν εἴη ἐπισχεῖν πεπον- θύτας πρὸς Αἰγινητέων ἀνάρσια.

90. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαι- 20 μονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφείας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλίκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. Ἔτι τε πρὸς τού- 25 τοις ἐνῆγόν σφεις οἱ χρησμοὶ λέγοντες πολλὰ τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἔσαν ἀδαεές, τότε δὲ, Κλεομένης κομίσαντος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκτῆ- σατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρη- σμούς, τοὺς ἐκτηντο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμε- 30 νοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε.

91. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρεον ἀνζομένους, καὶ οὐδαμῶς ἱτοίμους ἐόντας πείθεσθαι σφι, νόοι λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὼν τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσοῤῥόπον τῷ ἐωυτῶν ἂν γίνοιτο, κατεχόμενον 35 δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενές καὶ πειθαρχέεσθαι ἱτοῖμον· μαθόντες δὲ τουτέων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἰσπίην τὸν Πεισιστρατεύου ἀπὸ

Σιγίλου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατί-
 δαι. Ἐπεὶ τε δὲ σφι Ἰππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι
 καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε·
 “ Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκωμεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιή-
 σαισι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ κιβδηλοῖσι μαντιῆτοισι, ἄνδρας 5
 ξείρους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα, καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας
 παρῆξιν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ
 ἔπειτα, ποιήσαντες ταῦτα, δῆμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πό-
 λιν· ὃς ἐπεὶ τε δι’ ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ
 τὸν βασιλῆα ἡμέων περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας ἀνέξανε- 10
 ται· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτέων Βοιω-
 τοὶ καὶ Χαλκιδίεις, τάχα δὲ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτῶν.
 ἐπεὶ τε δὲ ἐκείνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθα σφεας
 ἅμα ὑμῖν ἀκρόμενοι τίσασθαι. αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τόνδε
 τε τὸν Ἰππίην μετεπεμψάμεθα, καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολλῶν, ἵνα 15
 κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας,
 ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπελόμεθα.”

92. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλήθος οὐκ
 ἐκέδεκετο τοὺς λόγους. οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἡσυχίην ἦγον, Κορίν-
 θιος δὲ Σωσικλῆς ἔλεξε τάδε· 20

(1). “ ἼΙ δὴ ὅτε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ
 μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσῃ
 ἔξουσιν, καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ
 Λακιδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις
 κατάγειν παρασκευάζεσθε· τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδὲν ἐστὶ κατ’ 25
 ἀνθρώπους, οὔτε μιμιφονώτερον. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν
 εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραν-
 νον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοις
 διζήσθε κατιστάται. νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων, καὶ
 φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶ- 30
 σθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔπτε, κατὰπερ ἡμεῖς,
 εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμης ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἥπερ νῦν.

(2). “ Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλις κατάστασις τοιήδε. ἦν
 ὀλιγαρχία, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνιμον τὴν πόλιν·
 ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἦγοντο ἐξ ἁλλήλων. Ἀμφίονι δὲ, ἐόντι τουτέων 35
 τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυγάτηρ χολή· οὐνομα δὲ οἱ ἦν Λύβδα.

ταύτην, Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἔαχε Ἰητίων ὁ
 Ἐχεκράτειος, δῆμον μὲν ἐκ Πίτερης ἑὼν, αἰτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπι-
 θης τε καὶ Καινίδης· ἐκ δὲ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς, οὐδ' ἐξ ἄλλης,
 παῖδες ἐγίνοντο. ἐυτάλη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. εὐιόντα δὲ
 5 αὐτὸν ἰθὺς ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοῖσινδε τοῖσι ἔπει·

Ἰητίων, οὐτίς σε τίει πολύτιτον ἔοντα.

Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
 ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαίῳσι δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἰητίωνι ἐξαγγέλλεται· κως τοῖσι Βακχιάδῃσι,
 10 τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γεγόμενον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἀση-
 μον, φέρον τε ἐς τωὺτὸ καὶ τὸ τοῦ Ἰητίωνος, καὶ λέγον ὧδε·

Αἰετὸς ἐν Πίτερῃσι κύει· τέξει δὲ λέοντα
 κακτερόν, ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.

Ταῦτ' ἄν εὖ φράζεσθε Κόρινθοιοι, οἱ περὶ καλὴν

15 Πιερήνῃν οἰκεῖτε καὶ ὄφρυόντα Κόρινθον.

(3). “Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γεγόμενον ἦν
 ἀτίκμαρτον· τότε δὲ, τὸ Ἰητίωνι γεγόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα
 καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὼν συνωδὸν τῷ Ἰητίωνος. συνέντες
 δὲ καὶ τοῦτο εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ, ἐθέλοντες τὸν μελλόντα Ἰητίωνι
 20 γενέσθαι γόνον διαφθεῖραι. ὥς δ' ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμ-
 πουσι σφέων αὐτέων δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκῳ Ἰητίων,
 ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πίτερην,
 καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλήν τοῦ Ἰητίωνος, αἶτεον τὸ παιδίον·
 ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖα τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκείνοι ἀπικοίτατο, καὶ
 25 δοκίμουσ' ὑφ' ἑαυτῆς φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα
 ἐνχειρίσει αὐτέων ἐνλ. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδὸν τὸν
 πρῶτον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσει. ἐπεὶ τε ὦν ἔδωκε
 φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέ-
 λασε τὸ παιδίον· καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο οἶκός τις ἔαχε ἀπο-
 30 κτεῖναι· κατοικτεῖρας δὲ παραδιδού τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ τῷ τρίτῳ·
 οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς
 βουλομένου διεργάσασθαι. Ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ
 παιδίον, καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἵστεῳτες ἐπὶ τῶν θυρέων, ἀλλήλων
 ἄπτοντο καταιτιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρῶτου λαβόντος, ὅτι
 35 οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα· ἐς ὃ δὴ σφι, χρόνῳ ἐγγινομέ-
 νον, ἔδοξε, αὐτίς παρελθόντας πάντας τοῦ φόρου μετὰλατν.

(4). "Ἐδὲ δὲ ἐκ τοῦ Ἡελίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλασταῖν. ἡ Δύβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἐστεῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι· δεισασα δὲ μὴ σφί μεταδόξῃ, καὶ τὸ δευτέρου λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνουσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη ὥς εἰ 5 ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο, πάντα ἐρευνήσιν μέλλοιεν· τὰ δὴ καὶ ἐγίνετο. ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὥς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκει ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὥς πάντα ποιήσαιαν τὰ ἐκείνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα. 10

(5). "Ἡελίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ πᾶϊς αὐξάνετο· καὶ οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπυνυμήνῃ Κυψέλος οὖνομα ἐτέθη. Ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέσιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίνους γενόμενος ἐπεχειρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς οὕτως ἦν· 15

Ὅλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Ἡελίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου·
αὐτὸς, καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν οὐκ ἐτι παῖδες.

Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννέυσας δὲ ὁ Κύψελος τοιοῦτος δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, 20 πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῶ δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς.

(6). "Ἀρξάντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτια, καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχος οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περσιάνδρος γίνεται. Ὁ τοῖνον Περσιάνδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ 25 πατρός. ἐπεὶ τε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράνῳ, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μισοφρονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὄντινα ἂν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων, κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπέυει. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περσιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος· ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, 30 ἅμα τε διεξῆτε τὸ λῆϊον ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὄκως τινα ἰδοι τῶν ἀσταχύνων ὑπερέχοντα· κολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς ὃ τοῦ λῆϊου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διεφθιρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξ- 35 ἐλθὼν δὲ τὸ χωρίον, καὶ ὑποθήμενος ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει τὸν

κήρυκα. Νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἦν πρό-
θυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περικλῆς. ὁ δὲ οὐδὲν
οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι· θαυμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν
μιν ἄνδρα ἀποπέμψειν, ὡς παραπλήγῃ τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινά-
5 μωρον· ἀπηγεόμενος τὰ περὶ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπει.

(7). “ Περικλῆς δὲ συνιὺς τὸ ποιηθῆν, καὶ νόμῳ ἴσχωρ ὡς οἱ
ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους τῶν ἀστῶν φρονεῖν,
ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολίτας. ὅσα γὰρ
Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περικλῆς σφεα ἀπε-
10 τέλεσε. Μιῇ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσσε πᾶσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας,
διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μελίσσαν· πέμψαντι γὰρ οἱ ἐς Θερσπρω-
τοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἄγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήριον
παρακαταθήκης περὶ ξεινικῆς, οὔτε σημανεῖν ἔφη ἡ Μελίσσα
ἐπιφανῆσαι, οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἡ παρακαταθήκη·
15 ῥιγοῦν τε γὰρ, καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γὰρ οἱ συγκατέθεψε εἰμά-
των ὄφελος εἶναι οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων. μαρτύριον δὲ οἱ
εἶναι ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἵπνον Περικλῆς
δρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. Ταῦτα δὲ ὡς ὁπίσω ἀπηγγέλθη τῷ
Περικλῆς, πιστὸν γὰρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ εὐόσῃ
20 Μελίσσῃ ἐμίγη, ἰθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀγγελίαν κήρυγμα ἐποίησατο,
ἐς τὸ Ἰππῶν ἐξέναι πᾶσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὲ
ὡς ἐς ὀρετὴν ἦσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρωόμεναι· ὁ δ' ὑπόστησας
τοὺς δορυφόρους ἀπέδυσέ· σφιας πᾶσας ὁμοίως τὰς τ' ἐλευθέρους
καὶ τὰς ἀμφιπόλους· συμφορήσας δὲ ἐς ὄνυχμα, Μελίσσῃ ἐπευχό-
25 μενος κατέκαιε. ταῦτα δὲ οἱ ποιήσαντι, καὶ τὸ δεῦτερον πέμ-
ψαντι, ἔφρασε τὸ εἰδῶλον τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χώρον τοῦ
ξείνου τὴν παρακαταθήκην. Τοιοῦτο μὲν ἐστὶ ὑμῖν ἡ τυραννίς,
ὡς Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμεῖς δὲ τοὺς Κορινθίους
τότε αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε, ὅτε ἡμεῖς εἶδομεν μεταπεμπομένους
30 Ἰππῆν· νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θαυμάζομεν λέγοντας ταῦτα·
ἐπιμαρτυρόμεθ' ἡμεῖς, ἐπικαλούμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλλήνους, μὴ
κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις. οὐκῶν, ἦν μὴ παύσησθε,
ἀλλὰ πειρήσεσθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἰππῆν, ὥστε ὑμῖν
Κορινθίους γε οὐ συναινεόντας.”

93. Σωσικλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρᾶσβένων ἔλεξε τάδε·
Ἰππῆς δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς κείνῳ,

ἡ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστράτιδας, ὅταν σφι ἦκωσι ἡμέραι αἱ κύρια ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἰππίας μὲν τούτοις ἀμείψατο, οἶά τε τοὺς χρησμούς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ σφέας αὐτούς· ἐπεὶ τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν ὁ εἵπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας αἰρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Λακεδαιμονίοισι τε ἐπεμαρτυρέοντο, μὴ ποιεῖν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύσθη.

94. Ἰππὶν δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελυνομένῳ ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ 10
Μακεδῶν Ἀνθεμουῖντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ του-
τέων μὲν οὐδέτερον αἰρέετο, ἀνεχώρει δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἶλε
Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μιτυληναίων· κρατήσας δὲ αὐτοῦ κατέ-
στησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἠγησίστρατον,
γεγονότα ἐξ Ἀργεῖης γυναικὸς, ὅς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε 15
παρὰ Πεισιστράτου. ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε Ἀχιλλεῖου πόλιος
ὁρμώμενοι καὶ Σιγείου χρόνον ἐπὶ συχρὸν Μιτυληναῖοι τε καὶ
Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώραν· Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε
συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι
μετεὶν τῆς Ἰλιάδος χώρας, ἢ οὐ καὶ σφι καὶ τοῖσι ἄλλοις, ὅσοι 20
Ἑλλήνων συνεπρήξαντο Μενέλεω τὰς Ἑλένης ἀρπαγὰς.

95. Πολεμέοντων δὲ σφεων, παντοῖα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τῇσι
μάχησι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητῆς, συμβολῆς γενομένης,
καὶ νικῶντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ οἱ
ὄπλα ἔχουσι Ἀθηναῖοι, καὶ σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθή- 25
ναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλει ποιήσας, ἐπιτιθεῖ
ἐς Μιτυλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίπῳ ἀνδρὶ
ἐταίρῳ. Μιτυληναῖους δὲ καὶ Ἀθηναῖους κατήλλαξε Περίανδρος
ὁ Κυπρίου· τοῦτ' γὰρ διαιτητὴ ἐπειράποντο· κατήλλαξε δὲ ὧδε·
νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο 30
ὑπ' Ἀθηναίοις.

96. Ἰππίας δὲ ἐπεὶ τε ἀπῆκετο ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἐς τὴν
Ἀσίην, πᾶν χρήμα ἐκίνει, διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν
Ἀρταφέρνηα, καὶ ποιεῖν ἅπαντα ὅπως αἱ Ἀθῆναι γενοίαιτο ὑπ'
ἑωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ. Ἰππίας τε δὴ ταῦτα ἐπρησσε, καὶ οἱ 35
Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ

ἔωντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φηγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφεας, εἰ βουλοίαιτο ὑοοὶ εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἰππίην. οὐκων δὲ ἐτεδέκοκτο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοιαι δὲ σφι δεδοκτο ἐκ τοῦ φανερῶ
 5 τοῖσι Πέρησι πολεμίους εἶναι.

97. ΝΟΜΙΖΟΤΣΙ δὴ ταῦτα, καὶ διαβεβλημένοιαι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης, ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπῆκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπίων ἐδυνάστευε μέ-
 10 γιστά. ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν, τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὥς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε, καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὥς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ οἰκός
 15 σφεας εἶη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπάρχειτο, οἷα κάρτα δεόμενος, ἐς ὃ ἀνέπεσέ σφεας. Πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μόνον οὐκ οἶός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπείσθοντες
 20 ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀπαστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδείξαντες αὐτέων εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἰόντα τὰ πάντα δόκιμον. Αὗται δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις.

98. Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλη-
 25 τον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν ἔμελλε οὐδεμία ὠφελίη ἔσσεσθαι· οὐ δ' ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίησε, ἀλλ' ὅπως βασιλῆα Λαρεῖον λυπήσειε· ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στυρμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάρου, οἰκείοντας δὲ τῆς Φρυγίης χώρῳ τε καὶ κώμῃ ἐπ'
 30 ἐκωτῶν· ὅς ἐπεὶ τε ἀπικετο ἐς τοὺς Παίονας ἔλεγε τάδε· “ Ἄνδρες Παῖονες, ἔπεμψε με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτιον τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἣν περ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίῃ πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ὑμῖν παρέχει σῶζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν αὐτέων. μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ
 35 τούτου ἡμῖν ἤδη μέλυσαι.” Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παῖονες κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποίησαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ

γυναῖκας ἀπεδίδρασκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ κατέμειναν ἀρῶνδῆσαντες αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οἱ Παῖονες ἀπικέατο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐληλύθει Περσίων ἵππος πολλή διώκουσα τοὺς Παίονας. ὥς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι 5 Παίοις, ὅπως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παῖονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χίοι σφείας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορύκον ἐκόμεσαν· ἐνθεῦτεν δὲ περὶ κομιζόμενοι ἀπικέατο ἐς Παιονίην.

99. Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἱ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι 10 νηυσὶ, ἅμα ἀγόμενοι Ἑρετριέων πέντε τριήρας, οἱ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες· οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἑρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδίας πόλεμον συνδιένεικαν, ὅτι περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντὶα Ἑρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθειον· οὗτοι ὦν ἐπεί 15 τέ σφι ἀπικέατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐποιεέτο στρατηγὴν ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σύρδις. αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμεινε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδειξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἰωυτοῦ τε ἀδελφεὸν Χαροπίνον, καὶ τῶν ἄλλων ἄστων Ἑρμόφαντον. 20

100. Ἀπικόμενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἐφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσσῃ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ, ποιούμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Κυῦστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεὶ τε ὑπερβάντες τὸν Τρωῶλον ἀπίκοντο αἰρέουσι Σύρδις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος· αἰρέουσι δὲ 25 χωρὶς τῆς ἀκρόπόλιος τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρῶντε αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην.

101. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας σφείας τὴν πόλιν ἔσχε τότε. ἔσαν ἐν τῇσι Σύρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλευνες καλάμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἔσαν καλάμουν εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων 30 δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὥς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὼν τὸ πῦρ ἐπένεμετο τὸ ἄστυ ἅπαν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος, οἱ Ἄνδοι τε καὶ ὅσοι Περσίων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλει ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρῳρον ἕς τε τὴν ἀγο- 35 ρὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, ὃς σφι πῆγμα χρυσοῦ κατα-

φορέων ἐκ τοῦ Τρωῶλου διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥίαι, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἐρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὃ δὲ ἐς Θάλασσαν. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτιῶλὸν καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροίζόμενοι οἱ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὀρέοντες τοὺς 5 μὲν ἀμυνομένους τῶν πολεμίων, τοὺς δὲ σὺν πλῆθει πολλῶ προσφερομένους, ἔξανεχώρησαν δεισαντες πρὸς τὸ οὖρος τὸν Τρωῶλον καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας.

102. Καὶ Σάρδεις μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρῆς Θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι ὕστερον 10 ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἑλλήσι ἱρά. Τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἄλυσος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες προπυθανόμενοι ταῦτα, συνηλλίζοντο καὶ ἐβοήθειον τοῖσι Λυδοῖσι. καὶ πως ἐν μὲν Σάρδεσι οὐκ ἐτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας εὗρίσκουσι· ἐπόμενοι δὲ κατὰ στίβον αἰρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, 15 συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἐσώθησαν· καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρσαι φονεύουσι, ἄλλους τε οὐνομαστοὺς, ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐακλίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀνραιρηκότα, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδειῳ τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλεις.

20 103. Τότε μὲν δὴ οὕτω ἡγωνίσαντο. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας, ἐπικαλεομένου σφείας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρῳ, οὐκ ἔφασαν τιμωρῆσιν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίας στερηθέντες, (οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον,) οὐδὲν δὴ ἤσσαν τὸν πρὸς βασιλῆα πόλε- 25 μον ἐσκευάζοντο. Πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἐκαστοῖσι ἐποιήσαντο. ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καρίης τὴν πολλὴν προσεικίσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι, καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχεῖν, ὥς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδεις, τότε 30 σφι καὶ αὕτη προσεγένετο.

104. Κύπριοι δὲ ἐθέλονταί σφι πάντες προσεγένοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὥδε ἀπὸ Μήδων. Ἦν Ὀνήσιλος Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώ- 35 ὢν ἡρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορεῖτο ἀπίσταςθαι ἀπὸ βασιλῆος· τότε δ', ὥς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο

ἀπεσιτάναι, πύγχνυ ἐπικείμενος εἰῆγε. ὧς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Ἴϋρ-
γον, ἐνθαυτιά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ
Ὀνήσιλος ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ σιασιώτῃσι ἀπεκλήϊσε τῶν πυλίων.
Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μῆδους· Ὀνήσιλος
δὲ ἤρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστα- 5
σθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε. Ἀμαθουσίους δὲ, οὐ βου-
λομένους οἱ πείθεσθαι, ἐπολιόρκει προσκατήμενος.

105. Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκει Ἀμαθούντα. βασιλεῖ δὲ
Δαρεῖω ὧς ἐξαγγέλθη Σάρδεις ἀλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπὸ τε Ἀθη-
ναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε 10
ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην· πρῶτα μὲν
λέγεται αὐτὸν, ὧς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησά-
μενον, εὐ εἰδότα ὧς οὗτοι γε οὐ καταπροΐζονται ἀποσιτάντες, εἴρε-
σθαι οἷτινες εἰεν οἱ Ἀθηναῖοι· μετὰ δὲ, πυθόμενον αἰτῆσαι τὸ
τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἷσιν ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν 15
ἀπείναι, καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα βάλλοντα εἰπεῖν· “ὦ Ζεῦ, ἐκγενέ-
σθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι.” εἰπαντα δὲ ταῦτα, προστάξαι
ἐν τῶν θεραπόντων, δειπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρεῖς ἐκάστοτε
εἰπεῖν· “Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων.”

106. Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε καλέσας ἐς ὅψιν Ἰστιαῖον τὸν 20
Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν· “Πυνθάνο-
μαι, Ἰστιαῖε, ἐπίτροπον τὸν σὸν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώ-
τερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς
ἐτέρης ἡπείρου ἐπαγαγὼν, καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσοντας·
ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἔπε- 25
σθαι, Σαρδίων με ἀπιστέρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα
ἔχειν καλῶς; κῶς δ’ ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτόν τι
ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστερης σεωντὸν ἐν αἰτίῃ σχῆς.” Εἶπε πρὸς
ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος· “Βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέργξαι ἔπος; ἐμὲ βου-
λεῦσαι πρήγμα ἐκ τοῦ σοὶ τι ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν 30
ἀνασχήσειν; τί δ’ ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδείης
έών; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοὶ, πάντων δὲ πρὸς σέο βου-
λευμάτων ἐπακούειν ἄξιέυμαι. Ἀλλ’ εἴ περ τι τοιοῦτον, οἷον σὺ
εἴρηκας, πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ’ ἑωυτοῦ βαλλό-
μενον πεπρηγμένον. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέομαι τὸν λόγον, 35
ὅπως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσιν περὶ

πρήγματα τὰ σά. Εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι, καὶ σὺ τὸ ἐόν ἀκήκοας, ὃ βασιλεῦ, μάθαι οἷον πρῆγμα ἐργάσαιο ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασιν, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφιν γενομένου, ποιήσαι τῶν πάλαι ἤμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν
 5 ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ, οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε. Νῦν ὦν ὡς τάχος με ἄφες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεῖνά τε πάντα καταρτίσω ἐς τωῦτό, καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον, τὸν ταῦτα μηχανησάμενον, ἐγχειρίθαιτον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας, θεοὺς ἐπόμενυμι τοὺς βασιλεῖς, μὴ μὲν πρότερον ἐκδύ-
 10 σασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι Σαρδῶ νῆσον τὴν μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω."

107. Ἰστιαῖος μὲν δὴ λέγων ταῦτα διεβόλλε. Δαρεῖος δὲ ἐπελθετο, καὶ μιν ἀπείε ἐντειλάμενος, ἐπεὶ τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιῆσαι, παραγίνεσθαι οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

15 108. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα ἀνῆκε, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἰστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἰστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν· ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. Πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται νηυσὶ στρα-
 20 τὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀργύβιον, ἄνδρα Πέρσῃ, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος κήρυκας διέπεμψε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλούμενός σφας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἤκον πολλῶ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς
 25 Κιλικίης ἦσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλων τὴν ἄκρην, αἱ καλεῦνται Κληῖδες τῆς Κύπρου.

109. Τούτου δὲ τοιοῦτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· "Ἄνδρες Ἴωνες, αἴρουν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι ὁκοτέροισι βούλεσθαι
 30 προσφέρεισθαι, ἢ Πέρσῃσι, ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθαι ταχθέντες Πέρσῃων διαπειραῖσθαι, ὦρῃ ἂν εἴη ὑμῖν, ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν, τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νεὰς ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας, Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθαι διαπειραῖσθαι, ποιεῖν χρεὸν ἐστί ὑμέας ὁκότερα ἂν δὴ τουτέων
 35 ἔλθοιτε, ὅπως τὸ κατ' ὑμέας ἔσται ἢ τε Ἰωνίῃ καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρῃ." Εἶπαν οἱ Ἴωνες πρὸς ταῦτα· "Ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ

κοινὸν τῶν Ἰωνῶν φυλάζοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυ-
πρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι περὶ προσφερώμεθα.
ἡμεῖς μὲν νυν ἐπ' οὐ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρη-
στοί· ἡμεῖς δὲ χρεὸν ἐστί, ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύ-
οντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἀνδρας ἀγαθούς." Ἰωanes μὲν 5
τούτοις ἀμείψαντο.

110. Μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν
Περσέων, διέτασσον οἱ βασιλῆες τῶν Κυπρίων, τοὺς μὲν ἄλλους
Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες· Σαλαμι-
νίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον, ἀνέτασσον Πέρσῃσι. 10
Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς ἀντιτάσσεται
Ὀνήσιλος.

111. Ἦλανε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὀπλί-
την ἵστασθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ
οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κάρ, τὰ δὲ πολέμια κάρτα δόκιμος, καὶ 15
ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον· "Πυνθάνομαι τὸν
Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθόν, καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατερ-
γάζεσθαι πρὸς τὸν ἄν προσενεχθῇ. σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα
εἰπὲ ὁκότερον βούλει φυλάξας πληῆσαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε
αὐτὸν Ἀρτύβιον." Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπάων αὐτοῦ· "Ἦ 20
βασιλεῦ, ἐτοῖμος μὲν ἐγὼ εἰμι ποιεῖν καὶ ἀμφοτέρω, καὶ τὸ ἕτερον
αὐτέων, καὶ πάντως τὸ ἄν ἐπιτάσσης σύ· ὥς μέντοι ἔμοιγε δοκεῖ
εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον φράσω. βασιλῆα μὲν
καὶ στρατηγὸν χρεὸν εἶναι φημι βασιλεῦ τε καὶ στρατηγῷ προσφέ-
ρεσθαι· ἦν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται· 25
καὶ δεύτερα, ἦν σὲ ἐκεῖνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπὸ ἀξιοχρεῶ καὶ ἀπο-
θανεῖν ἡμίσεα συμφορῇ· ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισι τε
ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι, καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς
μηδὲν φοβηθῇς· ἐγὼ γὰρ δὴ τοι ὑποδέχομαι μὴ μιν ἀνδρὸς ἐτι
γε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον." 30

112. Ταῦτα εἶπε, καὶ μεταντίκα συνέμιγξε τὰ στρατόπεδα
περὶ καὶ νηυσί. Νηυσὶ μὲν νυν Ἰωanes ἄκροι γεόμενοι ταύτην
τὴν ἡμέραν ὑπερεβάλλοντο τοὺς Φοίνικας· καὶ τουτέων Σύμιοι
ἡρίστευσαν. Περὶ δὲ, ὥς συνῆλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα
ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγένετο. 35
ὥς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου

κατήμενος, ὃ Ὀνησίλος, κατὰ τὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ, παῖσι προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κάρ δρεπάνῳ πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ
 5 στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ.

113. Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κουρίου, προδιδοῖ, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ σμικρὴν· οἱ δὲ Κουριεῖς οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια
 10 ἄρματα τωὐτὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐπόλεε. γινομένων δὲ τουτέων, κατυπέριεροι ἔσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. Τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ, καὶ δὴ καὶ Ὀνησίλος τε ὁ Χέρσιος, ὃς περ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστοκύπρος ὁ Φιλοκύπρου· Φιλοκύπρου δὲ τούτου
 15 τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, ἀπικόμενος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπεισι αἰνεῖται τυράννων μάλιστα.

114. Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρχησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν, ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθούντα· καὶ μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ
 20 ἤδη ἐούσης κοίτης, ἐσμὸς μελισσέων ἐσθὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε· τούτου δὲ γενομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι, ἐμαντεύθῃ σφι “τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἡρωϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος. καὶ σφι ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσειςθαι.” Ἀμαθούσιοι μὲν νυν
 25 ἐποίουν ταῦτα καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ.

115. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεὶ τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλιας τῶν Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς ἄλλας, πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ
 30 Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλεῖ τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας· αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα ἀπέπλων ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πόλιων ἀντίσχε χρόνον ἐπὶ πλείστον πολιορκευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτω μὴν ἐἶλον οἱ Πέρσαι.

116. Κύπριοι μὲν δὴ, ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γεόμενοι, αὐτίς ἐκ
 35 νέης κατεδεδούλωντο. Λαυρίσης δὲ, ἔχων Λαφίλου θυγατέρα, καὶ Τμήης τε καὶ Ὀτάνης, καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ, ἔχοντες καὶ

οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, επιδιώξαντες τοὺς ἐν Σάρδισι στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἑσαράξαντες σφείας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλεις ἐπόρθεον.

117. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεις εἴλε μὲν Δάρδανον, εἴλε δὲ Ἀβυδὸν τε καὶ Περκώτην, καὶ 5 Λάμψακον καὶ Παισόν· ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἐκάστης αἶρει. ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἱλαύνοντι οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κῆρας τωὐτὸ ἴσως φρονήσαντας ἀπειστάναι ἀπὸ Περσίων. ἀποστρέψας ὢν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἤλαυσε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. 10

118. Καὶ κως ταῦτα τοῖσι Καροὶ ἐξαγγελθῇ πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κῆρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε Σιτήλας καλεόμενας καὶ ποταμὸν Μαρσύνην, ὃς ῥέων 15 ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλληχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαί, καὶ 15 ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἔμοι Πιξοδάρου τοῦ Μανσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τοῦ Κιλικίων βασιλῆος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κῆρας, καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμὸν, οὕτω συμβάλλειν· 20 ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κῆρες, αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι, γενοίαιτο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι· δηλαδὴ, ἣν φυγὴ τῶν Περσίων γίνηται, καὶ ἑσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀπορροστήσουσι, ἐς τὸν 25 ποταμὸν ἐσπίπτοντες.

119. Μετὰ δὲ, παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσίων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύνῃ ποταμῷ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι, οἱ Κῆρες, καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρὴν, καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν· τέλος δὲ ἑσώθησαν διὰ πληθους. Περσίων μὲν δὴ 30 ἐπεσον ἄνδρες ἐς διαχιλίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτῶν κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα, ἐς Διὸς Στρατίου ἱερὸν μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων. μούνοι δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Κῆρες εἰσι οἱ Διὶ Στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέντες ὢν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο περὶ σωτηρίας, ὁκότερα ἢ 35 παραδόντες σφείας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην, ἄμεινον προήξουσιν.

120. *Βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοι τε καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτέων. ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν πρότερον οἱ Κῆρες ἐβουλευόντο μετήκαν, οἱ δὲ αὐτὶς πολεμῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτίοντο· καὶ ἐπιούσι τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχόμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἐσώθησαν· πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν.*

121. *Μετὰ δὲ, τοῦτω τὸ τρωμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσσαντο οἱ Κῆρες. πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεσθαι ὀρμέεται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλεις σφίων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῃ ὁδόν· ἐς τὴν*
 10 *ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης· σὺν δὲ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσεύς. οὗτοι μὲν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν.*

122. *Τμέης δὲ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδεις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντιίδα, εἶλε Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελὼν, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλειοπέναι Δαυρίσην, καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντιίδα, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν·*
 20 *καὶ εἶλε μὲν Αἰολίας πάντας ὅσοι τὴν Γιάδα νέμονται, εἶλε δὲ Γέργιθας, τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τρύκρων· αὐτὸς τε Τμέης αἰρέων ταῦτα τὰ ἔθνη νούσῃ τελευτῇ ἐν τῇ Τρωάδι.*

123. *Οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε· Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγός, ἐτάχθησαν ἐπὶ*
 25 *τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν Κλαζομενῆς αἰρέουσι· Αἰολέων δὲ Κύμην.*

124. *Ἀλισκομένειών δὲ τῶν πόλειων, ἦν γὰρ δὴ, ὡς διέδεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὅς ταράξας τὴν Ἰωνίην, καὶ ἐγκρασάμενος πρήγματα μεγάλα, δρησμὸν ἐβούλευε*
 30 *ὀρέων ταῦτα, πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλεῖα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι· πρὸς ταῦτα δὲ ὧν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας, ἐβουλευέτο λέγων ὡς “ ἄμεινόν σφι εἶη χρησφύγετόν τι ὑπάρχον εἶναι, ἣν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου· εἴτε δὴ ὧν ἐς Σαρδῶν ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς Ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν*
 35 *Ἰδωνῶν, τὴν Ἰστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου θωρεὴν λαβών; ” ταῦτα ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης.*

125. Ἐκαταίου μὲν νυν τοῦ Ἠγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς οὐδετέραν στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τείχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἣν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκαταῖος συνεβούλευε. 5

126. Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκιον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ ἀνδρὶ τῶν ἀσίων δοκίμῳ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς τὴν Θρηϊκὴν, καὶ ἔσχε τὴν χώραν ἐπ' ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηϊκῶν αὐτός τε ὁ 10 Ἀρισταγόρης, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηϊκῶν ὑποσπόνδων ἐξίεσθαι.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ε΄.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΚΤΗ.

ἙΡΑΤΩ.

1. ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὕτω τε-
λευτᾷ. Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος, μεμετιμένος ὑπὸ Λα-
ρείου, πᾶρῃν ἐς Σάρδεις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων
εἶρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, κατὰ κοῖόν τι δοκέοι
5 Ἰωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθώμαζε τε τὸ γεγονός,
ὥς οὐδὲν δῆθεν τῶν παριόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ
Ἀρταφέρνης ὁρίων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκίην τῆς
ἀποστάσιος· “Οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα·
τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρφαψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης.”
- 10 2. Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπούτασιν ἔχοντα εἶπε.
Ἰστιαῖος δὲ δεισας ὥς συνιέντα Ἀρταφέρνηα ὑπὸ τὴν πρώτην
ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλῆα Λαρεῖον ἐξη-
πατηκῶς· ὃς Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργά-
σασθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τῆς ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Λαρεῖον
15 πολέμου. διαβάς δὲ ἐς Χίον, ἐδέσθη ὑπὸ Χίων, κατὰγνωσθεὶς
πρὸς αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτούς ἐκ Λαρείου.
μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὥς πολέμιος εἴη βασι-
λεῦ, ἔλυσαν αὐτόν.
3. Ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεύμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἰστιαῖος,
20 κατ’ ὃ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι
ἀπὸ βασιλῆος, καὶ κακὸν τόσούτον εἴη Ἰωνας ἐξεργασμένος, τὴν
μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι, ὥς
“ βασιλεὺς Λαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ
Ἰωνίῃ κατοικίαι, Ἰωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίῃ· καὶ τουτέων εἵνεκα
25 ἐπιστείλει.” οὐδὲν τι πάντως ταῦτα βασιλῆος βουλευσαμένου,
ἰδεϊμάτου τοῦς Ἰωνας.

4. Μετὰ δὲ, ὃ Ἰστιαῖος δι' ἀγγέλων ποιούμενος Ἑρμῖππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτῃ, τοῖσι ἐν Σάρδισι τοῦσι Περσέων ἐπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηγνευμένων αὐτῷ ἀπουσιάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμῖππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη οὐ διδοῦν, φέρον δὲ ἐνεχέρισε τὰ βυβλία Ἀρταφέρνηϊ. ὁ δὲ, μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, δέκλευε τὸν Ἑρμῖππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσι περ ἔφερε, τὰ δὲ ἁμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἰστιαίῳ, ἑωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν, ἀπέκτεινε ἐνθ' αὐτὰ πολλοὺς Περσέων ὃ Ἀρταφέρνης. περὶ Σάρδιδος μὲν δὴ ἐγένετο ταραχὴ. 10

5. Ἰστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χίοι κατήγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἰστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρῃ, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἔσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώραν, οἷά τε ἐλευθερίας γευσάμενοι. καὶ δὴ, νυκτὸς γὰρ εὐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιῶν ὁ Ἰστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκειται τὸν μηρὸν ὑπὸ τευ τῶν Μιλησίων. Ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστός τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, οὐ γὰρ ἐπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νείας, διέβη ἐς Μιτυλήνην, καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναι οἱ νείας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὀκτὼ τρίτρεας ἔπλεον ἅμα Ἰστιαίῳ ἐς Βυζάντιον· ἐνθαῦτα δὲ ἰζόμενοι τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἧ ὅσοι αὐτέων Ἰστιαίῳ ἔφασαν ἐτοιμοὶ εἶναι πείσεσθαι. 20

6. Ἰστιαῖος μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐπολεον ταῦτα. ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατός προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, κατ' ἐν ποιήσαντες στρατόπεδον, ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἔσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. 30

7. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευον. Ἰωνες δὲ πυθανόμενοι ταῦτα ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τούτον τὸν χρόνον, καὶ βουλευομένοισι, ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν, ἀντιῆξον Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τείχεα ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν· πληρώ-

σαντας δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προναυμαχῆσοντας Μιλήτον. ἡ δὲ Λάδη ἐστὶ νῆσος σμικρὴ ἐπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίων κειμένη.

8. Μετὰ δὲ ταῦτα, πεπληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρήσαν οἱ
 5 Ἴωνες· σὺν δὲ σφι καὶ Αἰολίων οἱ Λέσβον νέμονται. ἐτάσσοντο
 δὲ ὧδε. τὸ μὲν πρὸς τὴν ἔω ἔχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι νέας
 παρεχόμενοι ὀγδώκοντα. εἶχοντο δὲ τουτέων Πριηνεῖς δυώδεκα
 νηυσὶ, καὶ Μουσίοι τρισὶ νηυσὶ· Μουσίων δὲ Τηῖοι εἶχοντο
 ἐπτακαίδεκα νηυσὶ· Τηῖων δὲ εἶχοντο Χῖοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς
 10 δὲ τούτοις Ἐρυθραῖοι τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαεῖς· Ἐρυθραῖοι
 μὲν ὅκτω νέας παρεχόμενοι, Φωκαεῖς δὲ τρεῖς. Φωκαέων δὲ
 εἶχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο
 ἔχοντες τὸ πρὸς ἐσπέρην κέρας Σάμιοι ἐξήκοντα νηυσὶ. Πασέων
 δὲ τουτέων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ
 15 τριηκόσαιοι τριήρεις. αὐταὶ μὲν Ἰώνων ἔσαν.

9. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἔσαν ἑξακόσαιοι.
 ὧς δὲ καὶ αὐταὶ ἀπῆλθον πρὸς τὴν Μιλησίην, καὶ ὁ πεζὸς σφι
 ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸ πλῆ-
 20 θος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταρρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται
 ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἷοι τε ἔωσι ἐξελεῖν,
 μὴ οὐκ ἔόντες ταυκράτορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύουσι κακὸν
 τι λαβεῖν. Ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς
 τυράννους, οἱ ὑπ' Ἀρισταγόρου μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες
 τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους, ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατεύο-
 25 μενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τουτέων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας
 συγκαλέσαντες, ἔλεγόν σφι τάδε· “ Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων
 εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλῆος οἶκον· τοὺς γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος
 ὑμέων πολιήτας πειράσθω ἀποσχεῖν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ.
 προῖσχύμενοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὥς πείσονται τε ἄχαρι οὐδὲν
 30 διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρή-
 σεται, οὐδὲ βριαίτερον ἔξουσιν οὐδέν, ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ
 ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε
 σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες τὰ περ σφέας κατέξει· ὥς ἑσσωθέντες τῇ
 μάχῃ ἑξανδραποδιεῦνται, καὶ ὧς σφῶν τοὺς παῖδας ἐκτομίαις
 35 ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστοις ἐς Βάκτρα, καὶ ὧς
 τὴν χώραν ἄλλοις παραδώσομεν.”

10. Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέ-
πεμπον νυκτὸς, ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ
Ἰῶνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὐταὶ αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνη τε
διεχρώντο, καὶ οὐ προσίεντο τὴν προδοσίην· ἑωυτοῖσι τε ἕκαστοι
ἐδόκεον μόνοις ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μὲν 5
νῦν ἰθὺς ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσίων ἐγίνετο.

11. Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην, ἐγί-
νοντο ἀγοραί· καὶ δὴ κού σφι καὶ ἄλλοι ἡγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ
ὁ Φωκαεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τὰς· “ Ἐπὶ ξυροῦ γάρ
ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἰῶνες, ἢ εἶναι ἐλευθέ- 10
ροις ἢ δούλοις, καὶ τοῦτοισι ὡς δρηπέησι. νῦν ὦν ὑμεῖς, ἦν
μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος
ὑμῖν ἔσται, οἷοι τε δὲ ἔσεσθε ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐναντίους εἶναι
ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν
ὑμέων ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλεῖ τῆς ἀπο- 15
στάσιος. ἀλλ’ ἐμοὶ τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέ-
ψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέχομαι ἢ οὐ
συμμίξιν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγοντας πολλὸν ἑλασσωσέσθαι.”

12. Ταῦτα ἀκρυσάντες οἱ Ἰῶνες ἐπιτρέπουναι σφίς αὐτοὺς
τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ ἀνάγων ἑκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅπως 20
τοῖσι ἐρέτῃσι χρῆσασαι, διέκπλοον ποιούμενος τῇσι νηυσὶ δι’ ἄλλη-
λίων, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας
ἔχεσκε ἐπ’ ἀγκυράων· παρεῖχε τε τοῖσι Ἰῶσι πόνον δι’ ἡμέρης.
μέχρι μὲν νῦν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίουν τὸ κεινόμε-
νον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι, οἱ Ἰῶνες, οἷα ἀπαθείες ἔοντες πόνων 25
τοιούτων, τετρυμένοι τε ταλαιπωρήσοι τε καὶ ἡλίῳ, ἔλεξαν πρὸς
ἑωυτοὺς τὰς· “ Τίνα δαιμόνων παραβάντες τὰς ἀναπίμπλαμεν,
οἷτινες παραφρονήσαντες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ
Φωκαεῖ ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐ-
τοὺς ἔχομεν. ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας λυμáινεται λύμῃσι ἀνηκέ- 30
στοις· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νοῦσους πεπτώκασι, πολλοὶ
δὲ ἐπίδοξοι τῷ τούτῳ πείσεσθαι εἰσι. πρὸς τε τούτων τῶν
κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὅ τι ἄν ἄλλο παθῇεν ἐστὶ, καὶ τὴν
μέλλουσαν δουλήτην ὑπομῖναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ
συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ.” Ταῦτα 35
ἔλεξαν, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε· ἀλλ’

οἷα στρατιῇ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκητηροφείοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας, οὐδ' ἀναπειρᾶσθαι.

13. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος
 5 κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης, κειλεόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφειν ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην, οἱ Σάμιοι ὦν ὁρέωντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων ἐδέχοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλῆος πρῆγματα ὑπερβαλέσθαι· εὖ τε ἐπιστάμενοι ὥς, εἰ καὶ
 10 τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοῖατο τοῦ Δαρείου, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον· προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεὶ τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἰωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδι' ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τὰ τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. Ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτεν τοὺς λόγους ἐδέχοντο οἱ Σάμιοι, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ
 15 Αἰάκεος· τύραννος δὲ ἔων Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρῃ ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν, κατὰπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

14. Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἰωνες ἀντανῆγον καὶ αὐτοὶ πᾶς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγένοντο, καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθευτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι,
 20 ὅτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ· ἀλλήλους γὰρ κατὰτιώνται. Λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξις ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἐνδεκά νεῶν. τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμύχον, ἀνηκουστή-
 25 σαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καὶ σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν, ὥς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. Ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντάς, τωὐτὸ ἐποίεον τοῖσι Σαμίοισι· ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῖνες τῶν Ἰώνων ἐποίεον τὰ αὐτὰ ταῦτα.

30 15. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθισαν τροχύτατα Χῆτοι, ὥς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακείοντες. παρείχοντο μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσαεράκοντα τῶν ἀστῶν λογαίδας ἐπιβατεύοντας. ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς
 35 τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδίκαιεν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι· ἀλλὰ μετ' ὀλλῶν συμμάχων μεμουνωμένοι, διεκ-

πλώοντες ἐναυμάχον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἐλόντες νέας συχνάς, ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χῆιοι μὲν δὴ τῇσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἰωνιῶν.

16. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ, ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. 5 νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ περὶ ἑκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χῆιοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτήν, καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι Θεσμοφορίων· ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφεσίοι, οὔτε προακηκοότες ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν 10 χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλώπας, καὶ ἵεναι ἐπὶ τὰς γυναικας, ἐξεβοήθειον πανδημεὶ, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχησι.

17. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς, ἐπεὶ τε ἔμαθε τῶν Ἰωνῶν τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἰλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς 15 μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ, ὃ δὲ ἰθὺς ὡς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην. γαυλοὺς δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλωε ἐς Σικελίην· ὁρμώμενος δὲ ἐνθρυτέν, ληϊστής κατεστήκεε, Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν. 20

18. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἰωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης, ἔκτω ἔτι ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρου· καὶ ἡνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστῇ- 25 ρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ.

19. Χρωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῦσι περὶ σωτηρίας τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίκεινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργεῖους φέρον, τὴν δὲ παρεθῆκην ἔχρησε ἐς Μιλήσιους. τὸ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργεῖους ἔχον, ἐπεὶ ἀνὰ κατὰ τοῦτο 30 γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε ἔχει ὥδε·

Καὶ τότε δὴ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσι δειπνὸν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ·
σαὶ δ' ἄλλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις·
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοις μελήσει.

Τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητιῶν, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο· ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδυμοῖσι, ὃ νηὸς τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. 5 τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων-πολλάκις μνήμην ἐτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιήσαμην.

20. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγραφθέντες τῶν Μιλησίων ἦγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισσε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλειομένῃ Θαλάσσει, ἐν Ἀμυρῇ πόλει, παρ' ἣν 10 Τίγρης ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἕξει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρας αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδωσαν Καροὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι.

21. Παθούσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ ἀπέδωσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίται, οἱ Λύον τε καὶ Σκιδρόν οἶκεον, τῆς 15 πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιγέων, Μιλήσιοι πάντες ἤβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς, καὶ πένθος μέγα προεθήκαντο· πόλιες γὰρ αὐταὶ μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν. Οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου 20 ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἁλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον, καὶ ἐξημίωσάν μιν, ὥς ἀναμνήσαντα οἰκῆϊα κακὰ, χιλίσσι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δρᾶματι.

22. Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο. Συμίων δὲ τοῖσι 25 τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν σιρατιγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε. ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφί ἐς τὴν χώραν ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεια, ἐς ἀποικίην ἐκπλεῖν, μηδὲ μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκει δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ, οἱ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν 30 χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους, ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἰωνας ἐς Καλὴν Ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων. ἡ δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ καλειομένη ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τειραμμένη τῆς Σικελίης. τούτων ὦν ἐπικαλειομένων, οἱ Σάμιοι μούνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δὲ σφί Μιλη- 35 σίων οἱ ἐκπεφυγότες.

23. Ἐν ᾧ τοιόνδε δὴ τι συνήνεκε γενέσθαι. Σάμιοι γὰρ

κομιζόμενοι ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι, αὐτοὶ τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὐνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν, ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλειος, τότε ἔων διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμῖξας τοῖσι Σαμίοισι, ἀναπείθει ὡς 5
 χρεὸν εἶη Καλὴν μὲν Ἀκτὴν, ἐπ' ἣν ἔπλειον, ἔῃ χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρήμον ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων, καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοτο ἐχομένην τὴν πόλιν ἑωυτῶν, ἐβοήθηον αὐτῇ, καὶ ἐπέκαλέοντο Ἴπποκράτεια τὸν Γέλως τύραννον· ἦν γὰρ δὴ σφι οὗτος σύμμαχος. 10
 ἐπεὶ τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἴπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοήθειαν, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων ἀποβαλόντα τὴν πόλιν ὁ Ἴπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ἄλλοις δούσι καὶ δεξιάμενος 15
 προεῖδωκε. μισθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημνίος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπὶ πλυν καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσητα μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἴπποκράτεια λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῖντας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δέσας· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκούσιους ἔδωκε τοῖσι 20
 Σαμίοισι κατασφάξαι· οὐ μὲν τοι οἱ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα.

24. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρῆσκει ἐς Ἰμέρην· ἐκ δὲ ταύτης παρῇν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλῆα Λαρεῖον. καὶ μιν ἐρόμισε Λαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιοτάτον εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλῆα ἐς Σικελίην ἀπῆκετο· καὶ αὐτὶς ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλῆα, ἐς ὃ γῆραϊ μέγα ὄλβιος ἔων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλήατο.

25. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην, 30
 Φοίνικες, κελυσάντων Περσέων, κατήγον ἐς Σάμον Λιάκεια τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενόν σφισι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον. καὶ Σαμίοισι μόννοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Λαρείου, διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱερὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἀλούσης, αὐτίκα 35
 Κάρην ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολλῶν ὑπο-

κυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο.

26. Ἰστιαῖοι δὲ τῷ Μιλησίῳ ἔοντι περὶ Βυζάντιον, καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰωνῶν ὀλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου, 5 ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γεγόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισαλίῃ, Ἀπολλοφάνειος παιδὶ, Ἀβυδηνῷ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε ἐν Κοίλοις καλεομένοισι τῆς Χίης χώρας. 10 τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς· καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἳα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἰστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὀρμεώμενος.

27. Φιλέει δὲ κως προσημαίνειν, ἐντὶ ᾧ μὲν μεγάλα κακὰ ἢ πόλις ἢ ἔθνεϊ ἔσσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήϊα 15 μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νηγιέων ἑκατὸν, δύο μοῦνοι τουτέων ἀπενούτησαν, τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ ἑννεήκοντα αὐτέων λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεκε· τοῦτο δὲ ἐν τῇ πόλει τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παῖσι γράμματα διδασκομένοις ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ 20 εἴκοσι παίδων εἰς μῦθος ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήϊα ὁ θεὸς προέδεξε· μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἰστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφὴν εὐπετέως αὐτέων ἐποιήσατο.

28. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων 25 Ἰωνῶν καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένων δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὥς οἱ Φοινίκες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λέπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείλετο, ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ, λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς, πέρην διαβαίνει ἐκ 30 τοῦ Ἀταρνείος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν, καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν. Ἐν δὲ τούτοις τοῖσι χωρίοις ἐτύγγανε ἐὼν Ἀρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης, ὃς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτόν τε Ἰστιαῖον ζωγρήν ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διεφθαιρε.

29. Ἐξωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιαῖος ὧδε. ὥς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν

συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἥ δὲ ἵππος ὕστερον ὀρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο· καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέσθαι ὑπὸ βασιλῆος διὰ τὴν παρευῆσαν ἀμαρτιάδα, φιλοψυχὴν τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀνδρὸς Πέρσῃω, καὶ ὡς καταιρεόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐμείλλε συγκεντηθῆσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεῖς καταμηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἴη Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος.

30. *Εἰ μὲν νυν, ὡς ἐξωγρήθη, ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον, ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκεῖν ἐμοί, ἀπῆκε τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην. νῦν δέ μιν, αὐτέων τε τουτέων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὐτὶς μέγας παρὰ βασιλεῦ γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ ὁ λαβὼν Ἀρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σῦρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταυρώσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα, καὶ ἐπαιτησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ ζῶντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἰστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὐ ἐντείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτῃ. Τὰ μὲν περὶ Ἰστιαῖον οὕτω ἔαχε.*

31. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτει ὡς ἀνέπλωσε, αἰρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Μεύβον καὶ Τένεδον. ὅπως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἐκάστην αἰρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγῆνευον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον. ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρὸς ἐκ θαλάσσης τῆς βορρῆϊς ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. Αἶρτον δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ πόλιας τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά· πλην οὐκ ἐσαγῆνευον τοὺς ἀνθρώπους, οὐ γὰρ οἶά τ' ἦν.

32. Ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπητείλησαν τοῖσι Ἰωσι στρατοπεδουμένοισι ἐναντὶα σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παῖδας τε τοὺς εὐειδεσιátους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον, καὶ ἐποίηον ἀντὶ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους· καὶ παρθένους τὰς καλλιστενοῦσας ἀνασπάστους παρὰ βασιλῆα· ταῦτά τε δὴ ἐποίηον, καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμψαν

αὐτοῖσι τοῖσι ἱεροῖσι. Οὕτω δὲ τὸ τρίτον Ἰωνες κατεδουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δις δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων.

33. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπάλλασσόμενος ὁ ναυτικός στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἶρεε πάντα· τὰ γὰρ
 5 ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἡπειρον. Εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἶδε τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσό-
 νησὸς τε, ἐν τῇ πόλιν συχναὶ ἔνεισι, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ τεῖχεα
 τὰ ἐπὶ Θρηίκης, καὶ Σηλυβρίη τε, καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν
 νυν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς
 10 Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἕσω ἐς τὸν
 Εὐξείνιον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκησαν. οἱ δὲ
 Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλιχθείσας
 τράπονται ἐπὶ τε Προκόννησον, καὶ Ἀρτάκην· πυρὶ δὲ καὶ ταύτας
 νείμαντες ἔπλωον αὐτὶς ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσαντες τὰς ἐπι-
 15 λοίπους τῶν πολλῶν, ὅσας πρότερον προσχόντες οὐ κατέσυραν.
 Ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν ἀρχὴν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι
 πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλεῖ, Οἰβάρει
 τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ. τῆς
 δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίας πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώ-
 20 σάντο οἱ Φοίνικες.

34. Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος
 τοῦ Σησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιά-
 δεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιῷδε. Εἶχον Δόλογχοι Θρηίκης τὴν
 Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογχοι, πιεσθέντες πολέμῳ
 25 ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δελφούς ἐπεμψαν τοὺς βασιλῆας, περὶ τοῦ
 πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφί ἀνείλε “οἰκιστὴν ἐπά-
 γισθαι ἐπὶ τὴν χώραν τοῦτον, ὃς ἂν σφείας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ.” Ἰόντες δὲ οἱ Δόλογχοι τὴν ἱερὴν ὁδὸν
 διὰ Φωκίων τε καὶ Βοιωτῶν ἤϊσαν· καὶ σφείας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε,
 30 ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηένων.

35. Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι τηρικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος
 Πεισιστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν
 οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ
 Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἰάντος
 35 παιδὸς γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. Οὗτος
 ὁ Μιλτιάδης, κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὀρέων

τοὺς Δολόγκους παριόντας ἐσθῆτα ἔχοντας οὐκ ἐγχωρήν καὶ αἰχμὰς, προσεβύσατο· καὶ σφι προσελθοῦσι ἐπηγγέλατο καταγωγὴν καὶ ξεινία. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν οἱ τὸ μαντήιον· ἐκφῆναιτες δέ, ἐδίδοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραντίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ, καὶ βουλόμενον ἐκ ποδῶν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφούς ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιολή τὰ περ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο.

36. Κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναιρηκῶς πρότερον τουτέων τεθρίππῃ, τότε 10 παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ σιόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοις, καὶ ἔσχε τὴν χώραν· καὶ μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίας πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφεας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβύλλοντες ἐς τὴν χώραν. 15 εἰσι δὲ οὗτοι στάδιοι ἕξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσονήσος εἴσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος.

37. Ἀποτείχισας ὦν τὸν ἀνέχοντα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῃ τοιούτῃ ὥσάμενος, τῶν λοιπῶν πρῶ- 20 τοις ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἰρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροῖσῳ τῷ Αὐδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε ἐκτρίφειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακη- 25 νῶν ἐν τοῖσι λόγοις τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι, τό σφι ἀπείλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίφειν, μόγισ κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη δενδρέων πάντων ἐκκοπῆσα βλαστὸν οὐδένα μετεῖ, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δέισαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετήκαν Μιλ- 30 τιάδεα.

38. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει· μετὰ δὲ, τελευτᾷ ἅπαις, τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερ- 35 σοσῆσται θυνοῦσι, ὥς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἵππικόν τε καὶ 35 γυμνικόν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνί-

· ζεσθαι. Πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμφακηνοῦς, καὶ Σιτησαγόρεια κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελίκῃ ἐν τῷ πρυτανίῳ, πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ.

5 39. Τελευτήσαντος δὲ καὶ Σιτησαγόρειω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Σιτησαγόρειω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεὸν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα, ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι, οἳ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐπολεῦν εὖ, ὥς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὥς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσονήσον, εἶχε κατ' οἴκους, τὸν ἀδελφεὸν Σιτησαγόρεια δηλαδὴ ἐπιτιμίων. οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολιῶν οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν· κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὥς συλλυπηθησόμενοι, 10 15 ἐδέχθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἔυχει τὴν Χερσονήσον, πεντακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηῆκων βασιλῆος θυγατέρα Ἰγχιπύλην.

40. Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθει ἐς τὴν Χερσονήσον, κατελάμβανε δὲ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων 20 πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῃ μὲν γὰρ ἔτει τουτέων Σκύθας ἔφευγε. Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλῆος Δαρείου, συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ Χερσονήσου· ἐς ὃ οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ μιν οἱ 25 Δόλογχοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῃ ἔτει πρότερον ἐγγιγόνεε τῶν τότε μιν κατεχόντων.

41. Τότε δὲ, πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενίδῳ, πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παριόντων, ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὠρμήθη ἐκ Καρδίας πόλιος, ἔπλεε διὰ 30 τοῦ Μέλανος κόλπου· παρμελβεῖό τε τὴν Χερσονήσον, καὶ οἱ Φοίνικες οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσαρσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἰμβρον, τὴν δὲ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατέϊλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔνυχε τῶν Μιλτιάδεω παιδῶν ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μη- 35 τλοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρηῆκος ἐὼν θυγατρὸς, ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηϊ εἶλον οἱ Φοίνικες. καὶ μιν πυθό-

μενοι ὥς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνήγαγον παρὰ βασιλῆα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, οἳ δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι, πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προσεδίοντο λύσαντις τὴν σχεδίην ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοῖνικες Μητίοχον τὸν Μιλτιάδεω ἀνή- 5 γαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδέν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε, καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ ᾧς οὐ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρσας κεκοσμέεται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἰμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας.

42. Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον 10 ἐγένετο τουτέων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτους. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμπάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πόλεων, συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δοσιδικοὶ εἴεν, καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε 15 ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφείων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἐκάστοισι, οἳ κατὰ χώραν διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ, ὥς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνηος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. 20 καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν.

43. Ἀμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλῆος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατον πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἢ νέων, καὶ νεωστὶ γεγαμηκῶς βασιλῆος Δαρείου θυγα- 25 τέρα Ἀρταζώστην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος, ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐπιβάς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπικετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶμα ἐρέω 30 τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων, Περσέων τοῖσι ἐπὶ τὰ Ὀιάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι ὥς χρεὸν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπάυσας πάντας ὁ Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἡπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χοῦμα πολλὸν νεῶν, 35 συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς πολλὸς στρατός, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν

- Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ ἐπὶ
 τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας.

44. Αὗται μὲν ὧν σφι πρόσχημα ἔσαν τοῦ στόλου. αἰτὰρ ἐν
 νῶφ ἔχοντες ὅσας ἂν πλείστας δύναιτο καταστρέφεισθαι τῶν
 5 Ἑλληνίδων πολιῶν, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ χεῖρας
 ἀνταεφραμένους κατεστρέψαντο· τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας
 πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς
 Μακεδόνων ἔθνηα πάντα σφι ἦν ἤδη ὑποχείρια γεγονότα. Ἐκ
 μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην, ὑπὸ τὴν ἥπειρον ἐκομίζοντο
 10 μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμώμενοι τὸν Ἄθων περιέ-
 βαλλον. ἐπιπεσὼν δὲ σφι περιπλέονσι βορῆς ἄνεμος, μέγας τε
 καὶ ἄπορος, κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν,
 ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ τριηκουσίας μὲν
 τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώ-
 15 πων. ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης ἐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς
 περὶ τὸν Ἄθων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἀρπαζό-
 μενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι, οἱ δὲ αὐτέων νέειν οὐκ
 ἐπιστάτο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἱ δὲ ῥίγει. ὁ μὲν δὴ
 ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπρησσε.

20 45. Μαρδονίῳ δὲ, καὶ τῷ πεζῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακε-
 δονίῃ, νυκτὸς Βρύγοι Θητίικες ἐπεχείρησαν· καὶ σφειν πολλοὺς
 φορεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τραυματίζουσι. οὐ
 μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλосύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ
 δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος, πρὶν ἢ
 25 σφειας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. Τούτους μέντοι καταστρεψάμενος
 ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, αἶτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς
 τοὺς Βρύγους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ Ἄθων. Οὗτος μὲν
 νυν ὁ στόλος αἰσχυρῶς ἀγωνισάμενος ἀπαλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην.

46. Δευτέρῳ δὲ ἔτεϊ τουτέων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θασίους
 30 διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων ὡς ἀπόστασιν μηχανοίατο,
 πέμψας ἄγγελον ἐκέλευε σφειας τὸ τεῖχος περιμαίρειν, καὶ τὴν νέας
 ἐς Ἀβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ὑπὸ Ἰυταίου τε
 τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐουσέων μεγάλων,
 ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι, ναῦς τε ναυπηγεύμενοι μακρὰς, καὶ τεῖχος
 35 ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσοδος σφι ἐγένετο ἔκ τε
 τῆς ἡπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετὰλλων. ἐκ μὲν γε τῶν ἐν Σκαπιῇ

Ἔλη τῶν χρυσέων μετάλλων τὸ ἐπίπαν ὀγδῶκοντα τάλαντα προσήϊε· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω μὲν τουτέων, συχνὰ δὲ οὕτω, ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασίοισι, ἐοῦσι καρπῶν ἀτελείαι, προσήϊε ἀπὸ τε τῆς ἡπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἕτεος ἐκάστου διηκόσια τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τριηκόσια. 5

47. Εἶδον δὲ καὶ αὐτοὺς τὰ μέταλλα ταῦτα. καὶ μακρῶ ἦν αὐτέων θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον, οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην, ἥτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὖνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἔστι τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύ- 10 ρων, ἀντίον δὲ Σαμοθρητικῆς, ὅρος μίγα ἀνεστραμμένον ἐν τῇ ζήτησει. τοῦτο μὲν νῦν ἔστι τοιοῦτο. Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλεῖ κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἀβδηρα.

48. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπειροῦτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὃ τι 15 ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἐωυτῷ, ἢ παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας ἄλλους ἄλλη τάξας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἐωυτοῦ θασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακρὰς 20 καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιεέσθαι.

49. Οὗτοι τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα· καὶ τοῖσι ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν ἡπειρωτέων ἐδίδosan τὰ προὔχοντο αἰτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ οἱ νησιῶται ἐς τοὺς ἀπικοῖατο αἰτή- 25 σοντες. Οἱ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δα- ρεῖω, καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα ἰθὺς Ἀθηναῖοι ἐπέκεατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὥς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται· καὶ ἄσμε- νοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέοντες τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγό- 30 ρεον τῶν Αἰγινητέων τὰ πεποιήκοιεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα.

50. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρι- 35 δεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἶγιναν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὥς δὲ ἐπειροῦτο συλλαμ- βάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κρόϊος ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς “οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα 35 ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοῖνου

ποιεῖν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἂν μιν τῷ ἐτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν." ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαφῆτου. Κλεομένης δὲ ἀπειλαινόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης ἔκρατο τὸν Κρῖον ὃ τί οἱ εἶη τὸ οὖνομα· ὃ δὲ τὸ ἐόν 5 ἔφρασε οἷ. ὃ δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· "Ἦδη νῦν κατα-
χάλκρον, ὦ Κριέ, τὰ κέρεια, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ."

51. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Δημάφητος ὁ Ἀρσίουρος διέβαλλε τὸν Κλεομένηα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιετῶν, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστερῆς· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν 10 ὑποδεεστερῆς, ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνουσι, κατὰ πρεσβυγενεῖην·
δὲ πως τεύχεται μᾶλλον ἢ Εὐρυσθένης.

52. Λακεδαιμόνιοι γὰρ ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι αὐτὸν Ἀριστοδήμον, τὸν Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ἰλλου, βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφεας ἐς ταύτην τὴν χώραν τὴν νῦν ἐκτίεται, 15 ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας· μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλόν, Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα τῇ οὖνομα εἶναι Ἀργεῖην· θυγα-
τέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερασάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστοδήμον τὰ τέκνα ρούσῳ τελευτᾶν· Λακεδαιμονίους 20 δὲ τοὺς τότε ἐόντας βουλεῦσαι κατὰ νόμον βασιλῆα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. οὐκ ὄν δὲ σφεας ἔχειν ὁκότερον ἔλονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἐόντων· οὐ δυναμένους δὲ γινῶναι, ἣ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτῶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δὲ
"οὐδὲ αὐτὴν, φάναι, διαγιώσκειν·" εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα 25 λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ εἶ πως ἀμφοτέροι γενοῖατο βασιλῆες. Τούτους ὦν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν· ἀπορέοντας δὲ, πέμπειν ἐς Δελφούς, ἐπειρησομένους ὃ τι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελύειν σφέας ἀμφοτέρω· τὰ παιδιά ἡγήσασθαι βασιλῆας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον· τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι 30 ἀνελεῖν· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, ἀπορέουσι οὐδὲν ἔσσαν ὅπως ἐξεύρωσι αὐτέων τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον τῷ οὖνομα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γεναμένην, ὁκότερον τῶν παίδων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ ἣν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ 35 φαίνεται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἔξιν ὅσον τι καὶ διζήνται καὶ θείλουσι ἐξευρεῖν· ἣν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη, ἐναλλάξ ποιεῦσα,

δῆλ' αὖ σφι ἔσσεσθαι ὥς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τέ σφας τράπεσθαι οὐδύν. Ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας, κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παιδῶν, λαβεῖν κατὰ τὰ αὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λα- 5 βόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης, ὥς ἐόν πρότερον, τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὖνομα τεθῆναι Εὐρυσθίενα, τῷ δὲ νεωτέρῳ Προκλέα. τοὺτους ἀνδρωθέντας αὐτοὺς τε, ἀδελφοὺς ἔόντας, λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ὡσαύτως 10 διατελεῖν.

53. Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μῦθοι Ἑλλήνων. τάδε δὲ κατὰ ταῦτα λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω· τοὺτους γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλῆας μέχρι μὲν Περσεὸς τοῦ Δανάης, τοῦ Θεοῦ ἀπείοντος, καταλεγόμενους ὀρθῶς ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ ἀπο- 15 δεικνυμένους ὥς εἰσι Ἑλληνες· ἥδη γὰρ τηνικαῦτα ἐς Ἑλλήνας οὗτοι ἐτίλειον· ἔλεξα δὲ μέχρι Περσεὸς, τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἐτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἔπεισι ἐπωνυμίῃ Περσεῖ οὐδεμίᾳ πατρὸς Θνητοῦ, ὥσπερ Ἰρακλεῖ Ἀμφιτρύων. ἥδη ὦν ὀρθῶς λόγῳ χρεωμένῳ μέχρι τοῦ Περσεὸς ὀρθῶς εἴρηται μοι. ἀπὸ δὲ 20 Δανάης, τῆς Ἀκριοῦ, καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων, φαινοίλατο ἂν ἔορτες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενεῖς. ταῦτα μὲν νυν, κατὰ τὰ Ἑλληνες λέγουσι, γεγενεηλόγηται.

54. Ὡς δὲ ὁ Περσεὶ λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς, ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἑλλήν, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσεὸς πρόγονοι· τοὺς δὲ 25 Ἀκριοῦ γε πατέρας, ὁμολογέοντας κατ' οἰκηϊότητα Περσεῖ οὐδέν, τούτους δὲ εἶναι, κατὰ περ Ἑλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους.

55. Καὶ ταῦτα μὲν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω. ὃ τι δὲ, ὄντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὃ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτέων εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά. τὰ δὲ 30 ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων μνήμην ποιήσομαι.

56. Γέρεα δὲ δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιήται δεδοάκασι· ἰρῳσύνας δύο, Διὸς τε Λακεδαιμόνος, καὶ Διὸς Οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χῶρην. τούτου δὲ μνηδὲνα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλυτήν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ 35 ἄγῃ ἐνέχεσθαι· στρατευομένων δὲ, πρῶτους εἶναι τοὺς βασιλῆας,

ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς. προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι, ὁκόσοισι ἂν ὦν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια.

- 5 57. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τὰδε σφι δίδονται. ἣν θυσίην τις δημοτελῇ ποιέηται, πρῶτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλῆας· καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλήσια τέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι· καὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων, καὶ τῶν τυθέντων προβάτων τὰ δέρματα. νεομη-
 10 νίας δὲ ἀνὰ πάσας, καὶ ἐβδόμας ἵσταμένου τοῦ μηνός, δίδουσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἐρῆϊον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μείδιμνον ἀλφειῶν, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικὴν· καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πῦσι προεδρίας ἐξαίρετους· καὶ προξένους ἀποδεικνύναι τούτοις προσ-
 15 κείσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστών, καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἑκάτερον· οἱ δὲ Πύθιοι εἰς ἑοπερόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλῶν τὰ δημόσια. μὴ ἔλθουσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφειῶν τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου χοτύλην· παρεῶσι δὲ διπλήσια πάντα δίδουσθαι· τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ
 20 δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντητῆας τὰς γινομένας τούτους φυλάσσειν· συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δὲ μούρους τοὺς βασιλῆας τοσαύτα μῦνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἰκνέεται ἔχειν, ἣν μὴ περὶ ὁ πατήρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιῶν πέρι. καὶ ἣν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασι-
 25 λῆων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρίζειν βουλευούσιν τοῖσι γέρονσι, εἴουσι δυὼν δέουσι τριήκοντα· ἣν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστα σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλῶν γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.

58. Ταῦτα μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ
 30 τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανούσι δὲ τὰδε. ἱππέες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονός κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικὴν· κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιουῖσαι λήβητα κροτέουσι. ἐπεὶ ἂν ὦν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἐκάστης ἑλευθέρους δύο καταμαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλα
 35 ἐπικέεται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν βασιλῶν τοὺς θανάτους ἐστὶ ὡντὸς καὶ τοῖσι βαρβάροις τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ·

τῶν γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖνες τῷ αὐτῷ νόμῳ χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλῆων. ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαιμόνος χωρὶς Σπαρτιητέων ἀριθμῷ τῶν περιόικων ἀναγκαστοὺς εἰς τὸ κῆδος ἵεναι. τούτων ὧν καὶ τῶν Εἰλωτέων καὶ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλληχθῶσι 5 ἐς τὸντὸ πολλὰι χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονται τε τὰ μέτωπα προθύμως, καὶ οἰμωγῇ διαχρίωνται ἀπλήτῳ, φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλῆων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὅς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλῆων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἰδῶλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ εὐίστρωμένη ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ 10 θάψῳσι, ἀγορῇ δέκα ἡμερέων οὐκ ἴσταται σφι, οὐδ' ἀρχαιρεοίη συνίξει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας.

59. Συμφέρονται δὲ ἄλλο τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλῆος ἄλλος ἐνίσταται βασιλεὺς, οὗτος ὁ εἰσιὼν ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε· 15 ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προσοφειλόμενον φόρον μετεῖ πάσῃσι τῇσι πόλιν.

60. Συμφέρονται δὲ καὶ τὰδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατριῆας τέχνας· καὶ αὐλητῆς τε αὐλητέῳ γίνεται, καὶ μάγειρος 20 μαγείρου, καὶ κήρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακλητοῦσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελεύουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

61. ΤΟΤΕ δὲ τὸν Κλεομένηα, ἔόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημάργτος διέβαλε, οὐκ 25 Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος, ὥς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ, νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλευε τὸν Δημάργτον παῦσαι τῆς βασιληΐης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιούμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι γυναικας δύο, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγινώκετο 30 αὐτὸς τούτων εἶναι αἷτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα· ὥδε δὲ γαμέει. Ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσεέκετο τῶν ἀσπῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχρότης γενομένη. Ἐοῦσαν γάρ μιν τὸ εἶδος φλαύρην, ἢ τροφὸς 35 αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα, καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν,

πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα τοὺς γονεὺς συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιου-
 μένους, ταῦτα ἕκαστα μαθούσα, ἐπιφράζεται τοιαῦδε. ἐφόρει αὐ-
 τὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν· τὸ δ' ἔστι ἐν τῇ
 5 Θεράπνῃ καλευμένη, ὕπερθε τοῦ Φοιβητίου ἱεροῦ. ὅπως δὲ ἐνείκει
 τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δὴ κοτὰ ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῇ
 τροφῇ γυναῖκα λέγεται ἐπιφανῆναι· ἐπιφανείσαν δὲ ἐπειρεσθαι
 μιν ὅ τι φέροι ἐν τῇ ἀγκάλῃ· καὶ τὴν φράσαι, ὥς παιδίον φορέει.
 τὴν δὲ κελεύσαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπειρηθῆναι γάρ οἱ
 10 ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι· τὴν δὲ πάντως ἑωυτῇ
 κελεύειν ἐπιδείξαι. ὀρώσαν δὲ τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμέ-
 νην ἰδέσθαι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ
 καταψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἶπαι, ὥς καλλιστεύσει
 πασέων τῶν ἐν Σπύρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρας
 15 μεταπεσείν τὸ εἶδος. Γαμέει δὲ δὴ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομέ-
 νην Ἄγχιος ὁ Ἀλκείδω, οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος.

62. Τὸν δὲ Ἀρίστιωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως·
 μηχανᾶται δὴ τοιαῦδε. αὐτὸς τε τῷ ἐταίρῳ τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῇ
 ὑποδέκεται δωτίην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἐν τὸ ἂν αὐτὸς
 20 ἐκείνος ἔλθῃ, καὶ τὸν ἐταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην
 διδόναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικί, ὀρέων ἐοῦσαν
 καὶ Ἀρίστιωνι γυναῖκα, καταινείει ταῦτα· ἐπὶ τούτοις δὲ ὄρκους
 ἐπήλασαν. μετὰ δὲ, αὐτὸς τε ὁ Ἀρίστιων ἔδωκε τοῦτο, ὅ τι δὴ
 ἦν, τὸ εἶλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγχιος· καὶ αὐτὸς
 25 τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου
 τὴν γυναῖκα ἐπειράτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ πλὴν τούτου μόνου τὰ
 ἄλλα ἔφη καταινέουσαι· ἀναγκυζόμενος μὲν τοι τῷ τε ὄρκῳ, καὶ τῆς
 ἀπάτης τῇ παραγωγῇ, ἀπείει ἀπάγεσθαι.

63. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστιων,
 30 τὴν δευτέρην ἀποπεμφάμενος. ἐν δὲ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ
 πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὐτῇ τέκει τοῦτον δὴ τὸν
 Δημάρτην· καὶ τίς οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῃ κατημέτω μετὰ τῶν
 ἐφόρων ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν
 χρόνον τῷ ἡγάγετο τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλεόμενος
 35 τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας· “Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη.” Τοῦτο ἤκουσαν
 μὲν οἱ ἔφοροι· προῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποίησαντο τὸ παραντίκα.

ὁ δὲ πᾶς αὖξεται, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὖνομα ἔθηκε διὰ τούτου· πρότερον τουτέων, πανδημεὶ Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκίμοιεν διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλῶν τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἄρῃν ἐποιήσαντο παῖδα 5 γενέσθαι· διὰ τοῦτο μὲν οἱ τὸ οὖνομα Δημάρητος ἐτέθη.

64. Χρόνου δὲ προΐόντος, Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔυχε τὴν βασιλιῆν. ἔδεε δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνύπυστα γεγόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιλιῆς, διὰ τὰ Κλεομένει διεβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὴν 10 στρατιὴν ἐξ Ἑλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοῖς μηδί-σαντας διαβάντος Κλεομένεος.

65. Ὁρμηθεὶς ὢν ἀποτιννυσθαι ὁ Κλεομένης συντίθεται Λευτιχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἁγίου, ἐόντι οἰκίῃς τῆς αὐτῆς Δημα-ρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἣν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλῆα ἀντὶ Δημαρήτου, 15 ἔψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτιχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα ᾗτοις διὰ πρῆγμα τοιόνδε. ἄρμουσάμενου Λευτιχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας ἀποστερεῖ Λευτιχίδεα τοῦ γάμου, φθά-σας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἀρπάσας, καὶ σχὼν γυναῖκα. κατὰ τοῦτο 20 μὲν τῷ Λευτιχίδῃ ἡ ἐχθρὴ ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγεγόνε· τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίας ὁ Λευτιχίδης κατόμνυται Δημαρήτου, φὰς “αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος.” μετὰ δὲ τὴν κατωμουσίην ἐδίωκε, ἀνα-σώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος, τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτι οἱ ἐξήγγειλε ὁ 25 οἰκίτης παῖδα γυγονέαι, ὁ δὲ συμβαλλεόμενος τοὺς μῆνας ἀπόμωσε, φὰς “οὐκ ἐωυτοῦ εἶναι.” τοῦτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτιχίδης ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γυγονότα, οὔτε ἰκνευμένως βασιλεύοντα. Σπάρτης, τοὺς ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείρους, οἱ τότε ἔτυχον πάρεδροι τε ἐόντες 30 καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος.

66. Τέλος δὲ, ἐόντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιητέσι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι “εἰ Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος.” Ἀνωῖστον δὲ γενομένου ἐκ προνοίας τῆς Κλεομέ- 35 νος ἐς τὴν Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα τὸν Ἀριστοφάντου, ἥνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον.

ὁ δὲ Κόβων Περιάλλαν τὴν πρόμαντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι λέγειν. οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπαιστωμένων τῶν Θεοεργόπων, ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. Ὅτι-
 ρφῇ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ἐκ
 5 Δελφῶν, καὶ Περιάλλα ἡ πρόμαντις ἐπαύσθη τῆς τιμῆς.

67. Κατὰ μὲν δὴ Δημάρητου τὴν κατάπαυσιν τῆς βασιλῆης οὕτω ἐγένετο. Ἐφενυγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνειδέος. μετὰ τῆς βασιλῆης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἤρχε αἰρεθείς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαῖδιαι· Θεωμέ-
 10 νου δὲ τοῦ Δημάρητου, ὁ Λευτιχίδης, γεγονώς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα ἐπὶ γελωτῇ τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρητον “ὅκοιόν τι εἶη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν.” ὁ δὲ ἀλγύσας τῷ ἐπειρωτήματι εἶπε φάς “αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρήσθαι, κείρον δὲ οὐ· τὴν μὲντοι ἐπειρώ-
 15 τησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἡ μυρῆς κακότητος, ἡ μυρῆς εὐδαιμονίας.” Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ κατακαλυψάμενος, ἦτε ἐκ τοῦ Θεήτρου ἐς τὰ ἱωντοῦ οἰκία· αὐτίκα δὲ παρυσκευασάμενος ἔδυε τῷ Διὶ βοῦν· θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐκάλεσε.

68. Ἀπικομένη δὲ τῇ μητρὶ ἐσθλὴ ἐς τὰς χεῖρας οἱ τῶν
 20 σπλάγγων, κατικέτευε λέγων τοιαῦδε· “ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἱκετεύω, καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὴν ἀληθείην, τίς μεν ἐστὶ πατήρ ὀρθῶ λόγῳ. Λευτιχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων κυεύουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, οὕτω ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστωνα· οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον
 25 λόγον λέγοντες φασὶ σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετῶν τὸν ὀνοφορβόν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. Ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν εἰπεῖν τῶληθές. οὔτε γὰρ, εἴ περ πεποίηκας τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πεποίηκας, μετὰ πολλῶν δέ· ὃ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ, ὥς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν γὰρ
 30 ἂν οἱ καὶ τὰς προτέρας χυναῖκας.” Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε.

69. ἼΙ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ, ἐπεὶ τέ με λιτῆσι μετέρχαι εἰπεῖν τὴν ἀληθείην, πᾶν εἰς σὲ κατειρήσεται τῶληθές. ὥς με ἡγάγετο Ἀρίστων ἐς ἱωντοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἤλθῃ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι. συνευνηθὲν δὲ τοὺς στε-
 35 φάνους οὓς εἶχε ἐμοὶ περιετίθει. καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε, ἦκα δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων. ὥς δὲ με εἶδε ἔχουσαν στεφάνους, εἰρώτα τίς

εἶη ὁ μοι δούς· ἐγὼ δὲ ἐφάμην ἐκείνον. ὁ δὲ οὐκ ὑπέδεκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, φαιμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιεῖν ἀπαρνέμενον· ὀλίγον γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνεννηθέντα δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρίων δὲ με κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων ἔμαθε ὡς θείον εἶη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν, οἱ στέφανοι ἐφά- 5 νησαν ἔόντες ἐκ τοῦ ἥρωϊου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἰδρυμένου· (τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου) τοῦτο δὲ, οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶναι. Οὕτω δὲ, ὦ παῖ, ἔχεις πᾶν ὅσον τι καὶ βούλειαι πυθέσθαι. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας, καὶ τοι πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ ἥρωας, ἡ Ἀρίστων· ἐν 10 γὰρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. Τῇ δὲ σευ μάλιστα κατὰ-πτονται οἱ ἐχθροὶ λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ σὺ ἡγγέλθης γεγεννημένος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσεί σε ἑαυτοῦ εἶναι, τὸν χρόνον γὰρ τοὺς δέκα μῆνας οὐδέ κω ἐξήκειν, αἰδρητῇ τῶν τοιούτων κείνος τοῦτο ἀπερῆψε τὸ ἔπος. τίκτους γὰρ γυ- 15 ναῖκες καὶ ἐννεάμηναι καὶ ἐπτάμηναι, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σέ, ὦ παῖ, ἐπτάμηνον ἔτεκον. ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον, ὡς ἀνολῇ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σευ τοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευ- 20 τυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας." Ἡ μὲν δὲ ταῦτα ἔλεγε.

70. Ὁ δὲ πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπόδια λαβὼν, ἐπορεύετο εἰς Ἥλιν, τῷ λόγῳ φᾶς, ὡς εἰς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑποτοπηθέντες Δημάρτηον 25 δρησμῷ ἐπιχειρεῖν ἐδίωκον. καὶ κως ἔφθῃ εἰς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρτης ἐκ τῆς Ἥλιδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἄπτοντο, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιρέοντο. μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐνθιῦτεν διαβαίνει εἰς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλῆα Λαρεῖον. ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν 30 μεγαλωστὶ, καὶ γῆν τε καὶ πόλιν ἔδωκε. Οὕτω ἀπῆκετο εἰς τὴν Ἀσίην Δημάρτης, καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ· ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισι τε καὶ γνώμησι ἀπολαμπρυνθεῖς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρίπτῳ προσέβαλε, μῦνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλῶν ἐν Σπάρτῃ ποιήσας. 35

71. Λευτυχίδης δὲ ὁ Μινάρτος, Δημαρήτου καταπαυσθέντος,

διδέξατο τὴν βασιλῆην. καὶ οἱ γίνεται πάϊς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Κυνίικον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης· πρὸ Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξίδημου γαμείει 5 δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεήν, Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ Ἀμπιτώ, τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξίδημου γαμείει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω.

72. Οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγῆρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν 10 τοιήνδε τινὰ Δημαρήτω ἐξέτισε. ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· παρεὼν δὲ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε ἀργύριον πολὺ. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἀλοῖς, αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπικατήμενος χειρὶδι πλήρῳ ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ 15 ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

73. Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένει εὐδωδῶθη τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδεα ἥϊε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινὸν τινὰ σφι ἔγκοτον διὰ τὸν προπηλακισμόν ἔχων. οὕτω δὴ 20 οὗτε οἱ Αἰγινῆται, ἀμφοτέρων τῶν βασιλῆων ἡκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἐδικαλεῦν ἔτι ἀντιβαίνειν· ἐκέῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτω καὶ γένει ἦγον, καὶ ἄλλους, καὶ δὴ καὶ Κεῖόν τε τὸν Ἰολυκρίτου, καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτεος, οἵπερ εἶχον μέγιστον κράτος. ἀγαγόντες δὲ σφεας 25 ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς ἐχθρίστους Αἰγινήταισι Ἀθηναίους.

74. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κλεομένεια, ἐπάϊστον γεγόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον, δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε 30 ἐς Θεσσαλίην. ἐνθ' αὖτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην νεώτερα ἔπρασσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκαδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὄρκους προσάγων σφι, ἥ μὲν ἔφασθαί σφεας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγῆται· καὶ δὴ καὶ ἐς Νῶνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκαδῶν τοὺς προσιεῶτας ἀγινέων ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκαδῶν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. 35 καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης ἀτάξει ἐς ἄγκος· τὸ δὲ ἄγκος αἵμασις τις περιθεῖε κύκλος. ἡ δὲ

Νώνακρῖς, ἐν τῇ ἣ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἰοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Φενεῶ.

75. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεια ταῦτα πρήσσοντα, κατήγον αὐτὸν, δείσαντες, ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. Κατελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη 5 νοῦσος, ἔοντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅπως γὰρ τεφ' ἐντύχοι Σπαρτιητίων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκήπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ. ὁ δὲ δεθείς τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων αἶτες μάχαιραν· οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι, 10 ἀπειλεῖ τὰ μιν αὖτις ποιήσεις, ἐς ὃ δείσας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος, ἦν γὰρ τῶν τις Εἰλωτίων, διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον ἄρχετο ἐκ τῶν κνημίων ἑωυτὸν λαβῶμενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μήκος τὰς σάρκας προύβαινε ἐκ τῶν κνημίων ἐς τοὺς μηρούς· ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας, 15 ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπῆκετο, καὶ ταύτην καταχορδεύων ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ· ὥς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήτων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρhton γεγόμενα λέγειν· ὥς δὲ Ἀθηναῖοι μῦθοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσίνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὥς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτέων τοῦ 20 Ἀργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκοπτε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπερσε.

76. Κλεομένει γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι ἐχρήσθη Ἄργος αἰρήσειν. ἐπεὶ τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπῆκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς Στυμφηλῆς λίμνης· τὴν γὰρ 25 δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἀργεῖ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι· ἀπικόμενος δ' ὢν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιαῖετο αὐτῷ· καὶ, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλίερες διαβαίνειν μιν, ἄσασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασῖνου οὐ προδιδόντος τοὺς 30 πολιήτας, Ἀργεῖους μέντοι οὐδ' ὥς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας, τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην· σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσῃ ταῦρον, πλοίοισι σφεας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τίρυνθιν ἡνίκα καὶ Ναυπλῆν.

77. Ἀργεῖοι δ' ἐβόηθον πυρθανόμενοι ταῦτα ἐπὶ θάλασσαν. 35 ὥς δὲ ἄγχου μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ

κίεσαι ἡ Σήπεια οὖνομα, μεταίχμιον οὐ μίγα ἀπολιπόντες ἴζοντο ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἰραθῆναι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπὶ
 5 ποῖνα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοις τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ὥδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡ Θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
 ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφείας τότε θήσει·
 ὥς ποτὲ τις ἐρέει καὶ ἐπισσομένων ἀνδρώπων,

10 δεινὸς ὄφρις τριέλκτος ἀπώλετο δονρεὶ δαμασθεῖς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρῆχε. καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίουν τοιόνδε· ὅπως ὁ Σπαρτιτῆς κήρυξ προσημαίνοι τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίουν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τῷ αὐτῷ τούτῳ.

15 78. Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργεῖους ὁκοῖόν τε ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνει, παραγγέλλει σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χωρεῖν ἐς τοὺς Ἀργεῖους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιευμένοις τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπέκτατο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου καταφυγόντας περιζόμενοι ἐφύλασσον.

79. Ἐνθαῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίησε τοιόνδε. ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πυνθανόμενος τουτέων, ἐξεκάλει πέμπων κήρυκα,
 25 ὀνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ ἰρῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλει δέ, φὰς αὐτέων ἔχειν τὰ ἄποινα. ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι δύο μνᾶι τεταγμένοι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίρειν. κατὰ πειτήχοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων ὡς ἐκάστους ἐκκαλεύμενος ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἔλελθθη τοὺς
 30 λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἑόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὦρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὃ τι ἔπραττον· πρὶν γε δὴ αὐτέων τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος κατεῖδε τὸ ποιούμενον. οὐκων δὴ ἔτι καλεόμενοι ἐξήσαν.

80. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν Εἰλω-
 35 τῶν περιnéειν ὕλην τὸ ἄλσος· τῶν δὲ πειθομένων, ἐνέπραξε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη, ἐπίερετο τῶν τινα αὐτομόλων, τίνος εἴη

θειῶν τὸ ἄλσος· ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· “ὦ Ἀπολλὼν χρηστήριε, ἡ μεγάλως με ἠπάτηκας, φάμενος Ἄργος αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ’ ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον.”

81. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλεῶν στρατιὴν 5 ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπύρτην· χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστεάς ἦε ἐς τὸ Ἰπραίον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὁ ἱεὺς ἀπηγόρευε, φῶς οὐκ οὔσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱεῖρα ἐκέλευε τοὺς Εἰλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσσε· ποιήσας δὲ 10 ταῦτα ἀπῆε ἐς τὴν Σπύρτην.

82. Νοστήσαντα δὲ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοι μιν δωροδοκῆσαντα οὐκ ἐλέειν τὸ Ἄργος, παρὲν εὐπειθείας μιν ἐλεῖν. Ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθὲς λέγων, ἔχω σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ’ ὢν φάμενος “ἐπεὶ τε δὴ 15 τὸ τοῦ Ἄργου ἱερὸν εἴλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθῆναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρὶν γε δὴ ἱεροῖσι χρήσῃται, καὶ μάθῃ, εἴτε οἱ ὁ θεὸς παρὰ διδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδῶν ἔστηκε. καλλιφευμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἰπραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθῶν φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω 20 τὴν ἀρεκλήτην, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἰρέειν ἂν κατ’ ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθῶν λάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι.” Ταῦτα δὲ λέγων πιστά τε καὶ οἰκία ἐδόκεε Σπαρτιῆται λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας. 25

83. Ἄργος δὲ αἰδρῶν ἐχρηώθη οὕτω, ὥστε οἱ δούλοι αὐτέων ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα, ἄρχοντες τε καὶ διεπόντες ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτ’ αὖ σφας οὗτοι ἀνακτιώμενοι ὁπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δούλοι μάχῃ ἔσχον Τίφυνθα. Τίθως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρχμια ἐς ἀλλήλους· 30 ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλείανδρος, γένος ἑὼν Φιγαλεὺς ἀπ’ Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωνσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

84. Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μανέντα 35 ἀπολίσθαι κακῶς. Αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασι ἐκ δαιμονίου μὲν

οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἀκρη-
τοπότιν γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς
νομάδας, ἐπεὶ τὲ σφι Λαρεῖον ἐμβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα
μεμονέναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην συμμαχίην
5 τε ποιεῖσθαι, καὶ συντίθισθαι, ὥς χρεὸν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς
Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐμβαλεῖν,
σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιῆτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὀρμεωμένους ἀνα-
βαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τωὺτὸ ἀπαντῆν. Κλεομένα δὲ λέγουσι,
ἡκόντων τῶν Σκυθίων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλεῖν σφι μεζόνως· ὁμιλέοντα
10 δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν·
ἐκ τούτου δὲ μανῆναι μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἔκ τε τούτου,
ὥς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὶ ζωρότερον βούλονται πιεῖν, “ἐπισκύθι-
σον” λέγουσι. οὕτω δὲ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένα λέγουσι.
Ἔμοι δὲ δοκεῖ τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρτήῳ ἐκίσει.

15 85. Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένου, ὥς ἐπύθοντο Αἰγινῆται,
ἐπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτιχίδεω περὶ
τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἔχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστή-
ριον συναγαγόντες ἔγνωσαν περιυβρίσθαι Αἰγινίτας ὑπὸ Λευτι-
χίδεω, καὶ μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴγιναν ἀντὶ τῶν
20 ἐν Ἀθήνῃσι ἔχομένων ἀνδρῶν. Μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινη-
τέων τὸν Λευτιχίδα, εἶπε σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεις, ἔων ἐν
Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· “Τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄνδρες Αἰγινῆται;
τὸν βασιλῆα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολι-
τέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται,
25 ὅπως ἐξ ὑστέρης μὴ τι ὑμῖν, ἣν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον
κακὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβάλλωσι.” Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται
ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιγῆδε, ἐπισπόμενον
Λευτιχίδα ἐς Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινῆτῃσι τοὺς ἄνδρας.

86. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτιχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτες
30 τὴν παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσις εἰλκον, οὐ βουλό-
μενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλῆας παραθίσθαι,
καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι.

(1). Οὐ φαιμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι
Λευτιχίδης τάδε· “Ὡς Ἀθηναῖοι, ποιεῖτε μὲν ὁκότερα βούλεσθε
35 αὐτοὶ· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποιεῖτε ὅσια· καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ
ἐναντία τουτέων. Ὅκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνεχθῇ

γενέσθαι περὶ παρακαταθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαιμόνι, κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμίου, Γλαῦκον Ἐπικίδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φάμεν τὰ τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης περὶ πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαιμόνα 5 τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκευμένῳ τὰδε λέγομεν. Ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαι οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προῖσχόμενον τοιάδε· Εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, βουλόμενος δικαιοσύνης ἀπολαύσαι. ὥς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ 10 περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμευσι τῶ λόγους ἐδίδουν, καὶ οὔτε ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίῃ, ἢ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλὲως ἰδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὄρεον ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγόμενῳ, καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαν- 15 τα θέσθαι παρὰ σέ, εὐ ἐξέπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα. σὺ δὴ μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι, καὶ τὰδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών· ὅς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτῇ, τούτῳ ἀποδοῦναι.

(2). “Ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξείνος τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρακαταθήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. 20 Χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος, ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες· ἔλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ, καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο, ἀντυποκρινόμενος τοιάδε· Οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε· 25 βούλομαι τε ἀναμνησθεῖς ποιεῖν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ, εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ, εἰ γε ἄρχῃν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρῆσσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.

(3). “Οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο, 30 ὥς ἀπευτερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς, χρῆσόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὄρεα τὰ χρήματα ληΐσεται, ἢ Πυθίῃ μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεισι·

Γλαῦκ' Ἐπικυδεΐδῃ, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω,
ὄρεα νικῆσαι, καὶ χρήματα ληΐσασθαι.

“Ορνυ· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὖορκον μένει ἄνδρα.
 Ἄλλ’ Ὀρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ’ ἐπὶ χεῖρες,
 οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσὸς πᾶσαν
 συμμάρφας ὀλέσει γενεήν, καὶ οἶκον ἅπαντα.

8 Ἀνδρὸς δ’ εὖορκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέτο αὐτῷ
 ἔχειν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ
 καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι.

(4). “Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους
 10 ἀποδιδῶσι σφι τὰ χρήματα. Τοῦ δὲ ἔνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὃ Ἀθη-
 ναῖοι, ὠρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε
 τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδέν, οὔτ’ ἰστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι
 Γλαύκου· ἐκτέτριπται τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. Οὕτω ἀγαθὸν
 μηδὲ διανοέσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων
 15 ἀποδιδόναι.”

(5). Λευτιχίδης μὲν εἶπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον
 οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

87. Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι
 δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὑβρίσαν, Θηβαίοισι χαρίζομενοι, ἐποίη-
 20 σαν τοιόνδε. Μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ ἀξιούντες ἀδι-
 κέεσθαι, ὥς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ,
 ἣν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πενήτης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν
 τὴν θειορίδα νῆα εἶλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων·
 λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν.

26 88. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι
 ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ’ Αἰγινήτησι. καὶ,
 ἣν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλούμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκι-
 μος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην ἐωντοῦ
 ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτη-
 30 μένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην
 Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν
 ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν κατὰ
 τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὰν καλεομέ-
 νην πόλιν.

36 89. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον. οὐ γὰρ ἔτυχον
 εἶναι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῆσι Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν

Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαι σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρή-
γματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἔσαν γὰρ σφι τούτων τὸν χρόνον φίλοι
ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι
δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· θωπίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἔξῃν
δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς σφετέρας, 5
πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς ἀπάσας, ἐπλεον ἐπὶ τὴν Αἰγι-
ναν· καὶ ὑπέρισαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκαμένης.

90. Νικόδρομος δὲ, ὥς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ πα-
ρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρῆσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν
δὲ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἔσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι 10
Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὀρμεώμενοι ἐφερόν-
τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον
ἐγένετο.

91. Αἰγινητέων δὲ οἱ παχῆες, ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι
ἄμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἔπειτὰ σφας χειρωσάμενοι 15
ἔξῃγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ
ἐκθύσασθαι οὐκ οἶοι τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθισαν
ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου, ἣ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν
θεόν. ἐπτακούλους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἔξῃγον ὥς
ἀπολέοντες. εἰς δὲ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει 20
πρὸς πρόθυρα Δῆμητρος Θεσμοφόρου· ἐπιλαμβανόμενος δὲ τῶν
ἐπισπαστήρων εἶχετο. οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἶοι τε
ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω·
χεῖρες δὲ κεῖναι ἔμπεφυκυῖαι ἔσαν τοῖσι ἐπισπαστήροι.

92. Ταῦτα μὲν νυν σφείας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάζαντο. 25
Ἀθηναίοισι δὲ ἤκουσι ἐναυμάχῃσαν νηυσὶ ἐβδομήκοντα· ἐσσω-
θέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρό-
τερον Ἀργεῖους. καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφό-
μενοι ὅτι Αἰγινᾶται νέες, ἀνάγκη λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος,
ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν, καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμο- 30
νίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ.
ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια
τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυνῶνιοι μὲν νυν συγ-
γρόντες ἀδικῆσαι ὁμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι
εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο, ἔσαν τε αὐθαδέστεροι. 35
διὰ δὲ ὧν σφι ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς

Ἀργείων ἔτι ἐβοήθειε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλήους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνὴρ ὃ οὐνομα Εὐρυβύτης, πεντάεθλον ἐπασκῆσας. τουτέων οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθήναιων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβύτης, μουνό-
 6 μαχίην ἐπασκίων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελῆος ἀποδνῆσκει.

93. Αἰγινῆται δὲ ἑοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν· καὶ σφεων νέας τέσσαρας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.

10 94. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινίτας. Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίηε, ὥστε, ἀναμνησκοντός τε αἰεὶ τοῦ Θεράποντος, μεμνησθαι μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδῶν προσκατημένων, καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους· ἅμα δὲ βουλό-
 15 μενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος, καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόκιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύνει τῆς στρατηγίης· ἄλλους δὲ στρατηγούς ἀποδέξας ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἑρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Λυτίην τε, ἑόντια Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνηα τὸν Ἀρταφέρνηος παῖδα, ἀδελφιδεὸν ἑωυτοῦ· ἐντελιάμενος δὲ ἀπέ-
 20 πεμπε, ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἑρέτριαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὅπιν τὰ ἀνδράποδα.

95. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλῆος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα
 25 στρατοπεδευόμενοι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπι-
 ταχθεὶς ἐκάστοισι· παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτι προῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἐτοιμάζειν. Ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἐξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς
 30 τὴν Ἰωνίην. ἐνθ'εὔτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπειρον ἔχον τὰς νέας ἰδὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης· ἀλλ' ἐκ Σάμου ὀρμεώμενοι παρὰ τε Ἰκαρίον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο· ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δεισαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ
 35 προτέρῳ ἔτι ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπται-
 σαν· πρὸς δὲ, καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα.

96. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέ-

μιξαν τῇ Νάξῳ, (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον,) οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἴχοντο φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι, ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν· ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνάγοντο. 5

97. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Δῆλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴχοντο φεύγοντες εἰς Τήνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης, ὁ Δῆτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνῇ· αὐτὸς δὲ, πυθόμενος ἵνα ἔσαν οἱ Δῆλιοι, πέμπων κήρυκα ἡγόρευε σφί τάδε· “ Ἄνδρες 10 ἱροὶ, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτηδέα καταγνόντες κατ’ ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσούτῳ γε φρονέω, καὶ μοι ἐκ βυσιλῆος ὥδε ἐπίσταλται· ἐν ἣ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνευσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην, μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἅπτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε.” 15 Ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκέυσато τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβατωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίσσε.

98. Δῆτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἰωνας καὶ Αἰολίας. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὥς ἔλεγον οἱ 20 Δῆλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ῥυστιάπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρταξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεάς· τὰς πρὸ Δαρείου 25 γενομένας· τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γεγόμενα, τὰ δὲ ἀπ’ αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμιόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινήθῃναι Δῆλον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὥδε·

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

30

Δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα· Δαρεῖος, ἐρξῆς· Ξέρξης, ἀρήϊος· Ἀρταξέρξης, μέγας ἀρήϊος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλῆας ὥδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἑλληνες καλέοιεν.

99. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὥς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον 35 πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον, καὶ

ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὥς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδουσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀσυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρετριάν τε καὶ Ἀθήνας,) ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκειόν τε καὶ τὴν γῆν σφειων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην.

100. Ἐρετριεῖς δὲ, πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφείας ἐπιπλέουσας, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθούς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ 10 τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοιτέων Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα· οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ιδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης· ἄλλοι δὲ αὐτέων ἰδία 15 κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέριπλου οὔρεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τούτων ἐκάτερα ὥς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἔων τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα· προσεδιδέτο τε ἀπαλλάσσεσθαι σφείας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπώλωνται. 20 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλευσάντι πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ἰλθρωπὸν ἔσωζον σφείας αὐτούς.

101. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατεύχον τὴν νῆας τῆς Ἐρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια. κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο 25 ὥς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριεῖς ἐπεξεληθῆν μὲν καὶ μάχεσθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλὴν· εἴ πως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τεῖχεα, τούτου σφι ἔμελε πᾶσι, ἐπεὶ τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπιπτον ἐπὶ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε 30 ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν αὐτῶν δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ, ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτιννύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν· τοῦτο δὲ, τοὺς ἀνθρώπους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Λαρείου ἐντολάς.

36 102. Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρετρίαν, καὶ ἐπισχόντες ὅλλγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλόν, καὶ δο-

κέοντες ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ποιήσιν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτιδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι, καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίας, ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτεω.

103. Ἀθηναῖοι δέ, ὥς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβόηθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Σιτσαγόρειω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνῶν Πεισίστρατον τὸν Ἴπποκράτεος· καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελίσθαι τεθρήπῳ συνέβη· καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τωὐτὸ ἐξενεκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ 10 ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δέ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν, παρῳδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακρηρυχθῆναι· καὶ τὴν νίκην παρὲς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καὶ μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιόντος αὐτοῦ 15 Πεισιστράτου· κτείνουσι δέ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήϊον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαιπται δέ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κόλλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφθαι αὐταὶ αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. Ἐποίησαν δέ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἥδη τωὐτὸ τοῦτο Εὐαγόρειω Λάκωνος· πλέω δέ 20 τούτων οὐδαμαί. Ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Σιτσαγόρης ἦν τῆνικαῦτα παρὰ τῷ πατρίῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω, Μιλτιάδης.

25

104. Οὗτος δὴ ὢν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἦκων ἐκ τῆς Χερσονήσου, καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεύντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλῆα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους, καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, 30 δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ, ἥδη τὸ ἐνθευτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι, καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἵρεθεις ὑπὸ τοῦ δήμου.

105. Καὶ πρῶτα μὲν, ἰόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστει οἱ στρατηγοὶ 35 ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν

ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα. τῷ δὲ, ὡς αὐτὸς τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελε, περὶ τὸ Παρθένιον οὗρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πᾶν περιπίπτει· βώσαντα δὲ τὸ οὖνομα τοῦ Φειδιππίδew τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεύσαι
 5 ἀπαγγεῖλαι, διότι ἐωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται, ἐόντος
 εἵνου Ἀθηναίοισι, καὶ πολλὰ ἤδη γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου,
 τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. Καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων
 σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγματίων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθεῖα, ἰδρύ-
 σαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς ἱρὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς
 10 ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείησι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται.

106. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης
 οὗτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ
 Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχον-
 τας ἔλεγε· “ Ὡς Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμῶν δέονται σφίσι
 15 βοθηθῆσαι, καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι
 δουλοσύνην περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρε-
 τρία τε νῦν ἡνδραπόδισται, καὶ πόλις λογίμη ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθε-
 νεστέρα.” Ὁ μὲν δὲ σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελε. τοῖσι δὲ ἔαδε
 μὲν βοθηεῖν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι ἦν τὸ παραυτίκα
 20 ποιεῖν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἦν γὰρ ἱσταμένου
 τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελεῖσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ
 πλήρης ἐόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον.

107. Τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτιου
 ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροικομένης νυκτὸς ὅψιν ἰδὼν ἐν τῷ
 25 ὕπνῳ τοιήνδε. ἰδόκει ὁ Ἰππίης τῇ μητρὶ τῇ ἐωυτοῦ συνευνηθῆ-
 ναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὄνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ
 ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχήν, τελευτήσῃ ἐν τῇ ἐωυτοῦ γηραιός. ἐκ
 μὲν δὲ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα. Τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο
 μὲν, τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίας ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν
 30 Στυρείαν, καλεομένην δὲ Αἰγύλειαν· τοῦτο δὲ, καταγομένης ἐς τὸν
 Μαραθῶνα τὰς νέας ὠρμίζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρ-
 βάρους διέτασσε. καὶ οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ
 βῆσαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθε. οἷα δὲ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν
 ὀδόντων οἱ πλεῖνες ἐσείοντο· τουτέων ὦν ἓνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει
 35 ὑπὸ βίης βήξας. ἐκπεσόντας δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο
 πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδὼν, ἀναστε-

νάξας εἶπε πρὸς τοὺς παρασιτίας· “ ἼΙ γῇ ἦδε οὐκ ἡμετέρῃ ἐστὶ, οὐδὲ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὑκόσον δὲ τί μοι μέρος μετῇν ὁ ὁδὼν μετέχει.” Ἰππῆις μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὕψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι.

108. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἰρακλέος ἐπῆλ- 5
θον βοηθέντες Πλαταιεῖς παρδημεῖ. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιεῖς, καὶ πότους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέατο· ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζέμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιεῖς ἐδίδουσαν πρῶτα παρατυ-
χοῦσι Κλεομένει τε τῷ Ἀναξανδρίδῳ καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας 10
αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τίδε· “ Ἴμεις μὲν ἐκα-
στέρω τε οἰκόμεν, καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γένοιτ’ ἂν ἐπικουρίῃ ψυχρῇ·
φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἢ τινα πυθεῖσθαι
ἡμέων. συμβουλευόμεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ἡμέας αὐτοὺς Ἀθηναί-
οισι, πλησιοχώροισι τε ἀνδράσι, καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι.” 15
Ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην οὕτω τῶν
Πλαταιέων, ὥς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πότους συνε-
στεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μὲν γυν Πλαταιεῦσι ταῦτα
συνεβούλευον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ’ Ἀθηναίων ἐὰν ποιούν-
των τοῖσι δώδεκα θεοῖσι, ἰκέται ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδουσαν 20
σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ
τοὺς Πλαταιεῖς· Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ
συνάπτειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· παρατιχόντες δὲ, καὶ
καταλλάξαντες, ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὔρισαν τὴν χώραν ἐπὶ
τοῖσδε· ἔαν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς 25
τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀθη-
ναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί· ἐπιθέμενοι δὲ ἐσώθη-
σαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι
ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν
αὐτὸν ἐποίησαντο οὔρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιεῖς εἶναι καὶ 30
Τυιάς. Ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιεῖς σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι
τρόφῳ τῷ εἰρημένῳ· ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέντες.

109. Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγόισι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνώ-
μαι· τῶν μὲν οὐκ ἐόντων συμβάλλειν· “ ὀλίγους γὰρ εἶναι στρα-
τιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν.” τῶν δὲ, καὶ Μιλτιάδῳ, κελεύοντων. 35
ὥς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο, καὶ ἐνέκα ἡ χεῖρων τῶν γνωμείων, ἐνθαῦτα,

- ἦν γὰρ ἐνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυνίῳ λαχὼν Ἀθηναίων
πολεμαρχεῖν· τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόσηφον τὸν πολέμαρ-
χον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι· ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλι-
μαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἔλθων Μιλτιάδης ἔλεγε ταῦτα·
- 5 “ Ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἔστι ἡ καταδουλώσαι Ἀθήνας, ἡ ἔλευ-
θέρως ποιήσαντα, μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων
βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσιν. νῦν γὰρ
δὴ, ἐξ οὗ ἔγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον. καὶ,
ἦν μὲν γε ὑποκύνωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται
- 10 παραδεδομένοι· Ἰππὴν· ἦν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἷη τέ
ἔστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πόλιων γενέσθαι. Κῶς ὦν δὴ ταῦτα
οἰά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρη-
γμάτων τὸ κύρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμῶν τῶν στρατη-
γῶν, ἑόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνώμαι· τῶν μὲν κελευόντων
- 15 συμβαλέειν, τῶν δὲ οὐ συμβαλέειν. ἦν μὲν νυν μὴ συμβάλωμεν,
ἔλπομαι τινα στάσις μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διυσεῖσιν τὰ Ἀθηναίων
φρονήματα, ὥστε μηδίσαι· ἦν δὲ συμβάλωμεν πρὶν τι καὶ σαθρὸν
Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί
τε εἶμιν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. Ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ νῦν
- 20 τείνει, καὶ ἐκ σέο ἄρτηται. ἦν γὰρ σὺ γνώμη τῇ ἐμῇ προσθῇ,
ἔστι τοι πατρὶς τε ἔλευθέρη, καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι·
ἦν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἔλῃ, ὑπάρξει τοι τῶν
ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία.”

110. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκίτται τὸν Καλλίμαχον.
25 προσγενομένης δὲ τοῦ πολέμαρχου τῆς γνώμης, ἐκεκῦρωτο συμ-
βάλλειν. Μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοί, τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν,
ὡς ἐκάστου αὐτῶν ἐγένετο πρυτανήτῃ τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρε-
δίδουσιν· ὁ δὲ δεκόμενος οὐ τί κω συμβολὴν ἐποιεῖτο, πρὶν γε διὴ
αὐτοῦ πρυτανήτῃ ἐγένετο.
- 30 111. Ὡς δὲ ἐς ἐκείνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε
Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρους ἡγείτο ὁ
πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθη-
ναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρως τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ
τουτοῦ, ἐξεδέκοντο ὡς ἀριθμείοντο αἱ φυλαὶ, ἐχόμεναι ἀλλήλων·
- 35 τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρως, Πλαταιεῖς.
Ἀπὸ ταύτης γὰρ σφί τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων

καὶ πανηγύριος τὰς ἐν τῇσι πεντητηρίαι γινόμενας, κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ Ἀθηναῖος “ ἅμα τε Ἀθηναῖοι, λέγων, γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι.” Τότε δὲ, τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγίνετο τοιόνδε τι. τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξις 5 ὀλίγας, καὶ ταύτῃ ἦν αὐθενέστατον τὸ στρατόπεδον· τὸ δὲ κέρας ἐκάτερον ἐρόωτο πλήθει.

112. Ὡς δὲ σφι διετέτακτο, καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπειθήσαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἔντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτέων ἢ 10 ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι ὀρέωντες δρόμῳ ἐπιόντως παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον, καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὀρέωντες αὐτοὺς ἰόντας ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπαιγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι, οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μὲν νυν οἱ βάρβαροι κατεΐκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεὶ τε 15 ἀθρόοι προσέμειξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέυχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὀρέωντες, καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἐσθῆμένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ τὸ οὖνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. 20

113. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγίνετο πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν. τὸ δὲ κέρας ἐκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοι τε καὶ Πλαταιεῖς. νικῶντες δὲ τὸ μὲν 25 τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων· τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτέων συναγαγόντες τὰ κέρεια ἀμφοτέρω ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσησι εἵποντο κρύπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἵτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. 30

114. Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πότῳ ὁ πολέμαρχος Καλλιμαχος διαφθίρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός· ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Σησιλέως ὁ Θρασύλειω· τοῦτο δὲ, Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα, ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖς πελέκει, πίπτει· τοῦτο δὲ, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοὶ τε 35 καὶ ὀνομαστοί.

115. Ἐπτά μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι. τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον τὰ ἐξ Ἑρετρίας αἰδράποδα, περιέπλων Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔαχε ἐν Ἀθηναίοις ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, εὐοῖσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί.

116. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σούνιον. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθειον ἐς τὸ ἄστυ· καὶ ἐφθυσάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπικόμενοι ἐξ Ἱρακλίου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῃ Ἱρακλιδῷ τῷ ἐν Κυνοσάργεϊ. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιώρηθéntες Φαλήρου, τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων, ὑπὲρ τούτου ἀνακωχέυσαντες τὰς νῆας ἀπέπλων ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην.

117. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακκοσίους ἄνδρας· Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν ἐννεήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. Συνήνεκε δὲ αὐτόθι θῶμα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρειον ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γιγόμενον ἀγαθὸν τῶν ὁμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος, οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζῆς διατελεῖν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἔοντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθους ἤκουσα τοιόνδε τινὰ λόγον. ἄνδρα οἱ δοκεῖν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φᾶσμα τοῦτο ἰωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἰωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

118. Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέτο τῶν νεῶν. εὐρὼν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος περυσσωμένον, ἐπυθάνετο ὁκόθεν σευλημένον εἶη· πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἰωυτοῦ νηὶ ἐς Δῆλον. καὶ, ἀπύκατο γὰρ τηρικαῦτα οἱ Δῆλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τε ἐς τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντελλεται τοῖσι Δηλίοις ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δῆλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ Θαλάσῃ Χαλκίδος

κατανίλον. Λαῖτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δῆλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἐτίων εἰκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ Θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Δῆλιον.

119. Τούς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Λαῖτις τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλείοντες, ἀνήγαγον ἐς 5 Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνείχε σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπεί τε δὲ εἶδε σφας ἀπαχθέντας παρ' ἑαυτὸν, καὶ ὑποχειρίους ἑαυτῷ ἔοντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ σφας τῆς Κισσῆς χώρας κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑαυτοῦ τῷ 10 οὐνομά ἐστι Ἀρδερικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσαράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος τὸ παρέχεται τριφασίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε. ἀντλίζεται μὲν κηλονήϊφ, ἀντὶ δὲ γαυλοῦ ἥμισυ ἄσκού οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τουτῷ ἀντλέει, 15 καὶ ἔπειτα ἐγχείει ἐς δεξαμενὴν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεόμενον τρέπεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ οἱ ἄλας πῆγνυνται παρανίτικα, τὸ δὲ ἔλαιον συράγουσι ἐν ἄγγείοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥυδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν, καὶ ὁδμὴν παφεχόμενον βαρέαν. Ἐνθαῦτα τοὺς Ἐρετριέας κατοίκισε βασιλεὺς Δα- 20 ρεῖος· οἱ καὶ μέχρι ἡμεῶς εἶχον τὴν χώραν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας ἔυχε οὗτω.

120. Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχιλίοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω, ὥστε 25 τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ· ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἱμείροντο ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο· μετὰ δὲ, αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτέων, ἀπαλλάσσοντο ὁπίσω.

121. Θῶμα δὲ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέχομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἄν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος ἀσπίδα, βουλομέ- 30 νους ὑπὸ βαρβάροις τε εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἰππῆ· οὔτινες μᾶλλον, ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἰππονίκου δὲ πατρὶ, φαίνονται μισοιῦραννοι ἔόντες. Καλλίης τε γὰρ μούνος Ἀθηναίων ἀπάντων ἐτόλμα, ὅπως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθηναίων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέ- 35 σθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμχανᾶτο.

122. Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλοῦ μνήμην ἔστι πάντα
 τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γάρ, τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος
 ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δέ, τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ
 νικήσας, τεθρίππῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πυθία δὲ πρότερον
 5 ἀνελόμενος, ἐφανερῶθῃ ἔς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστῃσι δαπά-
 νησι· τοῦτο δέ, κατὰ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας, ἐούσας τρεῖς, οἷός
 τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὥραϊαι, ἔδωκε σφι
 δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην, ἐκείνησί τε ἔχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάν-
 των τῶν Ἀθηναίων, τὸν ἐκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἑωυτῇ ἐκλέξασθαι,
 10 ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρὶ.

123. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως, ἣ οὐδὲν ἦσσαν τούτου,
 ἔσαν μισοτύραννοι. θῶμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσέβημι τὴν διαβο-
 λήν, τούτους γε ἀναδέξαι ἀσπίδα, οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα
 χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ
 15 Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι
 ἔσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῶ μᾶλλον ἥπερ Ἀρμόδιός τε καὶ
 Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω. οἱ μὲν γὰρ ἐξηγρίωσαν τοῖς ὑπο-
 λοιπούς Πεισιστρατιδῶν, Ἰππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον
 ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας· Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως
 20 ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοι γε ἀληθέως ἔσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπεί-
 σαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεραῦν τὰς Ἀθήνας,
 ὧς μοι πρότερον δεδήλωται.

124. Ἀλλὰ γὰρ ὥσως τι ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ
 προεδίδουσιν τὴν πατρίδα; Οὐ μὲν ὦν ἡσάν σφρων ἄλλοι δοκιμώ-
 25 τεροι ἔν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτιμιέμετο. οὕτω
 οὐδὲ λόγος αἰρέει ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἂν τούτων ἀσπίδα ἐπὶ
 τοιούτῳ λόγῳ. Ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι
 ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὅς μὲν τοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω
 προσωτέρω εἰπεῖν τουτέων.

125. Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἔσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμ-
 προὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι· ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος, καὶ αὐτῆς Μεγα-
 κλείος, ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γάρ, Ἀλκμαίων
 ὁ Μεγακλείος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπίκνεο-
 μένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγένετο,
 30 καὶ συνελάμβανε προθύμως. καὶ μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν
 Λυδῶν, τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων, ἑωυτὸν εὖ ποιείειν,

μεταπέμπεται ἐς Σάρδεις· ἀπικόμενον δὲ θεωρεῖται χρυσῷ τὸν ἄν
 δύνηται τῷ ἔσωτον σώματι ἐξενέκασθαι ἐσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμαίων
 πρὸς τὴν θεωρεῖν, εὐῶσαν τοιαύτην, τοιαύδε ἐπιτηδεύσας προσέφερε.
 ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν, καὶ κόλπον πολὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος,
 κοθόρρους τοὺς εὗρισκε εὐρυτάτους ἐόχτας ὑποδησάμενος, ἥϊε ἐς 5
 τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο. ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγμα-
 τος, πρῶτα μὲν παρέσασε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχού-
 ρεον οἱ κόθορροι· μετὰ δὲ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ,
 καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ ἄλλο
 λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆϊε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἔλκων μὲν μόγις τοὺς 10
 κοθόρρους, παντὶ δὲ τῷ οἰκῶς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ τό τε
 στόμα ἐβέβυστο, καὶ πάντα ἐξόγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον
 γέλως ἐσηῆθε· καὶ οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοῖ, καὶ πρὸς, ἕτερα
 θεωρεῖται οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. Οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὐτῇ
 μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὕτως οὕτω τεθριπποτροφήσας Ὀλυμ- 15
 πιάδα ἀναιρέεται.

126. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ
 Σικυῶνος τύραννος ἐξῆιρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέρην γενέσθαι
 ἐν τοῖσι Ἑλλήσι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένῃ γὰρ τῷ Ἀριστωνύ-
 μου, τοῦ Μύρωνος, τοῦ Ἀνδρέω, γίνεται θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν 20
 Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄρι-
 στον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων, καὶ
 νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποίησατο
 “ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθέneos γαμβρὸν γενέσθαι,
 ἥκειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ πρότερον, ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρῶ- 25
 στοντος Κλεισθέneos τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς
 ἀρξαμένου ἡμέρης.” Ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι
 ἔσαν καὶ πάτρῃ ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστήρης· τοῖσι Κλεισθέ-
 νης καὶ δρόμον καὶ παλαιστρην ποιησάμενος ἐπ’ αὐτῷ τούτῳ εἶχε.

127. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλῆς ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἰπποκράτεος 30
 Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἀπείκετο· (ἡ δὲ
 Σύβαρις ἥκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα·) καὶ Σιρίτης Δάμα-
 σος, Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου πάϊς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλῆς
 ἦλθον. Ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνητος Ἐπιστρέφου
 Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, 35
 Τιτόρμου τοῦ ὑπερφάντος τε Ἑλλήνας ἰσχύϊ, καὶ φυγόντος ἀνθρώ-
 -

πους ἐς τὰς εὐχατίας τῆς Αἰτωλίδος χώρας, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. Ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων τυράντου παῖς Λεωκίδης, Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, 5 ὃς ξαναστήσας τοὺς Ἰλλίων ἀγωνοθέτας, αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε, τούτου τε δὴ παῖς· καὶ Ἀμιάντος Λυκούργου, Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος· καὶ Ἀῤῥὴν ἐκ Παίου πόλιος, Λαφάνης Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι, καὶ ἀπὸ τούτου Ξινοδοκέοντος πάντας 10 ἀνθρώπους· καὶ Ἰλιεὺς Ὀνομαστὸς Ἀγαίου. οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. Ἐκ δὲ Ἀθηνέων ἀπίκοντο Μεγακλῆς τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἰπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἰδεῖ προφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίας, ἀνθεύσης τοῦτον τὸν χρόνον, 15 σαρῆς· οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μούνος. ἔκ δὲ Θεσσαλίας ἦλθε τῶν Σκοπαδίων Διακτορίδης Κρανώνιος· ἐκ δὲ Μολοσσῶν, Ἄλκων. Τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστήρες.

128. Ἀπικομένων δὲ τούτων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέραν, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτέων ἀνέπνυετο, καὶ 20 γένος ἐκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐν αὐτὸν διεπειράτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίας καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ συνάπασι, καὶ ἐς γυμνασίᾳ τε ἑξαγινέων ὅσοι ἔσαν αὐτέων νεώτεροι· καὶ, τὸ γε μέγιστον, ἐν τῇ συνεστοῖ διεπειράτο. ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοὺς, τοῦτον 25 πάντα ἐποίεε, καὶ ἅμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. Καὶ δὴ κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἤρεσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἰπποκλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ οἱ τὸ ἀνέκαθε τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσιν ἦν προσήκων.

30 129. Ὡς δὲ ἡ κυρὴ ἐγένετο τῶν ἡμερέων, τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου, καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένεος τὸν κρίνει ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχει αὐτοὺς τε τοὺς μνηστήρας καὶ τοὺς Σκυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, οἱ μνηστήρες ἔριν εἶχον ἅμφι τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ 35 μέσον. προοῦσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἰπποκλείδης ἐκέλευε οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν· πειθο-

μένου δὲ τοῦ αἰλητέω, ὀρχήσατο. καὶ πως ἐωυτῷ μὲν ἀρεσιῶς ὀρχέιτο· ὁ δὲ Κλεισθένης ὀρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπόπειπε. μετὰ δὲ, ἐπισχὼν ὁ Ἱπποκλείδης χρόνον, ἐκέλευε τινα τράπεζαν ἐσενεῖ-
και. ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχή-
σατο Λακωνικὰ σχημάτια· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀιτικά· τὸ τρίτον δὲ, 5
τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι χειρονόμησε.
Κλεισθένης δὲ, τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δευτέρα ὀρχεομένου ἀποστύ-
γειν γαμβρὸν ἄν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἱπποκλείδεα διὰ τὴν τε ὕψην
καὶ τὴν ἀναιδείην, κατέχευε ἐωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς
αὐτόν· ὥς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν 10
δυνάμενος εἶπε· “ὦ παῖ Τισάνδρον, ἀπορχήσάο γε μὴν τὸν
γάμον.” ὁ δὲ Ἱπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε· “Οὐ φροντὶς Ἱππο-
κλείδῃ.” Ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται.

130. Κλεισθένης δὲ οἰγὴν ποιησάμενος ἔλιξε ἐς μέσον τάδε·
“Ἄνδρες, παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας 15
ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν· τε εἴη, χαρίζοιμην ἄν, μήτ' ἔνα
ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων.
ἀλλ', οὐ γὰρ οἶά τέ ἐστι μίτης πέρι παρθένου βουλευόντα πᾶσι
κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυτομένοισι τοῦδε τοῦ
γάμου τίλλαντον ἀργυρίου ἐκάτωι δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσεως 20
εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίας· τῷ δὲ
Ἀλκμαίωνος Μεγακλεῖ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην νόμοισι
τοῖσι Ἀθηναίων.” φαιμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλῆος, ἐκεκύρωτο
ὁ γάμος Κλεισθένει.

131. Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τσσαῦτα ἐγένετο, καὶ 25
οὕτω Ἀλκμαϊωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Τούτων δὲ
συνοικησάντων, γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλάς καὶ τὴν δημο-
κρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὐνομα ἀπὸ τοῦ μητρο-
πάτορος τοῦ Σικυνώιου, οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλεῖ, καὶ Ἱππο-
κράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτους, Μεγακλῆς τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη 30
ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένης Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὐνομα· ἣ
συνοικησασῶά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐούσα, εἶδε
ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐδόκει δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας
τίκει Περικλέα Ξανθίππῳ.

132. ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρωμα γενόμενον, Μιλτιά- 35
δης, καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον

αὔξειτο. αἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήκοντα καὶ στρατιήν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ' ἣν ἐπιστρατεύεται χώραν, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουσιεῖν, ἣν οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ χώραν τοιαύτην δὴ τινα ἄξιν ὅθεν χρυσὸν εὐπετιῶς ἀφθονοῖ οἷσονται· λέγων τοιαῦτα αἶτε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τοῖτοις ἐπαρθέντες παρέδωκαν.

133. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιήν ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρό-
 10 σχημα λόγου ἦν· αἰτάρ τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοις διὰ Δυσσαγόρεα τὸν Τισιέω, ἑόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ἑδάρνεα τὸν Πέρσῃ. Ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατῇ, ἐπολιόρχεε Παρίους, κατειλημένους ἐντὸς τείχεος· καὶ ἐσπέμπων κήρυκα αἶτε ἐκατὸν τάλαντα, φὰς, ἣν μὴ οἱ θῶσι, οὐκ
 15 ἀπαναστήσειν τὴν στρατιήν πρὶν ἢ ἐξέλῃ σφέας. Οἱ δὲ Πάριοι ὥκως μὲν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργυρίου οὐδὲν διανοεῖντο· οἱ δὲ ὥκως διαφυλάττουσι τὴν πόλιν τοῦτο ἐμμηχανῶντο, ἅλλα τε ἐπιφραζόμενοι, καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἐκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξήρετο διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου.

20 134. Ἐς μὲν δὴ τοσούτῳ τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι· τὸ ἐνθιέειν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι. Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὖνομα δὲ οἱ εἶναι Τιμοῦν· εἶναι δὲ ὑποζάκρον τῶν χθονίων Θεῶν. ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὅψιν Μιλτιάδεω, συμ-
 25 βουλευσάσai οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιεῖται Πάρον ἐλεῖν, τὰ ἂν αὐτῇ ὑποθῇται ταῦτα ποιεῖν. μετὰ δὲ, τὴν μὲν ὑποθέσθαι· τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ τῆς πόλιος ἑόντα τὸ ἔρκος Θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερθορόντα δὲ ἵεται ἐπὶ τὸ μέγαρον, ὃ τι δὴ ποιή-
 30 σοντα ἐντὸς, εἴ τε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴ τε ὃ τι δὴ ποτε πρήζοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσι τε γενέσθαι, καὶ πρόκα τε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης, ὁπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι· καταθρόσκοντα δὲ τὴν αἵμασιν τὸν μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι λέγουσι.

35 135. Μιλτιάδης μὲν νυν φλαύρως ἔχων ἀπέπλεε ὁπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοις ἄγων, οὔτε Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ

πολιορκήσας τε ἔξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηϊώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θειῶν Τιμῶ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τούτων τιμωρῆσασθαι, Θεοπρό-
πους πέμπουσι ἐς Δελφούς, ὥς σφας ἡνιχὴ τῆς πολιορκίης ἔσχε.
ἔπεμπον δὲ ἐπειρησόμενους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν 5
θειῶν, ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος ἄλλοισιν, καὶ
τὰ ἐς ἔρμενα γόνον ἄρῶντα ἰρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυ-
θίη οὐκ ἔα, φᾶσα, "οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ,
δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆται οἱ τῶν κακῶν κατη-
γεμονα." Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. 10

136. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀποροστήσαντα ἔσχον
ἐν στόμασι, οἱ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος·
ὅς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδῶκε τῆς
Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρῶν οὐκ
ἀπελογέετο. ἦν γὰρ ἀδύνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ. 15
προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλινῇ, ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι, τῆς
μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης πολλὰ ἐπιμεμνημένοι, καὶ
τὴν Ἀῆμου αἵρεσιν, ὡς ἐλὼν Ἀῆμόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πε-
λασγούς, παρεδῶκε Ἀθηναίοισι. Προσγενομένου δὲ τοῦ δῆμου
αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν 20
ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφα-
κελλισαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέτος, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα
τάλαντα ἔξῃτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

137. ΛΙΜΝΟΝ δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὦδε ἔσχε. Πε-
λασγοὶ, ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε 25
ὦν δὴ δικαίως, εἴτε ἀδίκως· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ
λεγόμενα· ὅτι Ἰεκαταῖος μὲν ὁ Ἰγχεσάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι
λόγοισι, λέγων "ἀδίκως. ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν
χώρην, τὴν σφισι ὑπὸ τὸν Ἱγχεσσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι,
μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολιν κοτε ἐληλαμένου· ταύ- 30
την ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι
κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόρον τε καὶ ἵμερον τῆς
γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προῖ-
σχομένους τοὺς Ἀθηναίους." Ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι,
"δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγούς ὑπὸ τῷ 35
Ἱγχεσσῷ, ἐνθ' οὕτως ὀρμεωμένους ἀδικεῖν τάδε. φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ

τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπ' ὕδαρ ἐπὶ τὴν Ἑννεάκρουρον· οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι καὶ οὐδὲ τοῖσι ἄλλοις· Ἑλλήσι οἰκέτας. ὅπως δὲ ἔλθοιεν αὐταί, τοὺς Πελασγούς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίας βιάσθαι σφεας. καὶ ταῦτα 5 μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρῆν ποιεῖν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν φανῆναι ἐπ' αὐτοφώρῳ. ἰωυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσούτῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσοι παρὲν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγούς, ἐπεὶ σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλὰ σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ οὕτω δὴ ἐχῶ- 10 ρήσαντας ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Ἀἷμνον." Ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἐκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι.

138. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Ἀἷμνον τότε τεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὐ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς, πεντηκοντέρους στιשאμένοι, ἐλόχησαν Ἀρ- 15 τέμιδι ἐν Βραυρώνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναικας. ἐνθεῦτεν δὲ ἄρπάσαντες τουτέων πολλὰς, οἷχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφεας ἐς Ἀἷμνον ἀγαγόντες, παλλακάς εἶχον. Ὡς δὲ τέκνων αὐταί αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλώσσῳν τε τὴν Ἀιτικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ οὔτε 20 συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτέων ὑπ' ἐκείνων· τινός, ἐβοήθειός τε πάντες, καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παιδῶν οἱ παῖδες ἐδικαίουν, καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον. Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδουσιν· καὶ σφίσι βουλευομένοισι 25 δεινόν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθείην οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τουτέων αὐτίκα ἄρχειν περὶ αὐτοῦ, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι. ἐνθαῦτα ἔδοξε σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀιτικῶν γυναικῶν. ποιεῦσι δὴ ταῦτα· προσαπολλύνουσι δὲ σφεων καὶ τὰς μητέρας. 30 Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου, καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες τοὺς ἅμα, θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, γενόμεναι ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Ἀἷμνια καλεῖσθαι.

139. Ἀποκτεῖναι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖ- 35 δάς τε καὶ γυναικας οὔτε γῇ καρπὸν ἔφερε, οὔτε γυναικας τε καὶ ποῖναι ὁμοίως ἔεικτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ

ἀπαιδίη, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. Ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας δίδοναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἦλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι δίδοναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανεῖῳ 5 κλίνην στρώσαντες ὥς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώραν σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν· “ Ἐπεὰν βορέη ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηὺς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέραν, τότε παραδώσομεν.” τοῦτο εἶπαν ἐπι- 10 στάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κείται πολλὸν τῆς Ἀῆμονου.

140. Τότε μὲν τούτω. ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τουτέων, ὥς ἡ Χερσονήσος ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπ’ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων, 15 νηὶ κατανύσας ἐξ Ἑλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Ἀῆμον, προηγόρευε ἐξίεναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμὰ ἥλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέσθαι. Ἠφαιστιεὺς μὲν νυν ἐπεΐθοντο· Μυρινᾶιοι δὲ οὐ συγγνωσκόμενοι εἶναι τὴν Χερσονήσον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ 20 καὶ αὐτοὶ παρέστησαν. οὕτω δὴ τὴν Ἀῆμον ἔσχον Ἀθηναῖοι τε καὶ Μιλτιάδης.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ 6’.

ἙΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΒΔΟΜΗ.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

1. ἘΠΕΙ ΔΕ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδεις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶν τε δεινότερα ἐποίησε, καὶ μᾶλλον
5 ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο, πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλεις, ἐτοιμάζειν σιρατιήν, πολλῶν πλέων ἐπιτάσσων ἐκάστοισι ἢ πρότερον παρῆχον, καὶ νέας τε, καὶ ἔππους, καὶ σῖτον, καὶ πλοῖα. τούτων δὲ περιαγγελλομένων, ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγόμενων τε τῶν ἀρίστων, ὥς
10 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων, καὶ παρασκευαζομένων. Τετάρτῃ δὲ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ Καμβύσειω δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.

2. Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν
15 παιδῶν αὐτοῦ σιάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης· ὥς δεῖ μιν ἀποδεξάντα βασιλῆα, κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι. Ἔσαν γὰρ Δαρεῖω, καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι, γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικός, Γωβρύνω θυγατρός· καὶ βασιλεύσαντι, ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἑτεροὶ τέσσαρες.
20 τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης· τῶν δὲ ἐπιγενομένων, Ξέρξης. ἰόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς ἐστασίαζον· ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης, κατότι πρεσβυτάτος τε εἶη παντὸς τοῦ γόνου, καὶ ὅτι νομιζόμενα εἶη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβυτάτον τὴν ἀρχὴν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὥς Ἀτόσσης τε παῖς εἶη τῆς Κύρου θυγατρός,
25 καὶ ὅτι Κύρος εἶη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἑλευθερίην.

3. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην, ἐτύγγανε κατὰ

τωντὸ τούτοις καὶ Δημάρετος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβιβηκώς ἐς Σου-
σα, ἐστειρημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης, καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν
ἑωυτῷ ἐκ Λακιδαιμόνος. οὗτος ὥνῃρ πυθόμενος τῶν Δαρείου
παίδων τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὥς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβού-
λευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεισι, ὥς “ αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείω 5
ἤδη βασιλεύοντι, καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος· Ἀρταβαζάνης δέ,
ἔτι ἰδιώτῃ, ἐόντι Δαρείω. οὕκων οὐτ’ οἰκὸς εἶη, οὔτε δίκαιον,
ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ· ἐπεὶ γε καὶ ἐν Σπάρτῃ,
ἔφη ὁ Δημάρετος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν προ-
γεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφείων βασιλεύσαι, ὁ δὲ βασι- 10
λεύοντι ὀφείγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγεγομένου τὴν ἐκδεῖν τῆς
βασιληΐης γίνεσθαι.” Χρησαμένου δὲ Ξέρξῃ τῇ Δημαρέτου
ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγοι δίκαια, βασιληῆά μιν ἀπέδεξε.
δοκεῖ δέ μοι καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεύσαι αὐν Ξέρ-
ξης· ἡ γὰρ Ἀτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος. 15

4. Ἀποδέξας δὲ βασιλῆα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξης ὁρμαῖο
στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ, μετὰ ταυτὰ τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν
τῷ ὑστέρῳ ἔτι, παρασκευαζόμενον συνήνεκε αὐτὸν Δαρεῖον, βα-
σιλεύσαντα τὰ πάντα. Ἐξ τε καὶ τριήκοντα ἔτια, ἀποθανεῖν· οὐδέ
οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεισιώτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους 20
τιμωρῆσθαι. Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε
ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξα.

5. Ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρόθυμος
ἦν κατ’ ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιετο τὴν στρα-
τιῆς ἄγρουν. παρῶν δὲ καὶ δυνάμενος παρ’ αὐτῷ μέγιστον 25
Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου
δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἶχετο, λέγων· “ Δέσποτα, οὐκ
οἰκός ἐστι Ἀθηναίους, ἐργασασμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας, μὴ
οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρῆστοις
τά περ ἐν χειρὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν, 30
στρατηλάταις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔξη πρὸς ἀνθρώπων
ἀγαθός, καὶ τις ὑστερον φυλάσσεται ἐπὶ γῇν τὴν σὴν στρατεύ-
σθαι.” Οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός· τοῦ δὲ λόγου παρεν-
θήκην ποιέσκετο τήνδε, ὥς “ ἡ Εὐρώπη περικαλλὺς χώρα, καὶ
δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετὴν τε ἄκρη, βασιλεῖ τε 35
μόνῃθι θνητῶν ἀξίῃ ἐκτίσθαι.”

6. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητῆς ἔων, καὶ
 θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό
 τε, καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεια, ὥστε ποιεῖν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ
 ἄλλα οἱ, σύμμαχα γινόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεια. τοῦτο μὲν,
 5 ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευαδίων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπε-
 καλέοντο βασιλῆα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλά-
 δα· οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἔσαν Θεσσαλίας βασιλῆες. τοῦτο δὲ,
 Πεισιστρατιδῶν οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων
 ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δὴ τι πρὸς τούτοις ἐτι πλέον
 10 προσορέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρη-
 σμολόγον τε καὶ διαθείην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκε-
 σαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ
 Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστρατίτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπ’
 αὐτοφώρῳ ἄλούς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιῶν ἐς τὰ Μου-
 15 σαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Ἀήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανίζοιτο
 κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἰππαρχος, πρότερον
 χρεώμενος τὰ μάλιστα. Τότε δὲ συναναβῆς, ὅπως ἀπείκοιτο ἐς
 ὄψιν τὴν βασιλῆος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδῶν περὶ αὐτοῦ
 σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μὲν τι ἐνέοι σφάλμα
 20 φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα
 ἐκλεγόμενος ἔλεγε τὸν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζειγχιθῆναι χρεὸν εἶη ὑπ’
 ἀνδρὸς Πέρσεω, τὴν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὕτως τε δὴ χρησμο-
 δέων προσεφέρετο, καὶ οἷ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι
 γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

25 7. Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου, πρώτα
 στρατιῇν ποιεῖται ἐπὶ τοὺς ἀπεισιώτας. τούτους μὲν νυν κατα-
 στρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας
 ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἐωυτοῦ,
 30 Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεια μὲν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου
 χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμίτιχου, ἀνὴρ Αἰβυς.

8. Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλωσιν, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας
 ἄζεσθαι τὸ στράτευμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπὶ κλητὸν
 Περσῶν τῶν ἀρίστων ἐποιεῖτο, ἵνα γνώμας τε πύθηται σφῶν,
 35 καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει.

(1). Ὡς δὲ συνελήχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· “ Ἄνδρες

Πέρσαι, οὐτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεῖς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρῆσθαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρῶτον, οὐδαμὰ καὶ ἡτρεμήσαμεν, ἐπεὶ τε παρῆλαβον τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων, Κύρου κατελόντος Ἀστυαγεῖ· ἀλλὰ θεὸς τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται 5 ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τὰ μὲν νῦν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατὴρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνη, ἐπισταμένοις εὐ οὐκ ἄν τις λέγοι. Ἐγὼ δὲ, ἐπεὶ τε παρῆλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείβομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι. φρον- 10 τίζων δὲ εὐρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγιγνόμενον, χώραν τε τῆς νῦν ἐκτίμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέραν, παμφοροτέραν τε· ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμᾶς νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοεῖν πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν.

(2). “Μελλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἑλᾶν στρατὸν διὰ τῆς 15 Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσομαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν. Ὡρᾶτε μὲν νῦν καὶ Δαρεῖον ἰδύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελετύηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν 20 ἢ ἔλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν, ἐς Σάρδεις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τὰ τε ἄλσεια καὶ τὰ ἱρά· δευτέρα δὲ, ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβύοντας, ὅτε Δαῖς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατή- 25 γεον, τὰ ἐπίστασθαι κου πάντες.

(3). “Τουτέων μίντοι εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοις πλησιοχώρους καταστρεφόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν· γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέ- 30 ξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμοιόρουν· οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατοίεται ὁ ἥλιος ὁμοιῶν ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὥδε ἔχειν· οὔτε τινα πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἶόν 35 τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μύχην, τουτέων τῶν κατέλεξα ὑπεξαίρημέ-

των. οὕτω οἷ τε ἡμῖν αἴτιοι ἔξουσι δούλιον ζυγόν, οἷ τε ἀνάτιοι.

(4). “ Ἦμεῖς δ’ ἄν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε. ἐπεὶ ἂν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἦκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμῶν χρήσει παρῆναι· ὅς ἂν δὲ ἔχων ἦκη παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μὲν νυν ταῦτά ἐστι οὕτω. Ἴνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι.” Ταῦτα εἶπας
10 ἐπαύετο.

9. Μετ’ αὐτὸν δὲ Μαρδόκιος ἔλεγε· “ Ὡ δέσποτα, οὐ μόνον εἰς τῶν γενομένων Περσέων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων· ὅς τὰ τε ἄλλα λέγων ἐπείκει ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἑάσεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἰόντας
15 ἀναξίους. καὶ γὰρ δεῖνόν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθιοπίας τε καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδεὶν, ἀλλὰ δύναμιν προσκταῖσθαι βουλόμενοι καταστρεφάμενοι δούλους ἔχομεν· Ἕλληνας δὲ, ὑπάρξαντας ἀδικίῃς, οὐ τιμωρησόμεθα. τί δεισαντες; κοίην πλήθους
20 συστροφῇ; κολὴν δὲ χρημάτων δύναμιν;

(1). “ Τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἑοῦσαν ἀσφινέα· ἔχομεν δὲ αὐτέων παῖδας, καταστρεφάμενοι τούτους οἷ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι Ἴωνές τε καὶ Αἰολεὲς καὶ Δωριεῖς καλέονται. Ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἡδὴ ἐπελαύνων
25 ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους, ὑπὸ πατρός τοῦ σοῦ κελευσθεὶς· καὶ μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς ἀντιώθη ἐς μάχην.

(2). “ Καὶ τοί γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὥς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι, ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαϊότητος.
30 ἐπεὶ ἂν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται· ὥστε σὺν κακῇ μεγάλῃ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἐσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχήν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. τοὺς χρῆν, ἰόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν
35 τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχησι· εἰ δὲ πάντως ἔδειε πολεμεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἐκάτεροι εἰσι δυσχε-

ρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν. τρόπον τοῖνον οὐ χρησιτῶ Ἕλληνες διαχωρῶμενοι, ἐμὲο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἤλθον ἐς τοῦτου λόγον ὥστε μάχεσθαι.

(3). “ Σοὶ δὲ δὴ μέλλει τίς, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων, ἄγοντι καὶ πληθὸς τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ νέας τὰς ἀπά- 5 σας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πράγματα. εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ γε ψευσθεῖην γνώμη, καὶ ἐκείνοι ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὡς εἰμεν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολεμῆια. ἔγωγε δ’ ὦν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ’ ἀπὸ πείρης πάντα, ἀνθρώποισι φιλέει 10 γίνεσθαι.” Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλέγκας τὴν Ξέρξῳ γνώμην, ἐπέπαντο.

10. Σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Τυτίαςπεος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πῖσανος ἐὼν, ἔλεγε τὰδε. 15

(1). “ ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθαισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλήγησι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἰρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθαισέων δὲ, ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ’ ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκωμεν, ἐπεὰν δὲ 20 παρὰ τριψῶμεν ἄλλῃ χρυσῷ, διαγινώσκωμεν τὸν ἀμείνω. Ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἡγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστει νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέψασθαι ἐμοὶ τε οὐκ ἐπέ- 25 θητο, στρατευσάμενός τε πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ’ ἄνδρας στρα- τεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἱ κατὰ Θάλασσαν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐνεσσι δεινόν, 30 ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν.

(2). “ Ζεῦξας φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἔλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. καὶ δὴ καὶ συνήνεκε ἢ τοι κατὰ γῆν 30 ἢ καὶ κατὰ Θάλασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ’ ἀμφοτέρω· οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι, πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Λάτῃ καὶ Ἀρταφέρνηϊ ἔλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν μούνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρῃ σφι ἐχώρησε· ἀλλ’, ἦν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυ- 35 μαχίῃ πλώσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν.

(3). “ Ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκῆτῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ’ οἷόν μοι ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατήρ σου ζεύξας Βούπορον τὸν Θρηῖκιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἰστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας· τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι Ἰώνων λῦσαι τὸν πόρον, τοῖα ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἰστροῦ. καὶ τότε γὰρ Ἰστιάος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἡντιώθη, διέρχαστο ἂν τὰ Περσίων πρήγματα. καὶ τοι καὶ λόγῳ ἀκούσαι θεῖον ἐπ’ ἀνδρὶ γὰρ ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείος πρήγματα γεγενῆσθαι.

10 (4). “ Σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι, μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης· ἀλλ’ ἐμοὶ πείθευ. νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὐτίς τε, ὅταν τοι δοκῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σιωπῇ, προαγέρευσέ μοι τοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλευέσθαι κέρδος μέγιστον εὐρίσκω ἐόν. εἰ γὰρ καὶ
15 ἐναντιωθῆναι τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἥσσον εὖ, ἔσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχυρῶς, εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιοτο, εὖρημα εὖρηκε, ἥσσον δὲ οὐδὲν οἱ κακῶς βεβούλευται.

(5). “ Ὅρᾳς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα ὡς κεραυνοῖ ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἔᾳ
20 φαντάζεσθαι, τὰ δὲ μικρὰ οὐδὲν μιν κνίξει; ὅρᾳς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ, καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα, ἀποσκήπτει τὰ βίβλα; φιλεῖ γὰρ ὁ Θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολοῦειν. οὕτω δὲ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε. ἐπεὶ σφι ὁ Θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλη, ἡ βροντὴν, δι’ ὧν
25 ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑωυτῶν· οὐ γὰρ ἔᾳ φρονεῖν μέγα ὁ Θεὸς ἄλλον ἢ ἑωυτόν.

(6). “ Ἐπειχθῆναι μὲν νῦν πᾶν πρῆγμα τίττει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλα φιλείουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἄγαθόν, εἰ μὴ παραντίκα δοκίοντα εἶναι, ἀλλ’ ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι
30 τις ἄν. Σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλευώ.

(7). “ Σὺ δέ, ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἐόντων ἀξίων φλαύρως ἀκούειν. Ἑλλήνας γὰρ διαβάλλων ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλῆα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου εἵνεκα δοκέεις μοι πῦσαν προθυμίην
35 ἐκτελεῖν. μὴ νῦν οὕτω γένηται. διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον· ἐν τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικούντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ

διαβάλλων ἀδικεῖ, οὐ παριόντος κατηγορέων· ὁ δὲ ἀδικεῖ, ἀνα-
πειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθῃ. ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου
τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικεῖται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἐτέρου, καὶ
νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἐτέρου κακὸς εἶναι.

(8). “ Ἀλλ’, εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους δ
στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡθροισιν τοῖσι Περσέων
μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα, στρατη-
λάται αὐτὸς σὺν, ἐπιλεξιμέος τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν
στρατιὴν ὁκούην τινα βούλειαι. καὶ ἦν μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβαλῆθαι
βασιλεῖ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐταῖσι 10
καὶ ἐγώ· ἦν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δὲ
σφι καὶ σὺ, ἦν ἀπονοστήσης. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ
ἐθέλῃσεις, σὺ δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
ἀκούσεσθαι τινὰ φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων, Μαρδό-
νιον, μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας, ὑπὸ κυρῶν τε καὶ 15
ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἥ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων, ἥ σέ γε ἐν τῇ
Λακεδαιμονίῳ, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρότερον κατ’ ὁδὸν, γρόντα ἐπ’
οἷους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλῆα.”

11. Ἀρτιάβαρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμει-
βεται τοῖσδε· “ Ἀρτιάβανε, πατὴρ εἰς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφεός· τοῦτό 20
σε ῥύσεται μηδὲνα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαίων. καὶ τοι
ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι, ἔοντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε
συστρατεύεσθαι ἐμοὶ γε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, αὐτοῦ τε μένειν ἅμα
τῇσι γυναιξί. ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέα ποιή-
σω. μὴ γὰρ εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑτιάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ 25
Ἀριαράμνεω, τοῦ Τεΐσπεος, τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσπεω, τοῦ Τεΐ-
σπεος, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονώς, μὴ τιμωρῆσάμενος Ἀθηναίους·
εὖ ἐπιυτάμενος, οἷ ἐγὼ καὶ ἡμεῖς ἡσυχίαν ἄξομεν, ἀλλ’ οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ
καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, εἰ χεὶρ σταθμώσασθαι
τοῖσι ὑπαρχμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἱ Σάρδεις τε ἐνέπρησαν, καὶ ἤλα- 30
σαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκὼν ἐξαναχωρεῖν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει,
ἀλλὰ ποιεῖν ἢ παθεῖν προκέεται ἄγῶν, ἵνα ἢ τὰδε πάντα ὑπὸ
Ἑλλήσι, ἢ ἐκείνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον
οὐδὲν τῆς ἔχθρας ἐστὶ. Καλὸν ὦν προπεπονθότις ἡμέας τιμω-
ρεῖν ἥδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι τοῦτο μάθω, 35
εἰλάσας ἐπ’ ἄνδρας τούτους, τοὺς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν

πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατεστρέψατο οὕτω, ὥς καὶ ἐς τόδε αὐτοὶ τε ὦνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτίων ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεφάμενου καλεῖονται.”

12. Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἔλεγετο. μετὰ δὲ, εὐφρόνη τε
 5 ἐγίνετο, καὶ Ξέρξης ἔκνιζε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ δὲ βουλὴν
 διδούς, πάγχυ εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα· δεδογμένων δὲ οἱ αὐτὶς τουτέων, κατύπνωσε. καὶ δὴ
 10 “Μετὰ δὴ βουλευέαι, ὦ Πέρσα, στρατεύμα μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα, προείπας ἀλλῆλιν Πέρσας στρατόν; οὔτε ὦν μεταβου-
 λευόμενος ποιεῖς ἐν, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα. Ἄλλ’,
 ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαιο ποιεῖν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν.”
 Τὸν μὲν ταῦτα εἰπαντα ἔδοκες ὁ Ξέρξης ἀποπιάσθαι.

13. Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ὀνείρου μὲν τούτου λόγον οὐδένα
 ἐποιεῖτο, ὁ δὲ Περσέων συναλίνας τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε,
 ἔλεγέ σφι τάδε· “Ἄνδρες Πέρσαι, συγγνώμην μοι ἔχετε, ὅτι
 ἀγχίλτροφα βουλεύομαι. φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμευτοῦ πρῶτα
 20 μὲν ἀπέχονται. ἀκούσαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης
 παραντίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζεσε, ὥς αἰεκέστερα ἀπορῥίψαι ἔπεα
 ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεόν. νῦν μέντοι συγγνούς, χρῆσθαι
 τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὥς ὦν μεταδεδογμένον μοι μὴ στρατεύεσθαι
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοί ἐστε.” Πέρσαι μὲν, ὥς ἤκουσαν ταῦτα,
 25 κεχαρηκότες ἠροσεκύνεον.

14. Νυκτὸς δὲ γενομένης, αὐτὶς τῶντὸ ὕναιρον τῷ Ξέρξῃ κα-
 τυπνωμένῳ ἔλεγε ἐπιστάν· “Ὡ καὶ Δαρείου, καὶ δὴ φαίνεται ἐν
 Πέρσῃσι τε ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην, καὶ τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν
 οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ, ὥς παρ’ οὐδενός ἀκούσας. ἐν νῦν τὸδ’
 30 ἴσθι, ἣν περ μὴ αὐτίκα στρατηλατέης, τάδε τοι ἐξ αὐτίων ἀνα-
 σχήσειν· ὥς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω
 καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσειαι.”

15. Ξέρξης μὲν περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει ἀνά τε ἔδραμα ἐκ
 τῆς κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον καλῶντα. ἀπικο-
 35 μένῳ δὲ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε· “Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραντίκα
 μὲν οὐκ ἰσωφρόνεον εἶπας ἐς σὲ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκα

συμβουλίας· μετὰ μίντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγων, ἔγων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἔόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκὼν δυνατός τοι εἰμι ταῦτα ποιεῖν, βουλόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνώ-
 κότι ἐπιφοιτῶν ὄνειρον φαντάζεται μοι, οὐδαμῶς συνεπαινεόν
 ποιεῖν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλήσαν οἴχεται. Εἰ ὦν θεός 5
 ἐστι ὁ ἐπιπέμπων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι γενέσθαι στρατη-
 λασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται καὶ σοὶ τωὐτὸ τοῦτο ὄνειρον,
 ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὐρίσκω δὲ ὥδε ἂν γινόμενα
 ταῦτα, εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο
 ἵξοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνώ- 10
 σαιας.”

16. Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε· Ἀρτάβανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ
 κελύσματι πειθόμενος, οἷα οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον
 ἵξεσθαι, τέλος ὡς ἡναγκάζετο, εἶπας τάδε, ἐποίεε τὸ κελυόμενον.

(1). “ Ἴσον ἐκείνο, ὃ βασιλεῦ, παρ’ ἐμοὶ κέκριται, φρονεῖν 15
 τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρησιτὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ σὲ καὶ ἀμ-
 φότερα περιήκοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμίλῃ σφάλλουσι· κατά-
 περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματα,
 φασὶ, ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾷν φύσει τῇ ἐωυτῆς χρῆσθαι.
 Ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς οὐ τοσοῦτο ἔδακε λύπη, ὅσον, 20
 γνωμίων δύο προκειμενίων Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης,
 τῆς δὲ καταπανούσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἶη διδάσκειν τὴν
 ψυχὴν πλεόν τι διζῆσθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος, τοιοιτέων προ-
 κειμενίων γνωμίων, ὅτι τὴν σφαλερωτέραν σεωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι
 ἀναίρεο. 25

(2). “ Νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραψαι ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φῆς τοι με-
 τιένει τὸν ἐπ’ Ἑλλήνας στόλον ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον, θεοῦ τινος
 πομπῇ, οὐκ ἔωντά σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ’ οὐδὲ ταῦτά ἐστι,
 ὦ παῖ, θεῖα. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαῦ-
 τά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδάξω, ἔτισι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἔων. 30
 πεπλανῆσθαι αὐταὶ μάλιστα ἐώθασι αἱ ὄψεις τῶν ὄνειράτων, τὰ
 τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύτην τὴν
 στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἶχομεν μετὰ χεῖρας.

(3). “ Εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιοῦτο οἷον ἐγὼ διαιρέω,
 ἀλλὰ τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας· φα- 35
 κήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοὶ ὡς καὶ σοὶ διακελευόμενον. φανῆναι δὲ

οὐδὲν μᾶλλον μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα, ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν· οὐδὲ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ, ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ· εἰ περ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐθυθείης ἀνήκει τοῦτο, ὅ τι δὴ κοίτε ἐστὶ, τὸ ἐπιφαι-
 5 νόμενόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥσπερ δόξει ἐμὲ ὄρων σε εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἦν τὴν σὴν. εἰ δὲ καὶ ἐπιφοιτήσει, τοῦτο ἤδη μαθητέον· ἐστὶ. εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃς γε συνεχῶς, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι.
 10 Ἐὶ δὲ τοι οὕτω δεδόκηται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τουτέων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρῆσθαι."

17. Τσαῦτα εἰπας Ἀρτάβανος, ἐλπίζων Ξέρξῃ ἀποδῆξιν
 15 λέγοντα οὐδὲν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον. ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξῃ ἐσθῆτα, καὶ ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποίεετο, ἦλθε οἱ κατυπνωμένῳ τωῦτό ὕναιρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρ-
 20 ξα ἐφοῖτα· ὑπερσὺν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε· " Ἄρα σὺ δὴ κείνος εἰς ὃ ἀποσπεύδων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παραινέοντα νῦν καταπροΐξαι ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι. Ξέρ-
 25 ξα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν, αὐτῷ ἐκείνῳ δεδῶλται."

18. Ταῦτά τε δὴ ἐδόκει Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερμοῖσι σιδηροῖσι ἐκκαλεῖν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ
 25 ὃς ἀμβώσας μέγα ἀναθρώσκει· καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δευτέρᾳ οἱ λέγει τάδε· " Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἶα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλὰ τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἶκεν· ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἶη τὸ πολλῶν ἐπιθυμείν,
 30 μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἐπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσειῳ, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας· ἐπιστάμενος ταῦτα γνώμην ἔχον ἀντρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ δαιμονίῃ τις γίνεται ὁρμῇ, καὶ Ἕλληνας, ὡς εἰσὶν, φθορῇ
 35 τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι, καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι. Σὺ δὲ σήμερον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ

Θεοῦ πεμπόμενα, χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σέο πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευὴν· ποίειε δὲ οὕτω, ὅπως, τοῦ Θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν." Τουτίων λεχθέντων, ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὄψει, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι· καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀπο- 5 σπεύδων μούνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερός ἦν.

19. Ὡρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατείειν μετὰ ταῦτα τρίτῃ ὄψι ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τε οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε. ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ 10 τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν· μετὰ δὲ, ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. Κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑαυτοῦ ἀπελάσας, εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν· 15 καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγεισιν ποιεῖται, χῶρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἡπείρου.

20. Ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος ἐπὶ μὲν τέσσαρα ἔτεα πλήρεια παραρτίετο στρατιὴν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ· πέμπτω δὲ ἔτι ἀνομένῳ ἐστρατηλαίετε χειρὶ μεγάλην πλῆθειος. Στόλων 20 γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μῆτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μῆτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο, τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμω- 25 ρέετο· μῆτε, κατὰ τὰ λεγόμενα, τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον· μῆτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τεύκρων, τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γερόμενον· οἱ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον, τοὺς τε Θρηίκας κατεστρέψαντο πάντας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἴόνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηγείου ποταμοῦ τοῦ πρὸς μεσαμβρίας ἔλασαν. 30

21. Αὐταὶ αἱ πᾶσαι, καὶ οὐδ' εἰ ἔτεραι πρὸς ταύτῃσι γερόμεναι στρατηλαδαί, μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαί. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρελχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππος 35 προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα ἅμα στρατευομένοισι·

τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν· τοῖσι δὲ σῖτά τε καὶ νέας.

22. Καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπαισάντων τῶν πρώτων περιπλεόντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζεται ἐκ τριῶν ἐτίων καὶ 5 μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς Χερσονήσου ὤρμεον τριήρεις· ἐνθ'εὔτεν δὲ ὀρμεύμενοι ὥρυσσον ὑπὸ μαστιγῶν παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς· διαδόχοι δ' ἐφοίτων. ὥρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχάτης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπιεστάτεον τοῦ ἔργου.
- 10 Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστίον, ἐς θάλασσαν κατήκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτῇ ἐς τὴν ἡπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδὲς τέ ἐστι, καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο, καὶ κώλων οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορῶνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ
- 15 τοῦτο, ἐς τὸν τελευτῇ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἡπειρωτίδων ὥρμητο ποιεῖν, εἰς αἶδε, Δίον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθων, Θύσσο, Κλεωναί. πόλις μὲν αὗται αἱ τὸν Ἄθων νέμονται.
- 20 23. Ὤρυσσον δὲ ὧδε, δασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διώρυξ, οἱ μὲν κατώτατα ἑσπεῖτες ὥρυσσον· ἔτεροι δὲ παρεδίδουσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑσπεῖσι ἐπὶ βάθρων· οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι ἑτέροισι, ἔως
- 25 ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι, πλὴν Φοινίκων, καταρῆγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρεῖχον· ὅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω κατὰ τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευμένων, ἐμελλέσφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι. οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἔν τε τοῖσι
- 30 ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυνται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε ὄρυσσον, τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, συνήγον αἰεὶ· κάτω τε δὴ ἐγένετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. Ἐνθαῦτα δὲ λειμῶν
- 35 ἐστὶ, ἵνα σφι ἀγορῇ τε ἐγένετο καὶ πρητήριον· σῖτος δὲ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀղλευμένος.

24. Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλεόμενον εὗρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδεικνυσθαι, καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι. παρεὼν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νῆας διειρύνουσι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ, εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλείν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. 5 Τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι, τοῖσι περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετίετακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι.

25. Ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποίησε. παρασκευάζετο δὲ καὶ ὄπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίρου, ἐπιτάζας Φοῖνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι· καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβύλλειν, ἵνα μὴ λιμῆναι 10 ἢ στρατιῇ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους, καταβύλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὀλκᾶσι τε καὶ πορθημῆτοισι ἐκ τῆς Ἀσίας πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλείωτον ἐς Ἀευκὴν Ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηϊκῆς ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ 15 δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

26. Ἐν τῇ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόρον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἄπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδεις, ἐκ Κριταλλῶν ὀρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο 20 συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. Ὅς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλείος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίειν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. Οἱ δὲ ἐπεὶ τε διαβάντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὤμλλησαν τῇ 25 Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι παρεγένοντο ἐς Κελαινᾶς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἐτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὐνομα τυγχάνει ἐὼν Καταρρόκητης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινῶν ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαιάνδρον ἐκιδίδοι· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύνῳ ἄσκηός ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, 30 τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι.

27. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πυθίος ὁ Ἄιτιος, ἀνὴρ Ἀυδός, ἐξείνισε τὴν βασιλείος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι, καὶ αὐτὸν Ξέρξης· χρήματά τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν 35 πόλεμον παρέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἴρετο

Ἰέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, “ τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος, καὶ
κόσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα.” οἱ δὲ εἶπαν·
“ ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο
τῇ πλατανίστῃ τῇ χρυσῇ, καὶ τῇ ἁμπέλῃ· ὃς καὶ νῦν ἐστὶ πρῶτος
5 ἀνθρώπων πλούτῳ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ.”

28. Θωμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ἰέρξης, αὐτὸς δεύ-
τερα εἶρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε· “ ὦ
βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν
ἐμεωυτοῦ οὐσίην, ἀλλ’ ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεὶ
10 τε γὰρ τάχιστά σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν
Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα ἐξέμα-
θον, καὶ εὖρον λογιζόμενος ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας ἐούσας μοι
ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν,
ἐπιδεύσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τούτοισί σε ἐγὼ δωρέομαι· αὐ-
15 τῷ δ’ ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος.”

29. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε· Ἰέρξης δὲ ἡσθεὶς τοῖσι εἰρημένοισι
εἶπε· “ Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ ἐπεὶ τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην,
οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τόδε, ὅστις ἡθέλησε ξείνια προθεῖναι
στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστάς αὐτεπάγ-
20 γελτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἡθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω
σεῦ. σὺ δὲ καὶ ξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα
μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἂντι αὐτέων γέρεα τοιάδε δίδω-
μι· ξεῖνόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν, καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι
τῶν στατήρων ἀποπλήσω, παρ’ ἐμεωυτοῦ δούς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας,
25 ἵνα μὴ τοι ἐπιδέεες ἔωσι αἱ τετρακόσαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδων,
ἀλλ’ ἢ τοι ἀπαριλογίῃ ὑπ’ ἐμέο πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐτὸς
τά περ αὐτὸς ἐκτήσαο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι
ταῦτα ποιεῦντι, οὔτε ἐς τὸ παρεόν, οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει.”

30. Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ ἐπιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο αἰεὶ τὸ
30 πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος,
καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλης γίνονται, ἀπίκετο ἐς Κολοσσάς, πόλιν
μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων
ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ σταδίων ὥς πέντε μάλιστα κη ἀναφαινό-
μενος, ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων
35 ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν
Λυδῶν ἀπίκετο ἐς Κύδραρα πόλιν, ἔνθα σιγήλη καταπεπηγνῖα,

σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίου, καταμηνύει διὰ γραμματίων τοὺς οὖρους.

31. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐς ὑριστερὴν ἐπὶ Καρίας φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδεις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαίανδρον ὅς ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἵεναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημοεργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι· ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἶνεκα ὠρησάμενος κόσμῳ χρυσίῳ, καὶ μελιδωνῶ ἄθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας, δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπῆκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ αὐτο. 10

32. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ, καὶ προερίοντας, δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν· πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαιμόνα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ. τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι 15 πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκει τότε δέισαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβῶς ἔπεμπε. Μετὰ δὲ ταῦτα, παρεσκευάζετο ὡς ἔλῳν ἐς Ἄβυδον.

33. Οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, 20 Σησιτοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τραχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἀβύδῳ καταπτόν· ἔνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῶ ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταῦκην ἄνδρα Πέρσῃν λαβόντες Σησιτοῦ ὑπαρχον, ζῶντα πρὸς σάνιδα διεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλειω τὸ ἱρὸν ἐς 25 Ἐλαιούντα ἀγινόμενος γυναῖκας ἀθέμιστα ἔρδεσσε.

34. Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὀρμεώμενοι, ἐγεφύρουν τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοῖνικες, τὴν δ' ἐτέρην τὴν βυβλίην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. Καὶ δὴ ἐξευγμένου τοῦ πόρου, ἐπιγεγόμενος χειμῶν 30 μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖτα πάντα καὶ διέλυσε.

35. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδῶν ζεύγος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοις ἀπέπεμψε στίζοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ 35 ὦν φαιζοντας λέγειν βύρβαρά τε καὶ αἰάσθαλα· “ Ὡ πικρὸν

ὑδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἡδίκησας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεται σε, ἣν τε σύ γε βούλῃ, ἣν τε μή. σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὥς ἐόντι, δολερῷ τε καὶ ἄλμυρῷ ποταμῷ." Τὴν
5 τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τοῦτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώων τῇ ζεύξει τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς.

36. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίησαν τοῖσι προσεχέετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμή. τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξεύγνυσαν· ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε. Πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ
10 Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἐτέρην τεσσαρεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας, τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνακωχέῃ τὸν τόνον τῶν ὀπλων· συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατήκαν περιμήκειας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἐτέρης, τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων,
15 τῆς δὲ ἐτέρης τῆς πρὸς ἐσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, εὐρου τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ὑπόφανυσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων καὶ τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔξῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίοισι τὰ
20 ὅπλα, οὐκ ἐτι χωρὶς ἐκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου θασάμενοι ἐς ἐκατέρην, τέσσαρα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἡ αὕτη καὶ καλλονή, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα· τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἶλκε. Ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρῶθη ὁ πόρος, κορμούς ξύλων καταπρίσαντες, καὶ ποιήσαντες ἵσους τῆς σχεδίδης τῷ εὐρεῖ,
25 κόσμῳ ἐπετίθεισαν κατύπερθε τῶν ὀπλων τοῦ τόνου· θέντες δὲ ἐπεξῆς, ἐνθαῦτα αὖτις ἐπεξεύγνυσαν. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῆν ἐπεφόρησαν· κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, φραγμὸν παρείρυσαν ἐνθὲν καὶ ἐνθὲν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα,
30 καὶ οἱ ἵπποι.

37. Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκευάστω, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἱ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τῆς ρηχίδος εἵνεκεν ἐποiehθησαν, ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὕτη ἡ διώρυξ παντελῶς πεποιημένη ἄγγελο·
35 ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὠρμάτω ἐλὼν ἐς Ἀβυδὸν. Ὡρμημένῳ δὲ οἱ ὁ ἥλιος

ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην ἀφανὴς ἦν, οὐτ' ἐπιανεφέλων
 ἐόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα· ἀντὶ ἡμέρης τε νύξ ἐγένετο. Ἰδόντι
 δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἴρετο τοὺς
 μάγους τὸ θίλοι προφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφραζον ὥς "Ἐλ-
 λησι προδοικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῶν πολλῶν." λέγοντες "ἥλιον δ
 εἶναι Ἑλλήνων προδόκτορα, σελήνην δὲ σφέων." πυθόμενος δὲ
 ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἔων ἐποιέετο τὴν ἔλασιν.

38. Ὡς δ' ἐξήλανε τὴν στρατιήν, Πύθιος ὁ Λυδὸς, καταρῶ-
 δήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα, ἐπαρθείς τε τοῖσι δωρήμασι,
 ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε· "Ὡ δέσποτα, χρήσαιοις ἂν τι τεῦ 10
 βουλοίμην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὼν ὑπουργῆσαι,
 ἐμοὶ δὲ μέγα γινόμενον;" Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν
 χρητῆσιν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσεις, καὶ διαγορεύειν ἐκέλευε
 οἷεν δέοιτο. ὁ δὲ, ἐπεὶ τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνοντας τάδε·
 "Ὡ δέσποτα, τυγχάνουσι μοι παῖδες ἐόντες πέντε, καὶ σφεις 15
 καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.
 σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἤκοντα οἰκτείρας, τῶν μοι
 παίδων ἓνα παράλυσον τῆς στρατιῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ
 τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἢ μελεδωνός· τοὺς δὲ τέσσαρας ἄγε
 ἅμα σεωυτῷ· καὶ πρῆξας τὰ νοεῖς ροστήσεις ὀπίσω." 20

39. Κάριτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοιοῦτος· "Ὡ
 κακὴ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας, ἐμεῦ στρατευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμούς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκητοὺς
 καὶ φίλους, μνήσασθαι περὶ σέο παιδός, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν
 χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστασο, 25
 ὥς ἐν τοῖσι ὠυὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκείη ὁ θυμός· ὅς χρηστὰ μὲν
 ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλεῖ τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τουτέοισι ἀκού-
 σας ἀνοιδεῖ. ὅτε μὲν νυν χρηστὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγ-
 γέλλω, εὐεργεσίῃσι βασιλῆα οὐ καυχῆσαι ὑπερβυλεύσθαι· ἐπεὶ τε
 δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτράπευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψαι, ἐλάσσω 30
 δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσαρας τῶν παίδων ῥύεται
 τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ περιέχειαι μάλιστα, τὴν ψυχὴν ζημιώ-
 σαι." Ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέ-
 τακτο ταῦτα πρῆξαι, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρε-
 σβύτατον μένον διαταμεῖν· διαταμόντας δὲ, τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, 35
 τὸ μὲν ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ἐπ' ἀριστερά· καὶ ταύτῃ διεξίεναι
 τὸν στρατόν.

40. Ποιησάντων δὲ τουτέων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήϊε ὁ στρατός. Ἰγέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους, στρατὸς παντοίων ἐθνέων ἀναμιξ, οὐ διακεκριμένοι. τῇ δὲ ὑπερημίσεις ἔσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο·
 5 καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι βασιλεῖ. Προηγύντο μὲν δὴ ἱππότεαι χίλιοι ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι· μετὰ δὲ, αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ δὲ, ἱροὶ Νισαῖοι καλεύμενοι ἵπποι δέκα, κεκουσμημένοι ὥς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ
 10 τοῦδε. ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ οὐνομά ἐστι Νίσιαιον· τοὺς ὧν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὕπισθε δὲ τουτέων τῶν δέκα ἵππων ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετίετακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἰλκον λευκοὶ ὀκτώ· ὕπισθε δὲ τῶν ἵππων εἶπετο πεξῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον
 15 ἀνθρώπων ἀναβαίνει. τούτου δὲ ὕπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἄρματος ἵππων Νισαίων· παραβέβηκε δὲ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὐνομα ἦν Πατιράμφης, Ὅτάνειω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω.

41. Ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης· μετεκβαλινεσκα δὲ, ὅπως μιν ὁ λόγος αἰρέοι, ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς ἀρμάμασαν. αὐτοῦ
 20 δὲ ὕπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοι τε καὶ γενναϊότατοι χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες. μετὰ δὲ, ἵππος ἄλλη χιλιῇ ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη· μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μυριοι. οὗτος πεξὸς ἦν· καὶ τουτέων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρakai ἀντὶ τῶν σαρωατήρων ροιάς εἶχον
 25 χρυσέας, καὶ περίξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τουτέων ἐόντες ἀργυρέας ροιάς εἶχον. εἶχον δὲ χρυσέας ροιάς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα οἱ ἄγχι-στα ἐπόμενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετίετακτο ἵππος Περσέων μυρίῃ. μετὰ δὲ τὴν ἵππον, διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους, καὶ
 30 ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἦϊε ἀναμιξ.

42. Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Καῖικον καὶ γῆν τὴν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμε-νος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύτ-
 35 τειὸν τε πόλιν καὶ Ἀντιανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἰδὴν δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα ἦϊε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ

πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδῇ νύκτα ἀναμείναντι βρονταὶ τε καὶ πρησιτῆρες ἐπεισιπύπτονσι, καὶ τινὰ αὐτοῦ ταύτῃ συχρὸν ὄμιλον διέφθειραν.

43. Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον· ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεὶ τε ἐκ Σαρδίων ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήγεσι πινόμενος· ἐπὶ τοῦτον δὲ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκειτο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἕμερον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ, καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσσε βοῦς χιλίας· χοῶς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἤρῳσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοιαι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δάρδαρον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῃ ὁμουρός ἐστι· ἐν δεξιῇ δὲ Ἰεργίθας Τεύκρους.

44. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῃ, ἡθίλῃσε Ξέρξης ιδέσθαι πάντα τὸν στρατόν. καὶ, προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυθνηοὶ, ἐντεταλμένου πρότερον βασιλῆος· ἐνθαῦτα ὡς ἵκετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθιγέτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θιγόμενος δὲ, ἡμέρῃ τῶν νεῶν ἄμιλλαν γινομένην ιδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδῶνιοι, ἦσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ.

45. Ὡς δὲ ὦρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυθνηῶν πεδία ἐπὶ πλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐδάκρυσε.

25

46. Μαθὼν δὲ μιν Ἀρτιάβανος ὁ πάτριος, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὤνῃρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· “ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κειχωρισμένα ἐργάσσο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεαυτὸν, δακρύεις.” Ὁ δὲ εἶπε· “Ἐσῆλθε γὰρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τουτέων γε ἐόντων τισούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτιος περιέσται.” Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “Ἐτετρα τοῦτου παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτροτέρα. ἐν γὰρ οὕτω βραχεῖ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἔων εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τουτέων, οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις, καὶ οὐκ

35

ἅπασι, τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζῶειν. αἱ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσιν, καὶ αἱ τοῦτοι συνταράσσουσιν, καὶ βραχὺν ἔντα μακρὸν δοκεῖν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, καταφυγὴ αἰρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ
 5 γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα φθονερός ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἔων.”

47. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· “ Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νυν ἀνθρώπων περὶ, ἐούσης τοιαύτης οἷον περ σὺ διαίρεται εἶναι, παυσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεόμεθα, χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα
 10 ἐν χειρὶ. Φράσον δέ μοι τόδε· εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἔων με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστις ἂν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπε.” Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ Ὡ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανεῖσα τοῦ ὀνείρου, ὥς βουλόμεθα ἀμφοτέροι, τελευτήσεις.
 15 ἐγὼ δ’ εἴ τι καὶ ἐς τόδε δειματός εἰμι ὑπόπλεος, οὐδ’ ἐντὸς ἐμεω-
 τοῦ, ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος, καὶ δὴ καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα πάντων ἔοντα πολεμιώτατα.”

48. Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοῖσδε· “ Δαιμόνιε ἀν-
 δρῶν, κοῖτα ταῦτα λέγεις εἶναι δύο μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι
 20 ὁ πεζὸς μεμπτός κατὰ τὸ πληθὸς ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στρα-
 τεῦμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμέτερου; ἢ τὸ ναυ-
 τικὸν τὸ ἡμέτερον λείψασθαι τοῦ ἐκείνων; ἢ καὶ σιναμιφότερα
 ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύτη ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα
 πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποιοῖτο.”

25 49. Ὁ δ’ ἀμείβετο λέγων· “ Ὡ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦ-
 τον, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, μέμφοιτ’ ἂν, οὔτε τῶν νεῶν τὸ πληθός.

(1). “ Ἴδιν τε πλεῦνας συλλέξης, τὰ δύο τοι, τὰ λέγω, πολλῶ ἐτι πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἔστι γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμῶθι, ὥς ἐγὼ
 30 εἰκάζω, ὅστις, ἐγειρομένου χειμῶνος, δεξιόμενός σευ τοῦτο τὸ ναυ-
 τικόν, φερέγγυος ἐστὶ διασῶσαι τὰς νέας. καὶ τοι οὐκ ἔνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἡπειρον παρ’
 ἣν δὴ κομίσαι. οὐκὼν δὲ ἑόντων τοι λιμένων ὑποδείξιων, μάθῃ
 ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι, καὶ οὐκ ὦνθρωποι τῶν
 35 συμφορῶν.

(2). “ Καὶ δὴ, τῶν δύο τοι τοῦ ἐτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον

ἔρχομαι ἐρέων. γῆ δὲ πολεμίῃ τῇδε τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλοι τοι μηδὲν ἀντίζοον καταστῆναι, τοσούτῃ τοι γίνεται πολεμιωτέρῃ, ὅσῳ ἂν προβαλῇς ἑκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος· εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρα. καὶ δὴ τοι, ὥς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλευνί χρόνῳ 5 γινομένην λιμὸν τείξεσθαι. Ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλεύόμενος μὲν ἀρῶδεοί, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασυὺς εἴη.”

50. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· “ Ἀρτάβανε, οἰκότεως μὲν σὺ γε τουτέων ἑκαστα διαίρεσαι· αἰτὰρ μήτε πάντα φοβεῖο, μήτε πᾶν 10 ὁμοίως ἐπιλέγιο.

(1). “ Ἐὶ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπισφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεαις ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἡμῖσιν τῶν δεινῶν πᾶσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρῆμα προδευμαινόντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς 15 πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τοῦτοισι λίσσας. τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει. εἰδέναι δὲ ἀνθρώπων ἔοντα, κῶς χρῆ, τὸ βέβαιον δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένῃσι ποιεῖν ὥς τὸ ἐπίπαν φιλεῖ γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγόμενοις τε 20 πάντα καὶ ὀκνεῦσι οὐ μῦλα ἐθέλει.

(2). “ Ὅρῃ· τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε· εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλῆες γνώμησι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι γνώμησι τοιαύτησι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο 25 προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρῶντες ἐς τοῦτο σφεα προηγάγοντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει κατατρέεσθαι. Ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιούμενοι κείνοισι ὥρην τε τοῦ ἔτους καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε 30 ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν. τοῦτο μὲν γὰρ, αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῆτον ἔσομεν· ἐπ’ ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατεύομεθα ἄνδρας.”

51. Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· “ ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε 35 ἀρῶδεῖν οὐδὲν ἔξς πρήγμα, σὺ δὲ μευ συμβουλίην ἔνδεξαι·

ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμαίων πλεῦνα λόγον ἐκτεῖ-
 ναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων, κατε-
 στρέψατο δασυμοφóρον εἶναι Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας
 συμβουλεύω τοι μηδεμῆ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ
 5 ἄνευ τούτων οἳοί τε εἶμεν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι.
 ἡ γὰρ σφεας, ἣν ἔπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλου-
 μένους τὴν μητρόπολιν, ἣ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας. ἀδι-
 κώτατοι μὲν νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι·
 δικαιοτάτοι δὲ γινόμενοι οἳοί τε δηλήσασθαι μεγάλως τὴν σὴν
 10 στρατιὴν γίνονται. Ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὥς
 εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι.”

52. Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “ Ἀρτιάβανε, τῶν ἀπεφή-
 νασ γνομέων σφάλλῃαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέαι
 μὴ μεταβάλλωσι· τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς
 15 γίνῃαι, καὶ οἱ συστρατευόμενοι Δαρίῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι
 ἐπὶ τοῦτοις ἡ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο, διαφθεῖραι καὶ
 περιποιῆσαι, οἳ δὲ δικαιούνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ
 οὐδέν. πάρξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε
 καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα οὐδ’ ἐπιλέγεσθαι χρή νεώτερόν τι
 20 ποιήσῃιν. Οὕτω μὴδὲ τοῦτο φοβεό, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν
 σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ
 μούνην ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτρέπω.”

53. Ταῦτα εἰπας, καὶ Ἀρτιάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα, δεύ-
 τερα μετεπέμψατο Ξέρξης Πέρσων τοὺς δοκιμωτάτους. ἐπεὶ δὲ
 25 οἱ παρήσαν, ἔλεγέ σφι τάδε· “ ὦ Πέρσαι, τῶνδ’ ἐγὼ ὑμέων
 χρήζων συνέλιξα, ἄνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ καταισχύ-
 νειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἔόντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ
 ἄξια. ἀλλ’ εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν·
 ξυγὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. Τῶνδε δὲ εἵνεκα προα-
 30 γορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένους· ὥς γὰρ ἐγὼ πυν-
 θάνομαι, ἐπ’ ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς· τῶν ἣν κρατήσω-
 μεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτὲ ἀνθρώπων.
 νῦν δὲ διαβαλόμεν, ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι τοὶ Περσίδα γῆν
 λελόγχασι.”

54. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρασκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν.
 τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ιδέσθαι ἀνίσχοντα,

θυμῆματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρ-
αίησι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὥς δ' ἐπανέειλλε ὁ ἥλιος, υπέρθων
ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εἵχετο πρὸς τὸν ἥλιον,
μηδεμίαν οἱ συντιχίην τοιαύτην γενέσθαι, ἢ μιν παύσει καταστρέ-
ψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης 5
γένηται. εὐξάμενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον,
καὶ χρύσειον κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι.
ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνатиθεὶς
κατιῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον
μαστιγώσαντι, καὶ ἀντὶ τουτέων τὴν θάλασσαν ἰδωρέετο. 10

55. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἐτέρην
τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Ἰόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπα-
σα· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον, τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπήγη.
ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, εὐτεφανωμένοι πάντες·
μετὰ δὲ τούτους, ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην 15
μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι. τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππῶται
καὶ οἱ τῆς λόγχης κάτω τρέποντες· εὐτεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι·
μετὰ δὲ, οἱ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ, καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἰρόν· ἐπὶ δὲ, αὐτὸς
τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι. ἐπὶ δὲ
τούτοις, ὁ ἄλλος στρατὸς· καὶ αἱ ἰῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπε- 20
ναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλεῖα πάντων.

56. Ξέρξης δὲ ἐπεὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθιγέτο τὸν
στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ
ἐν ἐπιτῇ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἐπιτῇ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον.
Ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον, 25
ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλήσποντιον· “Ὡ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος
Πέρσῃ, καὶ οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν
Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ
τουτέων ἐξῆν τοι ποιεῖν ταῦτα.”

57. Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρμημένοισι τέρας σφι 30
ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο, καὶ περ εὐσύμ-
βλητον ἑόν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε ἐγέ-
νετο, ὅτι ἔμελλε μὲν ἑλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυ-
ρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὁπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων
ἦξιεν ἐς τὸν αὐτὸν χώρον. Ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας, 35
έόντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διζὰ ἔχουσαν αἰ-

δοῖα, τὰ μὲν ἔρσηνος, τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσηνος.

58. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τὸ πρόσω ἐπορεύετο· σὺν δὲ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυτικός ἔξω τὸν
 5 Ἑλλησποντον πλείων παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἄπιξιν πριεύμενος, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ καὶ ἠπειρον στρατὸς πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων
 10 τὸν Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὐρομα τυγχάνει ἐὼν Ἀγορῇ, ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλαινα καλεόμενον, καὶ Μέλαινα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόνια τότε τῇ στρατῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβὰς, ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος
 15 οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἥτις πρὸς ἐσπέρην, Αἰνὸν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιών, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον.

59. Ὁ δὲ Δορίσκος ἔστι τῆς Θρηϊκῆς αἰγιαλός τε καὶ πεδῖον μέγα· διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας Ἐβρος. ἐν τῷ τευχός τε ἐδῆδμητο βασιλήϊον, τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσεῶν
 20 φρουρῇ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. Ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατὸν· καὶ ἐποίηε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πύσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα
 25 Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηϊκῇ πεπόλισται πόλις καὶ Ζώνη· τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρῳρειον, ἄκρη ὀνομαστή· ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες, τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνέλκυσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο.

60. Ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι παρῆχον πληθος, ἐς ἀριθμὸν οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πληθος ἐφάνη ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. Ἐξηριθμήσαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες ἐς ἓνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συννάξαντες ταύτην
 35 ὥς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἵμασιτὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον,

ὕψος ἀνέκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐυεβίβριζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὐ πάντας τοῦτω τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμυσαν. ἀριθμήσαντες δὲ, κατὰ ἔθνηα διέτασσον.

61. Οἱ δὲ στρατενόμενοι οἶδε ἔσαν. Πέρσαι μὲν ὧδε ἔσκεν- 5
ασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους, πέλους ἀπαγίας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὕψιν ἰχθυοειδούς· περὶ δὲ τὰ σκέλια, ἀναξυρί-
δας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, γέβρα. ὑπὸ δὲ, φαριετρῶνις ἐκρέμαντο·
αἰχμᾶς δὲ βραχέας ἔχον, τόξα δὲ μεγάλα, ὑστατοὺς δὲ ἀλαμίνους· 10
πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιορούμενα ἐκ τῆς
ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀιάνεια, τὸν Ἀμυσιτριος πατέρα,
τῆς Ξέρξεω γυναικός. Ἐκαλέοντο δὲ πάλοι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων
Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων, Ἀρταῖοι.
ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν 15
Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ
πᾶσι τῷ οὐνομα ἔθετο Πέρσην. τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει·
ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἔων ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ
τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.

62. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐστιαλμένοι ἐστρατεύοντο· 20
Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ οὐ Περσικὴ. οἱ δὲ Μῆδοι
ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. ἐκαλέοντο
δὲ πάλοι πρὸς πάντων Ἄριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς
Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ
οὔτοι τὸ οὐνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. 25
Κισσίοι δὲ στρατενόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ Πέρσαι ἐσκενά-
δατο, ἀντὶ δὲ τῶν πύλων μιτρηφόροι ἔσαν. Κισσίων δὲ ἦρχε
Ἀνάφης ὁ Ὀιάνειω. Τρκάνιοι δὲ κατὰ περ Πέρσαι ἐσεσάχατο,
ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον, τὸν Βαβυλῶνος ὑπερὸν του-
τέων ἐπιτροπεύσαντα. 30

63. Ἀσσύριοι δὲ στρατενόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον
χάλκεά τε κράνηα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ
εὐαπῆγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμᾶς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια
τῇσι Αἰγυπτίῃσι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετιγλωμένα σιδή-
ρω, καὶ λινέους θώρηκας. οὔτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο 35
Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τουτέων δὲ
μεταξὺ, Χαλδαῖοι. ἦρχε δὲ σφέων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου.

64. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλύμινα ἐπιχώρια, καὶ αἰχμὰς βραχίας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίᾳς ἐς ὅζυ ἀπιγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεισαν· τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγῆρις εἶχον. τούτους δὲ ἰόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλειον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτριῶν δὲ καὶ Σακίων ἦρχε Τυτάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου.

10 65. Ἴνδοι δὲ εἴματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλύμινα εἶχον, καὶ ὀιστοὺς καλαμίνας· ἐπὶ δὲ, σιδήρον ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἔσαν οὕτω Ἴνδοι· προσετιτάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φθοναζάδῳ τῷ Ἀρταβάτῳ.

66. Ἄριοι δὲ τόξοις μὲν ἐσκευασμένοι ἔσαν Μηδικοῖσι, τὰ 15 δὲ ἄλλα κατὰ περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Τυδάριος. Πάρθοι δὲ, καὶ Χοράσμιοι, καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδάριοι καὶ Λαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι, ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε. Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων, Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκει· Σογδῶν δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Ἰαν- 20 δαρίων δὲ καὶ Λαδικίων, Ἀρτύφις ὁ Ἀρταβάνου.

67. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καλύμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεις, ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίον ἀδελφεόν. Σαράγγαι δὲ εἴματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες· 25 πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγίων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτιες δὲ σισυρνοφόροι τε ἔσαν, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτιες δὲ ἄρχοντα παρίχοντο Ἀρτύτην τὸν Ἰθαμάτῳ.

68. Οὔτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι 30 ἔσαν κατὰ περ Πάκτιες. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε. Οὔτιων μὲν καὶ Μύκων, Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ, Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου.

69. Ἀράβιοι δὲ ζειράς ὑπεζωσμένοι ἔσαν· τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ, μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας 35 ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρά, τετραπηχέων οὐκ ἐλάσσων· ἐπὶ δὲ, καλαμίνας ὀιστοὺς μικροὺς·

ἀντὶ δὲ σιδήρον ἐπὴν λίθος, ὃς ἐς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρη-
γίδας γλύφουσι. ἑκὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον· ἐπὶ δὲ, κέρως δορκάδος
ἐπὴν ὃς πεποιημένον, τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυ-
λωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἤμισιν ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς
μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἤμισιν μίλτω. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιοπῶν τῶν 5
ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυ-
στάνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν
Δαρεῖος εἰκὼ χρυσίην σφυρήλατον ἐποίησατο. τῶν μὲν δὲ ὑπὲρ
Αἰγύπτου Αἰθιοπῶν καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης.

70. Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες, (διῆνοι γὰρ δὴ 10
ἐστρατεύοντο,) προσετιτάχато τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος
μὲν οὐδὲν τοῖσι ἐτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μῶνον. οἱ μὲν
γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες ἰθύτριχες εἰσι· οἱ δὲ ἐκ τῆς Αἰθύνης
οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς
Ἀσίης Αἰθίοπες τὰ μὲν πλεῖον κατὰ περ Ἰνδοὶ ἐσιτάχато, προμ- 15
τωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι, σὺν τε τοῖσι ὡς ἐκδε-
δαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ· καὶ ἀντὶ μὲν λόφου ἢ λοφιῇ κατέχρα· τὰ
δὲ ὡς τῶν ἵππων ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα δὲ ἀντ'
ἀσπίδων ἐποιεῦντο γερῶν δορῶν.

71. Αἰβυες δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἦϊσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι 20
δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρῆλθον Μισσάγην τὸν
᾽Οαρίζου.

72. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ
μεγάλας· πρὸς δὲ, ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοὺς πόδας, 25
πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα. Αἰγυες δὲ καὶ
Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδύνοι τε καὶ Σύροι, τὴν αὐτὴν ἔχοντες Πα-
φλαγόσι, ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππα-
δόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηῶν Δῶτος ὁ
Μεγασίδρου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Αἰγύων, καὶ Σύρων, 30
Γωβρῆνης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστάνης.

73. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον,
ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι,
ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπῆῃτοι ἰόντες σύνοικοι ἔσαν
Μακεδόσι· μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ 35
οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ Φρύγες

ἑσσεάχατο, ἰόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀριόχμης, Λαρείου ἔχων θυγατέρα.

74. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὄπλα. οἱ δὲ Λυδοὶ Μηῖνες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι· ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἰννος
 5 ἔσχον τὴν ἐπωρυμήν, μεταβαλόντες τὸ οὖνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικρὰς·
 ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι. οὗτοι δὲ εἰσι Λυδῶν ἄπο-
 κοι· ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὖρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Λυδῶν
 δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνης, ὅς ἐς Μαραθῶνα
 10 ἐσέβαλε ἅμα Λάτι.

75. Θρηῖκες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἄλωπεκίας ἔχοντες
 ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας· ἐπὶ δὲ, ζειράς περιβε-
 βλημένοι ποικίλας· περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πίδαλα
 νεβρῶν· πρὸς δὲ, ἀκόντιά τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμικρά.
 15 οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ
 πρότερον ἐκαλέοντο, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκίσαντες ἐπὶ
 Στρυμόνι· ἔξανασηται δὲ φασὶ ἐξ ἡθῶν ὑπὸ Τεύκρων τε καὶ
 Μυσῶν. Θρηῖκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρτα-
 βάνου.

20 76. . . . . ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας εἶχον σμικρὰς, καὶ προ-
 βόλους δύο λυκοτεργείας ἑκαστος εἶχε· ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα
 χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι, ὠτιά τε καὶ κέρα προσην βοδὸς
 χάλκεα· ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεισι φοινικέοισι
 κατελλίχατο. ἐν τούτοις τοῖσι ἀνδράσι Ἀρεὸς ἐστὶ χρηστήριον.

25 77. Καβηλείες δὲ οἱ Μηῖνες, Λασόνιοι δὲ καλούμενοι, τὴν
 αὐτὴν Κίλιξιν εἶχον σκευήν· τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν κατὰ τὴν Κιλικίαν
 τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμᾶς τε βρα-
 χείας εἶχον, καὶ εἴματα ἐνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτέων τόξα
 μετεξέτεροι Λύκιοι· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιη-
 30 μένας κυνέας. τούτων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Τυτάνης.

78. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλῖνας εἶχον,
 ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμᾶς σμικρὰς· λόγχοι δὲ ἐπῆσαν μεγάλοι.
 Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ Μάκρωνες, καὶ Μοσύνοικοι, κατὰ περ Μόσχοι
 ἐσκενασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσον ἄρχοντες οἶδε·
 35 Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Λαρείου τε παῖς
 καὶ Πάρμνος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου· Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυ-

νοίκους, Ἀρταύκτης ὁ Χεράσιμος, ὃς Σησιὸν τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε.

79. Μῦρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, αὐπιδας δὲ δερματῖνας σμικρὰς, καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, αὐπιδας δὲ ὠμοβοῖνας σμικρὰς, αἰχμὰς τε βραχέας· πρὸς δὲ, καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τεάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατὰ περ Κόλχοι ὀπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε.

80. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνηα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νῆσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίει βασιλεὺς, ἀγχοιάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθιῆτά τε καὶ ὄπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτικῶν ἦρχε Μαρδόνιης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγίων δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

81. Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπειρον στρατευόμενά τε ἔθνηα, καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέαται· καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες οὗτοι ἔσαν, καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελῶν δὲ καὶ ἐθνῶν ἔσαν ἄλλοι σημάτων· ἔσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵπερ εἰρέαται, ἄρχοντες.

82. Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδονίος τε ὁ Γωβρύεω, καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμην θιμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτάνεω (Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, ἔρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί·) καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Αἰόσσης παῖς, καὶ Γέργης ὁ Ἀρίζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου.

83. Οὗτιδ' ἔσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Τῦάρνης ὁ Τῦάρνης. ἐκαλέοντο δὲ Ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε. εἴ τις αὐτῶν ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ βιθθεὶς ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο· καὶ ἐγίνοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων, οὔτε ἐλάσσονες. Κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἔσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἶρηται· χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλόν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον. ἄρμαμάξας τε ἅμα

ἤγοντο, ἐν δὲ παλλακὰς, καὶ θεραπευτήν πολλήν τε καὶ εὖ ἔσκευασμένην. οὔτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτῶν, κάμηλοι τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.

84. Ἴππευσι δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρέιχτο
5 ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα. Πέρσαι μὲν τὴν αὐτὴν ἔσκευασμένοι
καὶ ὁ πεζὸς αὐτέων· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι
αὐτέων καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεια ἐξεληλαμένα ποιήματα.

85. Εἰσὶ δὲ τινες νομάδες ἄνθρωποι Συγάριοι καλεόμενοι,
ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποίημέ-
10 νην τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρέιχοντο μὲν ἵππον
ὀκτακισχίλην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα, οὔτε σιδή-
ρεια, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ σιρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάν-
των· ταύτησι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μύχη τουτέων
τῶν ἀνδρῶν ἦδε· ἐπεὶ ἀνθροῖσι τοῖσι πολεμίοισι, βῆλονται
15 τὰς σειρὰς, ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας. οἷον δ' ἂν τύχη, ἦν τε
ἵππου, ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἑωυτὸν ἔλκει· οἱ δὲ ἐν ἔρκει ἐμπα-
λασσόμενοι διαφθίρονται. τουτέων μὲν αὕτη ἡ μάχη· καὶ ἐπε-
τειάχато ἐς τοὺς Πέρσας.

86. Μῆδοι δὲ τὴν περ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευὴν· καὶ Κίσιοι
20 ὡσαύτως. Ἴνδοι δὲ σκευὴ μὲν ἐσεσάχато τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ,
ἤλαννον δὲ κίλητας καὶ ἄρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἄρμασι ὑπῆσαν
ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκριοι δὲ ἐσκευάδато ὡσαύτως καὶ ἐν
τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Αἰβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατὰ περ ἐν
τῷ πεζῷ· ἤλαννον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα. ὥς δ' αὐτως
25 Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχато ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ.
Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν ἦν καὶ ἐν τῷ πεζῷ·
ἤλαννον δὲ πάντες καμήλους, ταχυτῆτα οὐ λειπομένους ἵππων.

87. Ταῦτα τὰ ἔθνεα μοῦνα ἵππευσεν. ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου
ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. Οἱ
30 μὲν νυν ἄλλοι ἵππεες ἐτειάχато κατὰ τέλει· Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι
ἐπετειάχато. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὔτι ἀνεχομένων τὰς καμήλους,
ὔστεροι ἐτειάχато, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἱππικόν.

88. Ἰππαρχοὶ δὲ ἔσαν Ἀρμαμίδρης τε καὶ Τίθαιος, Δύτιος
παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι συνἱππαρχος Φαρνούχης καταλέλειπτο
35 ἐν Σάρδισι νοσέων· ὥς γὰρ ὀρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν
ἀνέπεσε ἀνεθίλητον. ἐλαύνοντι γὰρ οἱ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου

ὑπείδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προῖδων, ἐφοβήθη τε καὶ σιὰς ὀρθὸς ἀπείσειαστο τὸν Φαρνούχτα. πεσὼν δὲ αἱμά τε ἤμετε, καὶ ἐς φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν· οἱ οἰκέται ὥς ἐκέλευε· ἐς τὸν χώρον ἐν τῷ περ κατέβαλε τὸν δεσπότεα ἀπαγαγόντες, ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. ὁ Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

89. Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ χίλιαι· παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἶδε. Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοις τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριηκουσίας, ὥδε ἐσκευασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας· εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας τρόπον τὸν 10 Ἑλληνικόν, ἐνδεδυνκότες δὲ θώρηκας λινέους· ἀσπίδας δὲ ἔτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ· ἐνθ' εὕτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίας οἰκέουσι τὰ παρὰ θάλασσαν. τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνῃ 15 καλεῖται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκουσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλεῦτα, ἀσπίδας δὲ κοίλας τὰς ἔτυς μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα, καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων θωρηκοφόροι ἔσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσταλάδατο. 20

90. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὥδε. τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλίχατο μίτρησι οἱ βασιλεῖς αὐτέων· οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περ Ἑλληνες. Τούτων δὲ τσαδὲ ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν ἀπὸ Συλαμῖνος καὶ Ἀθηνέων· οἱ δὲ ἀπὸ Ἀρκαδίας· οἱ δὲ ἀπὸ Κύθρου· οἱ δὲ ἀπὸ 25 Φοινίκης· οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι.

91. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια, λαισήϊά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων ὁμοβοείης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδεδυνκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μα- 30 χαίρησι πεποιημένα. Οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Τραχαιοὶ ἐκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὀπλοισι ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκευασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. 35

92. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε

έόντες καὶ κνημιδοφόροι. εἶχον δὲ τόξα κρानεῖνα, καὶ οἷστους
καλσμίλους ἀπτέρους, καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγὸς δέρματα περὶ
τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πῖλους πιερούσι
περιεστεφανωμένους· ἔγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Ἀύκιοι
5 δὲ Τερμίλαι ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης γεγονότες· ἐπὶ δὲ Ἀύκου τοῦ
Πανδίωνος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην.

93. Ἀωριεὲς δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης τριήκοντα παρείχοντο νέας,
ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὄπλα, καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου.
Κῆρες δὲ ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ
10 Ἑλληνες ἑυταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἔγχειρίδια. οὗτοι
δὲ οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρῶτοισι τῶν λόγων εἰρηται.

94. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἑλλη-
νες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκειον τὴν νῦν
καλειομένην Ἀχαιίην, καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Σουθον ἀπικέσθαι
15 ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἑλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰ-
γιαεῖς· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Σούθου, Ἴωνες.

95. Νησιῶται δὲ ἑπτακαίδεκα παρείχοντο νέας, ὠπλισμένοι
ὡς Ἑλληνες. καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἴωνικὸν
ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ'
20 Ἀθηνέων. Αἰολεῖς δὲ ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε
ὡς Ἑλληνες, καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων
λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδητῶν· Ἀβυδητοῖσι γὰρ προσ-
ετέτακτο ἐκ βασιλῆος, κατὰ χώραν μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν
γεφυρέων· οἱ δὲ λοιποὶ οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι παρὲ-
25 χοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἔσαν ὡς Ἑλληνες. οὗτοι
δὲ Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι.

96. Ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι, καὶ Μῆδοι,
καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοι-
νικες, καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. Τούτοισι πᾶσι, καὶ τοῖσι ἐς τὸν
30 πῆζον τεταγμένοισι αὐτέων, ἐπῆσαν ἐκάστοισι ἐπικώριοι ἡγεμόνες·
τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παρα-
μέμνημαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἐκάστου ἐπάξιον ἔσαν οἱ ἡγεμόνες·
ἐν τε ἔθνεϊ ἐκάστῳ ὅσαι περ πόλεις, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἔσαν.
εἶποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι
35 δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοὶ τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος, καὶ ἄρχοντες
τῶν ἐθνέων ἐκάστων, ὅσοι αὐτέων ἔσαν Πέρσαι, εἰρέεσθαι μοι.

97. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἶδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πηρξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου. τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεις Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ, καὶ πεντηκόντεροι, καὶ κίρκουροι, καὶ ἱλπαγωγὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια.

98. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς οἶδε ἔσαν οἱ ὀνομασιτότατοι· Σιδώνιος Τετράμνησιος Ἀνύσον, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμον, καὶ Ἀράδιος Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Σύνεινσις Ὠρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριω, Ἰόργος τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμῶνας ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν, Ἰστιαῖός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πίλγρης ὁ Σελδώμον, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω.

99. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμείνημαι ταξισαρχέων, ὥς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσασμένης γυναικὸς, ἥτις, ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός, αὐτὴ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα, καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεγιένεω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρητῆς ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. οὐνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ Κρήσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἀλικαρνησέων τε καὶ Κῶων καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδονίων, πέντε νέας παρεχομένη. καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρέρχετο, πάντων τε τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστως βρασιλεῖ ἀπεδείκνυτο. τῶν δὲ κατέλειπα πολλῶν ἡγεμονεύειν αὐτὴν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὼν Δωρικόν· Ἀλικαρνησῆας μὲν, Τροιζηνίους· τοὺς δὲ ἄλλους, Ἐπιδαυρίους. Ἐς μὲν τουσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται.

100. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡρίθμησέ τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφειας διεξελάσας θείσασθαι. μετὰ δὲ, ἐποίησε ταῦτα, καὶ διεξιλαύνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ ἔθνος ἐν ἑκαστῷ ἐπυνθάνετο· καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί· ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἔσχατα ἀπῆκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὥς δὲ ταῦτα οἱ ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ

ἄεξες μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην ἔζητο ὑπὸ σκητῇ χρυσῇ· καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἐκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζόν, καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσαρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγια-
 5 λοῦ ἀνεκώχονον, τὰς πρῶρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μετωπηδόν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρῳρέων πλέων ἐθθεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

101. Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρλιτῶνος, συστρατευόμενον αὐτῷ
 10 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καλέσας δ' αὐτὸν, εἶρετο τάδε· “Δημάρητε, νῦν μοι σε ἡδὺ τι ἐστὶ ἐπείρυσθαι τὰ θέλω. σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καὶ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος οὐτ' ἐλαχίστης, οὐτ' ἀσθενεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἑλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐμοὶ
 15 ἀνταειρόμενοι. οὐ γάρ, ὡς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἑλληνες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἐσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοι εἰσι· ἐμὲ ἐπιόντια ὑπομεῖναι, μὴ ἔόντες ἄρθριοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυνθίσθαι.” Ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα. ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “Βασι-
 20 λεῦ, κόττερα ἀληθιῆν χρήσομαι πρὸς σέ, ἢ ἡδονῇ;” Ὁ δὲ μιν ἀληθιῆν χρήσασθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέτερον εἶσεσθαι ἢ πρότερον ἦν.

102. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε· “Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθιῆν διαχρήσασθαι πάντως με κειλεύεις ταῦτα λέγοντα
 25 τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται· τῇ Ἑλλάδι περὶ μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφός ἐστι· ἀρετῇ δὲ ἐπακτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένη· ἢ Ἑλλὰς τὴν τε περὶν ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μὲν νῦν πάντας Ἑλλήνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους
 30 οἰκημένους· ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούτου τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μόνων· πρῶτα μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ὅπως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι· αὐτὶς δὲ, ὡς ἀντιώσονται τοι ἐς μάχην, καὶ ἦν οἱ ἄλλοι Ἑλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθη ὅσοι τινες ἔόντες ταῦτα
 35 ποιεῖν οἶοι τὲ εἶσι· ἦν τε γὰρ τύχῳ ἐξιστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τουτέων, ἦν τε καὶ πλευνες.”

103. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελᾶσας ἔφη· “ Δημάρητε, οἶον ἐφθίγξαιο ἔπος, ἄνδρας χίλιους στρατιῇ τοσῆδε μαχήσασθαι· ἄγε, εἰπέ μοι, οὐ φῆς τουτιῶν τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ὢν ἐθελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καὶ τοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστί τοιοῦτον οἶον σὺ διαιρέεις, σέ γε 5 τὸν κείνων βασιλῆα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιος ἐστί, σέ δέ γε διζῆμαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ’ ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. εἰ δέ, τοιοῦτοί τε ἐόντες, καὶ μεγάλα τοσοῦτοι οἷος σὺ τε καὶ οἱ 10 παρ’ ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε τοσούτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. Ἐπεὶ φέρε ἰδῶ παντὶ τῷ οἰκῷ. κῶς ἂν δυναίατο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, καὶ μὴ ὑπ’ ἐνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀνιστῆναι; ἐπεὶ τοι πλεῖνες περὶ ἓνα ἕκα- 15 στον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἐόντων κείνων πέντε χιλιαδῶν. ὑπὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον, γενοίαιτ’ ἂν, δειμαίνοντες τοῦτον, καὶ παρὰ τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀμείνονες, καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῖνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀναιμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιεοίεν τουτιῶν οὐδέ- 20 τερα. Δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθει χαλεπῶς ἂν Ἑλλήνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ’ ἡμῖν τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις· ἔστι γε μέντοι οὐ πολλόν, ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἱ ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι· τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος πολλὰ 25 φλυηρέεις.”

104. Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει· “ ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην, ὅτι ἀληθινήν χρεώμενος οὐ φίλα τοι ἔρεω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεσιτάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοτα Σπαρτιήτησι. καίτοι, ὥς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἔστορ- 30 γῶς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἔξεπίστεαι, οἱ με τιμὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῷα ἄπολιν τε καὶ φυγὰδα πεποιθήκασιν· πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκ ὦν οἶκός ἐστι ἄνδρα τὸν σῶφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. Ἐγὼ δὲ θύτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε 35 εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι· ἐκῶν τε εἶναι οὐδ’ ἂν μουνομαχέοιμι.

εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη, ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγὼν, μαχοίμην ἂν πάντων ἡδίστα ἐνὶ τουτέων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἑκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶναι. ὥς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἓνα μαχεόμενοι, οὐδαμῶν εἰσι κακίονες ἀνδρῶν· ἄλλες δὲ, ἄριστοι 5 ἀνδρῶν ὑπάντων. Ἐλεύθεροι γὰρ ἔοντες οὐ πάντα ἐλευθεροί εἰσι· ἔπεισι γάρ σοι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδευμαίνουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον, ἢ οἱ σοὶ σέ· ποιεῦσι γὼν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνάγῃ· ἀνώγει δὲ τῶντ' αἰεὶ, οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τύξει ἐπικρατεῖν ἢ ἀπόλλυσθαι. 10 σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρέειν, τᾶλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεῖς ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ."

105. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο· Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο, καὶ οὐκ ἐποίησατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἡπίως αὐτὸν 15 ἀπεπέμψατο. τοῦτ' οὖν δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηήκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

106. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γερόμενον, τῷ 20 μόνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὥς ἀριστεύοντι πάντων ὄσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρείος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὥς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. Κατέστασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοὶ ἐν τῇ Θρηήκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἳ τε 25 ἐκ Θρηήκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοὶ κω ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι.

30 107. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄγαθόν, εἰ μὴ Βόγην μόνον, τὸν ἐξ Ἡϊόνος. τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα. ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἵνου μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὃς ἐπειδὴ ἐπθλιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων 35 καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὼν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ ἐθέλησε, μὴ δειλὴν δόξειε περιεῖναι

βασίλει, ἀλλὰ διεκαρτέρες ἐς τὸ ἔσχατον. ὥς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν χρυσοῦν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστειος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα· 5 ποιήσας δὲ ταῦτα ἐκωτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ Περσέων.

108. Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδῶν συστρατεύεσθαι ἡνάγκαζε. ἰδεδούλωτο γὰρ, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἡ μέχρι Θεσσαλίας 1) πᾶσα, καὶ ἡν ὑπὸ βασιλῆα δυσμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον Μαρδονίου. Παραμείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρητικὰ τείχεα, τῶν ἐσχάτῃ πεπολίσται πρὸς ἐσπέρην πόλις τῇ οὐνομά ἐστι Μισσαμβρίη· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρώμη. διὰ δὲ σφειων τοῦ μέσου 15 Αἰσσοῦ ποταμὸς διαρρέει, ὅς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρῆχων τῷ Ξέρξει στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλεῖτο Γαλλαϊκὴ, νῦν δὲ Βοριαντικὴ· ἔστι μέντοι, τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων, καὶ αὕτη Κικόνων.

109. Διαβὰς δὲ τοῦ Αἰσσοῦ ποταμοῦ τὸ ρέεθρον ἀποξηρα- 20 σμένον, πόλις Ἑλληνίδας τάσδε παραμείβετο, Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἄβδηρα. ταύτας τε δὴ παρεξήτε, καὶ κατὰ ταύτας δὲ, λίμνας ὀνομαστὰς τάσδε· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρώμης κειμένην, Ἰσμαρίδα· κατὰ δὲ Δίκαιαν, Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ, Τραυτὸς τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἄβδηρα, 25 λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἐοῦσαν οὐνομαστήν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέιστον, ρέοντα ἐς Θάλασσαν. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις παρῆτε· τῶν ἐν μῇ λίμνῃ ἐοῦσα τυγχάνει ὥσει τριήκοντα σταδίων μάλιστα καὶ τὴν περιόδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἀλμυρὴ· ταύτην τὰ ὑποζύγια μούνα ἀρδόμενα 30 ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ πόλει ταύτῃ οὐνομά ἐστι Πίστυρος. Ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλεις, τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας, ἐξ εὐνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξήτε.

110. Ἐθνεα δὲ Θρησκῶν, δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἰθωνοὶ, 35 Σάτραι. τούτων οἱ μὲν παρὰ Θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῇσι

νηυσὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτέων τὴν μεσόγαιαν οἰκίζοντες, καταλε-
χθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων, οἱ ἄλλοι πάντες περὶ ἀναγκα-
ζόμενοι εἵποντο.

111. Σάτραι δὲ οὐδενός κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο,
5 ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλλὰ διατελεῦσι τὸ μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύ-
θεροι, μούνοι Θρηίκων. οἰκέουσι τε γὰρ οὖρεα ὑψηλὰ, ἰδηαὶ τε
παντοίησι καὶ νιφάσι συνηρεφεία, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι.
οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτεμένοι. τὸ δὲ μαντήϊον
τοῦτο ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων· Βησσοὶ δὲ τῶν
10 Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα,
κατὰ περ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλιώτερον.

112. Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην δεύτερα
τουτέων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων· τῶν καὶ ἐνὶ Φάργῃς ἐστὶ
οὖνομα, καὶ ἐτέρῳ Πέργαμος. ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα
15 τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ Πάγγαιον οὗρος ἀπέρ-
γων, ἐὼν μέγα τε καὶ ὑψηλόν· ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι
μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρές τε καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ μάλιστα
Σάτραι.

113. Τπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέῳ ἀνέμου
20 Παίονας Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξιών, ἥτε πρὸς ἐσπέρην·
ἐς ὃ ἀπίκητο ἐπὶ ποταμόν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠϊόνα, τῆς ἔτι
ζωὸς ἐὼν ἤρχε Βόγης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον
ἐποιέμεν. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καλεῖται
Φυλλίς, κατατείνουσα τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην ἐπὶ ποταμὸν Ἀγγίτην,
25 ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τείνουσα ἐς
αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο σφάζοντες
ἵππους λευκοῦς.

114. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ ἄλλα
πολλὰ πρὸς τούτοις, ἐν Ἐννέα Ὀδοῖσι τῇσι Ἰδωνῶν ἐπορεύοντο
30 κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὐρόντες ἐξευγμένον. Ἐννέα δὲ
Ὀδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χῶρον τοῦτον καλεῖσθαι, τοσούτους ἐν
αὐτῷ παῖδας τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας
κατώρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζῶντας κατορύσσειν· ἐπεὶ καὶ
Ἀμυστριν, τὴν Ξέρξω γυναικα, πυνθάνομαι γηράσασαν δις ἐπὶ
35 Περσέων παῖδας ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἐωυτῆς τῷ ὑπὸ
γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν.

115. Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίῳ δυσμίων ἐστὶ αἰγιαλός, ἐν τῷ οἰκημένην Ἀργίλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήιε. αὕτη δέ, καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης, καλέσται Βισαλτιή. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων, ἥτις διὰ Συλῆος πεδίου καλεομένου, Στάγειον πόλιν Ἑλλάδα παραμβιβόμενος, καὶ ἀπῆκετο εἰς Ἀκανθον, ἅμα ἀγόμενος τουτέων ἕκαστον τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγ- γαιον ὄρος οἰκούντων, ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα· τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρατευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης πεζῇ ἐπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ 1) βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θορήϊκες, οὔτ' ἐπισπείρουσι, σέβονται τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ.

116. Ὡς δὲ ἄρα εἰς τὴν Ἀκανθον ἀπῆκετο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προῖπε, καὶ ἐδωρήσατό σφας ἐσθῆτι Μηδικῇ, ἐπαίνετέ τε ὀρέων αὐτοὺς προθύμους ἔοντας, εἰς τὸν πόλεμον, καὶ τὸ 15 ὄρυγμα ἀκούων.

117. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἔοντος Ξέρξεω, συνήνεικε ὑπὸ νόου ἀποθανεῖν τὸν ἐπαιτεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἔοντα παρὰ Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάλῃ τε μέγιστον ἔοντα Περσέων· ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιλῆων ἀπέλιπε τέσσερας 20 δακτύλους· φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων· ὥστε Ξέρξεα σύμφορῇν ποιησάμενον μεγάλῃν ἐξεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· τετυμβοχόες δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι. Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἤρωϊ, ἐπονομάζοντες τὸ οὔνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίῳ, ἐποι- 25 ἐστο σύμφορῇν.

118. Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα εἰς πᾶν κακοῦ ἀπικίατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκῶν ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πολλῶν τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ δειπνί- 30 σασι Ἀντίπατρος ὁ Ὀργεὸς ἀραιορημένος, τῶν αὐτῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, ἀπέδεξε εἰς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα.

119. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλεσι οἱ ἐπεστωῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγί- 35 νετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον, καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύ-

μενον. τοῦτο μὲν, ὥς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περι-
 αγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλιν οἱ ἄσιοι, ἄλευρά τε
 καὶ ἄλφιτα ἐποίουν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς· τοῦτο δὲ, κτήνεια
 σιτεύεσκον, ξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας
 5 χερσαίους καὶ λιμναίους ἐν τε οἰκῆμασι καὶ λάκκοις, ἐς ὑποδοχὰς
 τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρυσεὰ τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ
 κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθένται
 πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῶν τε βασιλεῦ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοις μετ'
 ἐκείνου ἐπεποιήτο· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μούνα τας-
 10 σόμενα. ὅπως δὲ ἀπίκαιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα
 ἐτοιμή, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεέσκετο Ξέρξης· ἡ δὲ ἄλλη
 στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος. ὥς δὲ δείπνου γίνοιτο ὦρη, οἱ μὲν
 δεκόμενοι ἔχουσιν πόνον· οἱ δὲ, ὅπως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ
 ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε σκηνὴν ἀνασπῶσάντες, καὶ τὰ ἐπιπλα
 15 πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελύνεσκον, λείποντες οὐδὲν, ἀλλὰ φερό-
 μνοι.

120. Ἐνθα δὴ Μεγακρίοντος, ἀνδρὸς Ἀβδηρίτῳ, ἔπος εὖ
 εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῳ “ πανθημεῖ, αὐ-
 τοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ, ἵεσθαι ἱκέτας
 20 τῶν θεῶν, παραιτεομένους καὶ τὸ λοιπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν
 ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα· τῶν τε παροικομένων ἔχειν σφι με-
 γάλῃ χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δις ἐκάστης ἡμέρας ἐνόμισε
 σῖτον αἰρέσθαι. παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῳ, εἰ καὶ ἄριστον
 προεῖρητο ὁμοῖα τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεια
 25 ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβή-
 ναι.” Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὁμοίως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλειον.

121. Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐντεيلάμενος τοῖσι στρατη-
 γοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἐων-
 τοῦ πορεύεσθαι τὰς νέας· Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ
 30 οἰκημένη, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ
 γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. Μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου
 ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. τρεῖς
 μοίρας δὲ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων
 ἔταξε παρὰ θάλασσαν εἶναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ
 35 ἐστρατήγεον Μαργδονίος τε καὶ Μασίωτης. ἑτέρη δὲ τεταγμένη
 ἦε τοῦ στρατοῦ τριτημορὶς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τρι-

τανταίχμης τε καὶ Γέργις. ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπο-
ρεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦϊε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ
παρείχετο Σμυρδομένεα τε καὶ Μεγάβυζον.

122. Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς, ὡς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρξεω καὶ
διεξέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γενομένην, διέχουσιν δὲ 5
ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἄσπῳ τε πόλιν καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη
οἰκηται· ἐνθιῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πόλεων στρατιὴν πα-
ρέλαβε, ἔπλεε ἀπιδέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον. κάμπτων δὲ
Ἄμπελον, τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε
πόλιν, ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν παραλάμβανε, Τορώνην, Γυλῆ- 10
ψόν, Σερμύλην, Μηκύβερναν, Ὀλυνθον. ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη
Σιθωνίη καλεῖται.

123. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω συντάμνων ἀπ' Ἀμπέ-
λου ἄκρης ἐπὶ Καναστραῖον ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης
ἀνέχει μύλιατα, ἐνθιῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παραλάμβανε ἐκ 15
Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης Πόλιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θε-
ράμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γάρ εἰσι αἱ
τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγγην καλεομένην, νεμόμεναι.
Παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν ἔπλεε ἐς τὸ προσιζήμενον,
παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πόλεων τῇ Παλλή- 20
νῃ, ὁμορρεουσέων δὲ τῷ Θερμαῖῳ κόλπῳ· τῇσι οὐνόματά ἐστι
τάδε, Αἰπάσος, Κώμβρεια, Αἰσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἴνεια.
ἡ δὲ τουτέων χώρα Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς τόδε καλεῖται. Ἀπὸ δὲ
Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλιν, ἀπὸ ταύτης ἦδη
ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ 25
πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπικέτο ἐς τε τὴν προ-
ειρημένην Θέρμην, καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ τὸν
Ἀξιὸν ποταμόν· ὃς οὐρίζει χώραν τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττι-
αῖδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ Θάλασσαν στεῖνον χωρίον πόλιν Ἰχναί
τε καὶ Πέλλα. 30

124. Ὁ μὲν δὲ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτοῦ περὶ Ἀξιὸν ποταμόν
καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλιν τουτέων περιμένων βασι-
λῆα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ περὶ στρατὸς ἐπορεύετο
ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς
τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ 35
Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμόν Ἐχειδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξά-

μενος ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρας, καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἔλος τὸ ἐπ' Ἀξιῶ ποταμῷ.

125. Πορευομένων δὲ ταύτῃ λέοντες οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροιςι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἡθία, ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑποζυγίου, οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεράϊζον μούνας. θωμάζω δὲ τὸ αἷτιον, ὃ τι κοτὴ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μῆτε πρότερον ὁπώπευσαν θηρίον, μῆτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ.

126. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρεια ὑπερμεγάθ' ἐστι τὰ ἐς Ἑλληνας φοιτέοντα. οὗρος δὲ τοῖσι λέουσι ἐστι ὃ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὃ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχιλῶς. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἐσπέρας τοῦ Ἀχιλῶος ἐν τῇ ὑπολοίπῃ ἡπείρῳ· ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τουτέων τῶν ποταμῶν γίνονται.

127. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἴδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδεύμενος τὴν παρὰ Θάλασσαν χώραν τουτήνδε· ἄρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδiew τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιάκμονος, οἱ οὐρῶνσι γῆν τὴν Βοιτιαίδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τωὐτὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμιλῶντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων ποταμῶν ἐκ Κρησιωναίης ῥέων Ἐχιδῶρος μούνος οὐκ ἀντέχρησεν τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε.

128. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρεα τὰ Θεσσαλικά, τὸν τε Ὀλύμπον καὶ τὴν Ὀυσαν, μεγάθει τε ὑπερμήκεα ἰόντα, διὰ μέσου τε αὐτέων αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηγεῖος, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηγείου· ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἔλθ' διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Πεθῆραιβους παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλίστατον ἐπυνθανέτο εἶναι. ὥς δὲ ἐπεθύμησε καὶ ἐποίησε ταῦτα. 129. Ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν περ ἐσέβαινε αἰεὶ ὅπως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήϊον καὶ τοῖσι ἄλλοις ἀνάγεσθαι,

καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπέκετο, καὶ ἐθέη-
 σατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θωύματι μεγάλῳ ἐνέσχε-
 το. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἶρετο εἰ τὸν ποταμὸν
 ἔστι παρατρέψαντα ἐτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν.

129. Τὴν δὲ Θεσσαλὴν λόγος ἔστι τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥ-
 ὥστε γε συγκεκληῖσμένην πάντοθεν ὑπερμήκεισι οὖρεσι. τὰ μὲν
 γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὅσσα
 ἀποκλήει, συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλοισι· τὰ δὲ πρὸς βορρῶ
 ἀνέμου, Οὐλνυμπος· τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην, Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς
 μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὀθρὺς· τὸ μέσον δὲ τούτων
 τῶν λεχθέντων οὖρέων ἡ Θεσσαλίη ἔστι, ἐοῦσα κοίλῃ. ὥστε ὧν
 ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχτῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν
 δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀροχώνου,
 καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλε-
 γόμενοι ἐκ τῶν οὖρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλὴν οὐνομα- 15
 ζόμενοι δι' ἐνὸς αὐλῶνος, καὶ τούτου στεينوῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς
 θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς ταυτό· ἐπεὶ δὲ
 συμμιχθῶσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἦδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατα-
 κρατέων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιεῖ. Τὸ δὲ παλαιὸν
 λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς 20
 ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοι-
 βῆϊδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατὰ περ νῦν, ῥεῖν τε οὐδὲν
 ἔυσον· ἡ νῦν· ῥέοντας δὲ ποιεῖν τὴν Θεσσαλὴν πᾶσαν ἐίλαγος.
 αὐτοὶ μὲν νυν Θεσσαλοὶ φασὶ Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα δι'
 οὗ ῥεῖν ὁ Πηνειὸς, οἰκότα λέγοντες. ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα 25
 τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεσπεῖα ὑπὸ σεισμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου
 ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκείνο ἰδὼν φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔστι γὰρ
 σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο εἶναι, ἡ διάσπασις τῶν οὖρέων.

130. Οἱ δὲ κατηγεμόνοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος
 ἐς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως εἶπον· “Βασι- 30
 λεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκου-
 σα, ἀλλ' ἦδε αὐτή· οὖρεσι γὰρ περισσεφάνονται πᾶσα Θεσσαλιη.”
 Ξέρξης δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· “Σοφοὶ ἄνδρες εἰδὼ Θεσσα-
 λοί. ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γγνωσιμάχοντες, καὶ
 τᾶλλα, καὶ ὅτι χώραν ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν 35
 γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μόνον ἐπεῖναι σφειν ἐπὶ τὴν χώραν,

χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν
 νῦν ῥέει ῥεέθρων· ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπό-
 βρυχα γενέσθαι." Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλκίονα παῖδας,
 5 ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων, ἰόντες Θεσσαλοὶ, ἔδοσαν ἑωυτοὺς βασιλεῖ,
 5 δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι
 φιλίην. εἶπας δὲ ταῦτα, καὶ θετησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

131. Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας σχανάς. τὸ γὰρ
 δὴ οὗρος τὸ Μακεδονικὸν ἔχειρε τῆς στρατιῆς τριτημορις, ἵνα
 ταύτῃ διεξίη ἅπανα ἡ στρατιὴ ἐς Πεῤῥαιβούς. Οἱ δὲ δὴ κήρυκες
 10 οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἰτήσιν ἀπικέατο, οἱ
 μὲν κεινοὶ, οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ.

132. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἶδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες,
 Ἐνιήνες, Πεῤῥαιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιάς, Ἀχαιοὶ οἱ Φθι-
 ῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ
 15 Πλαταιέων. Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὄρκιον οἱ τῷ βαρ-
 βάρῳ πόλεμον ἀειράμενοι. τὸ δὲ ὄρκιον ὧδε εἶχε· "Ὅσοι τῷ
 Πέρσῃ ἔδοσαν σφεας αὐτοὺς Ἕλληνας ἰόντες, μὴ ὑναγκασθέντες,
 καταστάντων σφι εὐ τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκατεῦσαι τῷ ἐν
 Δελφοῖσι θεῷ." τὸ μὲν δὴ ὄρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

20 133. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης
 ἐπὶ γῆς αἰτήσιν κήρυκας, τῶνδε εἵνεκα. πρότερον Δαρείου πέμ-
 ψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάρ-
 θρον, οἱ δὲ ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ
 τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα. τούτων μὲν εἵνεκα οὐκ ἔπεμψε
 25 Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. Ὅ τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοις ταῦτα ποιή-
 σαις τοὺς κήρυκας συνήνεκε ἀνεθέλῃτον γενέσθαι, οὐκ ἔχῳ εἶπαι,
 πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηϊώθη· ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ
 ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι.

134. Τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοις μῆνις κατέσκηψε Ταλθυ-
 30 βίου, τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου
 ἱρόν· εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι,
 τοῖσι αἱ κηρυκῆαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ
 δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιερῆσαι θυόμενοις οὐκ ἐδύνατο·
 τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ
 35 χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἀλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ
 κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βούλοιο Λακεδαιμονίων προ-

τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερδίδης τε ὁ Ἀθηναίου καὶ Βούλις ὁ Νικόλειω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γέγονότες εὖ, καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθιλονταὶ ὑπέδυσαν ποιήν τισαι Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀποθανενυμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. 5

135. Αὕτη τε ἡ τόλμα τούτων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς ταῦτοις τὰ ἔπεα. πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα ἀπικνέονται παρὰ Ἰθάρνεα. ὁ δὲ Ἰθάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παρὰθαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ὅς σφεας, ξείνια προθέμενος εἰσιτά. ξεινίζων δὲ εἶρετο λέγων 10 τάδε· “ Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλεῖ φίλοι γενέσθαι; ὄρατε γὰρ ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες. οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δολίγητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλεῖ, δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοί, ἕκαστος ἂν ὑμῶν ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος 15 βασιλῆος.” Πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· “ Ἰθαρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἢ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλευείς, τοῦ δὲ ἄπειρος ἴων. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίσταται, ἐλευθερίας δὲ οὐκ ἔπειρήθης, οὐτ’ εἰ ἔστι γλυκὺ, οὐτ’ εἰ μῆ. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι 20 συμβουλευοῖς ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ πελέκεσι.” Ταῦτα μὲν Ἰθάρνεα ἀμείψαντο.

136. Ἐνθὺν τε δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλεῖ ἐς ὅψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν, τῶν δορυφόρων κελυνόντων καὶ ἀνάγκην σφι προσφερόντων προσκυνεῖν βασιλῆα προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, 25 ὠθειόμενοι πρὸς αὐτέων ἐπὶ κεφαλὴν, ποιήσιν ταῦτα οὐδαμᾶ· οὔτε γὰρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἀνθρώπων προσκυνεῖν, οὔτε κατὰ ταῦτα ἤκειν. ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δευτέρᾳ σφι λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοιοῦδε ἔχόμενα· “ ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, 30 ποιήν ἐκείνων τίσαντας.” λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλοφροσύνης “ οὐκ, ἔφη, ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναντας κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ κείνοισι ἐπιπλήσει, ταῦτα οὐ ποιήσιν, οὐδ’ ἀνταποκτείνας ἐκείνους ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς 35 αἰτίας.”

137. Οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τὸ παραυτίκα, καὶ περ ἀπονοστήσαντων ἐς Σπάρτην Σπερθιδεῶ τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη, κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, 5 ὥς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τουτέων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλῆα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς 10 Ἀνήριστον τὸν Σπερθιδεῶ, ὃς εἴλε ἀλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος, ὀλακίδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν· ὃν μὲν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μῆνιος. οἱ γὰρ, πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκω τοῦ Τήρειω, Θρηῆκων βασιλῆος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθω, ἀνδρὸς Ἀβδη- 15 ρίτῳ, ἤλωσαν κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐκ τὴν Ἀττικὴν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτέων καὶ Ἀριστεῆς ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνὴρ. ταῦτα μὲν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλείου υἱόλου.

138. ἘΠΑΝΕΙΜΙ δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. Ἦ δὲ στρα- 20 τηλασίῃ ἡ βασιλείος οὐτομα μὲν εἶχε ὥς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, κατέτετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πίρσῃ εἶχον θάρσος ὥς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δαίματι 25 μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομέτων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδιζόντων δὲ προθύμως.

139. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι, ἐπιφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων· ὅμως δὲ, τῇ γ' 30 ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθὲς, οὐκ ἐπισχῆσω. Εἰ Ἀθηναῖοι καταφρόνησαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἣ καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μέιναντες, ἔδοσαν σφίσι αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βασιλεῖ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἡντιούτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν 35 ἡπειρον τοιαῦδε ἐγίνετο. εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν

Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων (οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς, κατὰ πόλιν ἀλισκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου) ἐμουνωθήσαν· μουνωθέντες δὲ αὖν, καὶ ἀποδιξάμενοι ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα αὖν ἔπαθον· ἢ πρὸ τοῦ ὀρέωντες αὖν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλλήνας μηδίζοντας ὁμολογίῃ αὖν 5 ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξεια· καὶ οὕτω αὖν ἐπ' ἀμφοτέρω ἢ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσης. τὴν γὰρ ὠφελὴν τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσθαι ἤεις αὖν ἦν, βασιλεὺς ἐπικρατίοντος τῆς θαλάσσης. Νῦν δὲ Ἀθηναίους αὖν τις λέγων σωτήρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος οὐκ αὖν ἀμαρτάνοι τὸ ἀληθές. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγματίων ἐτράποντο, ταῦτα 10 ῥέψιν ἐμελλε. ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἑλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμῇδιε, αὐτοὶ οὗτοι ἔσαν οἱ ἐπείγειραντες, καὶ βασιλῆα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδὲ σφεας χρηστήρια φοβεῖσθαι ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν καὶ ἐς δεῖμα 15 βαλόντα ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ καταμείναντες ἀνέσχοτο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δέξασθαι.

140. Πέμπαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρηστηριάζεσθαι ἔσαν ἐτοιμοί. καὶ σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἔχοντο, χρᾶ ἢ Πυθίη, 20 τῇ οὖνομα ἦν Ἀριστορίκη, τάδε·

ὦ μέλειο, τί κάθησθαι ; λιπὼν, φεῦγ' ἔσχατα γαίης,

δῶματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.

Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,

οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χεῖρες, οὔτε τι μέσσης

λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πῖλει. Κατὰ γὰρ μιν ἐρέπει

πῦρ τε καὶ ὄξος Ἀρης, Συριηγενὲς ἄρμα διώκων.

πολλὰ δὲ καὶ ἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοῦ τὸ σὸν οἶον·

πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῶ πυρὶ δώσει,

οἳ που νῦν ἰδρῶτι ῥεούμενοι ἐστήκασι,

δεύματι παλλόμενοι· κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι

αἷμα μέλαν κέχυται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκας.

Ἄλλ' ἔτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδναται θυμόν.

141. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ 30 τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν

ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευε σφί ικετηρίην λα-
 βοῦσι, δεύτερα αὐτίς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἐκίτας.
 πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι “ Ἰλναξ,
 5 χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ικετηρίας
 δὲ τὰςδε τὰς τοι ἤκομεν φέροντες· ἢ οὐ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου,
 ἀλλ’ αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ’ ἂν καὶ τελευτήσωμεν.” ταῦτα δὲ
 λέγουσιν ἢ πρόμαντις χρῆ δεύτερα τὰδε·

- Οὐ δύναται Παλλὰς Δί’ Ὀλύμπιον ἐξιλᾶσασθαι,
 λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
 10 Σοὶ δὲ τόδ’ αὐτίς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·
 Τῶν ἄλλων γὰρ ἄλισκομένων, ὅσα Κέκροπος οὖρος
 ἐντὸς ἔχει, κευθμῶν τε Κιθαιρῶνος ζυθοῖο,
 τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
 μῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ’ ὀνήσει.
 15 Μηδὲ σύ γ’ ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
 πολλὸν ἀπ’ ἡπείρου στρατὸν ἡσυχος, ἀλλ’ ὑποχωρεῖν,
 νῶτον ἐπιστρέψας. ἔτι τοι κοτὲ κἄντιός ἔσση.
 Ὡ θείῃ Σαλαμῖς· ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

- 20 142. Ταῦτά, σφί ἡπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ
 ἐδόκεε εἶναι, συγγραψάμενοι, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς
 δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγειλον ἐς τὸν δῆμον, γινῶμαι καὶ
 ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζήμενων τὸ μαντήϊον, καὶ αἶδε συνευτηκῦ-
 αι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκεῖν σφί τὸν
 25 θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι. ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ
 πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥήχῃ ἐπέφρακτο· οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φρα-
 γμὸν συνεβύλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ δ’ αὖ ἔλεγον
 τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεὸν, καὶ ταύτας παραρτέεσθαι ἐκίλευον,
 τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον
 30 τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα φηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης·

- Ὡ θείῃ Σαλαμῖς· ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.
 κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γινῶμαι τῶν φαμένων τὰς νέας
 τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι ταύτῃ ταῦτα ἐλάμ-
 35 βανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφας ἐσσωθῆναι, ναυμαχίην παρα-
 σκευασαμένους.

143. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ πα-
 ριών, τῷ οὐνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλῆς, παῖς δὲ Νεοκλῆος ἐκαλεῖτο.
 οὗτος ὤνῃρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλλε-
 σθαι, λέγων τοιαῦτα· “ Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημνόν
 ἔόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκείν ἡπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδε, Ἵλ δ
 σχετλή Σαλαμῖς, ἀντὶ τοῦ Ἵλ θάλη Σαλαμῖς· εἶπερ γε ἔμελλον οἱ
 οἰκήτορες ἀμφ’ αὐτῇ τελευτήσκειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους
 τῷ θεῷ εἰρησθαι τὸ χρηστήριον συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν,
 ἀλλ’ οὐκ ἐς Ἀθηναίους.” παρασκευάζεσθαι ὧν αὐτοὺς ὡς ναυ-
 μαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἔοντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. 10
 Ταύτῃ Θεμιστοκλῆς ἀποφανομένου, Ἀθηναῖοι ταῦτα σφι ἔγνω-
 σαν αἰρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων· οἱ οὐκ ἔων
 ναυμαχίην ἀρτίεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀνταίρε-
 σθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώραν τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζειν.

144. Ἐτέρῃ τε Θεμιστοκλεῖ γνώμῃ ἐμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν 15
 ἡρίστευσε, ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ
 κοιτῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου,
 ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἑκαυτος δέκα δραχμαί· τότε Θεμιστο-
 κλῆς ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς διαιρέσεως ταύτης παυσσάμενους,
 νέας τουτέων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, 20
 τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων. οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς ἔσωσε
 τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους.
 αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν οὐκ ἐχρήσθησαν· ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ
 Ἑλλάδι ἐγένοντο. Αὐταὶ τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προ-
 ποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἐτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέσθαι. ἔδοξέ τε 25
 σφι, μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα
 τὸν βύρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεῖ, τῷ θεῷ πειθομέ-
 νους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια
 ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγγόνεε.

145. Συλλεγομένων δὲ ἐς τωυτό τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλή- 30
 των τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ
 πίστιν, ἐνθαῦτα ἔδοκε βουλευομένοισι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρη-
 μάτων πάντων καταλλίσσεσθαι τάς τε ἐχθρας καὶ τοὺς κατ’
 ἀλλήλους ἔοντας πολέμους. ἔσαν δὲ πρὸς τισας καὶ ἄλλους ἐγχε-
 χρημένοι· ὁ δὲ ὧν μέγιστος Ἀθηναῖοι τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ 35
 δὲ, πυνθανόμενοι Ξέρξεια σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβου-

ῥεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλεὺς πρη-
γμάτων· ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς
τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν
Δεινομένεος, ἔς τε Κέρκυραν κειλεύσοντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι,
5 καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴ πως ἔν τε γένοιτο τὸ
Ἑλληνικόν, καὶ εἰ συγκύψαντες τωὐτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὥς δεινῶν
ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα
ἐλέγето εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.

146. Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας,
10 πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς.
οἱ δὲ ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδεις, καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλεὺς
στρατιήν, ὥς ἐπαΐστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατη-
γῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ἀπήγοντο ὥς ἀπολύμενοι. καὶ τοῖσι
μὲν κατακέκριτο θάνατος. Ξέρξης δὲ ὥς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς
15 τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων ἐντει-
λάμενός, ἣν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ'
ἑωυτὸν. ὥς δὲ ἔτι περιέοντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον ἐς ὄψιν
τὴν βασιλεὺς, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἤλθον, ἐκέλευε
σφείας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν
20 πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηεύμενοι ἔωσι
πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώραν ἀσινέας.

147. Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὥς “ εἰ
μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προε-
πύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐόντα λόγου μέζω· οὔτ' ἂν τι τοὺς πολε-
25 μίους μέγα εἰσινέαιτο ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστιησάντων δὲ
τουτέων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν, ἔφη, ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας
τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα, πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδῶσειν
σφείας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς
στρατηλατείοντας πρήγματα ἔχειν.” Οἷκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη
30 τῇ γε ἄλλῃ. ἔων γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ
Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώοντα τὸν Ἑλλησποντον, ἔς τε Αἴγιαν
καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάριδροι αὐτοῦ, ὥς
ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἔσαν αἰρέειν αὐτὰ,
ἐσβλίποντες ἐς τὸν βασιλῆα, ὅκοτε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρξης
35 εἶρετο αὐτοὺς, ὅκη πλέοιεν· οἱ δὲ εἶπαν· “ Ἐς τοὺς σοὺς πολε-
μίους, ὡ δέσποτα, σῖτον ἄγοντες.” ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “ Οὐκῶν

καὶ ἡμεῖς ἐκὶ πλείομεν, ἔνθα περ καὶ οὗτοι, τοῖσι τε ἄλλοισι ἔξηρ-
 τυμένοι καὶ σίτω. τί δῆτα ὑδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομί-
 ζοντες;” Οἱ μὲν νυν καταύκοποι, οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀπο-
 πεμφθέντες, ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην.

148. Οἱ ΔΕ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, μετὰ τὴν 5
 ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους.
 Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἐαυτοὺς γενέσθαι ὧδε. πυθέσθαι
 γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα· πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὥς σφεις οἱ Ἕλληνες πει-
 ρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους 10
 ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρησόμενους “ὥς σφι μέλλει ἄριστον
 ποιεῖναι γενέσθαι· νεωστὶ γὰρ σφίων τεθνήσκει ἑξακισχίλους ὑπὸ
 Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδριδεῶ.” τῶνδε δὴ
 εἵνεκα πέμπειν· τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελὼν τὰδε·
 Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι, 15
 εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἦσο,
 καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κέρη δὲ τὸ σῶμα σώσει.

ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον· μετὰ δὲ, ὥς ἐλθεῖν τοὺς
 ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, καὶ λέ-
 γειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι, 20
 ὥς “ἑοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιεῖν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην
 σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἡμῖν πάσης
 τῆς συμμαχίης· καὶ τοι κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμο-
 νίην ἐωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἡμῖν ἡγεομένοισι.”

149. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καὶ περ 25
 ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιεῖσθαι τὴν πρὸς τοὺς
 Ἕλληνας συμμαχίην. σπονδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριη-
 κονταετίδας, καὶ περ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι, ἵνα δὴ σφι οἱ
 παῖδες ἀνδρωθῶσι ἐν τούτοις τοῖσι ἔτεσι· μὴ δὲ σπονδίων
 ἑουσίων, ἐπιλέγεσθαι, ἣν ἄρα σφείας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι 30
 κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσῃ, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακε-
 δαιμονίων ὑπῆκοοι. Τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς
 τὰ δηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε· “περὶ μὲν σπον-
 δίων ἀνοίσιν ἐς τοὺς πλεῦνας· περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντε-
 τάλθαι ὑποκρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλῆας, 35
 Ἀργείοισι δὲ ἓνα· οὐκ ἔστι δυνατόν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον

παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι κωλύειν οὐδέν." Οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀνασχίσθαι τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἐλίσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βυρβάρων ἄρχεσθαι, ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι·
 5 προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοισι πρὸ δύντος ἡλλου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρης· εἰ δὲ μὴ, περιέψεσθαι ὡς πολεμίους.

150. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τουτέων πέρι λέγουσι. Ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα ἐς Ἀργος, πρότερον ἢ περ ὀρμήσαι στρατεύεσθαι
 10 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἶπαι· "Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει. Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσῃ εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέος τοῦ Δαναάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφείας θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμέας οἶκος ἐπὶ τοῦς
 15 ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοις τιμωρίον-
 τας ἡμῖν ἀντιδόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατήσθαι. ἦν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμὸς μέζοντας ὑμέων ἄξω." Ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργεῖους λέγεται πρῆ-
 γμα ποιήσασθαι, καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους
 20 μετατίειν· ἐπεὶ δὲ σφείας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὴ, ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μετατίειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι.

151. Συμπεσεῖν δὲ τοῦτοις καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσιν οἱ τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γεγόμενον τουτέων. τυχεῖν ἐν
 25 Σούσοις τοῖσι Μεμνονίοις ἔοντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέ-
 λους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἰππονίκου, καὶ τοὺς μετὰ τοῦτον ἀναβάντας. Ἀργεῖους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτῆν Ἀρταξέρξεα τὸν Ξέρξεω
 "εἰ σφί ἐτι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλήν συνεκείρασσαντο, ἢ
 30 νομίζοιτο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι." βασιλῆα δὲ Ἀρταξέρξεα
 "μάλιστα ἐμμένειν, φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν Ἀργεος φιλιωτέραν."

152. Εἰ μὲν νυν Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἀργος, καὶ Ἀργείων ἀγγελοὶ ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων
 35 Ἀρταξέρξεα περὶ φιλής, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι· οὐδὲ τινα γνώμην περὶ αὐτέων ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τὴν περ αὐτοῖ

Ἀργεῖοι λέγουσι. Ἐπίσταμαι δὲ τοσούτο, ὅτι, εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήτῃα κακὰ ἐς μέσον συνενέικαιεν, ἀλλάσσειν βουλόμενοι τοῖσι πληροῖσι, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτίων ἀποφειροίαιτο ὅπισω τὰ εὐενέικαντο. οὕτω δὲ οὐκ Ἀργείοισι αἰσχιστα πεποιήται. Ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὲν ὧν οὐ παντάπασι ὀφείλω· καὶ μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἴσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσῃ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐστήκεε, πᾶν δὲ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λήπης. Τὰ μὲν περὶ 10 Ἀργείων εἴρηται.

153. ἘΣ ΔΕ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων, συμμίζοντες Γέλωνι· καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύναγρος. Τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκῆτωρ ἔων Γέλῃς, ἦν ἐκ νήσου Τήλου, τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης· ὅς, 15 κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου, καὶ Ἀντιφήμευ, οὐκ ἐλείφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱροφάνται τῶν χθονίων θεῶν, διετέλεον ἑόντες, Τηλίνεω ἑνός τε τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. Ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῶν, ἐσσωθέντες στάσι. 20 τούτους ὧν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλῃν, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἱρὰ τουτέων τῶν θεῶν. ὁθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἡ αὐτὸς ἐκτίησατο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἶπαι. τούτοισι δ' ὧν πλείονος ἔων, κατήγαγε ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. Θῶμά μοι ὧν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνο- 25 μαι κατεργάσασθαι Τηλίην ἔργον τοσαῦτον· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρός νενόμικα γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ σώμης ἀνδρητῆς· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων, τὰ ὑπεναντία τουτέων, πεφυκέναι θηλυδρείς τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ. οὕτω μὲν νυν ἐκτίησατο τοῦτο τὸ γέρας. 30

154. Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρους τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλῃς ἐπὶ τὰ ἔτα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρός Γελῶν, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μοναρχίην Ἰπποκράτης, Κλεάνδρου ἔων ἀδελφεός. ἔχοντας δὲ Ἰπποκράτης τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων, ἔων Τηλίνεω τοῦ ἱροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' 35 ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταϊκοῦ, ὃς ἦν δορυφόρος Ἰπποκρά-

τεος· μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον, δι' ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς
 ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκίοντος γὰρ Ἱπποκράτεος Καλλι-
 παλίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίους, καὶ
 πρὸς, Συρηκουσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνεται
 5 ἐν τούτοις τοῖσι πολέμοις ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ
 εἶπον πολλῶν τούτων, πλήν Συρηκουσίων, οὐδεμία πέφευγε δου-
 λουσὴν πρὸς Ἱπποκράτεος. Συρηκουσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ
 Κερκυραῖοι ἐφύσαντο, μάχῃ ἐυσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ.
 ἐφύσαντο δὲ οὗτοι, ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ὧς Ἱπποκρά-
 10 τεῖ Καμαρίναν Συρηκουσίους παραδούναι· Συρηκουσίων δὲ ἦν
 Καμαρίνα τὸ ἀρχαῖον.

155. Ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτης, τυραννέυσαντα ἴσα ἔτα τῷ
 ἀδελφῷ Κλεάνδρῳ, κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Ἰβλῆ, στρα-
 τευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὲ ὁ Γέλων, τῷ λόγῳ τιμω-
 15 ρεῖν τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ
 βουλομένων τῶν πολιτῶν κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς
 ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῶν, ἤρχε αὐτὸς, ἀποστερήσας τοὺς
 Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὖρημα, τοὺς γαμόρους
 καλεομένους τῶν Συρηκουσίων, ἐκπεσόντας ὑπὸ τε τοῦ δήμου καὶ
 20 τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυριῶν, ὁ Γέλων, κατα-
 γαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ
 ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι Γέλωνι παρα-
 δίδοι τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν.

156. Ὁ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλῃς μὲν
 25 ἐπικρατῶν λόγον ἐλάσσω ἐποιεῖτο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἰέρωνι ἀδελ-
 φῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἔσαν οἱ πάντα
 αἱ Συρηκούσαι. αἱ δὲ παραντίκα ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον.
 τοῦτο μὲν γὰρ, Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν
 πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε· τοῦτο δὲ,
 30 Γελῶν ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τῶντ' οὗτοι Καμαριναῖοις
 ἐποίησε. Μεγαρίας τε τοὺς ἐν Σικελίᾳ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς
 ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτῶν παχέας, αἰραμένους τε
 πόλεμον αὐτῷ, καὶ προσδοκίοντας ἀπολέσθαι διὰ τοῦτο, ἄγων ἐς
 τὰς Συρηκούσας, πολιήτας ἐποίησε· τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων,
 35 οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ προσδεκόμενον
 κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας,

ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τωὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοίας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε, διακρίνας. ἐποίησε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συνολικημὰ ἀχαριτώτατον. Τοιοῦτον μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγγόνους μέγας ὁ Γέλων.

157. Τότε δὲ, ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπέκατο ἐς τὰς 5 Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους ἔλεγον τάδε· “ Ἐπεμψαν ἡμῖας Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι παραλαμφομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον. τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυρθάνει· ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλησποντον, καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἥφον στρατὸν ἐκ 10 τῆς Ἀσίας, στρατηλατήσκειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· πρόσχημα μὲν ποιούμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πῦσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. Σὺ δὲ δυνάμιός τε ἔχεις μεγάλῃς, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μετὰ ἄρχοντι γε Σικελίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνε- 15 λευθέρου. ἁλῆς μὲν γὰρ γινόμενῃ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς, χεῖρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῦσι. ἦν δὲ ἡμῶν οἱ μὲν καταπροδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ θέλωσι τιμωρεῖν, τὸ δὲ ἔγκαινον τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται μὴ πέρη πῦσα ἡ Ἑλλὰς. Μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἦν ἡμῖας καταστρέφεται ὁ Πέρσης 20 μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκ ἔξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι. βοηθέντων γὰρ ἡμῖν σεωυτῷ τιμωρεῖς. τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πράγματι τελευτῇ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι.” Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον.

158. Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε· “ Ἄνδρες 25 Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην, ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ, ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βυρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάσασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνηπτο, ἐπισκῆπτοτός τε τὸν Λωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδου πρὸς Ἑγεσταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτεινόντός 30 τε τὰ ἐμπόρια συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφελῆαι τε καὶ ἐπαυρέσεις γεγόνασιν· οὐτε ἐμεῦ εἵνεκα ἤλθετε βοηθέντες, οὔτε τὸν Λωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι· τό τε κατ' ὑμῖας, τὰδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροις νέμεται. ἀλλὰ, εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη· νῦν δὲ, ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῆκται ἐς 35 ὑμῖας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνηστὶς γέγονε. Ἀτιμῆς δὲ πρὸς ὑμῶν

πυρήσας, οὐκ ὁμοιωσάμενοι ὑμῖν, ἀλλ' ἐτοιμός εἰμι βοηθεῖν, παρα-
 χόμενος διηκοσίαις τε τριήρεας, καὶ διαμυρρίους ὀπλίτας, καὶ διαχι-
 λίην ἵππων, καὶ διαχιλίους τοξότας, καὶ διαχιλίους σφενδονήτας,
 καὶ διαχιλίους ἵπποδρόμους ψιλοῦς· σιτόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλήνων
 5 στρατιῇ, ἔστ' ἂν διαπολεμήσωμεν, ὑποδέχομαι παρέξειν. Ἐπὶ
 δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν
 τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὐτ'
 ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι, οὐτ' ἂν ἄλλους πέμπωμι."

159. Ταῦτα ἀκούσας οὕτε ἡνέυχετο ὁ Σύαργρος, εἶπέ τε τάδε·
 10 "Ἢ κε μέγ' οἰμώξειεν ὁ Πειλοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος
 Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρηθῆσαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ
 Συρηκουσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῆς, ὅπως
 τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ', εἰ μὲν βούλει βοηθεῖν
 τῇ Ἑλλάδι, ἔσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ
 15 δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθεῖν."

160. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὦρα ἀπεστραμμένους τοὺς
 λόγους τοῦ Συάργρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφαινε λόγον·
 "Ἵλ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὄνειδεα κατιόντια ἀνθρώπῳ φιλεῖ ἐπανάγειν
 τὸν θυμόν. σὺ μέντοι ἀποδεξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὗ
 20 με ἔπεισας ἀσχήμονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω
 περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἶκος καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμῶν περιέχε-
 σθαι, στρατιῆς τε ἐόντια πολλαπλασιῆς ἡγεμόνα, καὶ νηῶν πολὺ
 πλεύνων. Ἀλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται,
 ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου. εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς
 25 ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θά-
 λασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ ἡ τούτοις ὑμέας
 χρεῶν ἐστὶ ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμονες."

161. Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προτείνεται. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθη-
 ναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοῖσδε· "Ἵλ
 30 βασιλεῦ Συρηκουσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν
 ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ, ὅπως μὲν στρατιὴν πέμπεις
 μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφάνεις· ὥς δὲ στρατηγήσεις
 αὐτῆς, γλίχεται. ὅσον μὲν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου
 ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοις ἡσυχίην ἄγειν, ἐπιστα-
 35 μένοισι ὥς ὁ Λάκων ἱκανός τοι ἔμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέ-
 ρων ἀπολογεύμενος· ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελευνόμενος δέεται τῆς

ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι. οἷδ', ἣν ὁ Λάκων ἐπὶ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν· ἡμετέρη γάρ ἐστι αὕτη γῆ, μὴ αὐτέων βουλομένων Λακεδαιμονίων· τούτοις μὲν ὦν ἡγεῖσθαι βουλομένοις οὐκ ἀντιτίνομεν, ἄλλω δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχείν. μάτην γὰρ ἂν ὥδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλείστον εἴημεν 5 ἐκτεθμένοι, εἰ Συρηκουσίοις ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιοτάτων μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μουνοὶ δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων· τῶν καὶ Ὀμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι τάξαι τε καὶ διακοσμήσαι στρατόν. οὕτω οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐστι οὐδὲν λέγειν ταῦτα.” 10

162. Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε· “ἔπειτα Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἔξειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπενέτες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι, καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι 15 ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραιῆται.” Οὗτος δὲ ὁ λόγος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὥς ἐν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον· τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἵκαζε ὥς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρῆμενον εἴη.

163. Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Γέλωνι 20 χρηματισάμενοι ἀπέπλεον. Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα, δέισας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλήσι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἡμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἶχετο. Ἐπεὶ τε γὰρ ταχιστα ἐπύ- 25 θετο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κᾶδμον τὸν Σκύθειω, ἄνδρα Κῶων, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, παραδοκῆσοντα τὴν μάχην ἥ πείσεται· καὶ ἦν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ δίδοναι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἦν δὲ οἱ 30 Ἕλληνες, ὅπισθε ἀπάγειν.

164. Ὁ δὲ Κᾶδμος οὗτος, πρότερον τουτέων παραδεξάμενος παρὰ πατρὸς τὴν τυραννίδα Κῶων εὖ βεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι, καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης ἐς μέσον Κῶοις καταθείς τὴν ἀρχήν, οἶχετο ἐς Σικελίην. ἔνθα μετὰ 35 Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην, τὴν ἐς Μιυσηνὴν

μεταβαλοῦσαν τὸ σῆνομα. τοῦτον δὲ ὦν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον, διὰ δικαιουσίνην τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνήθειε ἑοῦσαν, ἔπεμπε· ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαιοῖσι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλείπετο.

5 κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρτὸν κατασχέσθαι, οὐκ ἐθέλησε· ἀλλ', ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ζέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκείνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων.

165. Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὥς. 10 ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβόηθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θέρωνος τοῦ Αἰνυσιδίου Ἀκραγαντίνων μουνάρχου ἐξελασθεὶς ἐξ Ἰμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἑὼν Ἰμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Αἰγύων καὶ Ἑλισύκων καὶ Σαρ- 15 δονίων καὶ Κυρίων τριήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων Ἀμίλκαν τὸν Ἀννωνος, Καρχηδονίων ἰόντα βασιλεῖα· κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλειω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Πηγίου ἑὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκα, ἐπῆγε μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην τιμωρέων 20 τῷ πενθερῷ. Τηριλλοῦ γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλειως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. οὗτοι δὲ οὐκ οἶόν τε γεγόμενον βοηθεῖν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα.

166. Πρὸς δὲ, καὶ τάδε λέγουσι, ὥς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης 25 ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θέρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. Τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἰόντα πρὸς πατρός, μητροῦθεν δὲ Συρηκούσιον, βασιλεύσαντιά τε καὶ ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὥς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο, καὶ ὥς ἕσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάτομαι· οὔτε γὰρ ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα, φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· 30 τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα.

167. Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτέων Καρχηδονίων ὃδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότη χρεωμένων, ὥς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἡοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δειλῆς ὀψίης· ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἔκλυσαι τὴν σύστασιν· ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν 35 τοῦτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο, ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγλίζων· ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν

ἑαυτοῦ γινομένην, ὥς ἔτιχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὥς ἐαυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴ τε τοιούτῳ, ὥς Φοίνικες λέγουσι, εἴ τε ἑτέρῳ, ὥς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃ τῇσι πόλισι τῶν ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι. τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα.

168. Κερκυραῖοι δὲ τὰδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι τοιαῦτα ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάβανον οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπῆλκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Ἰξίωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπῆλχοντο πέμψειν τε 10 καὶ ἀμυνεῖν, φράζοντες ὥς “οὐ σφι περιοπτιή ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη· ἦν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύουσιν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν· ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον.” Τπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα. ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθεῖν, ἄλλα νοεῦντες, ἐπλήρωσαν νέας ἐξήκοντα· μόγις δὲ ἀναχθέντες πρὸς 15 μίξαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχεον τὰς νέας, καρδοχέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, ἧ πευέεται· ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσῃν κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐπολεν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχῃσι πρὸς τὸν 20 Πέρσῃν λέγειν τοιαῦτα· “ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβαρόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθελήσαμεν τοι ἐναντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι.” Τοιαῦτα λέγοντες ἡλπίζον πλείον τι τῶν 25 ἄλλων οὔσεσθαι· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων οἱ οὐκ ἐβοήθειον, ἔφασαν “πληρῶσαι μὲν ἐξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτήσιων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἶοι τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς 30 Σαλαμίνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης.” Οὕτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

169. Κρηῖτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφας παρελάβανον οἱ ἐπὶ τούτοις ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε. Πέμπαντες κοινῇ Θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν Θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφι ἄμεινον γίνεται 35 τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίναντο· “ὦ νῆπιοι,

ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως
ἐπεμψε μηνίων δακρύματα, οἳ οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν
ἐν Καμίκῳ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης
ἀρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα." Ταῦτα οἱ Κρήτες
ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρῆς.

170. Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον
ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θα-
νάτῳ. ἀνὰ δὲ χρόνον Κρήτας, Θεοῦ σφε ἐποτρύναντος, πάντας
πλὴν Πολιχνιτῶν τε καὶ Πραισιῶν ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς
10 Σικανίην πολιορκεῖν ἐπ' εἴτα πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ
Ἀκραγαντίνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ, οὐ δυναμένους οὔτε ἑλεῖν, οὔτε
παρᾶμένειν, λιμῷ συνεστεῶτας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι. ὥς δὲ
κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφείας χειμῶνα
μέγαν ἐκβαλεῖν ἐς τὴν γῆν. συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων,
15 οὐδεμίαν γὰρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι, ἐνθαῦτα
Τρίην πόλιν κτίσαντας, καταμεῖναι τε, καὶ μεταβαλόντας, ἀντὶ μὲν
Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώτας,
ἡπειρώτας. ἀπὸ δὲ Τρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκῆσαι, τὰς δὲ
Ταραντίνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἔξανιστάντες προσέπειτσαν με-
20 γάλως· ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων
τῶν ἡμῖς ἰδμεν αὐτέων τε Ταραντίνων καὶ Ρηγίων· οἱ ὑπὸ
Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν, καὶ ἀπικόμενοι
τιμωροὶ Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτέων δὲ
Ταραντίνων οὐκ ἐπέην ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν
25 Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος Ρηγίου καταλείπειτο· οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν
ἐκ Ρηγίου, καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμ-
πίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας.

171. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ρηγίους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ
λόγου μοι παρενθήκη γέγονε. Ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρμηωθείσαν,
30 ὥς λέγουσι Πραισιοι, ἔσοικ' ἔσεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους, καὶ
μάλιστα Ἑλλήνας· τρίτη δὲ γενεὴ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα γε-
νέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἑόντας
Κρήτας τιμωρὸν Μενέλεω. ἀντὶ τουτέων δὲ σφι, ἀπονοστήσασι
ἐκ Τροίης, λιμόν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι, καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι
35 προβάτοισι, ἔστε, τὸ δεύτερον ἐρμηωθείσης Κρήτης, μετὰ τῶν
ὑπολοιπῶν τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρήτας. Ἢ μὲν δὴ

Πυθίῃ ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε βουλομένους τιμωρεῖν τοῖσι Ἕλλησι.

172. Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὥς διέδεξαν ὅτι οὐ σφί ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμχανέωντο. ἐπεὶ 5
τε γὰρ ἐπυθιάτο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέερσιν ἐς τὴν Ἐυρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἄγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἔσαν ἁλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιορημένοι ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμε-
νοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· “ Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα 10
Θεσσαλίῃ τε καὶ ἡ σύμπασα ἢ Ἑλλάς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νυν ἰστοῖμοι εἴμεν συμφυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν· ὥς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γὰρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μούρους πρὸ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν 15
δὲ οὐ βουλόμενοι ἀναγκάειν ἡμῖν οὐδεμίαν οἰοί τε ἔστε προσφέ-
ρειν· οὐδὰμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσαν ἔφω· ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοὶ τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι.” Ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί.

173. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην 20
πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν, φυλάζοντα τὴν ἐσβολήν.
ὥς δὲ συνελέχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι’ Εὐρύπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἐς Ἄλον, ἀποβάς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών· καὶ ἀπίκητο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πιρνεῖδον ποταμὸν, 25
μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὖρεος ἑόντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὀπλίται συλλεγόντες· καὶ σφί προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαι-
μονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου, ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιορημένος, γένεος μέντοι ἑὸν οὐ τοῦ βασιλεῖος· Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς 30
ὁ Νεοκλῆος. Ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα. ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευόν σφί ἀπαλλάσσεσθαι, μὴδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· σημαίνοντες τὸ πλη-
θὺς τε τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὥς δὲ οὗτοί σφί ταῦτα συνε- 35
βούλεον, χρηστὰ γὰρ ἐδόκειον συμβουλεύειν, καὶ σφί εὖνος ἐφαί-

νετο ἔων ὁ Μακεδὼν, ἐπιέθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρώδιη ἦν τὸ πείθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περγάβιων κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλλη-
5 νες ἐπὶ τὰς νέας ὁπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν.

174. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατιῇ, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ ἔοντος ἤδη ἐν Ἀβυδῷ. Θεσσαλοὶ δὲ, ἐρημωθέντες συμμαχῶν, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως, οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστώς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι
10 ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἔοντες χρησιμώτατοι.

175. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τα ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβου- λεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, ἥ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἷοισι χώροισι. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινότερη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα
15 τῆς ἐς Θεσσαλίην, καὶ ἅμα ἀγχοιτέρη τε τῆς ἰωνιῶν. τὴν δὲ ἀτρα- πὸν, δι' ἣν ἤλωσαν οἱ ἄλόντες Ἕλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾔδεισαν ἐοῦσαν πρότερον ἢ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλῃς ἐπύ- θοντο Τρηχινίων. ταύτην ὡν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν μὴ παρῆναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βύρβαρον· τὸν δὲ ναυ-
20 τικὸν στρατὸν πλείην γῆς τῆς Ἰσθμιαίωτιδος ἐπὶ Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ, ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἔντα· οἳ τε χώροι οὕτως ἔχουσι.

176. Τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊ- κίου ἐξ εὐρέος συναγεται ἐς στενὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἔοντα
25 νήσου τε Σκιάθου καὶ ἡπείρου Μαγνησίας· ἐκ δὲ τοῦ στενοῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτέ- μιδος ἰρόν. Ἴη δὲ αὖ διὰ Τρηχίνος ἔσodos ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔστι τῇ στενιότητι ἡμίπλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτο γ' ἔστι στεινό-
30 ταιον τῆς χώρας τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἐμπροσθε τε Θερμοπυλῶν καὶ ὁπισθε· κατὰ τε Ἀλπηνοῦς, ὁπισθε ἔοντας, ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούρη· καὶ ἐμπροσθε, κατὰ Φολνίκα ποταμὸν, ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μούρη. τῶν δὲ Θερμοπυλῶν τὸ μὲν πρὸς ἐσπέρης, ὄρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκημνον, ὑψηλὸν, ἀνατίεινον ἐς τὴν Οἴτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς ὁδοῦ, θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεια.
35 Ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρους καλεῖται· οἱ ἐπιχώριοι· καὶ βωμὸς ἵδρυνται Ἰρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδιδμητο

δὲ τείχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολάς· καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδειμαν δὲ Φωκίεις τὸ τείχος δεισαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἤλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσαντες γῆν τὴν Αἰολίδα τὴν περ νῦν ἐκτίεται. αἵτε δὴ πειρωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεισθαι σφειας, τοῦτο προειφυλάξαντο οἱ Φωκίεις· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν 5 τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὥς ἂν χαρὰδρωθῇ ὁ χῶρος· πᾶν μηχανεώμενοι ὅπως μὴ σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώραν. Τὸ μὲν νυν τείχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλείον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο. τοῖσι δὲ αὐτοῖς ὀρθώσασαι ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη 10 δὲ ἐστὶ ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὖνομα· ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτισθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες.

177. Οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδαιοι. ἅπαντα γὰρ προσκεψόμενοι, καὶ ἐπιλαγισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι, οὔτε ἔπρω, ταύτῃ σφι 15 ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὥς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσην ἰόντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτίων οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας περὶ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

178. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον διαταχθέντες. 20 Δεῖφοι δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρύδηκότες. καὶ σφι ἐχρήσθη "ἀνέμοισι εὐχεσθαι· μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους." Δεῖφοι δὲ διεξάμενοι τὸ μαρτήριον, πρῶτα μὲν, Ἕλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἑλευθέροισι ἐξήγγειλαν τὰ 25 χρησθέντα αὐτοῖσι· καὶ σφι δεινῶς καταρρύδουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες χάριν ἀθάνατον κατέθεντο. μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ Δεῖφοι τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπιδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφισσοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· καὶ θυσίῃσι σφειας μετήϊσαν. Δεῖφοι μὲν 30 δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

179. Ὁ ΔΕ ναυτικὸς Ξέρξης στρατὸς ὀρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλειούσῃσι δέκα ἰθὺ Σκιάθου· ἐνθα ἔσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ Αἰγιναίη καὶ Ἀττική. προῖδόντες δὲ οὗτω τὰς νέας τῶν 35 βαρβάρων ἐς φυγὴν ὤρμησαν.

180. Τὴν μὲν δὴ Τροϊζηνίην, τῆς ἤρχε Πηρῆσιος, αὐτίκα αἰφύουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατίων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τῆς πρώρης τῆς νηὸς ἔσφαξαν, διαδέξιν ποιούμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρώτον
 5 καὶ κάλλιπον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὐνομα ἦν Λεῶν· τάχα δ' ἂν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιο.

181. Ἡ δὲ Αἰγιναιή, τῆς ἐπιτηράρχης Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρίσχε, Πυθίῳ τοῦ Ἰουχενόου ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην· ὃς ἐπειδὴ ἡ ναὺς ἡλίσκετο,
 10 ἐς τοῦτο ἀνέτεχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρουργήθη ἅπας. ὥς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπροσ, οἱ Πέρσαι, οἵπερ ἐπεβάτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαι μιν περὶ πλείστου ἐποίησαντο, σμύρνησέ τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα, καὶ σινδόνας βυσσίνης τελαμῶσι κατείλισσοντες. καὶ μιν, ὥς ὀπίσω ἀπικοντο
 15 ἐς τὸ ἐκωτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλιόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ περιέποντες εὖ, τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηὶ ταύτῃ, περιεῖπον ὥς ἀνδράποδα.

182. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐπιτηράρχης Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς
 20 τὰς ἐσβολὰς τοῦ Πηγνεῖος· καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ. ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νεά οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες, κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδεύοντες πυρθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυ-
 25 θόμενοι δὲ καὶ καταβόρῳδῆσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάζοντες μὲν τὸν Εὐριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης.

183. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπέλασαν περὶ τὸ ἔρμα τὸ μεταξὺ ἐὼν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ
 30 Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν, κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγγέγονε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇαι νηυσὶ, ἔνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλείος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο, ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος.
 35 πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

184. Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χρόνου καὶ Θερμοπυλίων, ἀπαθής τε κακῶν ἔην ὁ στρατός, καὶ πληθὸς ἔην τηρικαῦτα ἔτι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, τούτων. τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας, ἰουσεῶν ἑπτὰ καὶ διηκοσίων καὶ χιλίων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων τῶν ἰθύνων ἔοντα ὁμίλον τέσσερας καὶ εἴκοσι 5 μυριάδας, καὶ πρὸς, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὥς ἀνὰ διηκόσιους ἄνδρας λογιζόμενοισι ἐν ἐκάστη νηϊ. ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ τούτων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατείων, Περσίων τε καὶ Μήδων καὶ Σακίων τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὁμίλος γίνεται τρισμῦριοι, καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ πρὸς, διηκόσιοι τε 10 καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντήκοντιρων· ποιήσας, ὃ τι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον, ἀν' ὀγδῶκοντα ἄνδρας ἐνείναι. συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρέσθη, τρισχίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι. Τοῦτο μὲν νυν τὸ ἐκ τῆς 15 Ἀσίας ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἔδον πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἔπεισι ἐπὶ ταύτησι ἑπτὰ, καὶ πρὸς, ἑκατοντάδες ἑξ, καὶ δεκάς. Τοῦ δὲ πεζοῦ, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἱππέων, ὅκτὼ μυριάδες. προσθήσω δὲ τούτοις τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Λίβυας, 20 πληθὸς ποιήσας δισμύριους ἄνδρας. Καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πληθὸς συντιθέμενον, γίνεται διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς, χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ ἑκατοντάδες ἑξ, καὶ δεκάς. Τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίας στρατεύμα ἔξαπαχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς Θεραπυῆς τῆς ἐπομένης, καὶ τῶν 25 σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοις.

185. Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στρατεύμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρηϊκῆς Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηϊκῇ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ 30 μὲν νυν τούτων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμῦριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρηϊκῆς παρείχοντο, καὶ Παιόνες, καὶ Ἑορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Πεφάραιβοι, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηϊκῆς τὴν παραλλήν 35 νέμονται· τούτων τῶν ἰθύνων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέ-

σθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες κείνησι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίας, γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἐξήκοντα καὶ τέσσαρες, ἔπεισι δὲ ταύτησι ἑκατοντάδες ἑκατάδεκα, καὶ δεκάς.

- 5 186. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἑόντος ἀριθμὸν τοσούτου, τὴν Θερραπῆτην τὴν ἐπομένην τούτοις, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοις ἐόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοις πλοίοις τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσοντας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δὴ σφείας ποιέω ἴσους ἐκείνοις
- 10 εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας, οὔτε ἐλάσσοντας οὐδέν. ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνησι. Οὕτω πεντηκοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτώ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλέων.
- 15 187. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμός. γυναικῶν δὲ σιτοποιῶν καὶ παλλακῶν καὶ ἐθνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνῶν τῶν ἄχθοφόρων· καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων οὐδ' ἂν τουτέων ὑπὸ πλήθους οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν.
- 20 Ὡστε οὐδέν μοι θῶμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως τὰ σιτία ἀντέχευσε θῶμά μοι μυριάσι τουαύτησι. εὐρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίρικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μηδὲν πλέον, εἶδεκα μυριάδας μεδίμνων τελομένης ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς, τριη-
- 25 κοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τεσσαρράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοις καὶ ὑποζυγίοις καὶ κυσὶ οὐ λογίζομαι. Ἀνδρῶν δ' ἐουσιῶν τοσαυτέων μυριαδέων, κάλλεός τε εἶνεκα καὶ μεγάλτερος, οὐδεὶς αὐτέων ἀξιονικότερος ἢν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.
188. Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεὶ τε ὀρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ
- 30 κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρας ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὤρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυράων· αἷτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὀρμέοντο ἐς πόντον, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω.
- 35 Ἄμα δὲ ὄρθρω, ἐξ αἰθρίας τε καὶ νηγεμῆς τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπτεσσι σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν

δὴ Ἑλλησποντίην καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὄσοι μὲν νυν αὐτέων αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὄρμου, οἱ δ' ἔφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε περιήσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων. ὕσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίαις ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἰπνοὺς καλεομένους τοὺς 5 ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον· αἱ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο. ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον.

189. Λέγεται δὲ λόγος, ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορρὴν ἐκ Θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφί ἄλλου χρησιτηρίου “τὸν γαμ- 10 βρὸν ἐπίκουρον καλέεσθαι.” Βορρὴς δὲ, κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀτικὴν, Ὠρειθυίην τὴν Ἐρεχθίδος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φάτις ὤρηται, συμβουλευόμενοι σφί τὸν Βορρὴν γαμβρὸν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἥ καὶ πρὸ τούτου, 15 ἐθύοντό τε καὶ ἐπεκαλέοντο τὸν τε Βορρὴν καὶ τὴν Ὠρειθυίην τιμωρήσασθαι σφί, καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἀθῶν. Εἰ μὲν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὀρμέουσι ὁ βορρὴς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοι σφί λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορρὴν πρότερον καὶ τότε ἐκείνα 20 κατεργάσθαι· καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέῳ ἰδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν.

190. Ἐν τούτῳ τῷ πότῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρή- ναι τετρακοσιῶν οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημά- των τε πλῆθος ἄφθονον· ὥστε Ἀμεινοκλεῖ τῷ Κρητίνῳ, ἀνδρὶ 25 Μάγνητι, γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγίη ἐγένετο χρησιτὴ· ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλα τε χρύσεια ἄφατα χρήματα περιεβάλλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, τὰλλα οὐκ εὐτυχῶν, εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις 30 καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος.

191. Σιταγωγῶν δὲ ὀλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθει- ρομένων οὐκ ἐπὴν ἀριθμός· ὥστε δεισαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, μὴ σφί κεκακωμένοιαι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ 35 ἐχειμαζε τρεῖς. τέλος δὲ, ἔντομά τε ποιεῦντες, καὶ καταειδόντες

γόησι τῷ ἀνέμῳ οἱ Μάγοι, πρὸς τε τούτοισι καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι
 Νηρηΐδι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως πως αὐτὸς
 ἐθέλων ἐκόπασα. τῇ δὲ Θέτι ἔθνον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων
 τὸν λόγον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπασθεῖη ὑπὸ Πηλῆος, εἴη τε
 5 ἅπαντα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπτιάς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηΐδων. ὁ
 μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαυτο.

192. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν
 Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν πρῶτος
 ἐγένετο, ἐσημαῖνον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ δὲ,
 10 ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδῶνι Σωτήρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προ-
 χέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἡπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐλπί-
 σαντες ὀλίγας τινὰς σφι ἀντιξοούς εἶσθαι νῆας. οἱ μὲν δὴ τὸ
 δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχουν, Ποσειδέωνος
 Σωτήρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τὸδε νομίζοντες.

15 193. Οἱ δὲ βῦρβυροι, ὡς ἐπαύσατο τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ κύμα
 ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νῆας ἔπλεον παρὰ τὴν ἡπειρον.
 κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης ἰθὺϊαν ἔπλεον ἐς τὸν
 κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασίων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλπῳ
 τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἐνθα λέγεται τὸν Ἰφρακλήα καταλειφθῆναι
 20 ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταιρῶν, ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ
 πεμφθέντα, εὐτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἴαν τὴν Κολχίδα. ἐν-
 θεῦτεν γὰρ ἔμελλον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐπὶ
 τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὖνομα γέγονε Ἀφέται. ἐν τούτῳ ὧν ὄρμον
 οἱ Ξέρξῳ ἐποιεῦντο.

25 194. Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τουτέων ἔτιχόν τε ὕσταται
 πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ πως κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν
 Ἑλλήνων νῆας, ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βῦρβυροι, καὶ
 πλείοντες ἐσέπεισον ἐς τοὺς πολεμίους· τῶν ἐστρατήγεω ὁ ἀπὸ
 Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδώκης ὁ Θαμασίου, τὸν δὴ
 30 πρότερον τουτέων βασιλεὺς Δαρεῖος, ἐπ' αἰτίῃ τοιγῶδε λαβὼν,
 ἀνεσταύρωσε, ὄντα τῶν βασιλῆων δικαστέων· ὁ Σανδώκης ἐπὶ
 χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀνακρεμασθέντος ὧν αὐτοῦ, λο-
 γιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὐρέεσι πλέω ἀγαθὰ τῶν ἀμαρτημάτων
 πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλῆϊον· εὐρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος,
 35 καὶ γνοὺς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε.
 βασιλῆα μὲν δὴ Δαρεῖον αὐτῷ διαφυγῶν μὴ ἀπολέσθαι περιῆν·

τότε δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσσεσθαι. ὥς γάρ υφίας εἶδον πρὸςπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἀμαρτιάδα, ἐπαρᾶσθαι εὐπειρώσφειας εἶλον.

195. Ἐν τούτων μὴ Ἀρίδωλις πλείων ἤλω, τύραννος Ἀλα- 5
βάνδων τῶν ἐν Καρίῃ. ἐν ἑτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύ-
λος ὁ Δημοπόου· ὃς ἦγε μὲν δυνάδεκα νῆας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν
δὲ σφειὼν τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μὴ
τῇ περιγενομένῃ καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμῖσιον ἤλω. τούτους οἱ
Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυνθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω 10
στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν.

196. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ τῶν
πεντεκαίδεκα νεῶν τῶν εἶπον Σανδῶκεα στρατηγείν, ἄλκετο ἐς
Ἀφείας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ
Ἀχαιῆς ἐσβεβληκῶς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιέας· ἐν Θεσσαλίῃ 15
μὲν ἄμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ
τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυνθόμενος ὥς ἀγίστη εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι·
ἐνθα δὲ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. Τῶν μὲν νυν ἐν
Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀρόχωνος μῦθος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ
ῥέεσθρον πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαιῇ ποταμῶν ῥεόντων, οὐδὲ 20
οὕτως ὁ μέγιστος αὐτῶν ἐστὶ Ἰπιδανὸς, οὐδὲ οὗτος ἀντίσχε, εἰ
μὴ φλαύρως.

197. Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαιῆς ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγε-
μόνες τῆς ὑδοῦ, βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγεῖσθαι, ἔλεγόν οἱ ἐπιχώ-
ριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Λαφυστίου Διὸς· ὥς Ἀθάμας ὁ 25
Αἰόλου ἐμνηχρήσατο Φοῖβον μόνον σὺν Ἴνοι βοιλεύσας· μετέπειτα
δὲ, ὥς ἐκ Θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοις
ἀέθλους τοιούτους· ὃς ἂν ἢ τοῦ γένεος τούτου πρὸςβύτατος, τούτῳ
ἐπιτάξαντες ἐργεσθαι τοῦ πρυτανήϊου, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι·
λήϊτον δὲ καλίουσι τὸ πρυτανήϊον οἱ Ἀχαιοί· ἦν δὲ ἐσελθῇ, οὐκ 30
ἔστι ὅπως ἔξεισι πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὥς τε ἐπὶ πρὸς τούτοις
πολλοὶ ἦδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι, δέισαντες, οἷχοντο
ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν· χρόνου δὲ προϋόντος ὀπίσω κατελ-
θόντες, ἦν ἀλλοσκῶνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυτανήϊον, ὥς θύεται τε,
ἐξηγόντο, στέμμασι πᾶς πυκασθεὶς, καὶ ὥς σὺν πομπῇ ἐξαχθεὶς. 35
ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κντισσώρου τοῦ Φοῖβου παιδὸς ἀπόγονοι,

διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ Θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐβόύσατο· ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ἐπιγερομένοισι ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ Θεοῦ ἐνέβαλε.

5 Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὥς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ, καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε· τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος εἰσέβητο.

198. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαίῃ. Ἀπὸ δὲ τουτέων τῶν χώρων ἥϊς ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν 10 τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥήχῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χώρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρύς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενός. περὶ δὲ τὸν χώρον οὖρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβητα περικληῖται πᾶσαν τὴν Μηλίδαν γῆν, Τρηχίνας πέτραι καλούμεναι. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ, ἰόντι ἀπὸ Ἀχαΐης, Ἀντικύρη· παρ' 15 ἣν ποταμὸς Σπερχήτιος ῥέων ἐξ Ἐνιήνων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί. ἀπὸ δὲ τούτου, διὰ εἴκοσι κου σταδίων, ἄλλος ποταμὸς τῷ οὐνομα κεῖται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἰηρακλεῖ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων, ἄλλος ποταμός ἐστι, ὃς καλεῖται Μέλαις.

20 199. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλαιος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' ἃ Τρηχὶς πεπόλισται· δισχιλία τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὖρεος, τὸ περικληῖται τὴν γῆν τὴν Τρηχιδίην, ἔστι διασφᾶξ πρὸς 25 μεσαμβρίην Τρηχίνος· διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥεῖ παρὰ τὴν ὑπωρεὴν τοῦ οὖρεος.

200. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖνιξ ποταμὸς, οὗ μέγας, πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ· ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τουτέων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοί. Κατὰ δὲ τὸν Φοῖνικα ποταμὸν στενότατόν ἐστι· 30 ἁμαξίτος γὰρ μία μούνη διδμηται. ἀπὸ δὲ τοῦ Φοῖνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστι ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοῖνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλείων κώμῃ τέ ἐστι, τῇ οὐνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραῤῥέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί, καὶ χώρος περὶ αὐτὴν εὐρύς, ἐν τῷ Δήμητρος τε ἱερὸν 35 Ἀμφικτυονίδος ἱδρύται, καὶ ἔδραι εἰσὶ Ἀμφικτυόσι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτυόνος ἱερὸν.

201. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης εὐτρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηκινίῃ· οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν τῇ διόδῳ. καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόντων Ἑλλήνων Θερμοπούλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι. εὐτρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἐκότεροι ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις. ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς 5 βορρῇ ἄνεμον ἔχόντων πάντων μέχρι Τρηχίνος· οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡπείρου.

202. Ἔσαν δὲ οἷδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσῃ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ. Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὀπλῖται, καὶ Τεγεατέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἐκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε 10 τῆς Ἀρκαδίας εἴκοσι καὶ ἑκατόν· καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν Ἀρκαδῶν· ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι· καὶ ἀπὸ Φλυούντος διηκόσιοι· καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἐπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. 15

203. Πρὸς τούτοις ἐπὶ κλητοὶ ἐγένοντο Λοκροὶ τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκίων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφεας ἐπεκαλέσαντο οἱ Ἕλληνες λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὡς “ αὐτοὶ μὲν ἤκοιεν πρὸδρομοὶ τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσάν εἰσι 20 ἡμέρῃν· ἢ θάλασσαν τέ σφι εἶη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων· καὶ σφι εἶη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθῃ· τοῖς δὲ μεγίστοις αὐτέων μέγιστα. ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἔοντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν ἄν.” Οἱ δὲ ταῦτα 25 πυνθανόμενοι ἐβόηθον ἐς τὴν Τρηχίνα.

204. Τούτοις ἔσαν μὲν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιος ἐκάστων· ὁ δὲ θωμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδῃ, τοῦ 30 Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδῃ, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτους, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλαμένους, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἥγησίδῃ, τοῦ Δορύσσου, τοῦ Λεωβότῃ, τοῦ Ἐχιστράτου, τοῦ Ἥγιος, τοῦ Εὐρυσθένης, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλειοδαίου, τοῦ Ἰλλου, τοῦ Ἡρακλέος· κτησάμενος τὴν 35 βασιλῆϊν ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου.

205. Διζῶν γάρ οἱ ἑόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομέ-
 νός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιλείης.
 ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσεως γόνου, Δωριέος τε
 οὐκέτι ἑόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ
 5 ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιλείη· καὶ διότι πρότερος ἐγγόνες
 Κλεομβρότου, (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξαιδριδῶ παῖς,) καὶ
 δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. Ὅς τότε ἦτε ἐς Θερμοπύλας,
 ἐπιεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεσταῶτας τριηκοσίους, καὶ τοῖσι
 ἐτύγχανον παῖδες ἑόντες. παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων
 10 τοὺς ἐς τὸν ἄριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατιήγε Λεοντιά-
 δης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπουδὴν ἐποίησατο
 Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κα-
 τηγόρητο μηδίζειν. παρεκάλει ὧν ἐς τὸν πόλεμον, θάλων εἰδέναι
 εἴ τε συμπέμψουσι, εἴ τε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν
 15 Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δὲ ἄλλοφρονέοντες ἔπεμπον.

206. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρῶτους ἀπέπεμψαν
 Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὀρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται·
 μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἣν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομέ-
 νους. μετὰ δὲ, Κύρνεια γὰρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἔμελλον ὀρτάσαν-
 20 τες, καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθεῖν
 πανδημεί. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνεῶντο καὶ
 αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσιν· ἦν γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ Ὀλυμπιάς
 τούτοις τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα. οὐκὼν δοκέοντες κατὰ
 τάχος οὕτω διακριθῆσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμ-
 25 πον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενενῶντο ποιήσιν.

207. Οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πείλας ἐγένετο
 τῆς ἐμβολῆς ὁ Πέρσης, καταθρόνιζοντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλα-
 γῆς. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοις Πειλοποννησίοις ἐδόκεε, ἐλθοῦσι ἐς
 Πειλοπόννησον, τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ, Φω-
 30 κῶν καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε
 μένειν ἐψηφίζετο, πέμπειν τε ἄγγέλους ἐς τὰς πόλεις κεύοντάς
 σφι ἐπιβοηθεῖν, ὥς ἑόντων αὐτέων ὀλίγων στρατῶν τῶν Μήδων
 ἀλέξασθαι.

208. Ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον
 35 ἱππέα ἰδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι, καὶ ὅ τι ποιεῖεν. ἀκηχόες δὲ ἔτι
 ἑὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὥς ἁλισμένη εἶη ταύτῃ στρατιῇ ὀλίγη, καὶ τοὺς

ἡγεμόνας ὡς εἶησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λεωνίδης, ἐὼν γένος Ἡρακλιδῆς. ὡς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθελῆτό τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε τοῖσι πρὸ τοῦ δ τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενίζομένους. ταῦτα δὴ θειώμενος ἐθάμαζε, καὶ τὸ πλήθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην· οὕτε γὰρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε 10 ἐνεκύρησε πολλῆς. ἀπελθὼν δὲ, ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τὰ περ ὁπώπες πάντα.

209. Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρασκευάζοντο ὡς ἀπολυμένοι τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ', αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετεπέμψατο Δημάρhton 15 τὸν Ἀρίστωνος, ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δὲ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἔκαστα τουτέων, ἐθέλων μαθεῖν τὸ ποιούμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ δὲ εἶπε· “ Ἰκουσας μὲν μεν καὶ πρότερον, εὔτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τουτέων· ἀκούσας δὲ, γέλωτά με ἔθειν λέγοντα τὰ περ ὧρων ἐκβησό- 20 μενα πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθινήν ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπίκатаι μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γὰρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὶ ἀν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. ἐπί- 25 σταο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σὲ, βασιλεῦ, ὑπομενέει χεῖρας ἀνταειρόμενον. νῦν γὰρ πρὸς βασιλῆην τε καὶ καλλίστην πόλιν τῶν ἐν Ἑλλήσι προσφέρεται, καὶ ἄνδρας ἀρίστους.” Κάριτα τε δὴ ἅπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα 30 ἐπειρώτα “ ὄντινα τρόπον τοσοῦτοι ἐόντες τῇ ἐωυτοῦ στρατιῇ μαχέσονται.” Ὁ δὲ εἶπε· “ ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χαῖσθαι ὡς ἀνδρὶ φεύστη, ἦν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ, τῇ ἐγὼ λέγω.”

210. Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. Τέσσερας μὲν δὴ παρῆξε ἡμέρας ἐλπίζων αἰεὶ σφας ἀποδρῆσθαι. πέμπτῃ δὲ, 35 ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδεῖν τε καὶ ἀβουλίῃ

διαχρεώμενοι μένειν, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μῆδους τε καὶ Κισσίουσ
 θυμωθεὶς, ἐντειλόμενός σφας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν
 ἑωυτοῦ. Ὡς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας οἱ Μῆδοι,
 ἐπιπτον πολλοί· ἄλλοι δ' ἐπεισήσαν, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο, καί περ
 5 μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ' ἐποίησαν παντὶ τεῷ, καὶ οὐκ
 ἥκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ
 ἄνδρες. ἐγένετο δὲ ἡ συμβολὴ δι' ἡμέρης.

211. Ἐπεὶ τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιείποντο, ἐνθαῦτα
 οὗτοι μὲν ὑπεξήσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήσαν, τοὺς
 10 ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἔρχετο Ἰθάρης· ὥς δὴ οὗτοι γε
 εὐπετέως κατεργασόμενοι. Ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι
 Ἑλλήσι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ
 αὐτά· αἷτε ἐν στεينوπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυ-
 τέροισι χρεώμενοι ἥπερ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρή-
 15 σασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀζίως λόγου, ἄλλα τε ἀπο-
 δεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ
 ὅπως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν· οἱ δὲ βάρβαροι
 ὀρέωντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήσαν· οἱ δ' ἂν κατα-
 λαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι· μετα-
 20 στρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων.
 ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. Ἐπεὶ
 δὲ οὐδὲν ἔδυνάτο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειριώμενοι,
 καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλκονον ὀπίσω.

212. Ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλῆα
 25 θηεύμενον τρεῖς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δεῖσαντα περὶ τῇ
 στρατιῇ. τότε μὲν οὕτω ἡγωνίσαντο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρ-
 βαροι οὐδὲν ἄμεινον ἡέθλεον. αἶτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαν-
 τές σφας κατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἶους τε ἔσθθαι ἔτι χεῖρας
 ἀνταίρασθαι, συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξιν τε καὶ κατὰ
 30 ἔθνεα κεκοσμημένοι ἔσαν, καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλήν
 Φωκίων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν, φυλάζοντες τὴν ἀτρα-
 πόν. Ὡς δὲ οὐδὲν εὗρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτε-
 раίῃ ἐνῶρων, ἀπήλκονον.

213. Ἀπορέοντος δὲ βασιλῆος ὃ τι χρήσεται τῷ παριόντι πρῆ-
 35 γματι, Ἐπιάτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθε οἱ ἐς λόγους,
 ὥς μέγα τι παρὰ βασιλῆος δοκίων οἴεσθαι· ἔφρασε τε τὴν ἀτρα-

πὸν τὴν διὰ τοῦ οὐρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δέσας Λακεδαιμονίους, ἔφυγε ἐς Θισσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων, τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατήλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθη- 5 νάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεια δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι σημάνειν· ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἔυσον. Ἐπι- αλτῆς μὲν οὕτω ὕστερον τουτέων ἀπέθανε.

214. Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγό- 10 ρω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυθαλλὸς Ἀντικυρεὺς, εἰσὶ οἱ εἰπαντες πρὸς βασιλῆα τούτους τοὺς λόγους, καὶ περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι· οὐδαμῶς ἐμοὶ γε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρή σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυθαλλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ 15 Τρηχινίῳ, πάντως κου τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι· τοῦτο δὲ, φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἶδαμεν. εἰδὲ μὲν γὰρ ἂν, καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεύς, ταύτην αἴην ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὁμιληκῶς εἶη· ἀλλ', Ἐπιάλτης γὰρ ἐστὶ ὁ περιηγη- σάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω. 20

215. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κα- τεργάσασθαι, αὐτίκα περιχαρὲς γενόμενος ἔπεμπε Ἰθάργεα, καὶ τῶν ἱστρατήγεε Ἰθάργης. ὥρμιατο δὲ περὶ λύχρων ἀφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεύρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιεῖς· ἐξευρόντες δὲ, Θισσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκίας τότε 25 ὅτε οἱ Φωκῆες, φράζαντες τείχεϊ τὴν ἰσβολὴν, ἔσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πο- λέμου· ἔκ τε τούτου δὴ κατεδέδεκτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι.

216. Ἐχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη. ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ρέοντος· οὐνομα δὲ τῷ οὐρεὶ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τὸντὸ κεῖται, Ἀνόπαια. τίνει δὲ ἡ 30 Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὐρεος, λήγει δὲ κατὰ τὴν Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτῃ ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μεγάμπυγόν τε καλούμενον λίθον, καὶ κατὰ Καρκώπων ἔδρας· τῇ καὶ τὸ στεινότατόν ἐστι.

217. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσιν οἱ 35 Πέρσαι, τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν

δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὖρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων·
 ἥώς τε διεφαινα, καὶ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. Κατὰ
 δὲ τοῦτο τοῦ οὐρεος ἐφύλασσον, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδηλῶται,
 Φωκῶν χίλιοι ὀπλῖται, ῥυόμενοι τε τὴν σφετέρην χώρην, καὶ
 5 φρουρέοντες τὴν αἰτραπὸν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο
 ὑπὸ τῶν εἰρηται· τὴν δὲ διὰ τοῦ οὐρεος αἰτραπὸν ἐθελονταὶ
 Φωκῆες ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύλασσον.

218. Ἐμαθον δὲ σφας οἱ Φωκῆες ὥδε ἀναβεβηκότας· ἀνα-
 βαίνοντες γὰρ ἑλάνθανον οἱ Πέρσαι, τὸ οὖρος πᾶν ἐὼν δρυῶν
 10 ἐπίπλεον· ἦν μὲν δὴ νηγεμίη, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὥς
 οἰκὸς ἦν, φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον οἱ
 Φωκῆες, καὶ ἔδυνον τὰ ὄπλα· καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν.
 ὥς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὄπλα, ἐν θώματι ἐγένοντο· ἐλπό-
 μενοι γὰρ οὐδὲν σφι φανήσεσθαι ἀντίξουν ἐνεκύρησαν στρατῷ.
 15 Ἐνθαῦτα Ἰδάρνης, καταφύρωδῆσας μὴ οἱ Φωκῆες ἔωσι Λακεδαι-
 μόνιοι, εἶρετο τὸν Ἐπιάλτεια ποδαπὸς εἶη ὁ στρατός· πυθόμενος
 δὲ ἀτρεκέως, διέτασσε τοὺς Πέρσας ὥς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκῆες,
 ὥς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσι τε καὶ πυκνοῖσι, οἶχοντο
 φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὐρεος τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὥς ἐπὶ σφείας
 20 ὥρμηθῃσαν ἀρχὴν, καὶ παρεσκευάδατο ὥς ἀπολεόμενοι. οὗτοι
 μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνον· οἱ δὲ ἄμφι Ἐπιάλτεια καὶ Ἰδάρνεα Πέρ-
 σαι Φωκῶν μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ
 οὖρος κατὰ ἰάχος.

219. Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν
 25 ὁ μάντις Μειγιστής, ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσε-
 σθαι ἅμα ἡοὶ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν, οἱ
 ἐξαγγεῖλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον· οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς
 ἐσήμεναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι καταδραμόντες ἀπὸ τῶν
 ἄκρων, ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. Ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο οἱ
 30 Ἕλληνες, καὶ σφειὼν ἐσχύζοντο αἱ γνώμαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων
 τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ
 μὲν ἀπαλλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτρά-
 ποντο· οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρεσκευάδατο.

220. Λέγεται δὲ ὥς αὐτὸς σφας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ
 35 ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρροῦσι
 οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἡλθον φυλάζοντες

ἀρχήν. Ταύτη καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλείστος εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε ᾔσθετο τοὺς συμμύχους ἐόντας ἀπροθύμους καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελεῦσαι σφας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρητο γὰρ ὑπὸ τῆς 5 Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου ἀντίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, / "ἡ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἣ τὸν βασιλῆά σφειν ἀπολέεσθαι." ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπεισι ἱσαμέτροισι ἔχοντα χρᾶ, λέγοντα ὧδε·

Ῥμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο, 10

ἡ μέγα ἄστυ ῥικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσεϊδῆσι
πέφθεται· ἡ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἑρακλείους δὲ γενεθλῆς
πενθήσει βασιλῇ φθίμενον Λακεδαιμόνος οὔρος.

Οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ δ' φημί 15
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἔτερον διὰ πάντα δάσσηται.

ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μῦθον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους.

221. Μαρτύριον δὲ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε. οὐ γὰρ μῦθον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἶπτο τῇ στρατῇ ταύτῃ, Μεγιστήν τὸν Ἀκαρνῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον εἶπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληται σφι. ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέλιπε- 25 το· τὸν δὲ παῖδα συστρατενόμενον, ἐόντα οἱ μονογενέα, ἀπέπεμψε.

222. Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἴχοντό τε ἀπιόντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ. Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μῦθοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. τουτέων δὲ, Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γὰρ σφας Λεω- 30 νίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιούμενος· Θεσπιέες δὲ ἐκόντες μάλιστα· οἱ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἐστρατήγεε δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω.

223. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἥλιου ἀνατείλλαντος σπονδὰς ἐποίησατο, 35 ἐπισχῶν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθύνειν πρόσδοον

ἐποιέτο· καὶ γὰρ ἐπίσταλτο ἐξ Ἐπιάλειω οὐτῷ. ἀπὸ γὰρ τοῦ οὐρεος ἡ κατὰβασις συντομωτέρη τέ ἐστι, καὶ βραχυτέρος ὁ χώρος πολλὸν, ἥπερ ἡ περιόδός τε καὶ ἀνάβασις. Οἱ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἄμφι Ξέρξῃα προσήϊσαν· καὶ οἱ ἄμφι Λεωνίδην Ἕλληνες, ὥς τὴν
 5 ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιούμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήϊσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τεύχεος ἐφυλάσσετο· οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοτο. Τότε δὲ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἐπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὅπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες
 10 τῶν τελίων ἔχοντες μάστιγας ἐρύαπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὲ ἐσέπιπτον αὐτέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ διεφθείροντο· πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνες κατεπατέοντο ζῶοι ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. ἅτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιούτων
 15 τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρῆμαί τε καὶ αἰετοί.

224. Δόρυτα μὲν νυν τοῖσι πλεόνεσιν αὐτέων τηρικαῦτα ἤδη ἐτύγχανε κατεηγότα, οἱ δὲ τοῖσι. Ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πότῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἔτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί· ἐν δὲ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Τπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτιάειω θυγατρὸς
 25 Φραταγούνης γεγονότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀρτιάνης Δαρείου μὲν τοῦ βασιλῆος ἦν ἀδελφεός, Ῥτιάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμειω παῖς· ὃς καὶ ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑαυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούνου οἱ ἐούσης ταύτης τέκνου.

225. Ξέρξῃα τε δὴ δύο ἀδελφοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ Λεωνίδεω, Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμός γέγνετο πολλὸς, ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξέβρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τειράκις. Τοῦτο δὲ συνεστήκει μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάτῃ παρεγένοντο. ὥς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἐτεροιοῦτο τὸ νείκος.
 30 ἔς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἵζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἄλλες οἱ

ἄλλοι, πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἐστὶν ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι, τοῖσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χεροὶ καὶ στόμασι, κατέχουσιν οἱ βάρβαροι βάλλοντες· οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι, καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες· οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθι περισταδόν.

226. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὁμῶς λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης. τὸν τότε φαυλὶ εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηχινίων, ὥς, ἐπεὰν οἱ βάρβαροι 10 ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν οὐστῶν ἀποκρύπτουσι, τοσοῦτό τι πλήθος αὐτέων εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις εἶπαι, ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὥς “πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξείνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον, ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἢ 15 μάχῃ, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ.” Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιουτοῦτροπα ἔπεα φασὶ Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα.

227. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεύσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἰδελφεοὶ, Ἀλφειὸς τε καὶ Μύρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμειε μάλιστα τῷ οὐνομα ἦν Διθύραμβος Ἀρματίδew. 20

228. Θαφθεῖσαι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇ περ ἔπεισαν, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδew ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο

ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

25

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ·

Ὡς ξείν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε

κείμεθα τοῖς κτείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι τότε·

Μνηῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστίᾳ, ὃν ποτε Μῆδοι

30

Σπερχειὸν πόταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι·

μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένης σάφα εἰδώς,

οὐκ ἔιλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

Ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπιγράμμα, Ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφεας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ 35 μάντιος Μεγιστίew Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράφας.

229. Δύο δὲ τουτέων τῶν τριηκοσίων λέγεται, Εὐρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, παρὲν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι κοινῷ λόγῳ χρησαμένοι, ἢ ἀπουσθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἔσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδει, καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι, 5 ὁφθαλμίωντες ἐς τὸ ἔσχατον· ἦ, εἴ γε μὴ ἐβούλοντο ροστήσαι, ἀποθανεῖν ἅμα τοῖσι ἄλλοις· παρὲν σφι τουτέων τὰ ἕτερα ποιεῖν, οὔκ ἐθελῆσαι ὁμοφρονεῖν, ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὐρυτον μὲν πυθόμενον τῶν Περσέων τὴν περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα καὶ ἐνδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελύσαι τὸν Εἰλωτα ἐς τοὺς 10 μαχομένους· ὅπως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα οἴχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπεσόντα ἐς τὸν ὄμιλον διαφραθῆναι· Ἀριστόδημον δὲ λυποψυχέοντα λειφθῆναι. Εἰ μὲν νυν ἦν μόνον Ἀριστόδημον ἀλγῆσαντα ἀπονοστήσαι ἐς Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφῶν ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοί, οὐκ ἂν σφι Σπαρ- 15 τήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθίσθαι· νυνὶ δὲ, τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μνήσαι μεγάλως Ἀριστόδημον.

230. Οἱ μὲν νυν οὕτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς 20 Σπάρτην, καὶ διὰ προφασιν τοιήνδε. οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἐξεὶν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ περιγενέσθαι· τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀποθανεῖν.

231. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαιμόνα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός 25 τε εἶχε καὶ ἀτιμίην. πᾶσων δὲ τοιάδε ἡτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιητέων, οὔτε διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλούμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῆσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην.

232. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσα- 30 λίην τῶν τριηκοσίων τουτέων περιγενέσθαι, τῷ οὐνομα εἶναι Παντίτην· ροστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἡτίμωτο, ἀπάγ- εσθαι.

233. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγε, τίως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ὑπ' ἀναγκῆς ἐχόμενοι, πρὸς 35 τὴν βασιλείας στρατιήν. ὡς δὲ εἶδον κατωτέρω τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων

ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποχισθέντες τουτέων, χεῖράς τε προέτεινον, καὶ ᾗϊσαν αὖσιν τῶν βαρβάρων· λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς “ καὶ μηδίζουσι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδωσαν βασιλεῖ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικόλατο, καὶ ἀνάτιοι εἰεν τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασι- 5 λεῖ.” ὥς τε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο, εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τουτέων μάρτυρας. Οὐ μέντοι τάγε πάντα εὐτύχησαν· ὥς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν τινὰς καὶ ἀπέκτειναν προσίοντας, τοὺς δὲ πλεῖνας αὐτέων, κεινύσαντος ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βασιλῆϊα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ 10 Λεοντιάδῃ· τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιεῖς, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ οὐκ ὀλίγα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

234. Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγωνίσαντο. ξέρξης δὲ καλίσους Δημάρτηον εἰρώτα, ἀρξάμενος ἐνθύνει· “ Δη- 15 μάρτητε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός· τεκμαιρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπέ, κόσμοι τίνες εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τουτέων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες.” Ὁ δ' εἶπε· “ ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν, καὶ πόλεις πολλαί· τὸ δὲ θίλεις 20 ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. Ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίαν μάλιστα κη. οὗτοι πάντες εἰσι ὅμοιοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσάμενοι· οἳ γε μὲν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι τούτοις μὲν οὐκ ὅμοιοι, ἀγαθοὶ δέ.” Εἶπε πρὸς ταῦτα ξέρξης· “ Δημάρτητε, τέφω τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τουτέων ἐπικρατήσο- 25 μεν; ἔθι ἐξηγέο· σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος.”

235. Ὁ δὲ ἀμείβετο· “ ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλευταί μοι προθύμως, δίκαιόν μὲ σοὶ ἐστι φράζειν τὸ ἄριστον· εἰ τῆς ναυτικῆς στρατικῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλειαι ἐπὶ τὴν Λάκαικαν 30 χώραν. Ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη, τῇ οὐνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι· οὐ τι τὸν σὸν στόλον προσιδῶς, ἀλλὰ πάντα ὁμολῶς 35 φοβερόμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὀρμειώμενοι

φοβέοντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκηῖου, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλίσκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μόνον λείπεται.

5 Ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε τοι προσδόκα ἔσσεσθαι. ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στενός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομένων προσδέξο ἔσσεσθαι τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὃ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις προσχωρήσουσι."

10 236. Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξῳ καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παραιτῶν τε τῷ λόγῳ καὶ δέσας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιεῖν ταῦτα· "Ὡ βασιλεῦ, ὄρεώ σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους, ὃς φθονεῖ τοι εὐ πρήσσοντι, ἢ καὶ προδιδοῖ πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιοῦτοιςι
15 χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχεῖν φθονέουσιν, καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. Εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παριούσῃσι τύχησι τῶν νῆες τεναυηγῇκασι τετρακόσiai, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπεδίου τριηκουσίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοι τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι. ἄλλῃς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς δυσμετα-
20 χερίστος τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται· καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος. εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσαι κείνοισι χρήσιμος, οὔτε κείνοι σοί. Τὰ σεωυτοῦ δὲ τιθέμενος εὐ γνώμην ἔχει τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν
25 πόλεμον, τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλήθος εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἐωυτῶν πέρι φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὥσαυτάς. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἣν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲ ἐν τὸ παρὲν τρωμα ἀνιένται."

237. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· "Ἀχαιμένεες, εὖ τέ μοι δοκῆεις
30 λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρετος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοί, γνώμῃ μέντοι ἔσσοῦται ὑπὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ κτερό γε ἐνδεξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοεῖ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοιςι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος, καὶ τῷ ἐόντι, ὅτι πολιότης μὲν πολιότηρ εὐ πρήσσοντι φθονεῖ, καὶ ἔστι δυσμενὲς τῇ
35 σιγῇ· οὐδ' ἂν, συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολιότης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθείετο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι·

σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι. ξείνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι ἐστὶ εὐ-
 μενίστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλευέσῃς τὰ
 ἄριστα. οὕτω ὢν κακολογίης περὶ τῆς ἐς Δημάρητον, ἰόντος ἑμοὶ
 ξείνου, ἔχασθαι τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω."

238. Ταῦτα εἶπας Ξέρξης διεξῆλθε διὰ τῶν νεκρῶν· καὶ Λεω- 5
 νίδεω, ἀκηκοὺς ὅτι βασιλεὺς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμο-
 νίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρώσαι. δηλὰ
 μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοις τεκμηρίοις, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε
 οὐκ ἤκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀν-
 δρῶν ἐθυμώθη ζῶοντι Λεωνίδῃ· οὐ γὰρ ἂν κοίτε ἐς τὸν νεκρὸν 10
 ταῦτα παρενόμηση· ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα
 ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. οἱ μὲν δὲ ταῦτα
 ἐποίησαν τοῖσι ἐπιτέτακτο ποιεῖν.

239. Ἄνεμι δὲ ἐκείσε τοῦ λόγου, τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέλιπε.
 Ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι, ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, 15
 πρῶτοι· καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν,
 ἔνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγω πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ
 τρὸς ῥωμασίῃ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος, φυγὼν ἐς Μήδους,
 ὥς μὲν ἐγὼ δοκίω, καὶ τὸ οἶκός ἑμοὶ συμμαχεῖται, οὐκ ἦν εὖνος
 Λακεδαιμονίοις. πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε, 20
 εἴτε καὶ καταχαίρων. Ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα, βῶν ἐν Σούσοις ὁ Δημάρητος καὶ πυθόμενος ταῦτα,
 ἠθέλησε Λακεδαιμονίοις ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε ση-
 μῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθεῖν· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε.
 δελτίον δίπτυχον λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ 25
 ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλείος γνώμην· ποιήσας δὲ ταῦτα,
 ὁπίσω ἐπέτρεξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν
 τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα παρέχοι οἱ πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ
 δὲ καὶ ἀπῆκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ
 Λακεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφι, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομέτεος 30
 μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνή, Γοργῷ, ὑπέθετο, ἐπιφρασθεῖσα
 αὐτῇ, τὸν κηρὸν κνῆν κελεύουσα, καὶ εὐρήσειεν σφείας γράμματα ἐν
 τῷ ξύλῳ. παιθόμενοι δὲ εὗρον καὶ ἐπέλεξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλ-
 λοις Ἑλλήσι ἐπέστειλαν. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ὈΓΔΟΗ.

ΟΥΡΑΝΙΑ.

1   ΟΙ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες ἔσαν οἷδε. Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἐπὶ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίας Πλαταιεῖς, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ὄντες, συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορινθιοὶ δὲ τεσσαεράκοντα νέας παρέχοντο· Μεγαρίες δὲ εἴκοσι· καὶ Χαλκιδεῖς ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σφι παρέχόντων τὰς νέας· Αἰγινῆται δὲ ὀκτωκαίδεκα· Σικυωνῖοι δὲ δυώδεκα· Λακεδαιμόνιοι δὲ δέκα· Ἐπιδαύριοι δὲ ὀκτώ· Ἐρετριεῖς δὲ ἐπὶ τὰ Τροιζήνιοι δὲ πέντε· Στυρίες δὲ δύο· καὶ Κεῖοι δύο τε νέας καὶ 10 πεντηκοντέρους δύο· Λοκροὶ δὲ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπιβῶθιον, πεντηκοντέμους ἔχοντες ἐπὶ τὰ.

2. Ἔσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον· εἴρηται δέ μοι καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἑκάστοι τῶν νεῶν παρέχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισῶν νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν πάριξ τῶν 15 πεντηκοντέρων, μία καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διηκόσιαι. Τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρέχοντο Σπαρτιῆται Εὐρυβιάδεια τὸν Εὐρυκλείδω. οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν "ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἔψασθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσασθαι σιγάτευμα."

3. Ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἶη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων, εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα, καὶ γρόντες, εἰ στασιάζουσιν περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολείεται ἡ Ἑλλάς· ὁρῶντα ροεῦντες. 25 Στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσοῦτω κἀκίον ἔστι, ὅσος πόλεμος εἰρήνης. Ἐπιστάμενοι ὧν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέτεινον,

ἀλλ' εἶλον μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέοντο αὐτέων, ὥς διέδεξαν. ὥς γὰρ δὴ ὠσάμενοι τὸν Πέρσεν περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Παισαρτίω ἔβριον προῖσχομενοι, ἀπέειλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

4. Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι, 5 ὥς εἶδον νείας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφείας, καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δούξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὥς αὐτοὶ κατεδύκον, καταφύωδήσαντες, δρησὸν ἐβούλευον ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφεας οἱ Εὐβοῖες ταῦτα βουλευομένους ἐδέοντο Εὐρυβιάδην προσ- 10 μῆναι χρόνον ὀλίγον, ἔστι' ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκετας ὑπεκθίωνται. ὥς δ' οὐκ ἔπειθον, μεταβύντες, τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα τάλαντοις, ἐπ' ᾧ τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐβοῆς ποιήσονται τὴν ναυμαχίην.

5. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἕλληνας ἐπισχεῖν ὥδε ποιέει. 15 Εὐρυβιάδῃ τουτέων τῶν χρημάτων μεταδιδοῦ πέντε τάλαντα, ὥς παρ' ἐωντοῦ δῆθεν διδοίς. ὥς δὲ οἱ οὗτος ἀνεπέπειστο, Ἀδεύμαντος γὰρ ὁ Ἰλκύτου, Κορίνθιος στρατηγός, τῶν λοιπῶν ἡσπαιρε μούνος, φάμενος ἀποπλῶσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ οὐ παρὰμενεῖν, πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας· 20 “Οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μῆζω δῶρα δώσω ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μήδων πέμπει ἀπολιπόντι τοὺς σιμμάχους.” ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε, καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν γεία τὴν Ἀδεύμαντου τάλαντα ἀργυρίου τρία. Οὗτοι τε δὴ πληγέντες δάροισι ἀναπε- 25 πεισμένοι ἔσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκχαρίστο· αὐτὸς τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδηνε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἀλλ' ἠπιστάτο οἱ μεταλαβύντες τουτέων τῶν χρημάτων ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τουτῷ τὰ χρήματα.

6. Οὕτω δὴ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίῃ, καὶ ἐναυμάχησαν. ἐγένετο δὲ ὥδε. Ἐπεὶ τε δὴ ἐς τὰς Ἀφείας περὶ δέϊλιν προῶτην 30 γινομένην ἀπύκατο οἱ βύρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχεῖν νείας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἔσαν ἐπιχειρεῖν, εἴ πως ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντίης προσπλώειν οὐ κώ σφι ἐδόκεε, τῶνδε εἵτεκα, μή πως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλώοντας ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν, 35 φεύγοντάς τε εὐσφρόνη καταλάβοι. καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξε-

σθαι· ἔδει δὲ μηδὲ πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα περιγενέσθαι.

7. *Ἡρὸς ταῦτα ὧν τὰδε ἐμχανιόντο. τῶν νεῶν ἀπασίων ἀποκρίναντες διηκοσίας, περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιαάθου, ὡς ἂν μὴ ὁφθείωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλώουσαι Εὐβοίαν κατὰ τε Καφηρέα καὶ περὶ Γτραιστὸν ἐς τὸν Εὐριπον· ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράζαντες αὐτέων τὴν ὀπίσω φέρουσαν ὁδόν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλωόντων ὡς ἡκόντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον· τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν ἐν τῇσι Ἀφετήσι ἐποιεῦντο ἀριθμόν.*

8. *Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμόν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δῦτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἄριστος, ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο· οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσῃν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ παρέσχε ὡς τότε. ὅτε μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἦδη ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἄτρεκέως· θουμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφετέων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πρότερον ἀνέυχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστα κη τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξιθῶν. λέγεται μὲν νυν καὶ ἄλλα ψευδεῖσι εἴκελα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετεξέτερα ἀληθέα. περὶ μέντοι τούτου γνώμη μοι ἀποδεδέχθω, πλοῖά μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ὡς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμνηε τοῖσι στρατηγοῖσι τὴν τε ναυηγίην, ὡς γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὐβοίαν.*

9. *Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες λόγον σφίσι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μείναντάς τε καὶ ἀνλισθέντας, μετέπειτα νύκτα μέσσην παρέντας, πορεύεσθαι καὶ ἀπαντᾶν τῇσι περιπλωούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδείς σφι ἐπέπλωε, δεῖλῃν ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπανέπλων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτέων ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλοῦ.*

10. Ὅρεόντες δὲ σφεας οἱ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξῃ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλῶντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίην ἐπε-
 νείκαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νῆας, ἐλπίσαντες σφεας εὐπετέως
 αἰρήσειν· οἰκότα κάρτα ἐλπίσαντες, τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων
 ὁρέοντες ὀλίγας νῆας, τὰς δὲ ἑωυτῶν πλήθει τε πολλαπληαίας, καὶ 6
 ἄμεινον πλωούσας. καταφρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς
 ἐς μέσον. Ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἔσαν εὐνοοὶ τοῖσι Ἑλλήσι
 αἰκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλῃν ὁρέοντες
 περιεχομένους αὐτοὺς, καὶ ἐπιστάμενοι ὥς οὐδεὶς αὐτέων ἀπνο-
 στήσει· οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρή- 10
 γματα. ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἄμικλλαν ἐποι-
 εῦντο ὅπως αὐτὸς ἕκαστος πρῶτος νῆα Ἀττικὴν ἔλῳν, παρὰ βασιλῆος
 δῶρα λάμψεται· Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλείστος ἀνὰ
 τὰ στρατόπεδα.

11. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὥς ἐσήμηγε, πρῶτα μὲν, ἀντίπρωροι 15
 τοῖσι βαρβάροισι γινόμενοι, ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον·
 δεύτερα δὲ σημήναντες, ἔργου εἶχοντο ἐν ὀλίγῃ περ ἀπολαμφθέν-
 τες, καὶ κατὰ στόμα ἐνθαῦτα τριήκοντα νῆας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων,
 τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἔοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ 20
 Ἑλλήνων νῆα τῶν πολεμίων εἴλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης
 Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήιον ἔλαβε οὗτος. Τούτους δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ
 ταύτῃ ἐτεμάλκειος ἀγωνιζομένους νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν
 δὴ Ἑλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς
 Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμα- 25
 χίῃ Ἀντίδωρος Ἀήμιος, μούνος τῶν σὺν βασιλεῖ Ἑλλήνων ἔόντων,
 αὐτομολεῖ ἐς τοὺς Ἑλληνας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον
 ἔδοσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι.

12. Ὡς δὲ εὐφρόνῃ ἐγεγόνεε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρους,
 ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτός, καὶ σκληραὶ 30
 βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο
 ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τε τὰς πρώρας τῶν νεῶν εἰλέοντο, καὶ
 ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ
 ἀκούοντες ταῦτα ἐς φόβον κατιστάετο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολεί-
 σθαι, ἐς οἷα κακὰ ἦκον. πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφεας ἔκ τε 35
 τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέ-

λαβε ναυμαχίη καρτερή· ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ θεύματα ἰαχυρὰ ἐς θάλασσαν ὥρμημένα, βρονταὶ τε σκληραὶ καὶ τούτοισι μὲν τοιαύτη νύξ ἐγένετο.

13. Τοῖσι δὲ ταχθεῖσι αὐτέων περιπλώειν Εὐβοίαν ἢ αὐτῇ περ εἶδον νύξ πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγεϊ φερομένοισι ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι· ὥς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖσι χειμῶν τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο εἶδον κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι, καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐπολείτό τε πᾶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθῇ τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικόν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο.

14. Οἱ δ' ἐν Ἀφείτῃσι βάρβαροι, ὥς σφι ἄσμενοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμα τε εἶχον τὰς νέας, καὶ σφι ἀπεχρέετο κακῶς 15 πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρόντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπιβώθειον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀιτικά. αὐταὶ τε δὴ σφας ἐπέρύψαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίη ἐλθούσα, ὥς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλῶντες τὴν Εὐβοίαν πάντες εἶσαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. φυλάξαντες δὲ τὴν αὐτὴν ὥρην, 20 πλώοντες ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσησι· ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὥς εὐφρόνη ἐγένετο, ἀπέπλων ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

15. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ, δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξεω δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι· ἀλλὰ 25 παρακελευσάμενοι κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. Συνέπιπτε δὲ ὥστε ταῖς αὐταῖς ἡμέραις τὰς τε ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ Εὐρέιπου· ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδα τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρεκείνοντο, ὅπως 30 μὴ παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους· οἱ δ', ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες, τοῦ πόρου κρατήσωσι.

16. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλων, οἱ Ἕλληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμίσίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηνοειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν ἐκυκλείοντο ὥς περιλάβοιεν αὐτούς. ἐνθ' αὖτε οἱ 35 Ἕλληνες ἐπανέπλων τε καὶ συνέμισγον. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγίνοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ

μεγάθος τε καὶ πλήθεος αὐτὸς ὑπ' ἑωυτοῦ ἐπιπτε, ταρασσομε-
νῶν τε τῶν νεῶν, καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας. ὁμως μέντοι
ἀντίχε, καὶ οὐκ εἶκε· δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο ὑπὸ νεῶν ὀλί-
γων ἐς φυγὴν τράπεσθαι. πολλαὶ μὲν δὲ τῶν Ἑλλήνων νέες
διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες· πολλῶν δ' ἔτι πλευνες νέες τε τῶν
βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι, διέστησαν χωρὶς
ἐκάτεροι.

17. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν ἑξέρξω στρα-
τιωτέων ἡρίστευσαν· οἱ ἄλλα τε μεγάλα ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας
αὐτοῖσι ἄνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ
ταύτην τὴν ἡμέραν ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης
ὁ Ἀλκιβιάδew· ὃς θαπάνην οἰκητὴν παρεχόμενος ἐστρατεύετο ἄν-
δράσι τε διηκοσίοις καὶ οἰκητῇ νηϊ.

18. Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἐκάτεροι ἐς ὄρμον ἠπείγοντο.
οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν,
τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτειον· τρηχέως δὲ περιε-
φθίνεις, καὶ οὐκ ἥμιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσειαι τῶν νεῶν τε-
τρωμέναι ἔσαν, δρησμὸν δὲ ἐβούλευον ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα.

19. Νῶν δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὡς, εἰ ἀποφύγαγέη ἀπὸ
τοῦ βαρβάρου τό τε Ἰωνικὸν φύλον καὶ τὸ Καρικόν, οἳοί τε εἶησαν
τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων πρό-
βατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτῃ συλλέξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγέ
σφι, ὡς δοκέει ἔχειν τινὰ παλάμην τῇ ἐλπίζοι τῶν βασιλῆος συμμά-
χων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρε-
γύμνου. ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι τάδε ποιητέα σφι
εἶναι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοικῶν καταθύειν ὅσα τις
ἐθέλοι· κρέυσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν, ἢ τοὺς πολεμίους·
παραίνει τε προειπεῖν τοῖσι ἑωυτῶν ἐκάστους πῦρ ἀνακαίειν. κο-
μιδῆς δὲ περὶ, τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν ὥστε ἀσινεάς ἀπικέσθαι
ἐς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρσε σφι ποιεῖν· καὶ αὐτίκα πῦρ ἀνα-
καυσάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα.

20. Οἱ γὰρ Εὐβοεῖς παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν
ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν, οὔτε προεσάξαντο,
ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, περιπετία τε ἐποιήσαντο σφίσι
αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τουτέων ὁ
χρησμὸς·

Φράζετο βαρβαρόφωνον· ὅταν ζυγὸν εἰς ἅλα βάλλῃ
βύβλινον, Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.

τούτοις δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεισι χρησαμένοις ἐν τοῖσι τότε παροῦσι
τε καὶ προσδοκίμοις κακοῖσι παρῇν σφι συμφορῇ χρησθαι πρὸς
5 τὰ μέγιστα.

21. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔρησαν, παρῇν δὲ ὁ ἐκ Τρηχῖνος
κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος, Πολύας,
γένος Ἀντικυρεὺς, τῷ προσετέτακτο, (καὶ εἶχε πλοῖον κατήρες
ἐτοῖμον,) εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημαίνειν τοῖσι ἐν
10 Θερμοπύλῃσι ἑοῦσι· ὥς δ' αὖτως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλῆος,
Ἀθηναῖος, καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἐτοῖμος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἑοῦσι
ἄγγελλειν τριηκοντέρῳ, ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν.
Οὗτος ὢν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα
περὶ Λεωνίδα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ, ὥς ἐπύθοντο ταῦτα,
15 οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὡς
ἕκαστοι ἐτάχθησαν· Κορίνθιοι πρῶτοι, ὕστατοι δὲ Ἀθηναῖοι.

22. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος
Θεμιστοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι
λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπιδύοντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ
20 τὸ Ἀρτεμισίον ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε· “ Ἀν-
δρες Ἴωνες, οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατενόμενοι, καὶ
τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμῶν
γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστι τοῦτο μὴ δυνατόν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι
καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν
25 δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιεῖν. εἰ δὲ μηδέτερον τουτέων οἶόν τε
γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μέζονος κατέζευχθε ἢ ὥστε ἀπίστα-
σθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσησθε, ἐθελοκακέετε,
μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γέγονατε, καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἢ ἔχθρη
πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμῶν ἡμῖν γέγονε.” Θεμιστοκλῆς δὲ
30 ταῦτα ἔγραψε, δοκεῖν ἐμοί, ἐπ' ἀμφοτέρω νοέων· ἵνα ἢ λιθόντα
τὰ γράμματα βυσιλῆα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ γενέσθαι
πρὸς ἑωυτῶν, ἢ, ἐπεὶ τε ἀνενιχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Ἑρέεα,
ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ τῶν ναυμαχιῶν αὐτοὺς ἀπόσχη.

23. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβάροις
35 αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλθε ἀνὴρ Ἰστιαεὺς, ἀγγέλλων τὸν
δρασμὸν τὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπ' ἀπιστίας

τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν προκατοφόμενας. ἀπαγγειλάντων δὲ τουτέων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἤλθω σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἐπλωε ἀλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μίσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἐπλων ἐς Ἰστιαίην. ἀπικόμενοι δὲ, τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαίων· καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιαιήτιδος, τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδρμον.

24. Ἐνθαῦτα δὲ τουτέων ἐόντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς ἐπεμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. προετοιμάσατο δὲ τὰδε. ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἔσαν νεκροὶ ἐν 10 Θερμοπύλῃσι, ἔσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες, ὑπολιπόμενος τουτέων ὡς χίλλους, τοὺς λοιποὺς τάφρους ὀρυζάμενος ἔθαψε, φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν, καὶ γῆν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθίησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διεβη ἐς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου, ἔλεγε τὰδε· “ Ἄνδρες 15 σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμῶν παραδίδωσι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα, θεήσασθαι ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἤλπιυν τὴν βασιλῆος δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι.”

25. Ταῦτα ἐπαγγειλαμένου, μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγίνετο πλοίων 20 σπανιώτερον· οὕτω πολλοὶ ἠθέλον θεήσεσθαι. διαπεραιωθέντες δὲ, ἐθγεῦντο διεξιόντες τοὺς νεκροὺς· πάντες δὲ ἠπιστάτο τοὺς κείμενους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιέας, ὀρέοντες καὶ τοὺς Εἰλωτας. οὐ μὲν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωυτοῦ· καὶ γὰρ δὴ καὶ 25 γελοῖον ἦν. τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι· οἱ δὲ πάντες ἐκέατο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τωὐτὸ χωρίον τέσσερες χιλιάδες. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς Θέην ἐγράφοντο· τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλων ἐς Ἰστιαίην ἐπὶ τὰς νῆας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὀρμέατο.

30

26. Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίας ὀλίγοι τινές, βίου τε δεόμενοι, καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι. ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὅσιν τὴν βασιλῆος, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιοίειν· εἷς δὲ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτῶν αὐτοὺς ταῦτα. Οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς “ Ὀλύμπια ἄγιοιεν, καὶ θεω- 35 ρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν.” ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ τι τὸ

ἄεθλον εἶη σφι κείμενον περὶ ὅτεν ἀγωνίζονται· οἱ δ' εἶπον τῆς
 εἰαίης τὸν διδόμενον στέφανον. Ἐνθαῦτα εἶπας γυνώμην γενναιο-
 τάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δειλὴν ὥφλες πρὸς βασιλῆος.
 πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον ἐὸν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε
 5 ἠνέσχετο σιγῶν, εἶπέ τε ἐς πάντας τάδε· “ Παπαί, Μαργδόνιε,
 κολους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημά-
 των τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς.” Τούτῳ μὲν δὴ
 ταῦτα εἶρητο.

27. Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐπεὶ τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι
 10 τρῶμα ἐγεγόνε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας,
 αἵτε σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ
 κάρτα. Ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ
 σύμμαχοι αὐτίκων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον
 ταύτης τῆς βασιλῆος στρατηλασίης, ἐσωθήσαν ὑπὸ τῶν Φωκίων,
 15 καὶ περιέφθησαν τρηχέως. ἐπεὶ τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς τὸν
 Παρνησὸν οἱ Φωκέες, ἔχοντες μάντιν Τελλίην τὸν Ἰλεῖον, ἐν-
 θαῦτα ὁ Τελλίης οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι τοιοῦνδε. γυνώσας
 ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκίων τοὺς ἀρίστους, αὐτοὺς τε τούτους
 καὶ τὰ ὄπλα αὐτίκων, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι, προε-
 20 πας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἰδῶνται, τοῦτον κτείνειν.
 τούτους ὧν αἶ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβή-
 θησαν, δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτῇ
 ἡ στρατιῇ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπλ-
 25 δων Φωκέας· τῶν τὰς μὲν ἡμισείας ἐς Ἄβας ἀνέθισαν, τὰς δὲ
 ἐς Δελφοὺς· ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς
 μάχης οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συνεστεῶτες
 ἔμπροσθε τοῦ τηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἀβῇσι
 ἀνακείμενοι.

28. Ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ
 30 Φωκέες πολιορκέοντας ἑωυτούς· ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώραν
 ἵππον αὐτίκων ἐλυμήναντο ἀνηκέστως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἡ εὐτι
 κατὰ Τάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας
 κεινοὺς ἐς αὐτὴν κατέθηκαν· χοῦν δὲ ἐπιφορῆσαντες, καὶ ὁμοιω-
 σαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας. οἱ
 35 δὲ, ὥς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φερόμενοι εὐέπεισον ἐς τοὺς
 ἀμφορέας. ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν.

29. Τοντιών δὴ σφὶ ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ, πέμψαντες κήρυκα, ἡγόρευον τάδε· “ Ἴδὲ Φωκέες, ἥδη τι μᾶλλον γυνωσιμαχίετα μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν. πρῶσθιν τε γὰρ ἐν τοῖσι “ Ἐλλήσι, ὅσον χρόνον ἐκεῖνα ἡμῖν ἦνθανε, πλεον αἰεὶ κοτε ὑμῶν ἐφειρόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον δυνάμεθα, ὥστε 5 ἐπ’ ἡμῖν ἐστὶ τῆς γῆς τε ἐστεφῆσθαι καὶ πρὸς ἡνδραποδίσθαι ὑμέας. ἡμέες μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησικακέομεν· ἀλλ’ ἡμῖν γενέσθω ἀντ’ αὐτέων πεντήκοντα τάλαντα ἄργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν ἀποτρέψειν.”

30. Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοὶ. οἱ γὰρ Φωκέες 10 μῦνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμῆδιζον, κατ’ ἄλλο μὲν οὐδέν, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὗρισκω, κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ἠὔξον, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ Φωκέες. ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα, παρέχειν τὲ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μηδίζειν, εἰ ἄλλως 15 βουλοῖατο· ἀλλ’ οὐκ ἔυεσθαι ἐκόντες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος.

31. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηελχθησαν οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχωλωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρ- 20 βάρῳ τῆς ὁδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Λωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Λωρίδος χώρας ποδῶν στενὸς ταύτῃ κατατείνει, ὥς τριήκοντα σταδίων μάλιστα κη εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρας, ἥπερ ἦν τὸ παλαιὸν Δρυοπίς· ἡ δὲ χώρα αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Λωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Λωρίδα γῆν οὐκ εὗλιναντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆδιζον τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. 25

32. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐκ αἰρέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκίων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδέη δεῖσασθαι ὁμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἢ κορυφὴ κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ’ ἐωυτῆς· Τιθορέα οὖνομα αὐτῇ· ἐς τὴν δὴ ἀνηνέκοντο, καὶ αὐτοὶ 30 ἀνέβησαν. οἱ δὲ πλεῖντες αὐτέων ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατὸν· ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ ἐς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ 35 καὶ ἐς τὰ ἱερά.

33. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν ἐδηΐουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἕκασταν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδρην, καὶ Ἐρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Τάμπολιν, 5 καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας· ἐνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσι τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε, καὶ νῦν ἐστὶ, χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλῆσαντες ἐνέπρῃσαν. καὶ τινες διώκοντες εἶλον τῶν Φωκέων πρὸς τοῖσι οὖρεσι· καὶ γυναῖκάς τινας διέφθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθεος.

34. Παραποταμίους δὲ παραμβέβημένοι οἱ βάρβαροι ἀπίκοντο ἐς Πανοπίας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλείυτον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας, ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς, ἐς γῆν 15 τὴν Ὀρχομενίαν. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλήθος ἐμήδιζε· τὰς δὲ πόλεις αὐτέων ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ, τῇδε βουλόμενοι δῆλον ποιεῖν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρόνείειν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐτράποντο.

35. Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέρχοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἰσιναιμάρουν· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρῃσαν, καὶ Δαυλίαν, καὶ Αἰολιδίαν. Ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ, ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε 25 εἵνεκα, ὅπως συλῆσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδεξαίεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἡπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἅμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα.

36. Οἱ Δελφοὶ δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα ἐς πᾶσαν ἀρῶωδὴν ἀπίκατο. ἐν δέλματι δὲ μεγάλῳ κατεσπευγότες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύξουσιν, εἴτε ἐκκομίσουσιν ἐς ἄλλην χώραν. ὁ δὲ θεὸς σφείας οὐκ ἔα κινεῖν, φάς 35 “αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἰωυτοῦ προκατήσθαι.” Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες σφείων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιὴν διέπεμψαν· αὐτέων δὲ οἱ μὲν

πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρηησοῦ τὰς κορυφάς, καὶ ἐς τὸ Κωρύνκιον ἄντρον ἀνηγείκοντο· οἱ δὲ ἐς Ἀμφισυαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὧν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτη·

37. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἔσαν οἱ βάρβαροι ἐπιόντες, καὶ ἀπώ- 5
ρεον τὸ ἱερὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὐνομα ἦν Ἀκέρατος, ὁρᾷ
πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξηγη-
γμένα ἱερὰ, τῶν οὐκ οὐκ ἦν ἄπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν
δὲ ἦε Δελφῶν τοῖσι παρεούσι σημανέων τὸ τέρας. Οἱ δὲ βάρ-
βαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Προνηΐης 10
Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφί τετρας ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου
τέριος. Θωῦμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήϊα αὐ-
τόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ
δεύτερα ἐπιγεγόμενα καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θαυμάσαι
μάλιστα. Ἐπεὶ γὰρ δὴ ἔσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱερὸν 15
τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ
αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρηησοῦ ἀπορρέγειναι δύο
κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῶ πατάγῳ ἐς αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συ-
χνοὺς σφειων, ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς
ἐγίνετο. 20

38. Συμμιγέντων δὲ τουτέων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροις
ἐνεπετώκεε. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφας, ἐπικατα-
βάντες, ἀπέκτειναν πληθὸς τι αὐτέων· οἱ δὲ περιέοντες ἐν Βοιω-
τῶν ἔφηνον. Ἐλεγον δὲ οἱ ἀπογοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων,
ὡς ἐγὼ πυκνάνομαι, ὡς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὥρων θεία· δύο 25
γὰρ ὁπλίτας, μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν, ἔχοντας ἔπεσθαι
σφί, κτείνοντάς καὶ διώκοντας.

39. Τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους
ἥρωας, Φυλάκον τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεα ἐστὶ περὶ τὸ
ἱερὸν· Φυλάκου μὲν, παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατῴπερθε τοῦ ἱεροῦ τῆς 30
Προνηΐης· Αὐτονόου δὲ, πέλας τῆς Κασταλῆς, ὑπὸ τῇ Ῥαμπεῖν
κορυφῇ. Οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρηησοῦ λίθοι ἔτι καὶ ἐς
ἡμέας ἔσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης κείμενοι,
ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. Τουτέων μὲν νυν
τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται. 35

40. Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀριμισίου,

Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατέλαχε τὰς νῆας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προστεδήθησαν αὐτέων σχεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγύγωνται ἐκ τῆς Ἀιτικῆς, πρὸς δὲ καλὰ βουλευσώμεναι τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ 5 τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὥς ἐφυσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννήσιους πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτῇ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἔόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας ἐς τὴν Πελοπόννησον, περὶ πλείστου τε ποιευμένους περιεῖναι, καὶ 10 ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι. ταῦτα πυνθανόμενοι, οὕτω δὲ προστεδήθησάν σφιν σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα.

41. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἐωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπισιν, κήρυγμα ἐποίησαντο " Ἀθηναίων τῇ τις δύναται, σῶζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας." 15 Ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἶγιον, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκθέσθαι, τῷ χρησιτηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετεῖν, καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἥμισυ· λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλεως ἐνδαιεῖσθαι ἐν τῷ ἱερῷ. λέγουσὶ τε ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὥς ἔοντι 20 ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσά ἐστι. αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα, ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἦν ἄφυστος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱερέας, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὥς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυῖας τὴν ἀκρόπολιν. ὥς δὲ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, 25 ἔπλυνον ἐς τὸ στρατόπεδον.

42. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νέας, συνέρθε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζῆνος· ἐς γὰρ Πωίωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῶ πλευνες νέες 30 ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολλῶν πλευνῶν. Ναύαρχος μὲν νυν ἐπὶ τὸν ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλειδεῶ, ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλεῖτος ἑών· νέας δὲ πολλῶ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι.

35 43. Ἐστρατεύοντο δὲ οἷδε. Ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι ἑκααίδεκα νῆας παρικόμενοι· Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ

πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Σικυνῶνιοι δὲ πεν-
τεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα· Τροιζήνιοι δὲ
πέντε· Ἑρμιονέες δὲ τρεῖς· ἰόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονίων, Δωρι-
κὸν τε καὶ Μακεδνὸν ἔθνος, ἐξ Ἑριτεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς
Δρυοπίδος ὕστατα ὁρμηθέντες. οἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Δρυόπες, 5
ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης
χώρης ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο.

44. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἡπείρου· Ἀθηναῖοι μὲν πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νῆας ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν· μῦνοι ἐν
Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συναναμάχησαν Πλαταιεῖς Ἀθηναίοισι διὰ 10
τοιόνδε πρῆγμα. ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτε-
μισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιεῖς ἀποβύντες ἐς τὴν
περικύρην τῆς Βοιωτῆς χώρας, πρὸς ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκε-
τίων. οὗτοι μὲν νυν τούτου σῶζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι
δὲ, ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἔχοντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἔσαν 15
Πελασγοὶ, οὐνομαζόμενοι Κραναιό· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλῆος,
ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἐρεχθῆτος τὴν ἀρχήν,
Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Διούθου στρατάρχου·
γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες.

45. Μεγαρίες δὲ τῷ τὸ πλήρωμα παρείχοντο τὸ καὶ ἐπ' Ἀρ- 20
τεμισίῳ· Ἀμπρακιῶται δὲ ἐπὶ νῆας ἔχοντες ἐπιβώθησαν· Λευ-
κάδιοι δὲ τρεῖς· ἔθνος ἰόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου.

46. Νησιωτῶν δὲ Αἰγινῆται τριήκοντα παρείχοντο. ἔσαν
μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νῆες, ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἐσωτῶν
ἐφύλασσαν, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλωούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι 25
ἐναυμάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσι Δωριεῖς ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ
δὲ νήσῳ πρότερον οὐνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας, Χαλκι-
δέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι, καὶ Ἐρετριεῖς τὰς
ἐπτὰ· οὗτοι δὲ Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ, Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμε-
νοι· ἔθνος ἰὸν Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο 30
τέσσερας· ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιη-
τῶν, κατὰπερ ἄλλοι νησιῶται· ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων,
ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἑλλήνας, Δημοκρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν
ἀσπῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες
ἀπ' Ἀθηνέων γεγονότες. Στυριεῖς δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας 35
τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Κύθριοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον·

έόντες συναμφοότεροι οὔτοι Δρύοπες. καὶ Στερίφιοι τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὔτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μῦνοι τησιω-
τέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ.

47. Οὔτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέ-
5 ροντος ποταμοῦ ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι ὁμουρέοντες
Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοις, οἳ ἐξ ἐσχατέων χωρέων ἐστρα-
τεύοντο. Τῶν δὲ ἐκτὸς τούτων οἰκημένων Κροτωνιῆται μῦνοι
ἔσαν οἱ ἐβῶθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ, γῆτ' μιῇ, τῆς ἥχε
ἀνὴρ τρεῖς πυθιονίκης, Φαῦλλος. Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ
1 Ἀχαιοί.

48. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι τριήρεας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο·
Μήλιοι δὲ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Στερίφιοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι
μὲν, γένος έόντες ἀπὸ Λακεδαιμόνος, δύο παρείχοντο· Σίφνιοι δὲ
καὶ Στερίφιοι, Ἴωνες έόντες ἀπ' Ἀθηνέων, μίαν ἐκάτεροι. Ἀρι-
2 θμός δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριη-
κόσιοι καὶ ἐβδομήκοντι καὶ ὀκτώ.

49. Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν
εἰρημένων πολλῶν, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδεω, γνώμην
ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλούμενον, ὅκου δοκεῖ ἐπιτηδεύατατον εἶναι
30 ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρέων ἐγκρατεῖς εἶναι. ἡ γὰρ
Ἀττικὴ ἀφείτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπῶν περὶ προετίθεε. Αἱ γνώμαι
δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλω-
σαντας ναυμαχεῖν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον
τόνδε “ὥς, ἣν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν έόντες,
25 πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρήῃ σὺδεμια ἐπιφανήσεται·
πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἐς τοὺς ἐσωτῶν ἐξοίσονται.”

50. Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγομένων,
ἐλήλυθε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν
Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. Ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν
30 τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπίων τὴν πόλιν,
αὐτέων ἐκλειοπύτων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιῶν ὥσαύ-
τως, ἥκε τε ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκείνα ἐδηῖον. ἐνέπρησε δὲ
Θέσπιάν τε καὶ Πλάταιαν, πυθόμενος Θηβαῖων ὅτι οὐκ ἐμῆδιζον.

51. Ἀπὸ δὲ τῆς διαβύσεως τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύε-
35 σθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἵνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ
διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέροισι μῆνεσι ἐγένοντο ἐν τῇ

Ἀττικῇ, Καλλιάδew ἄρχοντας Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ἐρῆμον τὸ ἄστυ, καὶ τινας ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱερῷ ἔοντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ, καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἱ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσι τε καὶ ξύλοισι ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας· ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, 5 πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήϊον τὸ ἥ Πυθίῃ σφι ἔχρησε "τὸ ξύλινον τείχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι." αὐτὸ δὲ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήϊον, καὶ οὐ τὰς νῆας.

52. Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήϊον πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον 10 τοιόνδε· ὅκως στυπτεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιθέντες ἄψιαν, ἐτόξενον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκούμενοι ὁμῶς ἡμύνοντο, καί περ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τοῦ φράγματος προδιωκότος· οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο. ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμ- 15 χανέοντο, καὶ δὴ καὶ προσιώντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὁλοτρόχους ἀπίεσαν· ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συγχὸν ἀπορήσει ἐνέχεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφεας ἐλεῖν.

53. Χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δὴ τις ἔσδοδος τοῖσι βαρ-
βάροισι· ἔδε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν 20 ἐν τῇ ἡπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. ἔμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὅπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνάδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε, οὔτ' ἂν ἤλπισε μὴ κοτὲ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαλεῖ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καί τοι περ ἀποκρήμνου ἑόντος τοῦ χώρου. Ὡς δὲ 25 εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐβρόχλιτον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας· ταύτας δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφι πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱερὸν συλή- 30 σαντες, ἐπέκρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν.

54. Σχὼν δὲ παντελῶς τὰς Ἀθήνας Ξέρξης ἀπέπεμψε ἐς Σούσα ἄγγελον ἱππία, Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεούσαν σφι εὐπρηξίην. Ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε 35 τρόπῳ τῷ σφειτέρῳ θῦσαι τὰ ἱερὰ, ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν·

εἴτε δὴ ὦν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐντεέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθὺμίον οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν. οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα.

55. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρεχθίδος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηὸς, ἐν τῷ ἐλαίῃ τε καὶ θάλασσά ἐστι· τὰ λόγος παρὰ Ἀθηναίων Ποσειδωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης μαρτύρια θίσθαι. ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱερῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλῆος κελευόμενοι, ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρόν, ὧρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὕσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

56. Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς σφι ἐξαγγέλθη ὡς ἔαχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τε τὰς νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἱστία αἰείρωντο ὡς ἀποθυσόμενοι· τοιοῖσι τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. νύξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐσέβαινον ἐς τὰς νῆας.

57. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νῆαν εἶρετο Μνησιφίλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν, καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχεῖν, εἶπε· “Οὐτοι ἄρα ἦν ἀπαίρῃσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις. κατὰ γὰρ πόλεις ἕκαστοι τρέφονται· καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται, οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε οὐ μὴ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολείται τε ἡ Ἑλλάς ἀβουλήσι. ἀλλ', εἴ τίς ἐστι μηχανή, ἔθι, καὶ πειρῷ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἣν κως δύνη ἀναγνῶσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι, ὥστε αὐτοῦ μενεῖν.”

58. Κάρις δὴ τῷ Θεμιστοκλέϊ ἤρρεσε ἡ ὑποθήκη, καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος, ἥτις ἐπὶ τὴν νῆαν τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ ἔφη θάλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίξαι. ὃ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νῆαν ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θάλει. ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς παριζόμενός οἱ καταλέγει κεινὰ τε πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς· ἐς

ὁ ἀνέγνωσε χρητίζων ἕκ τε τῆς νῆος ἐκβῆναι, συλλεῖσαι τε τοὺς στρατηγούς ἐς τὸ συνέδριον.

59. Ὡς δὲ ἄρα συνελήθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐν τοῖσι λόγοισι, οἷα κάρτα δεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὡκύτου εἶπε· “Ὡ Θεμιστοκλῆες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστάμενοι φαπλίζονται.” ὁ δὲ ἀπολνόμενος ἔφη· “Οἱ δὲ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεύνται.”

60. Τότε μὲν ἡπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμίλατο. πρὸς δὲ 10 τὸν Εὐρυβιάδεα ἔειπε τέλειων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὥς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρῆσονται. παρόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερε οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορέειν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο, λέγων τάδε.

(1). “Ἐν σοὶ νῦν ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ πείθῃ 15 ναυμαχίῃν αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ πειθόμενος τουτέων τοῖσι λέγουσι ἀναξεύξης πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὰς νῆας. ἀντίθεις γὰρ ἐκάτερον ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων ἐν πελάγεϊ ἀναπεπταμένῳ ναυμαχῆσεις, ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι νῆας ἔχουσι βαρύτερας καὶ ἄριθμόν ἐλάσσοντας. τοῦτο δὲ, ἀπολείεις 20 Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγιναν, ἥνπερ καὶ τὰ ἄλλα εὐνυχῶσμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ αὐτέων ἔψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός· καὶ οὕτω σφῆας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι.

(2). “Ἦν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσαύτε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ 25 εὐρήσεις. πρῶτα μὲν, ἐν στεινῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἦν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαλεῖν, πολλὸν κρατήσομεν. τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχεῖν πρὸς ἡμέων ἐστὶ· ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς τέλειων. αὐτίς δὲ, Σαλαμῖς περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι 30 ἔνεστι τοῦ καὶ περιέχασθε μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προναυμαχῆσεις Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ· οὐδὲ σφῆας, εἴπερ εὐ φρονεῖς, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον.

(3). “Ἦν δὲ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ νικήσωμεν τῆσι νηυσὶ, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι, οὔτε 35 προβήσονται ἐκαστέρῳ τῆς Ἀστικῆς, ἀπλάσι τε οὐδενὶ κόσμῳ, Με-

γάροισι τε κερδανόμεν περιεοῦσι, καὶ Αἰγίῃ, καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε γενέσθαι. Οἰκότη μὲν νυν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι ὡς τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότη βουλευομένοισι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσ-
 5 χωρεῖν πρὸς τὰς ἀνθρωπότηας γνώμας.”

61. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὐτῖς ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο, σιγᾷν τε κελεύων τῷ μὴ ἔστι πατρίς, καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἔων ἐπιψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρῶν· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλῆα παρεχόμενον οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι.
 10 ταῦτα δὲ οἱ προέφερε, ὅτι ἠλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. Τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς κεινόν τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἑωυτοῖσι τε ἐδήλου λόγῳ ὡς εἶη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων ἥπερ κείνοισι, ἔστ’ ἂν διηκούσiai νῆες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι· οὐδαμὸς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσε-
 15 σθαι.

62. Σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα· “ Σὺ εἰ μενείεις αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσσαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα· τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νῆες. ἀλλ’ ἐμοὶ πείθεο. Εἰ
 20 δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὡς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σίρην τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει ὑπ’ ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι. ἡμεῖς δὲ συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθαι τῶν ἐμῶν λόγων.”

63. Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλῆος λέγοντος, ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δὲ μοι, ἀρῶνδῆσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας ἀπολίπωσι, ἣν πρὸς τὸν Ἰουθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὲ αἰρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας
 30 διανανμαχεῖν.

64. Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα ἔπεισι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεὶ τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχῆσοντες. ἡμέρη τε ἐγίνετο, καὶ ἅμῃ τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἐν τῇ τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσῃ. ἔδοξε δὲ σφι εὖξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ
 35 ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔδοξε, καὶ ἐπολεῖν ταῦτα. εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ

Σαλαμῖνος Αἰαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλεοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ὑπέστελλον ἐς Αἴγινα.

65. Ἐφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκλύδης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φηγὰς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον· “ἐπεὶ τε ἐκείρετο ἡ Αἰτική χώρη ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, 5 ἐοῦσα ἐρῆμος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἔων ἡμα Δημαρχήτω τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσίνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστά κη τρισμυρίων· ἀποθωνμάζειν τέ σφας τὸν κονιορτὸν, ὅτεών κοτε εἴη ἀνθρώπων, καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν 10 ἱαχχον. εἶναι δ’ ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσίνι τὸν Δημάρητον, εἶρεσθαι τε αὐτὸν ὃ τι τὸ φθιγγόμενον εἴη τοῦτο· αὐτὸς δὲ εἶπαι· “Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅπως οὐ μέγα τι σῖνος ἔσται τῇ βασιλῆος στρατιῇ. τάδε γὰρ ἀρίδηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Αἰτικῆς, ὅτι θείον τὸ φθιγγόμενον, ἀπὸ Ἐλευσίνος ἰὸν ἐς τιμωρίην Ἀθη- 15 ναίοισι τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι. καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔσται· ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τραπήται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλεῖν. τὴν δὲ ὀρθὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ 20 Κούρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖται· καὶ τὴν φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρθῇ ἱαχχάζουσι.” Πρὸς ταῦτα εἶπαι Δημάρητον· “Σίγα τε, καὶ μηδὲν ἄλλω τὸν λόγον τοῦτον εἴπης. ἦν γὰρ τοι ἐς βασιλῆα ἀνεσιχθῇ τὰ ἔπει ταῦτα, ἀποβαλέεις τὴν κεφαλὴν· καὶ σε οὔτε ἐγὼ δυνή- 25 σομαι ῥύσασθαι, οὔτε ἄλλος ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς. ἀλλ’ ἔχ’ ἥσυχος. περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μελήσει.” Τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν. ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων. οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω 30 ἀπολέεσθαι μέλλοι. Ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκλύδης ἔλεγε, Δημαρχήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος·

66. Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τρηχίνος θεησάμενοι τὸ τρωμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἰστιαίην, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλωον δι’ Εὐρίπου, καὶ ἐν 35 ἐτέρῃσι τρισὶ ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. Ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖν,

οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε ἡπειρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἣ ἐπὶ τε Σηπιάδα ἀπικόντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσι τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' 5 Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι, τούσδε τοὺς τότε οὐκω ἐπομένους βασιλεῖ, Μηλίας τε καὶ Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πανστρατιῇ ἐπομένους, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων, τῶν ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ 10 οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προέβηινε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἶπετο.

67. Ἐπεὶ ὦν ἀπύκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθρῳ ἐκαρπαδόκεον τὸν πόλεμον κῆ ἀποβήσεται· οἱ δὲ λοιποὶ ὥς ἀπύκοντο ἐς τὸ Φυλῆρον, 15 ἐνθαῦτα κατέβη αὐτοὺς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμῆσαι τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλωόντων τὰς γνώμας. Ἐπεὶ δὲ ἀπύκατος προΐζετο, παρήσαν μειάπεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν, καὶ ἔζοντο ὥς σφι βασιλεὺς ἐκάστω τιμὴν ἐδεδώκει· πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασι- 20 λεύς· μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ἐπὶ δὲ, ὅλλοι. ὥς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἔζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἐκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιεόιτο.

68. Ἐπεὶ δὲ περιῶν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατὰ τὸντο γνώμην ἐξεφέρογτο, κελεύ- 25 οντες ναυμαχίην ποιεέσθαι, Ἀρτεμισίῃ δὲ τὰδε ἔφη.

(1). “ Εἰπαί μοι πρὸς βασιλῆα, Μαρδόνιε, ὥς ἐγὼ τὰδε λέγω. Οὔτε κακίστην γενομένην ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλάχιστα ἀποδεξαμένην, δέυποτα, τὴν ἐοῦσαν γνώμην με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς 30 πρήγματα τὰ σά. καὶ τοι τὰδε λέγω· φεῖδεο τῶν νηῶν, μηδὲ ναυμαχίην ποιεό. τοὶ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτό εἰσι κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὠρμήθης στρατεύεσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην 35 Ἑλλάδα; ἐμποδῶν δὲ τοι ἴσταται οὐδεὶς· οἱ δ' ἔτι ἀντίστησαν, ἀπήλλαξαν οὕτω ὥς κείνους ἔπρεπε.

(2). " Τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω. ἦν μὲν μὴ ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχης πρὸς γῇ μένων, ἣ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπειρώς τοι, δέσποτα, χωρήσει τὰ νοῶν ἐλήλυθας. οὐ γὰρ οἰοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφεις διασκεδᾶς, κατὰ πόλιν δὲ ἕκαστοι φεύζονται. οὔτε γὰρ οἷτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι· οὔτε αὐτοὺς οἰκὸς, ἦν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμίσιν τοὺς ἐκείθεν αὐτέων ἤκοντας· οὐδὲ σφι μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν. 5

(3). " Ἦν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχεῖν, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθῆις τὸν πεζὸν προσθλήσῃται. πρὸς δὲ, ὧς βασιλεῦ, καὶ τότε ἐς θυμὸν βαλεῦ, ὥς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί. σοὶ δὲ, ἐόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων, κακοὶ δοῦλοί εἰσι, οἱ ἐν συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰγύπτιοί τε καὶ Κύριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὀφελὺς ἐστὶ οὐδέν." 10

69. Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, οὓσι μὲν ἔσαν εὖνοοι τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους, ὥς κακὸν τι πεισομένης πρὸς βασιλῆος, ὅτι οὐκ ἔα ναυμαχίην ποιέεσθαι· οἱ δὲ ἀγαιόμενοί τε καὶ φθοριόντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης διὰ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ κρίσει, ὥς ἀπολεπομένης αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχθησαν αἱ γνώμαι ἐς Ξέρξεια, κύρτα πεῖσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίην εἶναι, τότε πολλῷ μᾶλλον αἶνεε. ὅμως δὲ τοῖσι πλείοσι πείθεσθαι ἐκέλευε τάδε, καταδόξας πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελokaκείν, ὥς οὐ παριόντος αὐτοῦ· τότε δὲ αὐτὸς παρεσκευάστο θεήσασθαι ναυμαχεόντας. 20 25

70. Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελον ἀναπλώειν, ἀνῆγον τὰς νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατ' ἑσπέρην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιήσασθαι· νῦν γὰρ ἐπεγένετο· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. Τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀφόωδίη, οὐκ ἦκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἀφόωδεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχεῖν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἐσωτῶν ἀφύλακτον. 30

71. Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεούσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμνηχάνητο, ὅπως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. Ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδα ἐν Θερμο-
 5 πύλῃσι τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολιῶν, ἐς τὸν Ἴσθμον ἔζοντο· καὶ σφι ἐπὴν στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδριδῆω, Λεωνίδῃ δὲ ἀδελφεός. ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῳ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο, ὥς σφι ἔδοξε βουλευόμενοι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἴσθμου τεῖχος. ἅτε δὲ ἐουσίων μυρια-
 10 δέων πολλέων, καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἦντο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἐσεφορέοντο, καὶ ἐλίννον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης.

72. Οἱ δὲ βωθήσαντες ἐς τὸν Ἴσθμον πανδημεὶ οἶδε ἔσαν
 15 Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἡλεῖοι, καὶ Κορινθιοί, καὶ Σικυωνιοί, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἐρμιονεῖς. οὗτοι μὲν ἔσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρβώδεοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοις Πελοποννήσιοις ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροϊχώκεα
 20 ἦδη.

73. Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ. τούτων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἑόντια, κατὰ χώραν ἱδρυταί νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρκάδες τε, καὶ Κυνοῦριοι. Ἐν δὲ ἔθνος, τὸ Ἀχαικόν, ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξέχώρησε, ἐκ μὲν τοι τῆς ἐσωτῶν·
 25 οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἑπτὰ τέσσαρα ἐπὶ ἡλύθ' ἐστὶ, Δωριεῖς τε, καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Δρυόπες, καὶ Ἀθηνιοί. Δωριέων μὲν πολλοὶ τε καὶ δόκιμοι πόλεις· Αἰτωλῶν δὲ, Ἴλις μούνη· Δρυόπων δὲ, Ἐρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη, ἥ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Ἀθηνίων δὲ, Παρωρεῖται πάντες. οἱ δὲ Κυνο-
 30 ριοί, αὐτόχθονες ἑόντες, δοκέουσι μῦθοι εἶναι Ἴωνες· ἐκδιεωρίενται δὲ, ὑπὸ τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἑόντες Ὀργεῖται καὶ περιόικοι. Τούτων ὦν τῶν ἑπτὰ ἔθνέων αἱ λοιπαὶ πόλεις, πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου ἐκατέετο· εἰ δὲ ἔλευθέ-
 ρως ἔξεστι εἶπαι, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι ἐμῆδιζον.

74. Οἱ μὲν δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῳ τοιοῦτ' ἔργον συνέστασαν, ἅτε
 35 περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θιέοντες, καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐπι-

ζῶντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὁμῶς ταῦτα πυρθανόμενοι ἀφρόωδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες, ὥς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ· ἔως μὲν δὴ αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ παρασιτῆς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιεύμενοι τὴν Εὐρυβιάδew ἀβουλίην· τέλος δὲ, ἐξέφράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ πολλὰ 5 ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων· οἱ μὲν, ὥς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἶη ἀποπλῶιν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ χῶρης δοριαλωτοῦ μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρεῖς, αὐτοῦ μένοντας ἀμύνασθαι.

75. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς, ὥς ἔσσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν 10 Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου. ἐξελθὼν δὲ, πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μῆδων ἄνδρα πλοίῳ, ἐντειλόμενος τὰ λέγειν χρεὼν· τῷ οὖνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκίτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλῆος παίδων· τὸν δὴ ὕστερον τουτέων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὥς ἐπεδέκοντο 15 οἱ Θεσπιεῖς πολιήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον· ὃς τότε πλοίῳ ἀπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρβάρων τάδε· “Ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρογῶν τὰ βασιλῆος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα,) φράσσοντα, 20 ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλευόμενοι καταφρόνητοί εἰσι. καὶ νῦν παρέρχει κάλλιστον ὑμῶς ἔργον ἀπάντων ἐξεργάσασθαι, ἣν μὴ περιύδῃτε διαδράντας αὐτοῦς· οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτ’ ἔτι ἀντιστήσουσιν ὑμῖν· πρὸς ἑαυτούς τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας καὶ τοὺς μή.” Ὁ μὲν 25 ταῦτά σφι σημήνας ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο.

76. Τοῖσι δὲ ὥς πιστὰ ἐγίνετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν, ἐς τὴν νησιδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάζοντο· τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ’ ἐσπέρας κέρας, 30 κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλαμῖνα· ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυρῶσουραν τεταγμένοι, κατέχον τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν τῆσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγῇεν ἐξῆ, ἀλλ’ ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ’ Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων· ἐς 35 δὲ τὴν νησιδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περ-

σέων τῶνδε εὔρεκεν, ὥς, ἐπεὶ γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα
 - ἔξισοσμένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων, (ἐν γὰρ δὴ πύρρῳ
 τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος,) ἵνα τοῖς
 μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι. ἐποίηεν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὥς
 5 μὴ πυνθανοίατο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὲ ταῦτα τῆς νυκτὸς οὐδὲν
 ἀποκοιμηθέντες παραρτέοντο.

77. Χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ ἀληθείες,
 οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβύλλειν, ἐς
 τοιαῦδε πρήγματα ἐσβλέψας.

10 Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν
 νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλίην Κυρόσουραν,
 ἐλπίδι μαινομένη λιπαρὰς πέρασαντες Ἀθήνας,
 διὰ Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Τβριος υἱὸν,
 δεινὸν μαιμώνοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα τίθεσθαι.

15 Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμιξεται, αἵματι δ' Ἄρης
 πόντον φοινίζει. τότε ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἡμαρ
 εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

Ἐς τοιαῦτα μὲν, καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι, ἀντιλογίης χρη-
 σμῶν περὶ οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω, οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέχομαι.

20 78. Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λόγων
 πολλός. ἤδεσαν δὲ οὐκ ὥς, ὅτι σφέας περιεκυκλέοντο τῇσι νηυσὶ
 οἱ βάρβαροι· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους,
 ἰδόκειον κατὰ χώρην εἶναι.

79. Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀρι-
 25 στείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ
 ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νερόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρό-
 πον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιοτάτον. οὗτος
 ὦν ἦρ' ὅστις ἐπὶ τὸ συνέδριον ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλῆς, ἰόντα μὲν
 ἐωνυῖῳ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάλῃ τῶν
 30 παρόντων κακῶν λήθην ἐκείνων ποιεύμενος, ἐξεκαλέετο, θέλων
 αὐτῷ συμμιξαι. προακήκοι δὲ ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννή-
 σου ἀναγεῖν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν. ὥς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμι-
 στοκλῆς, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε· “ Ἡμέας στασιάζειν χρεὸν ἐστί,
 ἐν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὀκότερος ἡμέων
 35 πλιὼ ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. λέγω δέ τοι, ὅτι ἰσὸν ἐστί
 πολλὰ τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθευτεῖν Πελοπον-

νησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος, οἷε νῦν, αὐδ' ἦν θείλωσι, Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἰοί τε ἔσονται ἐκπλῶσαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ. ἀλλ' ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμηνον."

80. Ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "Κάρτα τε χρηστὰ διακελεύεαι, 5 καὶ εὖ ἡγγεϊλας. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις. ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιούμενα ὑπὸ Μήδων· ἔδειε γὰρ, οἷε οὐκ ἐκόντες ἔθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι. σὺ δέ, ἐπεὶ περ ἦκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἄγγειλον. ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας 10 λέγειν, καὶ οὐ πείσω, ὥς οὐ ποιούντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν ὥς ἔχει. ἐπεὶ δὲ σημήνης, ἦν μὲν πείθονται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαδρήσονται, εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὥς σὺ λέγεις."

15

81. Ταῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν, καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεται γὰρ πᾶν τὸ στρατιόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὥς ἀλεξιομένους. Καὶ ὅ μιν ταῦτα εἰπὰς μετεστήκει· τῶν δὲ αὐτῖς ἐγένετο λόγων ἀμφισ- 20 βάσις· οἱ γὰρ πλεῖνές τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα.

82. Ἀπιστεόντων δὲ τουτέων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένιος, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθινήν πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν 25 Τήνιοι ἐκ Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. Σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηϊ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σάλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Αἰγίνῃ, ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδῶκοντά καὶ τριηκοσίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδειε ἐς τὸν ἀριθμόν.

30

83. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὥς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὥς ναυμαχῆσοντες. ἡὼς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλῆς· τὰ δὲ ἔπεια ἦν, πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα· ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσει καὶ καταστάσει 35 ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ, τουτέων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι. καὶ

καταπλέζας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας· καὶ οὗτοι μὲν δὴ εὐεβαίνον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες.

- 5 84. Ἀναγομένοισι δὲ σφι αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο, καὶ ὤκελλον τὰς νῆας· Ἀμεινίης δὲ Παλληνεύς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξαναχθεὶς, νῆϊ ἐμβύλλει. συμπλακέουσης δὲ τῆς νῆος, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθεύοντες συνέμισγον. Ἀθη-
10 ναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίας γενέσθαι τὴν ἀρχήν· Αἰγινῆται δὲ, τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἶγινα, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. Λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανείσαν δὲ διακελεύσασθαι, ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὄνειδίσασαν πρότερον
15 τάδε· “ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε;”

85. Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἑλευσίνος τε καὶ ὑπέρης κέρας· κατὰ δὲ Λακεδαι-
μονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τε καὶ τὸν Πει-
ραιεῖα. ἐθειλοκάκεον μέντοι αὐτέων κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς
20 ὁἱ λόγοι· οἱ δὲ πλεῦνες οὐ. Ἐχῶ μὲν νυν συχνῶν οὐνόματα τριη-
ράρχων καταλέξει τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἐλόντων· χρῆσθαι δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν, πλὴν Θεομήτορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ
Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦ δὲ εἵνεκα μέ-
μνημαι τουτέων μούνων, ὅτι Θεομήτωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον
25 Σάμου ἐτυράννευσε, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ
εὐεργέτης βασιλῆος ἀνεγράφη, καὶ χώρα οἱ ἐδώρθη πολλή. οἱ
δ' εὐεργέται τοῦ βασιλῆος ὀροσάγγαι καλέονται Περσιαιτί. περὶ
μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε.

86. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραῖζετο· αἱ
30 μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι· αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινητέων. αἷτε
γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν
δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδὲν,
ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι, οἷόν περ ἀπέβη. καίτοι ἔσαν γε
καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέραν μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν ἣ
35 πρὸς Εὐβοίῃ, πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Πέρσῃ·
ἰδοκέε τε ἕκαστος ἑωυτὸν θεήσεσθαι βασιλῆα.

87. Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἶπαι
 αἰρεκίως, ὥς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήτων ἠγωνίζοντο·
 κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι
 παρὰ βασιλῆϊ. ἐπειδὴ γὰρ ἐς Θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασι-
 λῆος πράγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἢ νῆς ἢ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο 5
 ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς. καὶ ἡ, οὐκ ἔχουσα διαφυγεῖν, ἔμπροσθε γὰρ
 αὐτῆς ἔσαν ἄλλαι νῆες φίλλαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων
 μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα· ἔδοξε οἱ τότε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεκε
 ποιησάσθ. διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, φέρουσα ἐνέβαλε
 νηὶ φίλλῃ ἀνδρῶν τε Καλυνδίων, καὶ αὐτοῦ ἐπιπλεόντος τοῦ Κα- 10
 λυνδίων βασιλῆος Δυμασιθύμου. εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν
 ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε ἔχω εἶπαι,
 οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρσθη ἡ τῶν Κα-
 λυνδίων κατὰ τύχην παραπесоῦσα νηῦς. ὥς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ
 κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἑωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο. 15
 ὃ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριτῆραρχος, ὥς εἶδε μιν ἐμβάλλουσαν νηὶ
 ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα
 εἶναι, ἡ αὐτομολεῖν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀπο-
 στρέψας, πρὸς ἄλλας ἐγράπετο.

88. Τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεκε γενέσθαι, διαφυγεῖν 20
 τε καὶ μὴ ἀπολείσθαι· τοῦτο δὲ, συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην
 ἀπὸ τουτέων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκίμησαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται
 γὰρ βασιλῆα θηγόμενον μαθεῖν τὴν νῆα ἐμβалоῦσαν· καὶ δὴ τινα
 εἶπαι τῶν παρόντων· “ Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην, ὥς εὐ ἀγω-
 νίζεται, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε; ” καὶ τὸν ἐπείρεσθαι, 25
 εἰ ἀληθὲς ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον· καὶ τοὺς φάναι “ σαφῶς
 τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους· ” τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπι-
 στέατο εἶναι πολεμίν. τὰ τε γὰρ ἄλλα, ὥς εἴρηται, αὐτῇ συνή-
 νεκε ἐς εὐτυχίην γερόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς
 μηδένα ἀποσώθοντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγε- 30
 ται πρὸς τὰ φραζόμενα· “ Οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες·
 αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες. ” ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι.

89. Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀρια-
 βίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξῃ ὡς ἀδελφὸς, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοὶ τε
 καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· 35
 ὅλλοι δὲ τινες καὶ Ἑλλήνων. αἵτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ

νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν τόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμίνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. Ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο. οἱ γὰρ
 5 ὅπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοι τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλεῦ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον.

90. Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοινίκων, πῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο, ἐλθόντες παρὰ βασιλῆα,
 10 διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοῖατο αἱ νῆες, ὡς προδόντων. συνήνεικε ὦν οὕτω, ὥστε Ἴωνων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολίσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν. ἔτι τουτέων ταῦτα λεγόντων, ἐβέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμο-
 15 θρηϊκῇ νηῦς· ἣ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερόμενη Αἰγι- ναίῃ νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηϊκῶν τὴν νῆα. αἵτε δὴ ἔόντες ἀκορτισταὶ οἱ Σαμοθρηϊκῆς τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπήραξαν, καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔαχον αὐτήν. ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρήρυσατο. ὡς γὰρ εἶδε σφεις Ξέρξης
 20 ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος· καὶ σφειὼν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποτῆλαι, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι τοὺς ἀμελ- ροντας διαβάλλωσι. (ὅπως γὰρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἰωνοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὐρεὶ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλεῖται Αἰγάλεως, ἀνεπυνθάνετο τὸν ποιή-
 25 σαντα· καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν.) πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσελάβετο φίλος ἔων Ἀριαρά- μνης, ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν, τούτου τοῦ Φοινικηίου πάθους. οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο.

91. Τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλέοντων
 30 πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεραῖζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλούσας· ὅπως δὲ τινες τοὺς Ἀθηναίους δια- φύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας.

35 92. Ἐνθαῦτα συνεκύρειον νῆες ἣ τε Θεμιστοκλῆος διώκουσα νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηὶ ἐμβα-

λοῦσα Σιδωνίῃ, ἥπερ εἴλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναίην, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθίης ὁ Ἰουχενόου, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα ἀφειτῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ τῇ ἐκπαγλεόμενοι. τὸν δὲ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἦλω νῆς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθίην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἶγιαν. ὥς δὲ εἰσείδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ 5 Πολύκριτος, ἔγνω τὸ ἀσημῆτον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος· καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλῆα ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν Αἰγινήτων τὸν μηδισμόν ὄνειδιζων. ταῦτα μὲν νυν νῆϊ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλῆα. Οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες περιεγέροντο, φεύγοντες ἀπείκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. 10

93. Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινήται· ἐπὶ δὲ Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖοι, Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλλήνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἔπεδιώξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλώει ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἰλέ μιν, 15 ἢ καὶ αὐτὸς ἦλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακεκέλευστο· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαί, ὃς ἂν μιν ζώην ἔλῃ. δεινὸν γὰρ τι ἐποιεῦντο γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεῦσθαι. αὕτη μὲν δὴ, ὥς πρότερον εἴρηται, διέφυγε· ἔσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, τῶν αἱ νῆες περιεγεγόνεσαν, ἐν τῷ Φαλήρῳ. 20

94. Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα νατ' ἀρχὰς οἷς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἱστία ἀειράμενον, οἴχεσθαι φεύγοντα· ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσαύτως οἴχεσθαι. ὥς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ 25 τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ· τὸν οὔτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ προῆγμα· ὥς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νηῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλῃτος, λέγειν τάδε· “ Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας 30 τὰς ναῦς ἐς φυγὴν ὠρμησαι, καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἡρώντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν.” ταῦτα λεγόντων, ἀπιστίειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὐτὶς τάδε λέγειν, ὥς “ αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὁμηροὶ ἀποθνήσκειν, ἢ μὴ νικῶντες φαίνονται οἱ Ἕλληνες.” οὕτω δὴ ἀποστρέψαντα τὴν 35 νῆα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξεργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ

στρατόπεδον. Τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. οὐ μὲντοι αὐτοὶ γε Κορίνθιοι ὁμολογίουνσι, ἀλλ' ἐν πρώτοις σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

- 5 95. Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τουτέων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τὰδε ἐποίησεν. παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτέων, οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμίνιης χώρας, γένος ἰόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν
10 ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβηκε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

96. Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε εἶναι ἰόντα, ἐτοῖμοι ἔσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιούσησι
15 νηυσὶ εἶναι χρῆσασθαι βασιλῆα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡῖονα τὴν καλομένην Κωλιάδα· ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμὸν, τὸν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαιῶ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ νανύγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολ-
20 λοῖσι εἶται πρότερον τουτέων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθει πάντας τοὺς Ἕλληνας·

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φερίζουσι.

τοῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλῆος ἔσεσθαι.

97. Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μή τις τῶν
25 Ἰώνων ὑποθῇται τοῖσι Ἕλλησι, ἢ αὐτοὶ νοήσωσι, πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσαντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσει, δρησμὸν ἐβούλετο. Θείων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἰωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειράτο διαχρῶν· γαυλοὺς τε Φοινικητοὺς συνίδει,
30 ἵνα ἀντὶ τε σχεδίδης ἔωσι καὶ τείχεος· ἀρτέτό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὀφρόντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα εὖ ἐπιστάτο ὡς ἐκ παντὸς ρόου παρεσκευάσται μένων πολέμησιν· Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τουτέων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἰόντα τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε ἅμα
35 Ξέρξης ἐποίησε, καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορὴν.

98. Τουτέων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τι θάυσσον παραγί-
νεται θνητὸν ἑόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι
γὰρ, ὡς ὕσων ἂν ἢ ἡμερέων ἢ πάσα ὁδός, τοσοῦτοι ἔπποι τε καὶ
ἄνδρες διεσιτᾶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἔππος τε καὶ ἄνθρω-
πος τεταγμένος· τοὺς οὐτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νύξ 5
ἐέργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἐωνιῷ δρόμον τὴν ταχί-
στην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμῶν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ
δευτέρῳ, ὁ δὲ δευτέρος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατὰ ἄλλον
διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατὰ περ Ἑλλήσι ἢ λαμπαδηφορίῃ τὴν
τῷ Ἰσφαλιτῷ ἐπιτελείουσι. Τοῦτο τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέ- 10
ουσι Πέρσαι ἀγγραήιον.

99. ἼΙ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίῃ ἀπικομένη, ὡς ἔχοι
Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερε οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑπολειφθέντας,
ὡς τὰς τε ὁδοὺς μυρσίῃ πάσας ἐστόρεσαν, καὶ θυμαίων θυμιά-
ματα, καὶ αὐτοὶ ἔσαν ἐν θυσίῃσι τε καὶ εὐπαθίῃσι. ἡ δὲ δευτέρῃ 15
σφι ἀγγελίῃ ἐπεξελθοῦσα συνέχευε οὕτω, ὥστε τοὺς κιθῶνας κατεφ-
θήξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρίωντο ἀπλήρη, Μαρδόνιοχ
ἐν αἰτίῃ τιθέντις. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦτα
οἱ Πέρσαι ἐποίησαν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντις. καὶ περὶ
Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μετὰ χρόιον γεγόμενον, μέχρι 20
οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφας ἀπικόμενος ἔπαυσε.

100. Μαρδόνιος δὲ, ὁρίων μὲν Ξέρξῃ συμφορὴν μεγάλην ἐκ
τῆς ναυμαχίας ποιούμενον, ὑποπιεῦν δὲ αὐτὸν δρασμὸν βουλευεῖν
ἐκ τῶν Ἀθηναίων, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡς δώσει δίκην ἀναγνώ-
σας βασιλῆα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον εἶη 25
ἀνακινδυνεύσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν καλῶς
τελευτῆσαι τὸν βίον, ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα· πλέον μέντοι
ἔφερέ οἱ ἢ γιῶμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὦν
ταῦτα, προσέφερε τὸν λόγον τότε· “ Λεῦποτα, μήτε λυπέο, μήτε
συμφορὴν μηδεμίαν μεγάλην ποιῶ τοῦδε τοῦ γεγονότος ἔνεκα 30
περήματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀχὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ’
ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὐτε τις τουτέων τῶν τὸ πᾶν σφι
ἤδη δοκίοντων κατεργάσθαι ἀποβῆς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται
ἀντιωθῆναι, οὐτ’ ἐκ τῆς ἡπείρου τῆσδε· οἱ τε ἡμῖν ἡντιώθησαν,
ἔδοσαν δίκας. Εἰ μὲν νυν δοκέει, αὐτίκα πειροῦμεθα τῆς Πελο- 35
ποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα. μὴ

δὲ δυσθύμει· οὐ γάρ ἐστι Ἑλλήσι οὐδεμία ἔκδυσις, μὴ οὐ, δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον, εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νῦν ταῦτα ποιεῖν. εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βου-
 5 λήν. σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἑλλήσι. - οὐδὲν γὰρ ἐν Πέρσῃσι τεοῖσι διδύληται τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικες τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγίνοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. Ἴδθ' ὦν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι
 10 τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἴ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἥθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλανε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν. ἐμὲ δὲ σοι χρὴ τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον."

101. Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἦσθη· πρὸς Μαρδόνιον τε βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι, ὁκότερον ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ βουλευέτο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλή-
 15 τοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμβουλίην μειαπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο μούνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστυγόμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε συμβούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· "Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὥς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ περὶ στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιος πάθος εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισι σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἡ ταῦτα
 20 κελεύει ποιεῖν, ἡ αὐτὸς ἐθέλει τριήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρασχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δὲ με κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἥθεα τὰ ἐμά. Σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης, οὐκ ἔωσα ποιέσθαι, νῦν τε συμβούλευσον, ὁκότερα ποίῃων ἐπιτίχῳ εὖ βουλευσάμενος." Ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλεύετο.

30 102. Ἦ δὲ λέγει τάδε· "Βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστὶ συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ὕριστα εἴπασαν. ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρηγμάσι δοκεῖ μοι αὐτὸν μὲν σὲ ἀπελαύνειν ὅπισω· Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσιν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γὰρ, ἣν καταστρέφεται τὰ φησι
 35 ἐθέλειν, καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ὃ δέσποτα, γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο. τοῦτο δὲ, ἣν τὰ

ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται, σίω τε περιέοντος, καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἦν γὰρ σύ τε περιῆς, καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλάκις ἀγῶνας δραμεῖν περὶ σφείων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δέ, ἦν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδὲ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες. σὺ δέ, τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπὲλθς."

103. Ἡθθη τε δὴ τῇ συμβουλῇ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τὰ περ αὐτὸς ἐνόεε. οὐδὲ γὰρ, εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν, δοκίειν ἐμοί· οὕτω καταβρόχθηκε. 10 ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς Ἑφεσον· νόθοι γὰρ τινες παῖδες οἱ συνέσποντο.

104. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἰόντα Πηδασιέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων 15 παρὰ βασιλεῖ. Οἱ δὲ Πηδασιεὶς οἰκέουσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τουτέοισι τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι. ἐπεὺν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἱρεὴ αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πῶγωνα μέγαν. τοῦτο δὲ σφι δις 20 ἦθθ ἐγένετο.

105. Ἐκ τουτέων δὴ τῶν Πηδασιέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν· τῷ μεγίστῃ τίσις ἦθθ ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χίος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. 25 ὅπως γὰρ κτήσαίτο παῖδας εἰδεὸς ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλῃε ἐς Σάρδεις τε καὶ Ἑφεσον χρημάτων μεγάλων. παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνούχοι πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἔξεταμε πολλοὺς, αἵτε ποιεύμενος ἐκ τουτέων τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ, οὐ 30 γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνον δὲ προϊόντος, πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξη.

106. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὄρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ὡν ἐν Σάρδεσι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δὴ τι πρῶγμα 35 ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίοι μὲν νέμονται, Ἀταρ-

νεὺς δὲ καλεῖται, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνούς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φίλους λόγους· πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνον ἔχοι ἀγαθὰ· δεύτερα δὲ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τουτέων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἢ κομισά-
 5 μενος τοὺς οἰκέτας οἰκὴν ἐκείνην· ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· “ Ὡς πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σέ ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργάσατο, ἢ
 10 σέ, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λήσσειν οἷα ἐμχανῶ τότε· οἱ σε ποιήσαντα ἀνόσια νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμὰς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμεῖο τοι ἐσομένην δίκην.” Ὡς δὲ οἱ ταῦτα ὠνειδίσει, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ᾧψιν, ἡγαγάζετο ὁ
 15 Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων, τισσέρων ἐόντων, τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν· ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίησε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἢ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος.

107. Ξέρξης δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπάγειν
 20 ἐς Ἑφεσον, καλέσας Μαρδόνιον, ἐκελεύε μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιεῖν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. τῆς δὲ νυκτὸς, κελεύσαντος βασιλῆος, τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχως εἶχε ἕκαστος,
 25 διαφυλαζούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἔσαν Ζωστῆρος πλωόντες οἱ βύθβαροι, ἔνατινουνσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου, ταύτας ἰδοῦν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἰεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλε-
 χθέντες ἐκομίζοντο.

30 108. Ὡς δὲ ἡμέρῃ ἐγένετο, ὄρεόντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώραν μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἡλπιζον καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχῆσειν σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξήσόμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξῃ
 35 στρατὸν οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἀνδρου. ἐς δὲ τὴν Ἀνδρον ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπε-

δείκνυτο “διὰ νήσων τραπομένους, καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νῆας, πλώειν ἰθὺς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γεφύρας.” Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτη γνώμην ἐτίθειτο λέγων· ὥς “εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ’ ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθεῖη ἀπολαμφθεῖς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρώτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν· ὥς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι προχωρεῖν οἶόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῶν τε οἱ ἢ στρατιῇ διαφθαρείται. ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἔχόμενῳ πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἶά τε ἔσται προσχωρησάαι κατὰ πόλιν τε καὶ κατὰ ἔθνεα, ἥτοι ἀλισκομένων γε, ἢ πρὸ τούτου ὁμολογούντων· τροφὴν τε ἔξιν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπὸν. ἀλλὰ δοκεῖν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενεῖν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα, ἐατέον ὧν εἶναι φεύγειν ἐς ὃ ἔλθοι φεύγων ἐς τὴν ἰωυτοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἄγωνά ἐκέλευε. Ταύτης δὲ εἰχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί.

109. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότες περιημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλώειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ ὅλλοι μὴ βουλοίατο) ἔλεγε σφι τάδ’ “Καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι· ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας, νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα. ἡμεῖς δὲ, εὖρημα γὰρ εὐρήκαμεν ἡμέας· τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι, μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοὶ τε καὶ ἥρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἔοντα ἀνόςιον τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τὰ τε ἰρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποίεετο, ἐμπιπράς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ τὴν Θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε, πέδας τε κατήκε. ἀλλ’, εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρὲν ἡμῖν, νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντες, ἡμέων τε αὐτέων ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετῶν· καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλασάσθω, καὶ σπόρου ἀνακῶς ἔχτω, παντελῶς ἀπελάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλήσποντον

καὶ Ἰωνίης.” Ταῦτα ἔλεγε, ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσέα, ἵνα, ἣν ἄρα τί μιν καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφὴν· τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο.

110. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε· Ἀθηναῖοι δὲ ἐπέειθοντο. ἐπειδὴ γάρ, καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφός, ἐφάνη ἑὼν ἀληθῶς σοφός τε καὶ εὐβουλος, πάντως ἐτοιμοὶ ἔσαν λέγοντι πείθεσθαι. Ὡς δὲ οὗτοι οἱ ἀνεγνωσμένοι ἔσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπλυσσε σιγῇ, ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικνεομένοισι, τὰ αὐτὸς 10 ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκείης αὐτῆς ἐγένετο. οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· “Ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, 15 φράσσοντά τοι, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλλητας τὰς νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λυεῖν. καὶ νῦν κατ’ ἥσυχὴν πολλὴν κομίζω.” Οἱ μὲν ταῦτα σημήναντες ἀπέπλων ὁπίσω.

111. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τέ σφι ἀπέδουξε μήτ’ ἐπιδιώκειν ἔτι 20 προσωχίρω τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε ἐπιπλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον περικατέατο, ἐξελεῖν ἐθέλοντες. πρῶτοι γὰρ Ἄνδριοι νησιωτέων αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήματα οὐκ ἔδυσαν· ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλῆος λόγον τόνδε, ὥς “ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἑωυτοὺς ἔχοντες 25 δύο θεοὺς μεγάλους, Πειθῶ τε καὶ Ἀναγκαίῃν, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτεῖα εἶναι χρήματα.” ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα, λέγοντες ὥς “κατὰ λόγον ἔσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν ἤκοιεν εὖ· ἐπεὶ Ἄνδρους γε εἶναι γεωπείνας, ἐς τὰ μέγιστα ἀνῆκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἄχρηστους οὐκ ἐκλείπειν σφείων 30 τὴν νῆσον, ἀλλ’ αἰεὶ φιλοχωρεῖν, Πενίην τε καὶ Ἀμηχανίην· καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἰόντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα. οὐδὲ κοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω.” Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι, καὶ οὐ δόντες τὰ χρήματα, ἐπολιορκέοντο.

36 112. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νῆσους ἀπειλητικούς λόγους, αἷτε χρήματα διὰ τῶν

αὐτίων ἀγγέλων, χρεώμενος τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἐχρήσατο· λέγων, ὥς “ εἰ μὴ θάωσουσι τὸ αἰτεόμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκίῳν ἐξαιρήσει.” λέγων ὧν ταῦτα συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυσιῶν τε καὶ Παρίων· οἱ πυρθανόμενοι τὴν τε Ἀνδρον ὥς πολιορκεῖτο διότι ἐμῆδισε, καὶ 5 Θεμιστοκλῆα ὥς εἶη ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δέισαντες ταῦτα, ἔπεμπον χρήματα. Εἰ δὲ δὴ τινες καὶ ἄλλοι ἔδουσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπαι· δοκέω δὲ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μούρους. καὶ τοὶ Καρυσιῖοι γὰρ οὐδὲν τούτου εἵνεκα τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλῆα χρήμασι 10 ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν ἐξ Ἀνδρου ὀρμεώμενος χρήματα παρὰ νησιωτέων ἐκτίετο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

113. Οἱ δ' ἄμφω Ξέρξης, ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξέλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδουε γάρ 15 καὶ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλῆα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμείην· χειμερίσαι τε ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειραῖσθαι τῆς Πελοποννήσου. Ὡς δὲ ἀπίκατο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς Ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν 20 Ἐυάρνεος τοῦ στρατηγοῦ· οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλῆος· μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλὴν· καὶ Μῆδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτριῶν τε καὶ Ἰνδούς, καὶ τὸν πεζόν, καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο καὶ ὀλίγους, τοῖσι 25 εἶδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων, καὶ εἰ τέοισι τι χρηστὸν συνείδее πεποιημένον. ἐν δὲ, πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἰρέετο ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψείλοφόρους· ἐπὶ δὲ, Μῆδους. οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἔσαν τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἴσσοι· ὥστε σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεῦσι. 30

114. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδονίῳ τε τὴν στρατιὴν διεκρίνε, καὶ Ξέρξης ἣν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξης αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι. πέμπουσι δὲ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῇται· ὃς ἐπειδὴ κατέλαβε ἰούσαν ἔτι 35 πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὕψιν τὴν Ξέρξεω, ἔλεγε

τάδε· “Ὡ βασιλεῦ Μήδων, Λακιδαιμόνιοί τε σέ, καὶ Ἑρακλεΐ-
 δαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης, αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλῆα
 ἀπέκτεινας, ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα.” Ὁ δὲ γελᾶσας τε καὶ κατα-
 σχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγγανε παρεστῶς Μαρδόνιος, δεικνὺς
 5 ἐς τοῦτον εἶπε· “Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὕδα δίκας δώσει τοιαύτας
 οἷας ἐκείνοισι πρέπει.” Ὁ μὲν δὴ δεξάμενος τὸ ῥηθὲν ἀπαλ-
 λάσσετο.

115. Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν αὐτὸς
 ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ ἀπικνέεται ἐς
 10 τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρησι, ἀπά-
 γων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος, ὥς εἶπαι. ὅκου δὲ πορευόμενοι
 γινοίατο, καὶ κατ’ οὓς τινας ἀνθρώπους, τὸν τουτέων καρπὸν
 ἀρπάζοντες ἐσιτέοντο. εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὗροιεν, οἱ δὲ τὴν
 ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφουμένην, καὶ τῶν δειδρῶν τὸν φλοῖον
 15 περιλέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως
 τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ’
 ἐποίουν ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ δυσ-
 εντερίῃ κατ’ ὁδὸν διεφθειρε. τοὺς δὲ καὶ νοσίοοντας αὐτέων
 κατέλιπε, ἐπιτάσσωσι τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκάστοτε γένοιτο ἐλαύνων,
 20 μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν· ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρῃ τῆς
 Παιονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ. ἔνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἄρμα καταλιπὼν
 τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπὼν οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ
 δόντες οἱ Παιόνες τοῖσι Θρηῖξι, ἀπαιτέοντος Ξέρξῃ, ἔφασαν νεμο-
 μένας ἀρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηϊκῶν τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ
 25 Στρυμόνος οἰκημένων.

116. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρη-
 στωνικῆς, Θρηῖξ, ἔργον ὑπερφνὲς ἐργάσατο· ὅς οὔτε αὐτὸς ἔφη
 τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ’ οἷχετο ἄνω ἐς τὸ οὐρὸς τὴν
 Ῥοδόπην, τοῖσι τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
 30 Ἑλλάδα. οἱ δὲ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεή-
 σασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνε-
 χώρησαν ἄσινες πάντες, εἷζόντες, ἐξώρνεε αὐτέων ὁ πατήρ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν
 μισθὸν ἔλαβον.

35 117. Οἱ δὲ Πέρσαι, ὥς ἐκ τῆς Θρηϊκῆς πορευόμενοι ἀπικνόντο
 ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλλήσποντον τῇσι νηυσὶ διεβήσαν

ἐς Ἀβυδον· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὔρον ἔτι ἐντεταμένους, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διαλείλυνμένους. Ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι, σιτία τε πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχχανον, οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι, καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιεόντος πολλοί. οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις.

5

118. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὁδε λόγος λεγόμενος, ὡς ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηνέων ἀπίκετο ἐπ' Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθαῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορήσει διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ἰθάρνῃ ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ' ἐπὶ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλώοντα δὲ μιν ἄνεμον Στρυμόνιην ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίν· καὶ δὴ, μᾶλλον γὰρ τι χεимаίνεισθαι, γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπέοντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δαῖμα πεσόντα τὸν βασιλῆα εἶρεσθαι· βώσαντα τὸν κυβερνήτηα, εἴ τις ἐστί σοφίᾳ σωτηρίῃ· καὶ τὸν εἶπαι, “Δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμία, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγὴ τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων.” καὶ Ξέρξης λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα εἶπαι· “Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ὑμῶν βασιλῆος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ οἶκε εἶναι ἐμοὶ ἡ σωτηρία.” τὸν μὲν ταῦτα λέγειν· τοὺς δὲ προσκυνέοντας ἐκπηδέειν ἐς τὴν θάλασσαν· καὶ τὴν νῆα ἐπικουφισθεῖσαν οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. Ὡς δὲ ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξης, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔξωσε βασιλῆος τὴν ψυχὴν, δωρήσασθαι χρυσὴν στεφάνην τὸν κυβερνήτηα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

119. Οὗτος δὲ ἄλλως λέγεται ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστου, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλος, οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρήσιν· γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξουν, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλῆα τοιόνδε· τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κοιλὴν νῆα, ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοὺς πρώτους· τῶν δ' ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅπως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ὁ μὲν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ὁδῷ χρεώμενος ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

120. Μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὁπίσῳ κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδηρα, καὶ Ξεινίην τέ σοι συν- θήμενος, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκῃ τε χρυσέῳ καὶ τήρῃ

35

χρυσοπάσῃ. καὶ ὥς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρεῖται, λέγοντες ἐμοὶ γε οὐδαμῶς πιστὰ, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐς Ἀθηναίων ὀπίσω, ὥς ἐν ἀδείῃ ἰών. πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἀβδηρα ἴδρῃται, ἣ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἡϊόνος, ὅθεν δὴ μιν
5 φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα.

121. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε οὐκ οἶοί τε ἐγένοντο ἐξελεῖν τὴν Ἄνδρον, τραπόμενοι ἐς Κάρυστον, καὶ δηϊώσαντες αὐτῶν τὴν χώρην, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. Πρῶτα μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια, ἅλλα τε, καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν
10 μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ἐπὶ Σούνιον· τὴν δὲ, τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο, διεδάσαντο τὴν ληΐην, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελφούς· ἐκ τῶν ἐγένετο ἀνδριᾶς, ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νηὸς, ἐὼν μέγαθος δυοκαίδεκα πηχέων· ἐστῆκε δὲ οὗτος τῇ περ ὁ Μακε-
15 δὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος.

122. Πέμπσαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφούς ἐπειρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρη καὶ ἄρεστα τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν· παρ' Αἰγινήτων δὲ οὐ· ἀλλὰ ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήϊα τῆς ἐν
20 Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι ἀνέθισαν ἀστέρας χρυσεούς, οἱ ἐπὶ ἱστοῦ χαλκίου ἐστῆσαι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσου κρητήρος.

123. Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς ληΐης, ἔπλωον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἀριστήϊα δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων
25 ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δευτέρον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτῶν ἐωυτῷ ἐτίθετο τὴν ψήφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι· δευτέρα δὲ, οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλῆα κρίνοντες. οἱ
30 μὲν δὴ ἐμονοῦντο· Θεμιστοκλῆς δὲ δευτερείοισι ὑπερεβάλλετο πολλόν.

124. Οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλωνόντων ἐκάστων ἐς τὴν ἐωυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβόσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων
35 σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχουσάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς

Λακεδαιμόνα ἀπίκετο, θείων τιμηθῆναι. καί μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστήϊα μὲν νυν ἴδουσιν Εὐρυβιάδῃ, ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος Θεμιστοκλεῖ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἔδωρῶσαντο δὲ μιν ὄχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαντι· αἰνέσαντες δὲ πολλὰ, προέπεμψαν 5 ἀπλέοντα τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὗτοι οἵπερ ἱππέες καλέονται, μέχρι οὖρων τῶν Τεγετικῶν. μούνον δὴ τοῦτον πάντων ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπεμψαν.

125. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος 10 ἑὸν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόῳ καταμαργύνων ἐνέικει τὸν Θεμιστοκλεῆ, τὴν ἐς Λακεδαιμόνα ἄπῃσιν προφέρων, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχοι τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐδ' ἑωυτόν· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· “Οὕτω ἔχει τοι· οὐτ' ἂν ἐγὼ ἑὸν Βελβινίτης ἐτιμήθην 15 οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων· οὐτ' ἂν σὺ, ὦ ἄνθρωπε, ἑὸν Ἀθηναῖος.” Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

126. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκης, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἑὸν, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιικῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γεγόμενος, ἔχων ἕξ μυριάδας στρατοῦ τὸν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προεπέμπε 20 βασιλεῖα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὀπίσω πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγίνετο· αἵτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίῃν τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδέν κω κατεπείγοντος ἦκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον· οὐκ ἰδικαίου ἐντυχῶν ἀπιστεῶσι Ποτιδαίησι μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαι σφεας. Οἱ 25 γὰρ Ποτιδαῖηται, ὡς βασιλεὺς παρεξεληλάκε, καὶ ὁ ναυτικός τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκες φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίην.

127. Τροπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ 30 βασιλῆος καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε. εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μερκεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφεας εἶλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδούῃ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γενεῖ. καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδῆες ἔσχον. 35

128. Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμέ-

νως προσεῖχε. προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως συντίθεται προδοσίην
 Τιμόξεινος, ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὅντινα μὲν τρόπον ἀρχὴν
 ἔγωγε οὐκ ἔχω εἶπαι, οὐ γὰρ ὧν λέγεται· τέλος μέντοι, τοιαῦτα
 ἐγένετο. ὅπως βυβλίον γράψει ἢ Τιμόξεινος, ἐθέλων παρὰ Ἀρ-
 5 τάβαζον πέμπει, ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος περὶ
 τὰς γλυφίδας περιειλίζαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον, ἐτόξευον
 ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπάϊστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδι-
 δούς τὴν Ποτιδαίαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκεί-
 μενον, ἀμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαίητεω
 10 τὸν ὤμον. τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὁμιλος, οἷα φιλέει γίνε-
 σθαι ἐν πολέμῳ· οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὥς ἔμαθον τὸ
 βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρῇν δὲ καὶ τῶν ἄλλων
 Παλληναίων συμμαχίᾳ· τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ
 βυβλίον, καὶ μαθούσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίας, ἔδοξε μὴ κατα-
 15 πλεῖσαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ
 νομιζοίαιτο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδοταί.
 ὁ μὲν δὴ τοιοῦτῳ τρόπῳ ἐπάϊστος ἐγεγόνεε.

129. Ἀρταβάζῳ δὲ ἐπειδὴ πολιορκέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς
 μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ἐπὶ
 20 πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον παρήϊσαν ἐς
 τὴν Παλλήνην. ὥς δὲ τὰς δύο μὲν μοῖρας διδοιοπορήκεσαν, ἔτι
 δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἔσαν, τὰς διελθόντας χρῆν ἔσω εἶναι ἐν τῇ
 Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμὰ
 κω, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένη. οἱ μὲν δὴ νέειν
 25 αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο· τοὺς δὲ ἐπισταμένους οἱ
 Ποτιδαῖηται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. Αἴτιον δὲ λέγουσι
 οἱ Ποτιδαῖηται τῆς τε ῥηχίδος καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περ-
 σικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ
 τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἡσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων τοί
 30 περ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης· αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες
 εὐ λέγειν ἔμοιγε δοκεῖσιν. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπήγεε Ἀρτά-
 βαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. Οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαν-
 τες βασιλῆα οὕτω ἔπρηξαν.

130. Ὁ δὲ ναυτικὸς ὁ Ξέρξης περιγενομένος, ὥς προσέμιξε τῇ
 35 Αἰὶν φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλῆά τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ
 Χερσονήσου διεπόρθημευσε ἐς Ἀβυδον, ἐχειμέριζε ἐν Κύμῃ. ἔαρος

δὲ ἐπιλάμπαντος, πρῶτος συνελέγετο ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῖνες ἐπεβάτεινον· στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου, καὶ Ἀρταῦντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοις καὶ ἀδελφιδέος, αὐτοῦ Ἀρταῦντιω προσελομένου, Ἰθαμίττης. Ἄτε δὲ μεγάλως 5 πληγέντες οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἑσπέρας, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδείς· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῆναι, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὴν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλευσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὴν ἰωντῶν φυλάσσειν· σταθμύμενοι ὅτι σφέας οὐκ 10 ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. Κατὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἑσσωμένοι ἔσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκειον πολλὸν κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον. ἔόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναίετο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιεῖν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούσκειον ὅκη πεσείηται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. 15

131. Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε, καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἑὼν. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐ κω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατὸν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρης, τοῦ Ἥγησίλειω, τοῦ Ἰπποκρατίδειω, τοῦ Λευτυχίδειω, τοῦ Ἀναξίλειω, τοῦ 20 Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδειω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτους, τοῦ Πρωτιάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προκλῆος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλειοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλῆος· ἑὼν τῆς ἐτέρης οἰκίης τῶν βασιλῆων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχί- 25 δεα πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι βασιλῆες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἑστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρωνος.

132. Ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἱ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι ἐδέοντο Λακε- 30 δαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλῆϊδew ἦν. οἱ στασιῶται σφι γενόμενοι ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράνῳ, ἔόντες ἀρχὴν ἐπὶ τῇ ἐπιβουλεύοντες δὲ ὥς φανεροὶ ἐγένοντο, ξενεῖκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἐνὸς τῶν μετεχόντων, οὗτω δὴ οἱ λοιποὶ, ἔξ ἑόντες, ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ 35 ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν

Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωρίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγῃς μέχρι Δήλου. τὸ γὰρ πρῶτον πάντων δεινὸν ἦν τοῖσι Ἑλλήσι, οὐτε τῶν χώρων τοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῇς τε πάντα πλέα ἐδόκει εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστάτο δόξη καὶ Ἱρακλῆας 5 στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρας ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι, καταρρώδηκότας, τοὺς δὲ Ἑλληνας, χρηζύζοντων Χίων, τὸ πρὸς τὴν ἡῶ κατωτέρω Δήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφεων.

133. Οἱ μὲν δὴ Ἑλληνες ἐπλῶον ἐς τὴν Δήλον· Μαρδόνιος 10 δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενος, ἐπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπαία γένος, τῷ οὐνομα ἦν Μῦς· ἐντειλόμενος πανταχῇ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν, τῶν οἶα τε ἦν ὑφὶ ἀποπερήσασθαι· ὃ τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθῆεν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ ὡς λέγε- 15 ται· δοκέω δ' ἔγωγε περὶ τῶν παρεόντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων περὶ πέμψαι.

134. Οὗτος ὁ Μῦς ἐξ τε Λεβιάδειαν φαίνεται ἀπικόμενος, καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον· καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκίων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ 20 καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· ἔστι δὲ, κατὰ περ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱεροῖσι αὐτόθι χρηστηριαῖζεσθαι· τοῦτο δὲ, ξεινόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας, κατεκοίμησε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τὸδε. ἐκέλευσε σφας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρη- 25 στηρίων ποιεύμενος, ὁκότερα βούλονται ἐλεῖσθαι τουτέων, ἰωντῷ ἢ ἅτε μάντι χρεῖσθαι, ἢ ἅτε συμμάχῳ, τοῦ ἐτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι.

135. Τῷδε δὲ θῶμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ 30 Θηβαίων. ἐλθὼν ἄρα τὸν Εὐρωπαία Μῦν περιστροφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ τὸ ἱὸν καλεῖται μὲν Πτώον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης πρὸς οὐρεῖ, ἀγχοτάτω Ἀκραφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱὸν ἐπεί τε παρελθεῖν τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, 35 ἔπεισθαι οἱ τῶν ἡσίων αἰρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραφομένους τὰ θεσπίειν ἔμελλε. καὶ πρόκα τε τὸν πρό-

μαντιν βαρβάρῳ γλώσση χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θώματι ἔχουσιν ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντί· Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὅ τι χρήσονται τῷ παρόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπεία Μῦν εξαπαύσαντα παρ' αὐτέων τὴν ἐφέροντο δέλτον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν· φάναι δὲ ὅτι Καρίη μιν γλώσση χρᾶν· συγγραψάμενον δὲ, οἴχεσθαι ἀπίοντα ἐς Θουσαλίην.

136. Μαρδόνιος δὲ ἐπιτεζάμενος ὁ τι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλεξάνδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι 10 ἔσαν· Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Ἰνυαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγγεγόνες Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ ἔχων τὸ οὐνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὲ ἐκ βασιλῆος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι· ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέ- 15 ξάνδρος ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτιῆσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τά τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο. τούτων δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε εὐπετείως τῆς θαλάσσης κρατήσῃν, τά περ ἂν καὶ ἦν· 20 πέζῃ τε ἐδόκεε πολλὸν εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸ Ἀθηναῖον οἱ ποιήσασθαι, τοῖσι δὲ περὶ τούτου ἐπεμπε.

137. Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ Περδίκκης 25 ἐστὶ, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρώπῳ τοιῷδε. Ἐξ Ἀργεῖος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημενοῦ ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφοὶ, Γυνάνης τε καὶ Αἰρόπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεββαίην πόλιν. ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτευνον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ μὲν ἵππους 30 νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. ἔσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενεῖς χρήμασι, οὐ μόνον ὁ δῆμος· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλῆος αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπασσε. ὅπως δὲ ὁπότε οὗτος ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ Θητὸς Περδίκκew, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἐωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ 35 αἰεὶ τωνὸ τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐωυτῆς. τὸν

δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα, ὥς εἴη τέρας καὶ φέροι ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θῆτας, προηγόρευέ σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἰωυτοῦ. οἱ δὲ τὸν μισθὸν ἔφασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες, οὕτω ἐξίεναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τοῦ μισθοῦ περὶ ἀκούσας, ἦν
 5 γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε, θεο-
 βλαβῆς γενόμενος. “ Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι.” δειξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γανάνης τε καὶ ὁ
 Ἀέροπος οἱ πρεσβύτεροι ἕστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὥς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ παῖς, ἐτύγγανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας τάδε,
 10 “ Δεκόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς,” περιγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ
 ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον· περιγράφας δὲ, ἐς τὸν κόλπον τριῶν ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ’ ἐκείνου.

138. Οἱ μὲν δὴ ἀπήϊσαν· τῷ δὲ βασιλεῖ σήμαινει τις τῶν παρεδρων, οἷόν τι χρῆμα ποιήσεις ὁ παῖς, καὶ ὥς σὺν νόῳ κείνων
 15 ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὀξυνθεὶς πέμπει ἐπ’ αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δὲ ἐστὶ ἐν τῇ
 χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ τουτέων τῶν ἀνδρῶν ἀπ’ Ἀργεος ἀπό-
 γονοι Σωτήρι. οὗτος, ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐβρόνχῃ ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἶους τε γενέσθαι διαβῆναι. Οἱ δὲ
 20 ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἴκησαν πέλας τῶν κήπων
 τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Ἰορδέω, ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν ἑκαυτον ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὁδμῇ τε ὑπερφέ-
 ροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἤλω,
 ὥς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων οὗρος κέεται,
 25 Βέρμιον οὖνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεύμενοι,
 ὥς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.

139. Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγγόνεε.
 Ἀμύντει παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης δὲ Ἀλκείτω· Ἀλκείτω δὲ
 πατήρ ἦν Ἀέροπος· τοῦ δὲ Φίλιππος· Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος·
 30 τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγγόνεε μὲν δὴ ὧδε
 Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντειω.

140. Ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ Μαρ-
 δονίου, ἔλεγε τάδε.

(1). “ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρθόνιος τάδε λέγει· Ἐμοὶ ἀγ-
 35 γελίη ἦκε παρὰ βασιλῆος λέγουσα οὕτω· Ἀθηναίοισι τὰς ἀμαρ-
 τάδας τὰς ἐς ἐμεῖ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι· νῦν τε ὧδε,

Μαρδόνιε, ποίει. τοῦτο μὲν, τὴν γῆν σφι ἀπόδος· τοῦτο δὲ, ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐλεύθων αὐτοὶ, ἣν τινα ἂν ἐθέλωσι, ἐόντες αὐτόνομοι· ἱρά τε πάντα σφι, ἣν δὴ βούλονται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. Τοντέων δὲ ἀπικμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιεῖν ταῦτα, ἣν μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένηται. 5
 Λέγω δὲ ὑμῖν τάδε. νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλεῖ ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλοισθε, οὔτε οἰοί τε ἐστὲ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἶδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξῳ στρατηγίας τὸ πληθός, καὶ τὰ ἔργα· πυρθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ' ἐμὲ ἐούσαν δύναμιν· ὥστε καὶ ἣν ἡμέας ὑπερβάλησθε καὶ νικήσητε, (τοῦ περ 10 ὑμῖν οὐδεμία ἐλπίς, εἴπερ εὐ φρονέετε,) ἄλλη παρέυται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρισεύμενοι βασιλεῖ στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θείειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμῶν αὐτῶν· ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλῆος ταύτῃ ὥρμημένου. ἔστε ἐλεύθεροι ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου 15 καὶ ἀπάτης.

(2). “Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὧ Ἀθηναῖοι, ἐντείλατό μοι εἶπαι πρὸς ὑμέας. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης ἐξ ἐμεῦ οὐδὲν λέξω· οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε. προσ- 20 χρητίζω δὲ ὑμῶν πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνορῶ γὰρ ὑμῖν οὐκ οἰοῖσι τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμείειν Ξέρξῃ. εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἤλθον ἔχων λόγους τούσδε. καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ βασιλῆός ἐστι, καὶ χεῖρ ὑπερμήκης. ἣν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ' οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμῶν, ἐν 25 τριβῇ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων, αἰεὶ τε φθειρομένων μούνων, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν κεκτημένων. ἀλλὰ πείθεσθε· πολλοὺ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεὺς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἀμαρτάδας ἀπειεὶς ἐθέλει φίλος γενέσθαι.” Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. 30

141. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυθόμενοι ἦκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄζοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὧς σφεας χρεόν ἐστι ἅμα τοῖσι ἄλλοις Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα 35 τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτὰ τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφέων

γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὐ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Μακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ' ὁμολογίῃ, πυθόμενοι τε πέμψειν κατὰ τύχος ἀγγέλους. ἐπίτηδες ὦν ἐποίουν ἐνδεικνύμενοι
 5 τοῖσι Μακεδαιμονίοισι τὴν ἐσωτῶν γνώμην.

142. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι· “ Ἡμέας δὲ ἐπιμψαν Μακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμῶν, μήτε νεώτερον ποιεῖν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ
 10 δίκαιον οὐδαμῶ, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἥκιστα, πολλῶν εἵνεκα. ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμῶν βουλομένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἄγων ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλλως τε, τουτέων ἀπάντων, αἰτίους γετέ-
 15 σθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλλησι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετὸν, οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. Πιεζυμένοισι μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἑστερηθήτε διζῶν ἥδη, καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἥδη πολλόν. ἀντὶ τουτέων δὲ ὑμῖν Μακεδαιμόνιοι τε καὶ οἱ σύμμαχοι
 20 ἐπαγγέλλονται γυναϊκᾶς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετῶν ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν, ἔστ' ἂν ὁ πόλεμος ὕδὲ συντευτήκη. Μὴ δὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λήνας τὸν Μαργδονίου λόγον. τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· τύραννος γὰρ ἔων, τυράνῳ συγκατεργάζεται. ὑμῖν δὲ γε οὐ ποιητέα, εἴ περ εὖ
 25 τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι ὡς βαρβάροισι ἐστί οὔτε πιστὸν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν.” Ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι.

143. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε·
 “ Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι συλλογισαίη ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἢ περ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ'
 30 ὅμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμυνέμεθα οὕτω ὅπως ἂν καὶ δυνώμεθα. ὁμολογήσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπειθῆναι, οὔτε ἡμέας πεισόμεθα. Νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαργδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦ τῇ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μὴ κοῖτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι
 35 τε συμμαχοῖσι πίσυνοι μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἡρώσι· τῶν ἐκείνος οὐδεμίαν ὅπιν ἔχων ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ

ἀγάλματα. σύ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούτου μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι· μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργεῖν, ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνει. οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξινόν τε καὶ φίλον.”

144. Πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς 5 ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τάδε· “ Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ κάρτα ἀνθρωπῆϊον ἦν. ἀτὰρ αἰσχυρῶς γε οἴκατε, ἐξεπιστάμενοι τῶν Ἀθηναίων τὸ φρόνημα, ἀρῶνδῃσαι· ὅτι οὔτε χρυσὸς ἐστὶ γῆς οὐδαμῶθι τοσοῦτος, οὔτε χώρη κάλλει καὶ 10 ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέλοισιν ἂν μηδί- σαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα. Πολλὰ τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιεῖν, μηδ’ ἦν ἐθέλωμεν. πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπε- 15 πρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα· τοῖσι ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τιμωρεῖν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἢ περ ὁμολογέειν τὰ ταῦτα ἐργασα- μένῳ. αὐτίς δέ, τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἥθις τε ὁμότροπα· τῶν 20 προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθί τε οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐνυγχάνετε ἐπιστάμενοι; ἔστ’ ἂν καὶ εἰς περὶ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. Τμέων 25 μέντοι ἀγάμεθα τὴν προνοίην τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, ὅτι προεΐδετε ἡμέων οἰκοφθορημέων οὕτω, ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται· ἡμεῖς μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω, ὅπως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. Νῦν δέ, ὥς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὥς τάχιστα ἐκπέμπετε. ὥς γὰρ ἡμεῖς 30 εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ’ ἐπειδὴν τάχιστα πύθεται τὴν ἀγγελίην, ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκείνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὢν παρῆναι ἐκείνον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρὸς ἐστὶ προσβωθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην.” Οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων, ἀπαλλάσ- 30 σοντο ἐς Σπάρτην.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ἙΝΝΑΤΗ.

ΚΑΛΔΑΙΟΠΗ.

1. ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δὲ, ὥς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὁρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίας ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας· ὅκου δὲ ἐκάστοτε γίνοιτο, τούτους παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἡγεμόνεοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ
5 πεπρηγμένα μετέμελε οὐδέν, πολλῶ τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσῃ· καὶ συμπροέπεμψε τε Θώρηξ ὁ Ἀθηρῖσσαιος Ξέρξεα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ παρῆκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

2. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ,
10 λέγοντες ὥς οὐκ εἴη χώρος ἐπιτηδεώτερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου, οὐδὲ ἔων ἵνα ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον ποιεῖν ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πῦσαν Ἑλλάδα καταστρέψῃται. “Κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, οἵπερ καὶ πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὸ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι. Εἰ δὲ
15 ποιήσεις τὰ ἡμεῖς παραινέομεν, ἔφασαν λέγοντες, ἔξεις ἀπόνως ἅπαντα τὰ κελῶν βουλευμάτων. πέμπτε χρήματα ἐς τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι. πέμπων δὲ τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθιεύεν δὲ τοὺς μὴ τὰ σὰ φρονέοντας ῥήϊδίως μετὰ τῶν στασιωτῶν καταστρέψαι.”

20 3. Οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο, ἀλλὰ οἱ δεινὸς τις ἐνέστακτο ἵμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερον ἑλέειν· ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν Σάρδεσι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὅς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἔν τε Σαλαμῖνι
25 τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἔν τε τῇσι νηυσὶ· αἰρᾷ τε

ἐρῆμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλῆος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατιήν τεκάμηνος ἐγένετο.

4. Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμίνα Μουρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διε- 5 πόρθμευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπείσπελλε, προϊέων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὥς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας, καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐωυτῷ. τουτέων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμίνα. 10

5. Ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βουλευτῶν Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὥς "οἱ ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφι Μουρυχίδης προσφέρει, ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον." ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴ τε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴ τε οἱ καὶ 15 ταῦτα ἐάνδανε. Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἳ τε ἐκ τῆς βουλῆς, καὶ οἳ ἔξωθεν, ὥς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδα κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδα ἀπέπεμψαν αἰνεία. γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδα, πυρθάνονται τῶν Ἀθηναίων αἱ γυναῖκες τὸ γινόμενον· 20 διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικί, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκιδεω οἰκίην ἦσαν αὐτοκέλεες, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

6. Ἐς δὲ τὴν Σαλαμίνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὧδε. Ἔως μὲν προσεδέκοντο ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξιν τιμωρήσονται 25 σφι, οἳ δὲ ἔμεινον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ σχολαιότερα ἐποίεον, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπέξεκομίσαντό τε πάντα, καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμίνα· ἐς Λακεδαιμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν μεμψομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβalόντα τὸν βάρβα- 30 ρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφέων ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίην· ἅμα δὲ ὑπομνήσαντας ὅσα σφι ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσαι δώσειν· προεῖπαί τε, ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσαι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται.

7. Οἳ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὀρετίζον τε τοῦτον τὸν χρόνον, 35 καὶ σφι ἦν Ἑτακίνθια. περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ Θεοῦ πορ-

σύνειν· ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφι τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον, καὶ ἤδη ἐπάλλεϊς ἐλάμβανε. Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαιμόνα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἐκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιῶν, ἔλεγον τὰδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους.

5 (1). “Ἐπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν, τὴν χώραν ἀποδιδού· τοῦτο δὲ, συμμαχους ἐθέλει ἐπ' ἔσθ' τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης· ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν ἃν αὐτοὶ ἐλώμεθα. ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες, καὶ
10 τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προδοῦναι, οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καὶ περ ἀδικούμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμενοι τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογεῖν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμέων οὕτω ἀκίβδηλον ἐὼν νέμεται ἐπὶ
15 τοὺς Ἕλληνας.

(2). “Τμῆς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρῶνδιν τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθεται τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐν τέλει ἐστι, καὶ δὴ λόγον
20 οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· συνθήμενοι τε ἡμῖν τὸν Πέρσῃ ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτὴν προδεδώκατε, περιείδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. Ἐς μὲν νυν τὸ παρεὼν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μνηῖουσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως. νυν δὲ ὅτι τόχος στρατιῇ ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὥς ἂν
25 τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεώτατόν ἐστι ἐμμαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδίον.”

8. Ὡς δὲ ἄρα ἄκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἐτέρην. τοῦτο
30 καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίηον, ἐξ ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καὶ σφι ἦν πρὸς τέλει. οὐδ' ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους,
35 τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδεμίαν, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἰσθμὸς σφι ἐτετείχετο, καὶ ἐδόκειον Ἀθηναίων ἔτι δεέσθαι οὐδέν· ὅτε δὲ ὁ

Ἀλεξανδρος ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀιτικὴν, οὗ κω ἀπετετείχιστο, ἐργάζοντο δὲ, μεγάλως καταβύβωδῆκοτες τοὺς Πέρσας.

9. Τίλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπος τοιούδε. τῇ προτεραιῇ τῆς ὑσιότητος καταστάσιος μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλειος, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαι- 5
μονι μέγιστα ξίλων, τῶν ἐφόρων ἐπύθειο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον. ἀκούσας δὲ ὁ Χίλειος ἔλεγε ἄρα σφι τάδε·
“Οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἐφοροί. Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων, τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμάχων, καὶ περ τείχεος διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἑλη-
λαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπεπτεῖται ἐς τὴν Πέλο- 10
πόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ’ ἑσ ακούσατε, πρὶν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα φέρον τῇ Ἑλλάδι.”

10. Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε. οἱ δὲ φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκπέμπουσι πεντακισχιλούς Σπαρτιη- 15
τέων, καὶ ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τάξαντες τῶν Εἰλώτων, Πανσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπιτρέψαντες ἐξάγειν. Ἐγένετο μὲν νυν ἡγεμονίῃ Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ’ ὁ μὲν ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ τούτου ἐπίτροπός τε καὶ ἀνεψιός. Κλεομβροτος γάρ, ὁ Πανσανίεω μὲν πατήρ, Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν· ἀλλὰ ἀπαγαγὼν 20
ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινα βιοὺς ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεομβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θεωμένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ ὁ ἥλιος ἀμανρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. προσαιρέεται δὲ ἑωυτῷ Παν-
σανίης Εὐρυάνακτα, τὸν Δωριέος, ἄνδρα οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. 25
Οἱ μὲν δὴ σὺν Πανσανίῃ ἐξεληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης.

11. Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρῃ ἐγεγόνεε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάσσε-
σθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος. ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον τάδε· “Ἥμεῖς μὲν, ὧ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ τῇδε μένοντες, ἕτα- 30
κίνδιά τε ἄγετε, καὶ παλῖετε, καταπροδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμῶν, χήτεῖ τε συμμάχων, καταλύσονται τῷ Πέρσῃ οὕτω ὅπως ἂν δύνωνται. καταλυσάμενοι δὲ, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλῆος γινόμεθα, συστρατευσό-
μεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκείνοι ἐξηγέωνται. ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθή- 35
σεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίνη.” Ταῦτα λεγόντων

τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ' ὄρκου, “καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὁρεσείῳ στείχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους.” ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ ὥς οὐκ εἰδότες ἐπειρώτεον τὸ λεγόμενον· ἐπειρόμενοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἔόν· ὥστε ἐν θώματι γεγόμενοι, 5 ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην διώκοντες· σὺν δὲ σφι τῶν περιόικων Λακεδαιμονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὀπλῖται τῷτὸ τοῦτο ἐποίησαν.

12. Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἤπειγοντο. Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Πανσαντίῳ ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρόμων ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, 10 ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σχῆσιν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι· ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε ταῦτα· “Μαρδόνιε, ἔπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσσοντά τοι, ὅτι ἐκ Λακεδαιμονίης ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὥς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰς Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύχχαρε εὖ 15 βουλευόμενος.” Ὁ μὲν δὴ εἶπας ταῦτα ἀπαλλύσσετο ὁπίσω.

13. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὥς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθέσθαι, ἀνεκώχει, θέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων, ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε εὐνέετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντός τοῦ 20 χρόνου ὁμολογήσειν σφέας. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πανσαντίῳ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρεε, ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ, εἴ κού τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. Ἐξέλαυνε δὲ τῶνδε εἵνεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμῃ ἢ 25 χώρῃ ἦν ἡ Ἀττικὴ, εἴ τε νικῶτο συμβαλὼν, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στενὸν, ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλευέτο ὦν ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φιλήν καὶ χεῖρην ἱππασίμῃ.

14. Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρεε. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἑόντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόδρομος, ἄλλην στρατιὴν ἦκειν ἐς Μίγαρα, 30 Λακεδαιμονίων χιλούς. πυθόμενος δὲ ταῦτα, ἐβουλευέτο, θέλων, εἴ πως τούτους πρῶτον ἔλοι. ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιήν, ἦγε ἐπὶ τὰ Μίγαρα· ἡ δὲ ἵππος προελθούσα κατιππάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. ἐς ταύτην δὴ ἐκασιάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίον 35 δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπίκετο.

15. Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦλθε ἀγγελίη, ὥς Ἀλέες εἴησαν

οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ Ἰουθμῷ· οὕτω δὴ ὁπίσω ἐπορεύετο διὰ Λεκελέης. οἱ γὰρ Βοιωτάρχαι μετεπέψαντο τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσωπίων· οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἤγεοντο ἐς Σφενδαλέας, ἐνθεύτιεν δὲ ἐς Τανάρρην. ἐν Τανάρρῃ δὲ ρύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Σκῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθαῦτα δὲ τῶν 5 Θηβαίων, καὶ περ μηδιζόντων, ἔκειρε τοὺς χώρους, οὐ τι κατὰ ἔχθος αὐτέων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος· βουλόμενος ἔρμα τε τῷ στρατῷ ποιεῖσθαι, καὶ, ἣν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίῃη ὁκοῖόν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρῆκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Τυιᾶς, κατέτεινε 10 δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μέντοι τό γε τεῖχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὥς ἐπὶ δέκα σταδίοις μάλιστα κη μέτωπον ἕκαστον. ἔχόντων δὲ τὸν πόρον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀτταγῖνος ὁ Φρύωνος, ἀγὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξέλια αὐτόν τε Μαρδόκιον καὶ 15 πεντήκοντα Περσέων τρὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἔποντο. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιούμενον ἐν Θήβῃσι.

16. Τῷδε δὲ ἤδη τὰ ἐπιλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον 20 τοῦτο, κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα· καὶ σφειῶν οὐ χωρὶς ἐκατέρους κλῖναι, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἐκάστη. ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου ἔσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσῃν τὸν ὁμόκλινον Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα εἶρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἐστι, αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὥς εἴη Ὀρχομενίος. τὸν δὲ εἶπαι· “Ἐπεὶ 25 νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω, ἵνα καὶ προειδῶς αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. Ὀρᾶς τούτους τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἑλλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τουτέων πάντων ὄφει, ὀλίγου τινὸς 30 χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους.” Ταῦτά τε ἅμα τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων. αὐτὸς δὲ θωμάσας τὸν λόγον εἶπαι πρὸς αὐτόν· “Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ' ἐκείνον ἐγ' αἶνῃ εἴουσι Περσέων.” Τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἶπαι· “Ξεῖνε, ὃ τι δεῖ γενέσθαι 35 ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμῆχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ

λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς. ταῦτα δὲ Περσέων σιγῆνοι ἐπιστάμενοι, ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδμεμένοι. ἐχθρίστη δὲ ὁδὺν ἑστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα μηδενὸς κρατεῖν." Ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον· καὶ ταῦτα πρὸς 5 τοῦτοις, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγει ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

17. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτῇ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιήν, καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων. μούνοι δὲ 10 Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι οὐκ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς. ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτέων ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπύκατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας ἐκέ- 15 λευσέ σφας ἐπ' ἐωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη, ὡς κατακοντιεῖ σφῆας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φωκῶν τωτὸ τοῦτο. Ἐνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμοκύδης παραινέει, 20 λέγων τοιαύδε· "Ὡς Φωκέες, πρύδηλα γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἀνθρώποι μέλλουσι προόπτῳ θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω· νῦν ὦν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεὼν ἐστὶ γενέσθαι ἀγαθόν. κρέσσον γὰρ ποιευντίας τι καὶ ἀμυνομέ- 25 στω μόρφ. ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτέων ὅτι ἐόντες βύρβαροι ἐπ' Ἑλλήσι ἀνδράσι φόρον ἔρραψαν."

18. Ὁ μὲν ὦν ταῦτα παραινέει. οἱ δὲ ἱππείες, ἐπεὶ τέ σφας ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαυον ὡς ἀπολειῦντες, καὶ δὴ διετεινόντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κού τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἔστα- 30 σαν πάντῃ συστρέψαντες ἐωυτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα. ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαυον ὀπίσω. Οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἶπαι, οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ δὲ ὦρων πρὸς ἀλέξεισιν τραπομένους, δεισαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπήλαυον 35 ὀπίσω· (ὡς γὰρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος·) οὕτ' εἰ αὐτέων πεيرهθῆναι ἢ δέλησε εἰ τι ἄλλης μετέχουσι. Ὡς δὲ ὀπίσω ἀπῆ-

λασαν οἱ ἱππόται, πέμψας Μαργδόνιος κήρυκα ἔλεγε τάδε· “Θαρσέετε, ὦ Φωκῆες. ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἰόντες ἀγαθοί, οὐκ ὥς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργεσίῃσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ὧν ἐμὲ, οὔτε βασιλῆα.” Τὰ περὶ Φωκίων μὲν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. 5

19. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἤλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. Ἐκ δὴ ὧν τοῦ Ἰσθμοῦ, καλλιτρησάντων τῶν ἱρῶν, ἐπορεύοντο πάντες, 10 καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα. ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρὰ, ὡς σφι ἐκαλλιερέετο, πρόσω ἐπορεύοντο· Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγέντες δὲ ἐν Ἐλευσίνῃ. Ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους, φρασθέντες 15 τε τοῦτο, ἀντετάσσοντο ἐπὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώωνος.

20. Μαργδόνιος δὲ, ὥς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ἐς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος, εὐδοκιμῶν παρὰ Πέρσῃσι, (τὸν Ἕλληνας Μακίστιον καλέουσι,) ἵππον ἔχων Νισαῖον, χρυσοχάλινόν τε καὶ ἄλλως κεκοσμημένον 20 καλῶς. ἐνθαῦτα ὥς προσήλασαν οἱ ἱππόται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλλον κατὰ τέλεα. προσβάλλοντες δὲ, κακὰ μεγάλα ἐργάζοντο, καὶ γυναικίᾳ σφεας ἀπεκάλεον.

21. Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτιχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπιμαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου παντός· καὶ πρόσσδος μάλιστα ταύτῃ 25 ἐγένετο τῇ ἵππῳ. προσβαλοῦσης ὧν τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· “Μεγαρέες λέγουσι, Ἥμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἰμεν τὴν Περσέων ἵππον δέκεσθαι μούνοι, ἔχοντες σιάνειν ταύτην ἐς τὴν ἔσσημεν 30 ἀρχήν. ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρήν τε καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καὶ περ πιεζέμενοι. νῦν τε, εἰ μὴ τινας ἄλλοις πέμψετε διαδόχους τῆς τάξης, ὥστε ἡμέας ἐκλείποντας τὴν τάξιν.” ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγειλε. Πανσανθὴς δὲ ἀπεπειράτο τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, καὶ τάσσε- 35 σθαι διαδόχοι Μεγαρεῦσι. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθη-

ναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες, τῶν ἑλο-
χίγες Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος.

22. Οὗτοι ἔσαν οἱ τε ὑποδεξάμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων
τῶν παρειόντων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας
5 προσελάμενοι. μαχομένων δὲ σφειων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε
ἐγένετο τῆς μάχης. Προσβαλούσης τῆς ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ
Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βαλλεται τοξεύματι τὰ
πλευρά· ἀλγήσας δὲ, ἵσταται τε ὀρθός, καὶ ἀποσειέται τὸν Μα-
σιστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο· τὸν τε
10 δὴ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι,
κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι. ἐνεσκέυαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα
εἶχε χρύσειον λεπιδωτόν· κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος, κιθῶνα
φοινίκεον ἐνδιέδυκε. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα ἐποίευν οὐδέν·
πρίν γε δὴ μαθῶν τις τὸ ποιούμενον, παῖει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν.
15 οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. Ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθεις
τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου,
οὔτε ἀποθνήσκοντα· ἀναχωρήσιός τε γινόμενης καὶ ὑποστροφῆς,
οὐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον. ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν,
ὡς σφεις οὐδεὶς ἦν ὁ τάσσω. μαθόντες δὲ τὸ γεγονὸς, διακε-
20 λευσάμενοι ἤλαυρον τοὺς ἵππους πάντες, ὡς ἂν τὸν γε νεκρὸν
ἀνελόιατο.

23. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα προσελαύνον-
τας τοὺς ἱππέας, ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπεβίω-
σαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐβώθεε, ἐν τούτῳ μάχῃ ὀξεῖα περὶ
25 τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν μῦνοι ἔσαν οἱ τριηκόσιοι,
ἐσσοῦντό τε πολλόν, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὡς δὲ σφι τὸ
πλήθος ἐπεβόηθησαν, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱπποῖται ὑπέμενον, οὐδέ
σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελίσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους
προσαπόλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὥν ὅσον τε δύο σιάδια,
30 ἐβουλευόντο ὅ τι χρεὸν εἶη ποιεῖν· ἐδύκεε, δὲ σφι, ἀναρχίης ἐού-
σης, ἀπελαύνειν παρὰ Μαρδόνιον.

24. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατόπεδον, πέν-
θος ἐποίησαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδό-
νιος μέγιστον, σφείας τε αὐτοὺς κείροντες, καὶ τοὺς ἵππους
35 καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλήτῳ· ἅπασαν γὰρ
τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἡχὼ, ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε

Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεῖ. οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρώῃ τῷ σφετέρῳ ἀποθάνοντα εἰμῶν Μασίσιον.

25. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλουσιν, καὶ δεξάμενοι ὥσαντο, ἐθάρσυσάν τε πολλῷ μᾶλλον, καὶ πρῶτα 5 μὲν ἐς ἄμαξαν ἐσθέντες τὸν νεκρὸν, παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἔην Θέης ἄξιος μεγάλῃος εἵνεκα καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐπόλευν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτεον θιησόμενοι Μασίσιον. Μετὰ δὲ, ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἔων ἐπιτηδεωτέρός σφι ἐνστρατοπε- 10 δεύεσθαι ὁ Πλαταιικὸς τοῦ Ἐρυθραίου, τὰ τε ἄλλα, καὶ εὐνυρότερος. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον, καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφὴν, τὴν ἐν τῷ χῶρῳ τούτῳ εὐῦσαν, ἔδοξέ σφι χρὸν εἶναι ἀπικέυθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. Ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὄπλα, ἤϊσαν διὰ τῆς ὑπερείτης τοῦ Κιθαιρώνος παρὰ Τυιᾶς 15 ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν· ἀπικόμενοι δὲ, ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνηα πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος, διὰ ὃχθων τε οὐκ ὑψηλῶν καὶ ἀπέδον χωρίου.

26. Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λόγων πολλὸς ὠθισμὸς 20 Τεγεαίων τε καὶ Ἀθηναίων. ἐδικαίευν γὰρ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔχεν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα. τοῦτο μὲν, οἱ Τεγεῖται ἔλεγον τάδε· “ Ἡμεῖς αἰεὶ κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς τάξεος ἐκ τῶν συμμάχων ἀπάντων, οὐσαι ἤδη ἔξοδοι κοινὰ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου 25 τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε Ἡρακλεῖδαι ἐπειρώντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε εὐρόμεθα τοῦτο διὰ πρῆγμα τοιόνδε. Ἐπεὶ μετὰ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἰζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιούσι, τότε ὦν λόγος ἦλλον ἀγορεύεσθαι, ὥς χρὸν εἴη 30 τὸν μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν ἂν σφῶν αὐτέων κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτόν οἱ μονομαχεῖν ἐπὶ διακειμένοισι. ἔδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὄρκια ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἦν μὲν Ἴλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων ἡγεμόνα, 35 κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρώια· ἦν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν

Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιὴν, ἐκάτὸν τε
 ἐτιών μὴ ζητῆσαι κάτωδον ἐς Πελοπόννησον. προεκρίθη τε δὴ
 ἐκ πάντων συμμάχων ἐθελοντῆς Ἑχέμος ὁ Ἡερόπου, τοῦ Φηγέος,
 στρατηγός τε ἑὼν καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος, καὶ ἐμουννομάχησέ τε καὶ
 5 ἀπέκτεινε Ἴλλον. Ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Πελο-
 ποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατελέομεν
 ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρους τοῦ ἐτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου
 γινομένης. Ἦμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιένυμεθα·
 ἀλλὰ, διδόντες αἵρεσιν ὁκοτέρου βούλεσθε κέρους ἄρχειν, παρίμεν·
 10 τοῦ δὲ ἐτέρου φαμέν ἡμέας ἰκνέεσθαι ἡγεμονεύειν, κατὰ περ ἐν
 τῷ πρόσθε χρόνῳ. Χωρὶς τε τούτου τοῦ ἀπηγμημένου ἔργου,
 ἀξιονικότεροί εἰμεν Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν. πολλοὶ
 μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται,
 ἀγῶνες ἀγωνίζονται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν ἡμέας
 15 δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἥπερ Ἀθηναίους. οὐ γάρ σφί ἐστι
 ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα, οὔτ' ὦν καινὰ, οὔτε παλαιά.”
 Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον.

27. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· “Ἐπιστά-
 μεθα μὲν σύνοδον τήνδε μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς τὸν βάρ-
 20 βαρον, ἀλλ' οὐ λόγον. ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεῆτης προέσθηκε παλαιὰ καὶ
 καινὰ λέγειν τὰ ἐκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται χρηστὰ,
 ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρώϊόν
 ἐστι, ἐοῦσι χρηστοῖσι αἰεὶ, πρώτοις εἶναι ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδας,
 τῶν φασὶ οὗτοι ἀποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν,
 25 τούτους πρότερον, ἐξελαινομένους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐς
 τοὺς ἀπικολατο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μούνοι
 ὑποδεξάμενοι, τὴν Εὐρυσθέος ὕβριν κατείλομεν, σὺν κείνοισι μάχῃ
 νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον. τοῦτο δὲ, Ἀργεῖους
 τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν
 30 αἰῶνα καὶ ἀτάφους κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους,
 ἀνελέσθαι τε τοὺς νεκροὺς φαμεν, καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρας ἐν
 Ἐλευσίνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαζονίδας, τὰς ἀπὸ
 Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν. καὶ
 ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοις οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα. Ἀλλ' οὐ γάρ
 35 τι προέχει τουτέων ἐπιμενεῖσθαι· καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ἔοντες
 αὐτοὶ νῦν ἂν εἴεν φλανρότεροι· καὶ τότε ἔοντες φλαῦροι νῦν ἂν

εἶναι ἀμείνονες. Παλαιῶν μὲν ἔργων ἅλις ἔστω· ἡμῖν δὲ εἰ
 μηδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχον-
 τα, εἰ τέοισι καὶ ἄλλοις Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι
 ἔργου ἄξιοι εἶμεν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ·
 οὔτινες μόνον Ἑλλήνων δὴ μονομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ 5
 τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες, περιγεγόμεθα, καὶ ἐνίκησαμεν ἔθνεα ἔξ
 τε καὶ τεσσαεράκοντα. ἃρ' οὐ δίκαιοι εἶμεν ἔχειν ταύτην τὴν τύξιν
 ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου; Ἀλλ', οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάσιος
 εἵνεκα στασιάξαιν πρόπει, ἄρτιοι εἶμεν πεῖθεσθαι ὑμῖν, ὦ Λακε-
 δαιμόνιοι, ἵνα δοκέει ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι ἐσθάναι, καὶ κατ' 10
 οὐσίνας. πάντῃ γὰρ τεταγμένοι πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί.
 ἐξηγέσθε δὲ ὥς πεισομένων·"

28. Οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοιτο. Λακεδαιμονίων δὲ ἀτέβωσε
 ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικότερους εἶναι ἔχειν τὸ
 κέρας ἢ περ Ἀρκάδας. οὕτω δὲ ἔχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερβιά- 15
 λοντο τοὺς Τεγεάτας. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὥδε οἱ ἐπιφοι-
 τῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων. τὸ μὲν δεξιὸν κέρας
 εἶχον Λακεδαιμονίων μύριοι· τουτέων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους,
 ἔόντας Σπαρτιήτας, ἐφύλασσον ψилоὶ τῶν Εἰλωτῶν πεντακισχιλίοι
 καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἐπὶ τεταγμένοι. προσιέας 20
 δὲ σφι εἴλοντο ἐσθάναι οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Τεγεάτας, καὶ τιμῆς
 εἵνεκα καὶ ἀρετῆς. τουτέων δ' ἔσαν ὀπλίται χίλιοι καὶ πεντηκό-
 σιοι. μετὰ δὲ τούτους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχιλίοι· παρὰ
 δὲ σφι εὗροντο παρὰ Πανσανίῳ ἐσθάναι Ποτιδιαιτῶν τῶν ἐκ
 Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τουτέων δὲ ἐχόμενοι 25
 ἴσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τουτέων δὲ, Σικυνῶνιοι
 τρισχιλίοι. τουτέων δὲ εἶχοντο Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι. παρὰ
 δὲ τούτους Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χίλιοι· Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι,
 Λεπρεσιτῶν διηκόσιοι· τουτέων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τιφυρῶν
 τετρακόσιοι· τουτέων δὲ ἐχόμενοι, Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ 30
 τούτους ἔστασαν Ἐρμιονέες τριηκόσιοι. Ἐρμιονέων δὲ ἐχόμενοι
 ἴσταντο Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι· τουτέων δὲ Χαλκι-
 δέες τετρακόσιοι· τουτέων δὲ, Ἀμπρακιητῶν πεντηκόσιοι. μετὰ
 δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔστασαν· του-
 τέων δὲ ἐχόμενοι, Παλῆες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ 35
 τούτους, Αἰγινητῶν πεντηκόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους

εἰάσσοντο Μεγαρίων τρισχίλιοι. εἶχοντο δὲ τουτέων, Πλαταιεῖς
ἐξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας
ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἑστρατήγεε δ' αὐτέων Ἀρι-
στείδης ὁ Λυσιμάχου.

5 29. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἐπὶ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρ-
τιήτησι, ἔσαν ὀπλίται· συνάπαντες ἑόντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυ-
ριάδες καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες ἐπτά. ὀπλίται μὲν οἱ
πάντες συλλεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον ἔσαν τοσοῦτοι. Ψιλῶν δὲ
πληθος ἦν τόδε. τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξεος πεντακισχίλιοι καὶ
10 τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἑόντων ἐπὶ περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ του-
τέων πᾶς τις παρήρητο ὡς ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακε-
δαιμονίων καὶ Ἑλλήνων ψилоὶ, ὡς εἰς περὶ ἕκαστον ἑὸν ἄνδρα,
πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἔσαν. ψιλῶν μὲν
δὴ τῶν ἀπάντων μαχίμων ἦν τὸ πληθος ἕξ τε μυριάδες, καὶ ἑννέα
15 χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες πέντε.

30. Τοῦ δὲ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος ἐς Πλα-
ταιᾶς σὺν τε ὀπλίταισι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι, ἑνδεκα μυριάδες
ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ, ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι.
σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρεοῦσι ἐξηπληροῦντο αἱ ἑνδεκα μυριάδες.
20 παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπιέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιεόντες,
ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον.
Οὗτοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἑστρατοπεδεύοντο.

31. Οἱ δὲ ἀμφὶ Μακρόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκήδευσαν Μα-
σίατιον, παρήσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἑλλήνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι,
25 καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτῃ ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ
ἀντετάσσοντο ὥδε ὑπὸ Μακρόνιου. Κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους
ἔστησε Πέρσας· καὶ δὴ, πολλὸν γὰρ περιέασαν πληθεῖ οἱ Πέρσαι,
ἐπὶ τε τάξις πλεῦνας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπείχον τοὺς Τεγεάτας.
ἔταξε δὲ οὕτω· ὃ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολέξας,
30 ἔστησε ἄντιον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἁσθενέστερον παρέταξε κατὰ
τοὺς Τεγεάτας. ταῦτα δ' ἐποίηε, φραζόντων τε καὶ διδασκόντων
Θηβαίων. Περσέων δὲ ἑχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέ-
σχον Κορινθίους τε καὶ Ιοτιδαίητας, καὶ Ὀρχομένιους τε καὶ
Σικωνίους. Μήδων δὲ ἑχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ
35 ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Ἀεπρεήτας τε καὶ
Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βα-

κτρίλους ἔσθησε Ἰνδούς. οὗτοι δὲ ἐπίσχον Ἑρμιονίας τε καὶ Ἐρε-
 τρίας, καὶ Στυρίας τε καὶ Χαλκιδικίας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας
 ἔταξε· οἱ ἐπέσχον Ἀμπρακικήτας τε καὶ Ἀνακτορίους καὶ Λευκα-
 δίους καὶ Παλίας καὶ Αἰγινήτας. Σακίων δὲ ἐχομένους ἔταξε
 ἀντία Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων, Βοιωτούς τε 5
 καὶ Λοκρούς, καὶ Μηλίας τε καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκίαν τοὺς
 χιλήους. οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκίαις ἐμήδισαν· ἀλλὰ τινες
 αὐτέων καὶ τὰ Ἑλλήνων ἠϋξον, περὶ τὸν Παρνησσὸν κατελιγμένοι·
 καὶ ἐνθεῦτεν ὀρμειώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τήν τε Μαρδονίου
 στρατιήν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἰόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ 10
 Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θεσσαλίην οἰκημένους κατὰ τοὺς
 Ἀθηναίους.

32. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ
 Μαρδονίου ταχθέντων, τὰ περ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου
 πλείστου. ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμειγμένοι, 15
 Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν
 ἄλλων· ἐν δὲ, καὶ Αἰθιοπῶν τε, καὶ Αἰγυπτίων οἱ τε Ἑρμοτύβιες
 καὶ οἱ Καλασιῖρες καλεόμενοι, μαχαιοφόροι· οὔπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων
 μούνοι μάχιμοι. τούτους δὲ ἔτι ἔων ἐν Φαλήρῃ ἀπὸ τῶν νηῶν
 ἀπεβιβάσατο ἰόντας ἐπιβάτας· οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν 20
 τὸν ἅμα Ξέρξη ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. Τῶν μὲν δὴ
 βαρβάρων ἔσαν τριήκοντα μυριάδες, ὥς καὶ πρότερον διεδῆλωται·
 τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμάχων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀρι-
 θμόν· οὐ γὰρ ὦν ἡριθμήθησαν· ὥς δὲ ἐπεικάσαι, ἐς πέντε μυ-
 ριάδας συλλεγῆναι εἰκάζω. Οὗτοι οἱ παραταχθέντες πεζοὶ ἔσαν· 25
 ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

33. Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ τε ἔθνεα καὶ κατὰ
 τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ ἀμφοτέρω. Ἕλλησι
 μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος· οὗτος γὰρ δὴ εἶπετο τῷ
 στρατεύματι τούτῳ μάντις· τὸν, ἰόντα Ἡλείον καὶ γένεος τοῦ Ἰα- 30
 μιδέων Κλυτιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποίησαντο λειωσφέτερον. Τισα-
 μενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου ἀνέϊλε ἡ Πυθίη,
 ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ ἄμαρτῶν
 τοῦ χρηστηρίου προσεῖχε γυμνασίοις, ὥς ἀναιρησόμενος γυμνικὸς
 ἀγῶνας. ἀσκήων δὲ πεντάεθλον, παρὰ ἓν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν 35
 ὀλυμπιάδα, Ἰερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν. Λακεδαιμόνιοι

δὲ, μαθόντες οὐκ ἐς γυμνικούς, ἀλλ' ἐς ἀρτίους ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέ-
 5 εσθαι ἅμα Ἡρακλειδῶν τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολέμων.
 ὁ δὲ ὁρίων περὶ πολλοῦ ποιευμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν
 10 προσθίσθαι, μαθὼν τοῦτο, ἀντίμα, σημαίνων σφι, ὥς “ ἦν μιν
 πολιτὴν σφέτερον ποιήσονται, τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει
 ταῦτα, ἐπ' ἄλλω μισθῷ δ' οὔ.” Σπαρτιῆται δὲ, πρῶτα μὲν,
 ἀκούσαντες, δεινὰ ἐποιεῦντο, καὶ μετίεσαν τῆς χρησιμοσύνης τὸ
 παράπαν. τέλος δὲ, δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περ-
 20 σικοῦ τούτου στρατεύματος, καταίνεον μετιόντες. ὁ δὲ γνούς
 τετραμμένους σφῆας, οὐδ' οὕτω ἔφη ἔτι ἀρκέσθαι τούτοισι μού-
 νοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἰωντοῦ Ἠγίην γίνεσθαι
 Σπαρτιτὴν ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοις τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται.

34. Ταῦτα δὲ λέγων αὐτός ἐμιμέτο Μελάμποδα, ὥς εἰκάσαι,
 15 βασιλῆην τε καὶ πολιτῆην αἰτεόμενος. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμ-
 πους, τῶν ἐν Ἀργεῖ γυναικῶν μαντισίαν, ὥς μιν οἱ Ἀργεῖοι
 ἐμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου,
 μισθὸν προτείναντο τῆς βασιλῆης τὸ ἥμισυ. οὐκ ἀνασχομένων
 δὲ τῶν Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὥς ἐμαίνοντο πολλῷ πλεῦνες τῶν
 20 γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάντες τὰ ὁ Μελάμπους προτείνετο, ἦσαν
 δῶσοντές οἱ ταῦτα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορεύεται ὁρίων αὐτοὺς
 τετραμμένους, φὰς, “ ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι τὸ
 τριτημόριον τῆς βασιλῆης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται.” οἱ δὲ
 Ἀργεῖοι ἀπειληθέντες ἐς στεινὸν καταινέουσι καὶ ταῦτα.

25 35. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμε-
 νοῦ, πάντως συνεχώρεόν οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν
 Σπαρτιτῶν, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγ-
 30 στοὺς Τισαμενὸς ὁ Ἠλεῖος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταίρει.
 μῦνοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτησι
 30 πολιῆται. οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες οἶδε ἐγένοντο· εἰς μὲν καὶ πρῶτος,
 οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας τε καὶ
 Ἀργεῖους γενόμενος· μετὰ δὲ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας
 πάντας, πλὴν Μαντινέων· ἐπὶ δὲ, ὁ Μεσσηνίων ὁ πρὸς Ἰσθμῷ.
 ὕστατος δὲ, ὁ ἐν Τανάρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργεῖους γενό-
 35 μενος. οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγῶνων.

36. Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενὸς, ἀγόντων τῶν

Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλαταιίδι. τοῖσι μὲν νυν Ἑλλήσι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρά ἀμυνομένοισι· διαβᾶσι δὲ τὸν Ἀσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι οὐ.

37. Μαρδονίῳ δὲ προθυμομένῳ μάχης ἄρχειν οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλὰ. καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάντιν ἔχων ἸγΗΣΙΣΤΡΑΤΟΝ, ἄνδρα Ἰλεῖόν τε καὶ τῶν Τελλιαδῶν ἐόντα λογιμώτατον. τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες ἔδησαν ἐπὶ Θανάτῳ, ὥς πεπο- 5 θόότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρό τε τοῦ Θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου. ὥς γὰρ δὴ εἰδέτο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, εὐενειχθέντος κως σιδηροῦ ἐκρά- 10 τησε· αὐτίκα δὲ ἐμχανᾶτο ἀνδρειότατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σταθμησάμενος γὰρ ὅπως ἐξελεύσεται οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδός, ἀπέταμε τὸν ταρσὸν ἑωυτοῦ. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τε- 15 γέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ ἀυλιζόμενος· οὕτω ὥστε, Λακεδαιμονίων παρδημει διζήμενων, τρίτῃ εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ· τοὺς δὲ ἐν θώματι μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέοντας τὸ ἡμίτομον τοῦ ποδός 20 κείμενον, κακῆϊνον οὐ δυναμένους εὐρεῖν. Τότε μὲν οὕτω διαφυγὼν Λακεδαιμονίους καταφεύγει ἐς Τεγέην, εὐόσαν οὐκ ἀρθμήν Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὕγιής δὲ γενόμενος, καὶ προσποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεστήκει ἐκ τῆς ἰθείης Λακε- 25 δαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι ἔς γε τέλος οἱ συνήνεκα τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον· ἦλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. Ὁ μὲν νυν Θάνατος ὁ ἸγΗΣΙΣΤΡΑΤΟΥ ὕστερον ἐγένετο τῶν Πλαταιικῶν· τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ προε- 30 θυμέτο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος.

38. Ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὕτε αὐτοῖσι Πέρ- 35 σῃσι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἑοῦσι Ἑλλήνων· (ἔχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἑωυτῶν μάντιν Ἰππόμεχον, Λευκάδιον ἄνδρα)· ἐπιθρόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ γινομένων πλείνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαι- 40 ρῶνος φυλάξαι· λέγων ὥς ἐπιθρόεουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὥς ἀπολάμψοιτο συχνούς.

39. Ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὁκτώ, ὅτε ταῦτα ἐκείνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὐ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιέων φέρουσι· τὰς 5 Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς Κεφαλᾶς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ Ἀρνὸς Κεφαλᾶς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἵπποταὶ οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον λαμβάνουσι ὑποζύγια τε πεντακόσια, σιλία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους οἱ εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι 10 ἀφειδέως ἐφόνεον, οὐ φειδόμενοι· οὔτε ὑποζυγίου οὐδενός, οὔτε ἀνθρώπου. ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἡλαυνον περιβαλλόμενοι παρὰ τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον.

40. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ 15 ἐπήϊσαν οἱ βάρβαροι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μὲντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης· τὸ δὲ ἀπὸ ζούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι μάλα 20 ἔσχον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρεαίς.

41. Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερέων οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν ἐγένετο τουτέων. ὡς δὲ ἑνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν Πλαταιῇσι, οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρ- 25 δονίος τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρταβάζος ὁ Φαρνάκειος, ὃς ἐν ὀλίγοις Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρῃ. Βουλευομένων δὲ αἶδε ἔσαν αἱ γνώμαι. ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς “χρεὸν εἶη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν ἵεναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἐνθα σίτον τέ σφι ἐσσηνεῖσθαι πολλόν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυ- 30 γίοις· κατ’ ἡσυχίην τε ἱζομένους διαπρήσσεσθαι, ποιεῦντας τὰδε· ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλόν μὲν ἐπίσημον, πολλόν δὲ καὶ ἄσημον, πολλόν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τουτέων φειδομένους μηδενὸς διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλεσι· καὶ ταχέως σφείας παραδώσειν 35 τὴν ἑλευθερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας.” Τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγένετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προειδὸτος πλεῦν

τι καὶ τούτου. Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμοεστερῇ καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. “ Δοκέειν τε γὰρ πολλῷ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετερὴν στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας τῶν συλλελεγμένων· τὰ τε σφάγια τὰ Ἰσγησιοστράτου ἔαν χαίρειν, μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τοῖ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν.”

42. Τούτου δὲ οὕτω δικαιεῦντος, ἀντίελεγε οὐδεὶς, ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κρείττος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλῆος, ἀλλ’ οὐκ Ἀρτιάβαζος. Μεταπεμφάμενος ὢν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τῶν μετ’ ἐωυτοῦ ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς, 10 εἰρώτα εἴ τι εἶδεῖν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς διαφθερέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδόντων τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ εἰδόντων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε· “ Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἡ ἴσῃτε οὐδὲν, ἡ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ’ ἐγὼ ἔρέω, ὡς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς 15 χρεόν ἐστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολεῖσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν, αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι, οὔτε ἔμεν ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο, οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν· ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμῶν ὅσοι τυγχάνουσι εὖνοοι ἐόντες Πέρσῃσι, ᾗδεσθε 20 τοῦδε εἵνεκα, ὡς περιεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων.” Ταῦτά σφι εἶπας, δεύτερον ἐσήμαινε παραρτέεσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης.

43. Τούτων δ’ ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἑγγέλειον στρατὸν οἶδα 25 πεποιημένον, ἀλλ’ οὐκ ἐς Πέρσας. Ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδ’ ἐς ταύτην τὴν μάχην πεποιημένα·

Τὴν δ’ ἐπὶ Θερμῶδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχέπολῃ

Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βυρβαρόφωνον ἰνυγὴν·

τῇ πολλοὶ πεσέονται ὑπὲρ Ἀχαισῖν τε μόρον τε

30

τοσοφόρων Μήδων, ὅταν αἰώμιον ἡμαρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν, καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαῖον, ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμῶδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Τανάγρης τε καὶ Γλίσαντος.

44. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνεσιν 35 τὴν ἐκ Μαρδονίου, νύξ τε ἐγένετο, καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. Ἰς

- δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἡσυχίῃ ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα, καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τηνικαῦτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντειο, στρατηγὸς τε ἔων καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίξθητο
 5 τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθρον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· ἐλθόντες δὲ ἔλεγον, ὡς “ ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγούς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν.”
- 10 45. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα ἔποντο ἐς τὰς φυλακὰς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· “ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπορρήτα ποιούμενος πρὸς μηδὲνα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Πανυσανίην, μὴ με καὶ διαφθείρητε. οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκιδύμην συναπάσης τῆς
 15 Ἑλλάδος. αὐτὸς τε γὰρ Ἕλληνα γένος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὀρεῖν τὴν Ἑλλάδα. Λέγω δὲ ὧν, οἱ Μακρονίων τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε. νῦν δὲ οἱ δέδωκται, τὰ μὲν σφάγια ἔαν χαίρειν, ἅμα ἡμέρη δὲ διαφανωκούση
 20 συμβολὴν ποιέεσθαι. καταρρώδηκε γὰρ μὴ πλεῖνες συλλεχθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε. ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάλλεται τὴν συμβολὴν Μακρόνιος, καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γάρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. Ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος οὐδὲ κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρή καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώ-
 25 σιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἐργασμαὶ ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μακρονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοις κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.” Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἐωυτοῦ τάξιν.
- 30 46. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Πανυσανίῃ τὰ περ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ καταρρώδηςας τοὺς Πέρσας ἔλεγε τάδε· “ Ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡῶ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεὸν ἐστί τοὺς Ἀθηναίους στήναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμέας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτούς τε καὶ
 35 τοὺς κατ' ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκα. ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτέων, ἐν Μακράδωνι μαχε-

σάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τε εἰμεν καὶ ἀδαίεις τουτέων τῶν ἀνδρῶν. Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπείρηται Μήδων· ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροί εἰμεν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χρεόν ἐστι ἵναί μιν ἡμῶν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμῶν δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον." Πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε· "Καὶ 5 αὐτοῖσι ἡμῖν πάλα ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ' ἡμῶν τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόφ' ἐγένετο εἶπαι ταῦτα τὰ περ ἡμῶν φθάντες προφέρεται· ἀλλὰ γὰρ ἀφρόθεομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γίνωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ' ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνاسι, καὶ ἐτοῖμοί εἰμεν ποιεῖν ταῦτα." 10

47. Ὡς δ' ἤρξατο ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἡὼς τε διέφαινε καὶ διαλλάσσοντο τὰς τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεὶ τε ἤκουσε, αὐτίκα μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο, παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμόνιους. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γινόμενον ὁ Πανσανῆς, γνὼνς 15 ὅτι οὐ λανθάνει, ὅπισθεν ἤγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ διεξιὸν κέρας· ὥς δ' αὐτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου.

48. Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας ἔλεγε τάδε· "Ὡ Λακεδαιμόνιοι, ἡμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῇδε 20 ἀνθρώπων, ἐκπυγλεομένων ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου, οὔτε τάξιν ἐκλείπετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν οὐδὲν ἀληθές. πρὶν γὰρ ἢ συμμίξαι ἡμῶν ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ στάσιν ἐκλείποντας ἡμῶν εἶδομεν, ἐν Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιεῖν 25 μένους, αὐτούς τε ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. ταῦτα οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν ὑμῖν ἐψεύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος, ὡς δὴ πέμψετε ἐς ἡμῶν κήρυκα προκαλούμενοι, καὶ βουλόμενοι μούνοισι Πέρσῃ μάχεσθαι· ἄριστοι ἰόντες ποιεῖν ταῦτα, οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ἡμῶν 30 εὐρομεν, ἀλλὰ πτώσοντας μάλλον. Νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ἡμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν. τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἡμεῖς, ἐπεὶ τε δεδοξασθε εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν μαχεσόμεθα; καὶ ἦν μὲν δοκῇ καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτα μαχέσθων 35 ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέοι, ἀλλ' ἡμῶν μόνους ἀποχρῆν, ἡμεῖς

δὲ διαμαχεσόμεθα· ὁκότεροι δ' ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικῆν."

49. Ὁ μὲν ταῦτα εἶπας τε καὶ ἐπισχῶν χρόνον, ὥς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσετο ὁπίσω· ἀπελθὼν δὲ ἐσήμαινε
5 Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα. Ὁ δὲ, περικαρῆς γενόμενος, καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὥς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππότες, εὐνέοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσακοντίζοντες τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξοῖται τε ἴοντες καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι· τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ'
10 ἧς ὕδρευέτο πᾶν τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχυσαν. ἔσαν μὲν ὧν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μούνοι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη πρόσω ἐγίνετο, ὥς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ. ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὲ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον· ἀπὸ
15 τοῦ ποταμοῦ γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι ὑπὸ τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων.

50. Τούτου δὲ τοιοῦτου γινομένου, οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, αἵτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτίων τε τουτίων καὶ ἄλλων,
20 ἐλθόντες παρὰ Πασσανίην, ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ τουτίων τοιούτων ἰόντων μᾶλλον σφεας ἐπέλυπε. οὕτε γὰρ αἰτία ἔχον ἔτι, οἳ τέ σφειν ὁπέωνες, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὥς ἐπισιτιέμενοι, ἀποκεκλίετο ὑπὸ τῆς ἵππου· οὐδὲν δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον.

25 51. Βουλευομένοισι δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιούμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἵεσθαι. ἡ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἑστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταιέων πόλεως. νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπείρῳ·
30 σχιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία στάδια· καὶ ἔπειτα συμμίγεται ἐς τωντό· οὖνομα δὲ οἱ Ὠερώ. - Θυματέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. Ἐς τοῦτον δὲ τὸν χῶρον ἐβουλεύσαντο μεταναστεῖναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχωσι χρᾶσθαι
35 ἀφθόγῳ, καὶ οἱ ἱππεὲς σφείας μὴ σινοῖατο, ὥσπερ κατ' ἐὶθὲ ἰόντων. μετακινέσθαι τε ἔδοκεε τότε ἐπεὶ τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ φυλακῇ,

ὥς ἂν μὴ ἰδοίαιτο οἱ Πέρσαι ἐξορμευμένους, καὶ σφείας ἐπόμενοι
ταράσσοιεν οἱ ἱππῶται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χώρον τοῦτον, τὸν
δὴ ἡ Ἀσσιπὶς Ἰερόη περισχίζεται ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος,
ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἐδόκει τοὺς ἡμίσεας ἀποστελλεῖν τοῦ στρα-
τοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρώνα, ὥς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπείωνας τοὺς 5
ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἔσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολελαμ-
μένοι.

52. Ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέρην πᾶσαν, προσ-
κειμένης τῆς ἱππου, ἔχον πόνον ἄτρυτον. ὥς δὲ ἡ τε ἡμέρην
ἔλγῃ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐπέπαινον, νυκτὸς δὴ γενομένης, καὶ εὐούσης 10
τῆς ὥρης ἐς τὴν συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθάντες
οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο· ἐς μὲν τὸν χώρον ἐς τὸν συνέκειτο, οὐκ
ἐν νόῳ ἔχοντες· οἱ δὲ, ὥς ἐκινήθησαν, ἔφηνον ἄσμενοι τὴν ἱππον
πρὸς τὴν Πλαταιῶν πόλιν· φεύγοντες δὲ, ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ
Ἡραῖον. τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλεως ἐστὶ τῆς Πλαταιῶν, εἴκοσι στα- 15
δίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ,
ἔθεντο πρὸ τοῦ ἱεροῦ τὰ ὄπλα.

53. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο· Πανσα-
νίης δὲ ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου πα-
ρήγγελλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα ἵνα 20
κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϊόντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χώρον
ἵνα ἐς τὸν συνεθήκαντο. Ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἔσαν
τῶν ταξιαρχῶν πείθεσθαι Πανσανίῃ· Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιά-
δεω, λοχηγέων τοῦ Πιτανητέων λόχου, “οὐκ, ἔφη, τοὺς ξείνους
φεύξεσθαι, οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην·” ἐθώμαζε 25
τε ὁρέων τὸ ποιεύμενον, αἶτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ.
ὁ δὲ Πανσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ
πείθεσθαι ἐκείνον σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνου ταῦτα γενω-
μένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ, ἢ ἀπολίπωσι
ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοις Ἑλλήσι, ἀπόληται ὑπο- 30
λειφθεὶς αὐτὸς τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ’ αὐτοῦ· ταῦτα λογι-
ζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο
πείθοντές μιν ὥς οὐ χρεὸν εἶη ταῦτα ποιεῖν.

54. Καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μούνον Λακεδαί-
μονίων τε καὶ Τεγεατέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίησαν 35
τοιᾶδε. εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι

τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὥς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὥς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατιόπεδον, ἔπεμπον σφείων ἱππέα ὀψόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴ τε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπιέρεσθαι τε Παν-
 5 σαλὴν τὸ χρεὸν εἴη ποιεῖν.

55. Ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὦρα τὴν σφείας κατὰ χώραν τεταγμένους, καὶ ἐς νεῖκεα ἀπιγμένους αὐτέων τοὺς πρώτους. ὥς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃς τε Εὐρύαναξ καὶ ὁ Πανσανίης, μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούρους
 10 Λακεδαιμονίων, οὐ κως ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νεῖκεά τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγμένος. νεϊκέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ, καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Πανσανιέω “ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι, ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους.” ξείνους λέγων τοὺς
 15 βαρβάρους. ὁ δὲ μαινόμενον καὶ οὐ φρενῆρεα καλέων ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα λέγειν ὁ Πανσανίης ἐκέλευε τὰ παριόντα σφι πράγματα, ἐχρήϊζε τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρήσαι τε πρὸς ἑωυτούς, καὶ ποιεῖν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ περ ἂν καὶ σφεῖς.

20 56. Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑωυτούς ἡὼς κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πανσανίης, οὐ δοκέων τὸν Ἀμομφάρετον λείψεσθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων, (τὰ δὲ καὶ ἐγένετο,) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας·
 25 εἶποντο δὲ καὶ Τγεῖται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦϊσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώτος φοβεόμενοι τὴν ἵππον· Ἀθηναῖοι δὲ κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον.

57. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχὴν τε οὐδαμὰ δοκέων Πανσανίην
 30 τολμήσειν σφείας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτιρεόντων δὲ τῶν σὺν Πανσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰθεὶς τέχρῃ ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβόντα τὸν λόχον τὰ ὄπλα ἤγε βύδην πρὸς τὸ ἄλλο σῖφος. τὸ δὲ, ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον, περὶ ποταμὸν Μολόεντα ἰδρυμέ-
 35 νον Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλούμενον, τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσται. ἀνέμενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα, ἣν μὴ ἀπολίπη τὸν

χωρον ἐν τῷ ἐτειτάχατο ὁ Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθοί οἱ πῶς παρ' ἐκείνους. Καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον παρεγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσέκειτο πῦσα. οἱ γὰρ ἱπποῖται ἐποίουεν οἶον καὶ ἐώθεσαν ποιεῖν αἰεὶ· ἰδόντες δὲ τὸν χωρον κεινὸν ἐν τῷ ἐτειτάχατο οἱ Ἑλ- 5 ληνες τῇσι προτέρησι ἡμέρησι, ἤλαννον τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρό-σω· καὶ ἅμα καταλαβόντες προσεκίετό σφι.

58. Μαρθόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποικομένους ὑπὸ νύκτι, εἶδε τε τὸν χωρον ἐρήμον, καλέσας τὸν Ἀθρισαῖον Θώρηκα, καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θραυσυδίον, 10 ἔλεγε· “Ὡ παῖδες Ἀλιεύω, ἔτι τί λέξετε, τὰδε ὀρέοντες ἐρήμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρῶτους· τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους ἐκ τῆς τάξης εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροικομένην νύκτι καὶ οἱ πάντες ὀρέομεν διαδράντας. διέδειξάν τε, ἐπεὶ σφας 15 ἔδεε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἑόντες ἐν οὐδαμοῖσι ἑοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. Καὶ ὑμῖν μὲν, ἑοῦσι Περσέων ἀπείροισι, πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τούτους, τοῖσί τι καὶ συνηδέεατε· Ἀρταβά- ζου δὲ θῶμα καὶ μᾶλλον ἐποιεῦμην, τὸ καὶ καταβῶδῃσαι Λακε- 20 δαιμονίους, καταβῶδῃσαντά τε ἀποδεξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρεὸν εἴη ἀναζηύξαντας τὸ στρατόπεδον ἵεναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστρῳ πολιορκησόμενους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς πεύσεται. Καὶ τοιούτων μὲν ἐτέρωθι ἔσται λόγος· νῦν δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστὶ, ἀλλὰ διωκτέοι εἰσὶ, ἐς ὃ καταλαμ- 25 φθέντες δάσουσιν ἡμῖν τῶν δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.”

59. Ταῦτα εἶπας, ἦγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ διαβάντας τὸν Ἀσωπὸν κατὰ σιζόν τῶν Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρασκόντων· ἐπείχε τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεάτας μούρους· Ἀθη- 30 ναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδῖον ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα. Πέρσας δὲ ὀρέοντες ὠρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημήϊα, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὐδενὶ κοσμη- θέντες, οὔτε τάξι. καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὀμίλῳ ἐπήϊσαν, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

60. Πανσανθής δὲ, ὡς προσέκειτο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς

- Ἀθηναίους ἱππεία, λέγει τὰδε· “ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος με-
 γίστου προκειμένου, ἔλευθέρην εἶναι ἢ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα,
 προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων, ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ
 ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα διαδράντων.
 5 νῦν ὦν δεδוקται τὸ ἐνθεῦτεν τὸ ποιητέον ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ
 τῇ δυνάμει ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους. εἰ μὲν νυν ἐς ὑμέας
 ὥρμησε ἀρχὴν ἢ ἵππος, χρῆν δὴ ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ’ ἡμῶν τὴν
 Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεήτας βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δέ, ἐς
 ἡμέας γὰρ ἅπασα κενώρηκε, δίκαιοι ἔστε ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομέ-
 10 νην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνέοντες ἵεναι. Εἰ δ’ ἄρα αὐτοὺς
 ὑμέας καταλελάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς δ’ ἡμῖν τοὺς
 τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ
 τὸν παρόντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυμοτάτοις, ὥστε
 καὶ ταῦτα ἑσ ακούειν.”
- 15 61. Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὥς ἐπύθοντο, ὥρμητο βοηθέειν καὶ
 τὰ μάλιστα ἐπαμύνειν. καὶ σφι ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ
 ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος γενομένων, ὥστε μη-
 κέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκειμένον σφείας ἔλυπε.
 Οὕτω δὴ μουνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἐόντες σὺν
 20 ψιλῶσι, ἀριθμὸν, οἱ μὲν πεντακισμύριοι, Τεγεῆται δὲ τρισχίλιοι·
 (οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπείχιζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιά-
 ζοντο, ὥς συμβαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρούσῃ.
 καὶ, οὐ γὰρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρησιτὰ, ἐπιπτόν τε αὐτῶν ἐν
 τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεῦνες ἐτρωματίζοντο. φρά-
 25 ξαντες γὰρ τὰ γέγραφα οἱ Πέρσαι ἀπίεσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ
 ἀφειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν σφα-
 γίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Πausανίην πρὸς τὸ Ἰραῖον
 τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρητίζοντα μηδამῶς σφείας
 ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος.
- 30 62. Ταῦτα δ’ εἰ τοῦτου ἐπικαλευμένου, προειξαναστάντες πρό-
 τεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους. καὶ τοῖσι Λακεδαι-
 μονίοις αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πausανίειω ἐγένετο θυομένοισι
 τὰ σφάγια χρησιτὰ. ὥς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι
 ἐπὶ τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι, τὰ τόξα μετέντες. Ἐγένετο
 35 δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέγραφα μάχη. ὥς δὲ ταῦτα ἐπεπτώκε, ἤδη
 ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ’ αὐτὸ τὸ Δημήτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ

πολλὸν, ἐς δ' ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήματι μὲν νυν καὶ ρώμῃ οὐκ ἔσσαντες ἔσαν οἱ Πέρσαι· ἄροπλοι δὲ ἑόντες, καὶ πρὸς ἀνιπιστήμονας ἔσαν καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοιςι σοφίῃν. προεξαΐσσοντες δὲ κατ' ἓνα, καὶ δέκα, καὶ πλευνές τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, δ
ἐσείπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας καὶ διεφθίροντο.

63. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς ἑὼν Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ, ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλιούς, ταύτῃ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπέλεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, οἱ δὲ ἀντιῆχον καὶ ἀμυνόμενοι 10 κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκείνον τεταγμένον ἐὼν ἰσχυρότατον ἔπλεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο, καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλείστον γὰρ σφεας ἔδηλέετο ἡ ἐσθῆς, ἐρῆμος ἐοῦσα ὅπλων· πρὸς γὰρ ὀπλίτας ἑόντες γυμνήτες ἀγῶνα ἐποιεῦντο. 15

64. Ἐνθαῦτα ἡ τε δίκη τοῦ φόρου τοῦ Λεωνίδεω κατὰ τὸ χρηστήριον τοῖσι Σπαρτιήταισι ἐκ Μαρδονίου ἐπιτελέετο· καὶ νίκη ἀναιρέεται καλλίστην ἀπασιῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Πανυσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω. (τῶν δὲ καὶ ὑπερθε οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα ἔρρηται ἐς Λεωνίδην· οὗτοί γάρ σφι τυγχάνουσι 20 ἑόντες.) Ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀιμυγῆτου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογιμοῦ, ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ, ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους, συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου ἑόντος, Μεσσηνίοισι πᾶσι· καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκοῖοι.

65. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὥς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφρευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἑωυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον τὸ ἐποίησαντο ἐν μόρῃ τῇ Θηβαΐδι. Θῶμα δέ μοι, ὅπως παρὰ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλλος μαχομένων, οὐδε εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος, οὔτε ἐναποθανῶν, περὶ τε τὸ ἱρὸν οἱ πλείυτοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπλεον. δοκίω 30 δὲ, εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκίειν δεῖ, ἡ θεὸς αὐτῇ σφεας οὐκ ἐδέξατο ἐμπρήσαντας τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνακτόριον. Αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο.

66. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Παρνακίος· ἀντίκα τε οὐκ ἀρέσκετο κατ' ἀρχὰς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλῆος, καὶ τότε πολλὰ ἀπα- 35 γορεύων οὐδὲν ἤνευ, συμβάλλειν οὐκ ἔων. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιαῦτα,

ὥς οὐκ ἄρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιου-
 μένοισι. τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος, (εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ
 ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσαρας μυριάδας ἀνθρώπων, περὶ ἐαυτόν·)
 τούτους, ὅπως ἢ συμβολὴ ἐγίνετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἔμειλλε
 5 ἀποβῆσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἥτε κατηρτισμένοι, παραγγέλλας
 κατὰ ταῦτό ἐναι πάντας τῇ αὖ αὐτὸς ἐξηγέηται, ὅπως αὖ αὐτὸν
 ὁρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα παραγγέλλας, ὥς ἐς μάχην ἦγε
 δῆθεν τὸν στρατόν· προτερέων δὲ τῆς ὁδοῦ, ὦρα καὶ δὴ φεύγοντας
 τοὺς Πέρσας· οὕτω δὲ οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ
 10 τὴν ταχίστην ἐιρόχαζε φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ
 Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκίας, ἐθελών ὥς τάχιστα ἐπὶ τὸν
 Ἑλλήσποντον ἀπικέσθαι· καὶ δὴ οὗτοι μὲν ταύτη ἐτράποντο.

67. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος ἐθελοκακέον-
 των, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχρόν. οἱ γὰρ
 15 μηδίζοντες τῶν Θηβαίων οὗτοι ἔχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, μα-
 χεόμενοι τε καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες, οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτέων
 οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπαιον ὑπὸ Ἀθηναίων. ὥς δὲ
 ἐτράποντο καὶ οὗτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας, οὐκ ἤπερ οἱ Πέρσαι
 καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὄμιλος, οὔτε*διαμαχεσάμενος
 20 οὐδενί, οὔτε τι ἀποδεξάμενος, ἔφευγον.

68. Δηλοῖ τε ἐμοὶ ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων
 ἤρτηντο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι πρὶν ἢ καὶ συμμίζειν τοῖσι
 πολεμίοισι ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω τε πάντες
 ἔφευγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτῆς. αὕτη
 25 δὲ τοσαῦτα προῦωφέλει τοὺς φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολε-
 μίων ἄγχιςτα ἐοῦσα, ἀπειργουσά τε τοὺς φίλους φεύγοντας ἀπὸ
 τῶν Ἑλλήνων.

69. Οἱ μὲν δὲ νικῶντες εἶποντο τοὺς Ξέρξῃ διώκοντές τε καὶ
 φονεύοντες. ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινόμενῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι
 30 ἄλλοισι Ἑλλήσι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἰσραῖον καὶ ἀπογενο-
 μένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε, καὶ νικῶεν οἱ μετὰ Παν-
 σανίῃ. οἱ δὲ, ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ
 μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπωσῆς καὶ τῶν κολω-
 νῶν τὴν φέρουσαν ἄνω ἐξὺ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος· οἱ δὲ ἀμφὶ
 35 Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν
 ὁδῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρεῖς καὶ

Φιλιάσιοι, ἀπιδόντες σφίας οἱ τῶν Θηβυίων ἱππῶται ἐπείγομένους οὐδένα κόσμον ἤλανον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἱπάρχων Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου. ἐπευόντες δὲ κατεστόρεσαν αὐτῶν ἑξακοσούς, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήρασαν, διώκοντες ἐς τὸν Κιθαίρῳνα. οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο.

5

70. Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος, ὥς κατέφυγον ἐς τὸ εὐλίνον τείχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀναβάντες, πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέυθαι· ἀναβάντες δὲ, ἐφράσαντο ὥς ἡδυνάτο ἄριστα τὸ τείχος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, κατεστήκει σφι τειχομαχίῃ ἐφθωμενестέρῃ. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ 10 Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύνοντο, καὶ πολλῶν πλέον ἔχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχεῖν· ὥς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγένετο τειχομαχίῃ, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. Τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχεος, καὶ ἤριπον· τῇ δὲ ἐσεχέρντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ 15 ἐσῆλθον Τεγεῆται ἐς τὸ τείχος· καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδονίου οὗτοι ἔσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καλὴν φάτιν τῶν ἵππων, ἐοῦσαν χαλκῆν πᾶσαν καὶ θῆς ἀξίην. τὴν μὲν νυν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθισαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται· τὰ δὲ ἄλλα ἐς τῶντ', οὐα· περ ἔλαβον, ἐσῆ· 20 νεικαν τοῖσι Ἕλλησι. Οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι στίφος ἐποίησαντο πεσόντος τοῦ τείχεος, οὔτε τις αὐτῶν ἀλκῆς ἐμμένητο· ἀλύκταζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλὰ μυριάδες κατειλημένοι ἀνθρώπων. παρῆν τε τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τριήκοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδεουσέων τευσέρων, τὰς ἔχον 25 Ἀρτιάβαζος ἔφρευε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ ἑννενήκοντα· Τεγεγετίων δὲ, ἑκαίδεκα· Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα.

71. Ἡρίστευσε δὲ τῶν βαρβάρων, πεζὸς μὲν ὁ Περσέων, ἵππος 30 δὲ ἡ Σακίων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἕλλήνων δὲ, ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεγετίων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερεβάλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημῆσθαι, (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἐωυτοὺς ἐνίκων,) ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότερον προσενέλθησαν, καὶ τουτέων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο 35 μακρῷ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, ὃς ἐκ Θερμοπυ-

λέων μῦθος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς εἶχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον ἡρίστευσαν Ποσειδωνίος τε καὶ Φιλοκύνου καὶ Ἀμομφάρετος ὁ Σπαρτιήτης. καὶ τοι, γενομένης λέσχης ὅς γένοιτο αὐτέων ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ παραγερόμενοι Σπαρτιητέων Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερώς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίας, λυσσῶντά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀποδείξασθαι μεγάλα· Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτω τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόῳ ἂν εἴποιεν. οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντας, πλην Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ τίμιοι ἐγένοντο· Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη.

72. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ὅς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πανσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξει, ἐρωματίσθη τοξέυματι τὰ πλευρά. καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξηνηνεγμένος ἔδυσθανάτεε τε καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀρίμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστὶ οἱ ἀποδιεγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον προθυμειμένου ἀποδείξασθαι.

73. Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχιδεὺς ἐκ δήμου Δεκελειῶθεν· Δεκελείων δὲ τῶν ποτὲ ἐργασσάμενων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὥς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὥς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀιτικὴν σὺν στρατοῦ πλήθει, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελείας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον, ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι, καὶ δειμαίνοντα περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν πρῆγμα κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας· τὰς δὴ Τιτακός, ἐὼν αὐτόχθων, καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἐν Σπάρτῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀτελείη τε καὶ προεδρίη διατελείε ἐς τότε αἰεὶ ἔτι ἑοῦσα, οὕτω ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γεγόμενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινεομένων τὴν ἄλλην Ἀιτικὴν Λακεδαιμονίων, Δεκελείης ἀποσχέσθαι.

74. Τούτου τοῦ δήμου ἔων ὁ Σωφάνης, καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διζούς λόγους λεγομένους ἔχει· τὸν μὲν, ὡς ἐκ τοῦ ζωστήρος τοῦ θώρηκος ἐφόρει χαλκῇ ἀλύσει δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρῆν, τὴν, ὅπως πελάσειε ἀπικνέομενος τοῖσι πολέμοισι, βαλλέ- 5 σκετο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέμοιοι, ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξης, μετα- κινήσαι μὴ δυναίατο· γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων, δέδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται. ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβητών, λέγεται, ὡς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμὰ ἀτρεμίζούσης ἐφόρει ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ θώρηκος δεδεμένην σιδηρῆν. 10

75. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, ὅτι περικατημένων Ἀθηναίων Αἴγιναν, Εὐρυβῆτην τὸν Ἀργεῖον, ἄνδρα πενταέθλον, ἐκ προκλήσιος ἐφόρευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεια χρόνῳ ὕστερον τουτέων κατέλαβε, ἄνδρα γετόμενον ἀγαθόν, Ἀθη- 15 ναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Ἰλαύκωρος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἰθιδῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν μεταλλῶν τῶν χρυσέων μαχομένον.

76. Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρ- 20 βαροι, ἐνθαυτὰ σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἣ ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας, ἐοῦσα παλ- λακὴ Φαρανδάτειος τοῦ Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσῳ, κοσμησασμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ τῶν παρευσέων, καταβῆσα ἐκ τῆς ἁρμαμάξης, ἐχώρεε ἐς τοὺς Λα- 25 κεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι ἐόντας. ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκτεῖνα διέποντα Πανσανίην, πρότερόν τε τὸ οὖνομα ἐξεπιστάμενη καὶ τὴν πάτρην, ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε τὸν Πανσανίην, καὶ λαβομένη τῶν γονάτων, ἔλεγε τάδε· “Ὡ βασιλεῦ Σπάρτης, 30 ῥύσαι με τὴν ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλосύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τότε ὦνσας τοῖσδε ἀπολέσας, τοὺς ῥῦτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ γένος μὲν Κῳ, θυγάτηρ δὲ Ἰγλητορίδῳ τοῦ Ἀρταγόρει. βίη δὲ με λαβὼν ἐν Κῳ ἔχε ὁ Πέρσης.” Ὁ δὲ 35 ἀμείβεται τοῖσδε· “Γύναι, θάρσει, καὶ ὡς ἱκέτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀληθεία λέγουσα, καὶ εἰ θυγάτηρ Ἰγλητορίδῳ τοῦ Κῳ, ὃς ἐμοὶ ξένος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ κείνους τοὺς χώρους οἰκημένων.” Ταῦτα εἰπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι παρευοῦσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἴγιναν, ἐς τὴν 35 αὐτὴ ἤθελε ἀπικέσθαι.

77. Μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινέες ἐπ' ἐξεργασμένοιαι· μαθόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἦκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοι τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι. πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους 5 τοὺς μετὰ Ἀριαβάζου φεύγοντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίας· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας διώκειν. οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἰωντῶν τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς. Μετὰ δὲ Μαντινέας, ἦκον Ἡλεῖοι. καὶ ὡσαύτως οἱ Ἡλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιησάμενοι ἀπαλλάσσοντο· 10 ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἡλείους τοσαῦτα.

78. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινητέων ἦν Ἀάμπων ὁ Πύθειω Αἰγινητέων τὰ πρῶτα, ὃς ἀνοσιώτατον ἔχων λόγον ἔστο πρὸς Πανσανίην. ἀπικόμενος δὲ, σπουδῇ ἔλεγε τάδε· 15 “Ὡ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον ἔργασται τοι ὑπερφυεὺς μέγαθός τε καὶ κάλλος· καὶ τοὶ θεοὶ παρεῖδον ὀφυσάμενον τὴν Ἑλλάδα κλέος καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοις ποιήσον, ὅπως λόγος τέ σε ἔχη ἔτι μέζων, καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα 20 αἰτάσθαι ποιεῶν ἐς τοὺς Ἕλληνας. Λεωνίδειω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδονίους τε καὶ Ξέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύρωσαν. τῷ σὺ τὴν ὁμοίην ἀποδιδούς ἔπαινον ἔξεις, πρῶτα μὲν ὑπὸ πάντων Σπαρτιητέων, αὐτίς δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκοιοπίσας, τιτιμώρησαι ἐς 25 πατέρων τὸν σὸν Λεωνίδην.” Ὁ μὲν δοκέων χαρίζεσθαι ἔλεγε τάδε.

79. Ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε· “Ὡ ξεῖνε Αἰγινῆτα, τὸ μὲν εὐνοεῖν τε καὶ προορεῖν ἄγαμαι σεῦ· γνώμης μέντοι ἡμάρτηκας χρησιτῆς. ἐξάρας γάρ με ὑψοῦ καὶ τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς 30 τὸ μηδὲν κατέβαλες, παραινέων νεκρῷ λυμάνεσθαι, καὶ, ἦν ταῦτα ποιεῶ, φὰς ἄμεινόν με ἀκούσεσθαι. τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροις ποιεῖν, ἢ περ Ἑλλήσι· καὶ ἐκείνοισι δὲ ἐπιφθονόμεν. Ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγινιτήσι ἄδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα ἀρέσκειται· ἀποχρῆ δ' ἐμοὶ, Σπαρτιήτησι ἔρεσκόμενον, ὅσια μὲν 35 ποιεῖν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κτελέεις τιμωρῆσαι, φημί μεγάλως τιμωρῆσθαι· ψυχῇσί τε τῇσι τῶνδε ἀνα-

ριθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῳ τελευτήσαντες. σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε, μήτε συμβουλευῇς· χάριν ἔσθι τε ἐὼν ἀπαθής." Ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ἀπαλλάσσετο.

80. Πανσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος, μηδένα ἄπτεσθαι ὅ τῆς ληΐης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς Εἰλωτας τὰ χρήματα. οἱ δὲ ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι εὗρισκον σκηναὺς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ἐπιχρυσούς καὶ ἐπαργύρους, κρητῆρας τε χρυσεούς, καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπ' ἁμαξίων εὗρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο ἐνέοντες χρυσεοὶ τε 10 καὶ ἀργυρεοί· ἀπὸ τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκύλευον ψεῖλιά τε καὶ στρεπτούς, καὶ τοὺς ἀκινάκους, ἐόντας χρυσεούς· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος ἐγίνετο οὐδὲ εἰς. Ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλειον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ Εἰλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπιδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἶά τε ἦν κρύψαι· ὥστε Αἰγινήτῃσι οὐ 15 μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν ἐνθευτέον ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυσὸν αἶτε ἐόντα χαλκὸν δῆθεν παρὰ τῶν Εἰλωτέων ὠνέοντο.

81. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρυσεὸς ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφιος τοῦ χαλκίου ἐπεστεῶς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ· καὶ 20 τῷ ἐν Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία ἀνέτεθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπτάπηχυν χάλκεος Ποσειδῶν ἐξεγένετο· ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο, καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἔσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. Ὅσα μὲν νυνὶ ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύουσι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν, δοκέω δ' ἔγωγε καὶ τούτοις δοθῆναι. Πανσανίῃ δὲ πάντα δέκα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὥς δὲ αὐτως καὶ τὰ 30 ἄλλα χρήματα.

82. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι· ὥς Ξέρξης φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἰουτου· Πανσανίῃν ὦν, ὄρεοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατασκευασμένην, κελεύσαι 35 τοὺς τε ἀρτοκόπους καὶ τοὺς ὀψοποιούς κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ δειπνον παρασκευάζειν. ὥς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίησαν

ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Πausανίην, ἰδόντα κλίνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας εὐ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπεία τοῦ δειπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεῦσαι ἐπὶ γέλωτι τοὺς ἐσωτοῦ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δειπνον. ὥς δὲ τῆς Θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Πausανίην γελιάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ τουτέων, εἶπαι τὸν Πausανίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην τοῦ δειπνου τὴν παρασκευὴν·

“Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγαγον, βουλόμε-

10 νος ὑμῖν τοῦδε τοῦ Μήδων ἡγεμόνος τὴν ἀφροσύνην δεῖξαι· ὃς τοιήνδε δίαίταν ἔχων ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω οἰζυρὴν ἔχοντας ἀπαιρησόμενος.” Ταῦτα μὲν Πausανίην λέγεται εἶπαι πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων.

83. Ὅτι τέρφῃ μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων

15 εὖρον συγχοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. Ἐφάνη δὲ καὶ τότε ὕστερον ἔτι τουτέων, τῶν νεκρῶν περιφιλωθέντων τὰς σάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιεὺς ἐς ἓνα χώρον· εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα ῥαφήν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ ἐνὸς ἐοῦσα ὀστέου· ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ τὸ ἄνω τῆς γνάθου,

20 ἔχουσα ὀδόντας μουνοφυέας, ἐξ ἐνὸς ὀστέου πάντας, τοὺς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους. καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς ὅστέα ἐφάνη.

84. Ἐπειτεν δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο· ὑπ’ ὅτεν μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκέες οὐκ ἔχω εἶπαι. πολλοὺς δὲ τινὰς ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα

25 μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλοὺς παρὰ Ἀρτιόντιω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔργον. ὅστις μέντοι ἦν αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δὲ τινα φάτιν καὶ Διονυσοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ’ ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη.

30 85. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν λήϊην διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἐσωτῶν χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τριζὰς ἐποίησαντο θήκας. Ἐνθα μὲν τοὺς ἱρένας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμοφάρετος ἔσαν καὶ Φιλοκύνων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἐν τῶν τάφων ἔσαν οἱ ἱρένες· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ,

35 οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ Εἰλωτις. οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας ἀλείας· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς

ἰσχυρῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρείες τε καὶ Φιλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέντας. τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι. τῶν δὲ ἄλλων οὓσι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἔοντες τάφοι, τούτους δὲ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπεστοῇ τῆς μάχης, ἐκαστοὺς χώματα χῶσαι κεινὰ, τῶν ἐπιγινόμενων 5 εἵνεκεν ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ἐστὶ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεξιῶν τῶν Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου, ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξενον ἔοντα αὐτῶν.

86. Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ Ἕλλη- 10 νες, αὐτίκα βουλευομένοισί σφι ἔδόκεε στρατεῦσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ἑξαιτέειν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας· ἐν πρώτοισι δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδην καὶ Ἀτταγῖνον, οἱ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἔσαν· ἣν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρό- 15 τερον ἢ ἐξέλωσι. ὡς δὲ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἐνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρχεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τὴν τε γῆν αὐτέων ἔταμνον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος.

87. Καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινεόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε· “ Ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ 20 οὕτω δεδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας, ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκα γῆ ἢ Βοιωτίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ. ἀλλ', εἰ μὲν χρημάτων χρηρίζοντες πρόσχημα ἡμέας ἑξαιτέονται, χρήματά σφι δώμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ· σὺν γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμηδίσαμεν, οὐδὲ μούνοι ἡμέες. 25 εἰ δὲ ἡμέων ἀληθέως δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παρέξομεν.” Κάρτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν καὶ ἐς καιρὸν· αὐτίκα τε ἐπεκηρυκέοντο πρὸς Πανσανίην οἱ Θηβαῖοι, θείοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας.

88. Ὡς δὲ ὁμολόγησαν ἐπὶ τούτοισι, Ἀτταγῖνος μὲν ἐκδιδρῆ- 30 σκει ἐκ τοῦ ἄστεος· παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πανσανίης ἀπείλυσε τῆς αἰτίας, φᾶς τοῦ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταιτίους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἔδόκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεποιθέσαν διω- 35 θέεσθαι· ὁ δὲ, ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατιὴν τὴν τῶν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόριν-

θον διέφθειρε. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβησι γεγόμενα.

89. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος φεύγων ἐκ Πλαταιῶν καὶ δὴ καὶ πρόσω ἐγένετο. Ἀπικόμενον δὲ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφείας
 5 ἐπὶ τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνειρώτιεν περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνοὺς ὅτι εἰ ἐθελοὶ σφι πᾶσαν τὴν ἀληθειάν τῶν ἀγώνων εἶπαι, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός· ἐπιθήσεσθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἶτο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα·
 10 ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξαγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε· “ Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾷτε, ἐπείγομαι τε κατὰ τὴν ταχίστην ἑλὼν ἐς Θρηίκην, καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατὰ τι πρῆγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ,
 15 οὗτος κατὰ πύδας ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι. τοῦτον καὶ ξεινίζετε, καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε· οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῖσι μεταμелήσει.” Ταῦτα δὲ εἶπας, ἀπέλανε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺς τῆς Θρηίκης, ὡς ἀληθέως ἐπείγόμενος, καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ. καὶ
 20 ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ συγχροὺς ὑπὸ Θρηίκων τε κατακοπέντας κατ’ ὁδόν, καὶ λιμῷ συστάνας καὶ καμᾶτ’ ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. Οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόσθη ἐς τὴν Αἴλην.

90. ΤΗΣ δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν Πλαταιῇσι τὸ τρωμα
 25 ἐγένετο, συνεκύρησε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. Ἐπεὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Αἰγῷ κατέατο οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἡλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, Λάμπων τε Θρασυκλῆτος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδευ, καὶ Πηγίστρατος Ἀρισταγόρευ, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λᾶθρη
 30 τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφῶν ἐπὶ τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε Πηγίστρατος πολλὰ καὶ παντοῖα· ὡς “ ἦν μῦνον ἰδωνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομενεύουσι· ἦν δὲ καὶ
 35 ἄρα ὑπομείνωσι, οὐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύτην εὗρεῖν ἂν αὐτούς.” Θεοὺς τε κοινούς ἀνακαλέων, προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἄνδρας

Ἕλληνας ἐκ δουλосύνης, καὶ ἀπαμῦναι τὸν βάρβαρον· “εὐπετέστε αὐτοῖσι, ἔφη, ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νῆας αὐτέων κακῶς πλέειν, καὶ οὐκ ἀξιομάχους κείνοισι εἶναι· αὐτοὶ τε, εἴτε ὑποπιεύουσι μὴ δόλῳ αὐτοὺς προάγῳεν, ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι ρηυσὶ τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὄμηροι εἶναι.”

91. Ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμετος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Δευτυχίδης, εἴτε κληδόνος εἵνεκεν θέλων πυθεύθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, θεοῦ ποιεῦντος· “Ὡς ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὔνομα;” ὁ δὲ εἶπε, “ἸγΗΣΙΣΤΡΑΤΟΣ.” ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὀρηκτο λέγειν ὁ ἸγΗΣΙΣΤΡΑΤΟΣ, εἶπε· “Δέχομαι τὸν οἰωνόν, τὸν ἸγΗΣΙΣΤΡΑΤΟΝ, ὃ ξεῖνε Σάμιε. σὺ δὲ ἡμῖν ποιεῖς ὅπως αὐτός τε δούς πίστιν ἀποπλεύσαι, καὶ οἱ σὺν σοὶ ἑόντες οἶδε, ἢ μὲν Σαμίους ἡμῖν προθύμους ἔσεσθαι συμμάχους.”

92. Ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε, καὶ τὸ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὄρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον· μετὰ σφείων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν ἸγΗΣΙΣΤΡΑΤΟΝ, οἰωνόν τὸ οὔνομα ποιεύμενος. οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μαντευομένου σφί Δηϊφόνου τοῦ Εὐνίου, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ.

93. Τοῦ τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐνιονίον πρῆγμα τοιοῦνδε. Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱρὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκειται παρὰ ποταμόν, ὃς ἐκ Λάκμωνος οὐρεος ῥέει διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρας ἐς Θάλασσαν παρ’ Ὀρικὸν λιμένα· τὰς δὲ νύκτας ἀραιορημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν ἀστών, οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος. περὶ πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα ἐκ θεοπροπίου τινός. ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκάς. ἐνθα δὴ τότε ὁ Εὐνίος οὗτος ἀραιορημένος ἐφύλασσε. καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν, παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον διεφθειραν τῶν προβάτων ὡς ἐξήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ καὶ ἔφραξε οὐδενὶ, ἐν τόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα πριάμενος. καὶ, οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦτα γινόμενα· ἀλλ’, ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ὑπὸ δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στρηθῆναι. Ἐπεὶ τε δὲ τὸν Εὐνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατα

σφι ἔτικτε, οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. πρόφαντα δὲ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖται ἐγένετο, ἐπεὶ τε ἐπειρώτειν τοὺς προφήτας τὸ αἷτιον τοῦ παρεόντος κακοῦ· οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον “ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων Εὐήνιον τῆς ὄψιος ἐτέ-
 5 ρησαν. αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαι τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν, ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἔληται καὶ δικαιοῖ· τουτέων δὲ τελεομένων, αὐτοὶ δώσειν Εὐηνίῳ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλοὺς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα.”

10 94. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτά σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῇται ἀπόρρητα ποιησάμενοι προέθεσαν τῶν ἀστῶν ἀνδράσι διαπρῆξαι. οἱ δὲ σφι διέπρηξαν ὥδε. κατημένου Εὐηνίου ἐν θώκῃ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει. ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες εἰρώ-
 15 τεον “τίνα δίκην ἂν ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῇται δίκας ὑποστῆναι δώσειν τῶν ἐποίησαν.” Ὁ δὲ, οὐκ ἀκηκῶς τὸ θεο-
 πρόπιον, εἶλετο εἶπας· “εἴ τίς οἱ δοίῃ ἄγρους τῶν ἀστῶν, ὄρο-
 μᾶσας τοῖσι ἡπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ· καὶ οἰκῇσιν πρὸς τούτοις, τὴν ἤδεε καλλίστην ἐούσαν
 20 τῶν ἐν τῇ πόλει· τουτέων δὲ, ἔφη, ἐπήβολος γενόμενος, τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην.” Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόντες· “Εὐήνιε, ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῇται τῆς ἐκτυφλώσιος ἐκτίνουσί τοι κατὰ θεοπρόπια τὰ γινόμενα.” Ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα δεινὰ ἐποιεέτο,
 25 ἐνθευτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἔξαπατηθεῖς· οἱ δὲ πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτεμένων διδοῦσί οἱ τὰ εἶλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οὐνομαστός γενέ-
 σθαι.

95. Τούτου δὴ ὁ Διήφορος ἐὼν πᾶς τοῦ Εὐηνίου, ἀγόντων
 30 Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. Ἰδὼν δὲ καὶ τότε ἤκουσα, ὡς ὁ Διήφορος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐηνίου οὐνόματος, ἐξελάμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐηνίου παῖς.

96. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, ἀνήγον τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σαμῆος πρὸς Κα-
 35 λάμοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ ὀρμισσάμενοι κατὰ τὸ Ἰφραῖον τὸ ταύτη, παρεσκευάζοντο ἐς ναυμαχίην. οἱ δὲ Πέρσαι, πυθόμενοί σφας

προσπλῆειν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλῆειν. βουλευομένοισι γὰρ σφι ἰδόκει ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι· οὐ γὰρ ὦν ἰδόκειον ὁμοιοὶ εἶναι. ἐς δὲ τὴν ἡπειρον ἀπέπλεον, ὅπως ἔωσι, ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον, ἐόντα ἐν τῇ Μυκάλῃ· ὅς, κελεύσαντος Ξέρ- 5 ξου, καταλειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσε. τοῦ πληθὸς μὲν ἔξ μυριάδες· ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ Τιγράνης, κάλλιπτε καὶ μεγάθει ὑπερφέρων Περσέων. Ἐπὶ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλευσαντο καταφυγόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνείρυσαι τὰς νῆας, καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρυμα τῶν νεῶν, καὶ 10 σφέων αὐτέων κρησφύγετον.

97. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνῆγοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτινέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσωνά τε καὶ Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἐστὶν ἱρὸν, τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλῆος ἰδρύσατο, Νελλεῶ τῷ Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτου κτιστὴν· 15 ἐνθαῦτα τὰς τε νῆας ἀνείρυσαν, καὶ περιεβάλοντο ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἡμερα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν. καὶ παρσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νική- σοντες· ἐπ' ἀμφοτέρω ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρσκευάδατο.

98. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρβάρους 20 ἐς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφευγότεων· ἐν ἀπορίῃ τε εἶχοντο ὅ τι ποιέουσι, εἴτε ἀπαλλάσσωνται ὀπίσω, εἴτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τουτέων μὲν μηδέτερα ποιέειν, ἐπιπλέειν δὲ ἐπὶ τὴν ἡπειρον. παρσκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας καὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδωκε, ἔπλεον ἐπὶ τῆς Μυκάλης. 25 Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαινετό σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ ὥρων νῆας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν· ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νυτὶ παραπλέων, ἐγχερίμψας τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα Λευτιχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε τοῖσι Ἰωσι λέγων· “ Ἄν- 30 δρες Ἴωνες, ὅσοι ὑμῶν τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντελλομαι. ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνησθαι τινα χρὴ ἐλευθερίης μὲν πάντων πρῶτον, μετὰ δὲ, τοῦ συνθήματος Ἥβης. καὶ τὰδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἐσακούσας ὑμῶν πρὸς τοῦ ἐπακούσαντος.” αὐτὸς δὴ οὗτος 35 ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ ἐπ' Ἀρτε-

μισίῳ. ἥ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ψήματα τοὺς βαρβάρους ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἥ ἔπειτα ἀνεμειχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι.

99. Λευιχυίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένου, δεύτερα δὴ τάδε ἐπο-
 5 ευν οἱ Ἕλληνες. προσχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν·
 καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο. Οἱ δὲ Πέρσαι, ὥς εἶδον τοὺς Ἕλληνας
 παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας, τοῦτο
 μὲν, ὑπονοήσαντες τοὺς Σάμιους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται
 τὰ ὄπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων
 1) ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Αἰτικήν λε-
 λειμμένους οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πάντας, ἀποπέμπουσι
 ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἦκιστα ὑποψίην
 ἔχον, πεντακουσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦ-
 το δὲ, τὰς διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας
 15 προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὥς ἐπισταμένοιισι δι-
 θεν μάλιστα τὴν χώραν. ἐποίευν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ
 στρατοπέδου ἔωσι. τούτους μὲν Ἰώνων τοῖσι καὶ κατεδόκεον
 νεοχμὸν ἂν τι ποιέειν δυνάμιος ἐπιλαβομένοιισι, τρόποισι τοιού-
 τοις προειφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι. αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ
 20 γέγραφα ἔρκος εἶναι σφι.

100. Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι Ἕλλησι, προσήϊσαν
 πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δὲ σφι φήμη τε ἐσέπτατο ἐς τὸ
 στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκῆιον ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμε-
 νον. ἥ δὲ φήμη διῆλθε σφι ὧδε, ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μακρονίου
 25 στρατιὴν νικῶν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. Ἀῆλα δὴ πολλοῖσι
 τεκμηρίοις ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων· εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς
 ἡμέρης συμπιπτούσης τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ
 μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος, φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ταύτῃ
 ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσύναι τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον, καὶ
 30 εἰθελὲν προθυμότερον κινδυνεύειν.

101. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Δῆμητρος τεμένεια
 Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν
 τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον ἐγένετο (ὥς καὶ πρότερόν
 μοι εἴρηται) ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι.
 35 γεγενῆσθαι δὲ νίκην τῶν μετὰ Πανσάνειω Ἑλλήνων, ὁρθῶς σφι ἡ
 φήμη συνέβαινε ἐλθοῦσα· τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἔτι τῆς

ἡμέρης ἐγίνετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, περὶ Δεῖλῃν. οἱ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι μηρός τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγίνετο. Ἦν δὲ ἀρῶνδῃ σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὐ τι περὶ σφείων αὐτέων οὕτω, ὥς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἢ Ἑλλάς. ὥς μέντοι 5 ἢ κληδὼν αὐτῇ σφι ἐσέπιατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσσδον ἐποιεῦντο. Οἱ μὲν δὲ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἄεθλα προέκειτο.

102. Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τούτοις 10 τεταγμένοις, μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγίνετο κατ' αἰγιαλὸν τε καὶ ἄπειδον χώρων· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοις, κατὰ τε χαράδρην καὶ οὖρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήϊσαν, οὗτοι οἱ ἐπὶ τῷ εἰτέρῳ κίρεϊ ἔτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. Ἔως μὲν νυν τοῖσι Πέρῃσι ὄρθια ἦν τὰ γέγραφα, ἡμύ- 15 νοντό τε καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ. ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατός, ὅπως ἐωυτῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσάμενοι, ἔργου εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθουθεν ἤδη ἐπειροιοῦτο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέγραφα οὗτοι, φερόμενοι ἐσέπισον ἄλλεις ἐς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ 20 δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφηνγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυνώνιοι καὶ Τροιζήνιοι, οὕτω γὰρ ἔσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι, συνεπισπόμενοι συνεσέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀραίρητο, οὐτ' ἔτι πρὸς ἄλκην ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγὴν τε ὁρμέατο οἱ ἄλλοι, 25 πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γινόμενοι ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι. Ἀρταῦντης μὲν καὶ Ἰθαμίρης, τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι· Μαρδόντης δὲ καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης μαχόμενοι 30 τελευτῶσι.

103. Ἔτι δὲ μαχομένων τῶν Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχίριζον. Ἐπεσον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα· ἄλλοι τε, καὶ Σικυνῶνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως. Τῶν δὲ Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, 35 ἐόντες τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαρηρημένοι τὰ

ὄπλα, ὥς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκίαν τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνάτο, προσωφελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἕλλησι. Σαμίου δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἰωνεῖς ἄρξαντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀπουσιάντες ἀπὸ Περσέων ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροις.

104. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὲν τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας εἵνεκά σφι· ὥς, ἣν ἄρα σφείας καταλαμβάνη οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας σώζωνται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐτάχθησαν μὲν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι, τούτου τε εἵνεκεν, καὶ ἵνα μὴ παρόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ
10 τι νεοχμὸν ποίοιεν. οἱ δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προστεταγμένου ἐποίουν· ἄλλας τε κατηγέομενοί σφι ὁδούς φεύγουσι, αἱ δὲ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ τέλος αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. Οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνὴ ἀπὸ Περσέων ἀπέστη.

105. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι καὶ Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκῆσας. τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τουτέων, πολέμου ἕορτος Ἀθηναίοισι τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρῳ τῆς Καρυστίης χώρας ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κεῖσθαι ἐπὶ Γεραιστῷ. Μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζήτιοι καὶ Σικυνῶνιοι
20 ἡρίστευσαν.

106. Ἐπεὶ τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νῆας ἐνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν ληΐην προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυροὺς τινὰς χρημάτων εὗρον. ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. Ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες ἐβουλευόντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπη χρεὸν εἴη τῆς Ἑλλάδος κατοικίσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατεῖς ἔσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπειῖναι τοῖσι βαρβάροις. ἀδύνατον γὰρ εἶναι τοῖς σφι εἶναι ἑαυτούς, τε Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας
30 τὸν πάντα χρόνον, καὶ, ἑαυτῶν μὴ προκατημένων, Ἰώνας οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. Πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλει ἐοῦσι ἐδόκει, τῶν μηδισάντων ἑθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας, δοῦναι τὴν χώραν Ἰωσι ἐνοικῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκει
35 ἀρχὴν Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίους περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλεύειν. ἀντιτείνοντων δὲ τουτέων, προ-

θύμως εἶσαν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ οὕτω δὴ Σαρμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔνυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ ουμμαχικὸν ἐποίησαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι. τούτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι, ἔπλεον τὰς γιγύρας λύσοντες· ἔτι γὰρ ἐδόκειον ἐντεταμένους εὐρήσειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἕλλησπόντου ἔπλεον.

107. Τῶν δὲ ἀποφονγόντων βαρβάρων, ἐς τὰ ἄκρα τε τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ ἐς Σάρδεις. πορευομένων δὲ, κατ' ὁδὸν Μασίτις ὁ Δαρείου, παρα- 10
τυχὼν τῷ πάθει τῷ γεγονότι, τὸν στρατηγὸν Ἀρταύτην ἔλεγε
πολλὰ τε καὶ κακὰ, ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ φᾶς αὐτὸν εἶναι,
τοιαῦτα στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ, τὸν βασι-
λῆος οἶκον κακώσαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρυσι, γυναικὸς κακίῳ
ἀκοῦσαι, δέντρος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ 15
ποιούμενος, σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίτην τὸν ἀκινάκεια, ἀποκτεῖναι
θελών. καὶ μιν ἐπιθέοντα φρασθεὶς Ξειναγόρης ὁ Περηξίλειω,
ἀνὴρ Ἀλικαρνησεὺς, ὅπισθε ἑστεὼς αὐτοῦ Ἀρταύτην, ὑρπάζει
μέσον, καὶ ἐξάρας παῖει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι
Μασίτιω προέστησαν. ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα 20
αὐτῷ τε Μασίτη τιθέμενος καὶ Ξέρῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν
ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης πάσης ἤρξε Κιλικίης,
δόντος βασιλῆος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων, οὐδὲν ἔτι πλέον
ἐγένετο τουτέων, ἀλλ' ἀπικνέσονται ἐς Σάρδεις. Ἐν δὲ τῇσι Σάρ-
δισι ἐτύγχανε ἑὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐξ 25
Ἀθηναίων, προσπταίσας τῇ ναυμαχίᾳ, φυγῶν ἀπῆκετο.

108. Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἑὼν ἄρα, ἔρα τῆς Μασίτιω
γυναικὸς, ἐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα. ὥς δὲ οἱ προσπέμποντι
οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσέφερε, προμηθεύμενος
τὸν ἀδελφεὸν Μασίτην· (τωιούτῳ δὲ τοῦτο ἔχε καὶ τὴν γυναῖκα· 30
εὖ γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ τευξομένη·) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργου-
μος τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδὶ τῷ ἑωυτοῦ
Δαρείῳ, θυγατέρα τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ Μασίτιω· δοκέων
αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι, ἢ ταῦτα ποιήσῃ. ἁρμόσας δὲ, καὶ τὰ
νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλαυσε ἐς Σοῦσα. Ἐπὶ δὲ ἐκεῖ τε ἀπῆ- 35
κετο, καὶ ἡγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς

Μασίστειω μὲν γυναικὸς ἐπέπαυτο· ὁ δὲ διαμειψάμενος ἦρα τε καὶ ἐτύγγαυε τῆς Δαρείου μὲν γυναικὸς, Μασίστειω δὲ Θυγατρός· οὐνομα δὲ τῇ γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταῦντη.

109. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀνάπυστα γίνεται τρόπῳ τοιοῦδε.
 5 ἐξυφάνασα Ἀμηστρις, ἣ Ξέρξω γυνή, φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ θέης ἄξιον, διδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ ἡσθεὶς περιβάλλεται τε καὶ ἔρχεται παρὰ τὴν Ἀρταῦντην. ἡσθεὶς δὲ καὶ ταύτῃ ἐκέλευσε αὐτὴν αἰτήσασθαι ὅ τι βούλεται οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ ὑπουργη-
 μένων· πάντα γὰρ τεύξασθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε
 10 παροικίῃ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε Ξέρξῃ· “ Δώσεις μοι τὸ ἄν σε αἰτήσω; ” ὁ δὲ, πᾶν μᾶλλον δοκέων κείνην αἰτήσασθαι, ὑπισχνέτο καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει το φᾶρος. Ξέρξης δὲ παντοῖος ἐγένετο οὐ βουλόμενος δοῦναι· κατ’ ἄλλο μὲν οὐδὲν, φοβεόμενος δὲ Ἀμηστριν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζούσῃ τὰ γινόμενα
 15 οὕτω ἐπευρεθῇ πρήσων· ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου, καὶ χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξιν ἄλλ’ ἢ ἐκείνη· Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς δῶρον· ἀλλ’, οὐ γὰρ ἔπειθε, διδοῖ τὸ φᾶρος. ἡ δὲ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ δώρῳ ἐφόρεε τε καὶ ἀγάλλετο· καὶ ἡ Ἀμηστρις πυνθάνεται μιν ἔχουσαν.

20 110. Μαθοῦσα δὲ τὸ ποιούμενον, τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ εἶχε ἔγκοτον· ἡ δὲ ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶναι αἰτίην, καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασίστειω γυναικὶ ἐβούλενε ὕλεθρον. φυλάξασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν ἰωυτῆς Ξέρξην βασιλῆϊον δεῖπνον προτιθέμενον· (τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἀπᾶς τοῦ
 25 ἐνιαυτοῦ, ἐν ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεὺς· οὐνομα δὲ τῷ δείπνῳ τούτῳ, Περσιστί μὲν, τυκτὰ, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, τέλειον· τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μούνον βασιλεὺς, καὶ Πέρσας δωρέεται·) ταύτην δὲ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμηστρις, χρήζει τοῦ Ξέρξω δοθῆναι οἱ τὴν Μασίστειω γυναῖκα. ὁ δὲ δεινὸν τε
 30 καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τοῦτο μὲν, ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδοῦναι, τοῦτο δὲ, ἀναιτίην ἐοῦσαν τοῦ πρήγματος τούτου· συνῆκε γὰρ τοῦ· εἶνεκεν ἐδέετο.

111. Τέλος μέντοι, κείνης τε λιπαρεούσης, καὶ ἐπὶ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, ὅτι αὐτῇσαι τὸν χρήζοντα οὐ σφι δυνατὸν ἔστιν ἀντι-
 35 λήθου δεῖπνον προκειμένου, κάρτα δὲ ἀέκων κατανεύει· καὶ πα-
 ραδούς, ποιεῖ αὐδὲ. τὴν μὲν κελεύει ποιεῖν τὰ βούλεται· ὁ δὲ

μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφεὸν λέγει τάδε· “Μασίστα, σὺ εἰς
Λαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δ’ ἔτι τούτοις καὶ εἰς
 ἀνὴρ ἀγαθός. *γυναικὶ* δὴ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικεῖς, μὴ συνοικεῖς·
 ἀλλὰ τοι ἀντ’ αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι *θυγατέρα* τὴν ἐμήν. ταύτῃ συν-
 οῖκες· τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δοκεῖ ἐμοὶ, μὴ ἔχε *γυναῖκα*.” 5
 Ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμάσας τὰ λεγόμενα λέγει τάδε· “Ἵν
 δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις ἄχρηστον, κελεύων με *γυναῖκα*, ἐκ
 τῆς μοι παῖδες νενηλίοι τέ εἰσι τρεῖς καὶ *θυγατέρες*, τῶν καὶ σὺ
 μίαν. τῷ παιδί τῷ σεωυτοῦ ἡγάγιο *γυναῖκα*· αὐτῇ τέ μοι κατὰ
 νόον *τυγχάνει* *κάριτα* *ἐοῦσα*· ταύτην με κελεύεις μετέντα *θυγατέρα* 10
 τὴν σεωυτοῦ *γῆμαι*; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι ἀξιεύμε-
 νος *θυγατρὸς* τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι *τουτέων* οὐδέτερα· σὺ δὲ
 μηδαμῶς βίω, *πρήγματος* τοιοῦδος δεόμενος. ἀλλὰ τῇ τε σῇ *θυ-*
γατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδὲν ἥσσω, ἐμὲ τε ἔα *γυναικὶ*
 τῇ ἐμῇ συνοικεῖν.” Ὁ μὲν δὴ τοιούτοις ἀμειβεται· *Ξέρξης* δὲ 15
θυμωθείς λέγει τάδε· “Οὕτω δὴ τοι, Μασίστα, *πέπρηχται*· οὔτε
 γὰρ ἂν τοι δώῃν *θυγατέρα* τὴν ἐμήν *γῆμαι*, οὔτε ἐκείνη *πλεῦνα*
χρόνον συνοικήσεις· ὥς μάθης τὰ διδόμενα δέχεσθαι.” Ὁ δὲ,
 ὡς ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, *ἐχώρει* ἔξω· “*Δέσποτα*, οὐ δὴ
 κώ με ἀπώλεσας;” 20

112. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐν τῷ *Ξέρξης* τῷ
 ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ *Ἀμιστρίς*, μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους
 τοῦ *Ξέρξεω*, διαλυμαίνεται τὴν *γυναῖκα* τὴν Μασίστειω· τοὺς τε
 μαζοὺς ἀποταμοῦσα *κυσὶ* *προέβαλε*, καὶ *ῥίνα*, καὶ *ὦτα*, καὶ *χείλια*·
 καὶ *γλῶσσαν* ἐκταμοῦσα, ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει *διαλελυμασμένην*. 25

113. Ὁ δὲ Μασίστης οὐδὲν κω ἀκηκῶς *τουτέων*, ἐλπόμενος
 δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπίπτει *δρόμῳ* ἐς τὰ οἰκία. ἰδὼν δὲ
διεφθαρμένην τὴν *γυναῖκα*, αὐτίκα μετὰ ταῦτα *συμβουλευσάμενος*
 τοῖσι *παισὶ*, ἐπορεύετο ἐς *Βάκτρα* σὺν τε τοῖσι *ἐωυτοῦ* *υἱοῖσι*, καὶ
 δὴ κού τισι καὶ ἄλλοις, ὥς ἀποστήσων *ρομὸν* τὸν *Βάκτριον*, καὶ 30
 ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλῆα· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὥς
 ἐμοὶ δοκεῖ, εἴπερ ἔφθῃ ἀναβὰς ἐς τοὺς *Βακτρίους* καὶ τοὺς
Σάκας· καὶ γὰρ ἔστειργόν τέ μιν, καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν *Βακτρίων*.
 ἀλλὰ γὰρ *Ξέρξης*, *πυθόμενος* ταῦτα ἐκείνον *πρήσσοντα*, *πέμψας*
 ἐπ’ αὐτὸν *στρατιήν*, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτόν τε ἐκείνον καὶ 35
 τοὺς *παῖδας* αὐτοῦ, καὶ τὴν *στρατιήν* τὴν ἐκείνου. Κατὰ μὲν

τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξῃ καὶ τὸν Μασίστῃ θάνατον τοσαῦτα ἐγέ-
νετο.

114. Οἱ δὲ ἐκ Μυκᾶλης ὄρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόν-
του, πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὄρμιον ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες·
6 ἐνθαῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἀβυδον, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον διαλευ-
μένας, τὰς ἐδόκεον εὐρήσειν ἔτι ἐντεταμένας· καὶ τουτέων οὐκ
ἤκιστα εἵνεκεν ἐς τὸν Ἑλλησποντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ
Λευκίδα Πειλοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα·
Ἀθηναίοισι δὲ καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ, αὐτοῦ ὑπομείναντας,
10 πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου. Οἱ μὲν δὲ ἀπέπλεον· Ἀθηναῖοι δὲ,
ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβαλόντες ἐς τὴν Χερσονήσον, Σηστὸν ἐπολιόρ-
κεον.

115. Ἐς δὲ τὴν Σηστὸν ταύτην, ὡς ἰόντος ἰσχυροτάτου τείχεος
τῶν ταύτῃ, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἕλληνας ἐς τὸν
15 Ἑλλησποντον, ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ
Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων
ὄπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς. εἶχον δὲ ταύτῃ ἐπιχώριοι Αἰολεές,
συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμαχῶν συχνὸς ὅμιλος.

116. Ἐτυράννευς δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξῃ ὑπαρχὸς Ἀρ-
20 ταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος. ὃς καὶ
βασιλῆα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλειω τοῦ
Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἑλαιοῦντος ὑφελόμενος. ἐν γὰρ Ἑλαιοῦντι
τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειω τάφος τε, καὶ τέμενος περὶ
αὐτὸν, ἐνθα ἔην χρήματα πολλὰ, καὶ φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργύραι,
25 καὶ χαλκός, καὶ ἐσθῆς, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύ-
λησε, βασιλῆος δόντος. λέγων δὲ τοιάδε Ξέρξεα διεβάλετο· “Δέ-
σποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἕλληνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ γῆν τὴν σὴν
στρατευσάμενος, δίκης κυρήσας, ἀπέθανε. τούτου μοι δὸς τὸν
οἶκον, ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι.”
30 ταῦτα λέγων εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς
οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκείνου ἐφρόνεε. Ἐπὶ γῆν δὲ τὴν
βασιλῆος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλειον ἔλεγε, νοέων τοιάδε· τὴν
Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ξυυτῶν εἶναι Πέρσαι, καὶ τοῦ αἰεὶ βασι-
λεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἑλαιοῦντος ἐς Σηστὸν
35 ἐξεφόρησε, καὶ τὸ τέμενος ἔσπειρε, καὶ ἐνέμετο· αὐτὸς τε ὅπως
ἀπίκοιτο ἐς Ἑλαιοῦντα ἐν τῷ αὐτῷ γυναιξὶ ἐμίσγεται. Τότε δὲ

ἐπολιορκέτο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην, οὔτε προσδεκόμενος τοὺς Ἕλληνας· ἀφυλάκτῃ δὲ κως αὐτῷ ἐπέπιασαν.

117. Ἐπεὶ δὲ πολιορκουμένοι οἱ σφι φθινόπωρον ἐπιγίγνεται, καὶ ἥσυχаллон οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τε τῆς ἐσωτῶν ἀποδημέοντες, καὶ οὐ δύναμενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅπως ἀπάγοιεν σφείας ὁπίσσω· οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ ἐξελῶσι, ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινόν σφείας μεταπέμψηται· οὕτω δὲ ἕατερρον τὰ παρρόντα.

118. Οἱ δ' ἐν τῷ τείχεϊ ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἔσαν, 10 οὕτω ὥστε τοὺς τόνους ἔφοντες τῶν κλινέων ἐσιτέοντο. ἐπεὶ τε δὲ οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτω δὲ ὑπὸ νύκτα οἰχονται ἀποδράντες οἱ τε Πέρσαι καὶ ὁ Ἀρταῦκτις καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τεύχεος καταβάντες, τῇ ἣν ἐρημότατον τῶν πολεμίων. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγγίγνεται, οἱ Χερσονησῖται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθηναίοις τὸ γεγονός, καὶ τὰς πύλας ἀνοιξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖντες 15 ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον.

119. Οἰόβαζον μὲν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηϊκὴν Θρηϊκῆς Ἀψίνθιοι λαβόντες ἔθυσαν Πλειστώρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ, τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. Οἱ δὲ 20 ἅμφοι τὸν Ἀρταῦκτιν ὕστεροι ὀρμηθέντες φεύγειν, καὶ, ὥς καταλαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὲρ Αἰγὸς Ποταμῶν, ἀλιζόμενοι χρόνον ἐπὶ συχρόν, οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντές σφείας οἱ Ἕλληνες ἤγον ἐς Σησιόν· μετ' αὐτέων δὲ καὶ Ἀρταῦκτιν δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. 25

120. Καὶ τῶν τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων ταρίχους ὀπτῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε. οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἤσπαιρον, ὅπως περ ἰχθύες νεοάλωται. καὶ οἱ μὲν περιχυθέντες ἐθώμαζον. ὁ δὲ Ἀρταῦκτις, ὥς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους, ἔφη· “Ξεῖνε Ἀθηναῖε, 30 μὴδὲν φοβέο τὸ τέρας τοῦτο. οὐ γὰρ σοὶ πέφηνε· ἀλλ' ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἐλαιούντι Πρωτεσίλειος, ὅτι καὶ τεθνεὺς, καὶ τάριχος ἔων, δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα σινέεσθαι. νῦν ὦν ἅποινά μοι τάδε ἐθέλω ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ θεῷ· ἀντὶ δ' 35 ἐμεινωτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια Ἀθηναίοισι,

περιγενόμενος." Ταῦτα ὑπισχόμενος, τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον οὐκ ἔπειθε. οἱ γὰρ Ἐλαιούσιοι τῷ Πρωτεσίλειω τιμωρόντες ἐδίδοντό μιν καταχρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτη ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης
 5 ἔξευξε τὸν πόρον, οἱ δὲ λέγουσι ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος, στανίδα προσπασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταῦκτεω κατέλευσαν.

121. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τὰ τε ἄλλα χρήματα ἄγοντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὄπλα τῶν γεφυρέων, ὥς
 10 ἀναθήσαντες ἐς τὰ ἱερά. καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδὲν ἔτι πλεόν τουτέων ἐγένετο.

122. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταῦκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος προπάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λόγον, τὸν ἐκείνοι ὑπολαβόντες Κύρῳ προσήνεικαν, λέγοντα τάδε· "Ἐπεὶ Ζεὺς
 15 Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σοὶ, Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα· φέρε, γῆν γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέην, μεταναστάντες ἐκ ταύτης, ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἐκαστέρω· τῶν μίαν σχόντες, πλείοσι ἐσόμεθα θωμαστότεροι. οἶκος δὲ ἄρχοντας ἀνδρας τοιαῦτα
 20 ποιεῖν· κότε γὰρ δὴ καὶ παρέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολλῶν ἄρχομεν πάσης τε τῆς Αὐτῆς;" Κῦρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποιεῖν ταῦτα· οὕτω δὲ αὐτοῖσι παραίνεις κελεύει παρασκευάζεσθαι, ὥς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἀρξομένους. φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς
 25 ἀνδρας γίνεσθαι· οὐ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι, καρπὸν τε θωμαστὸν φύειν καὶ ἀνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀποστάντες, ἐσωθέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου· ἄρχειν τε εἴλοντο λυπρὴν οἰκίοντες μᾶλλον, ἢ πεδιάδα σπείροντες ἄλλοισι δουλεύειν.

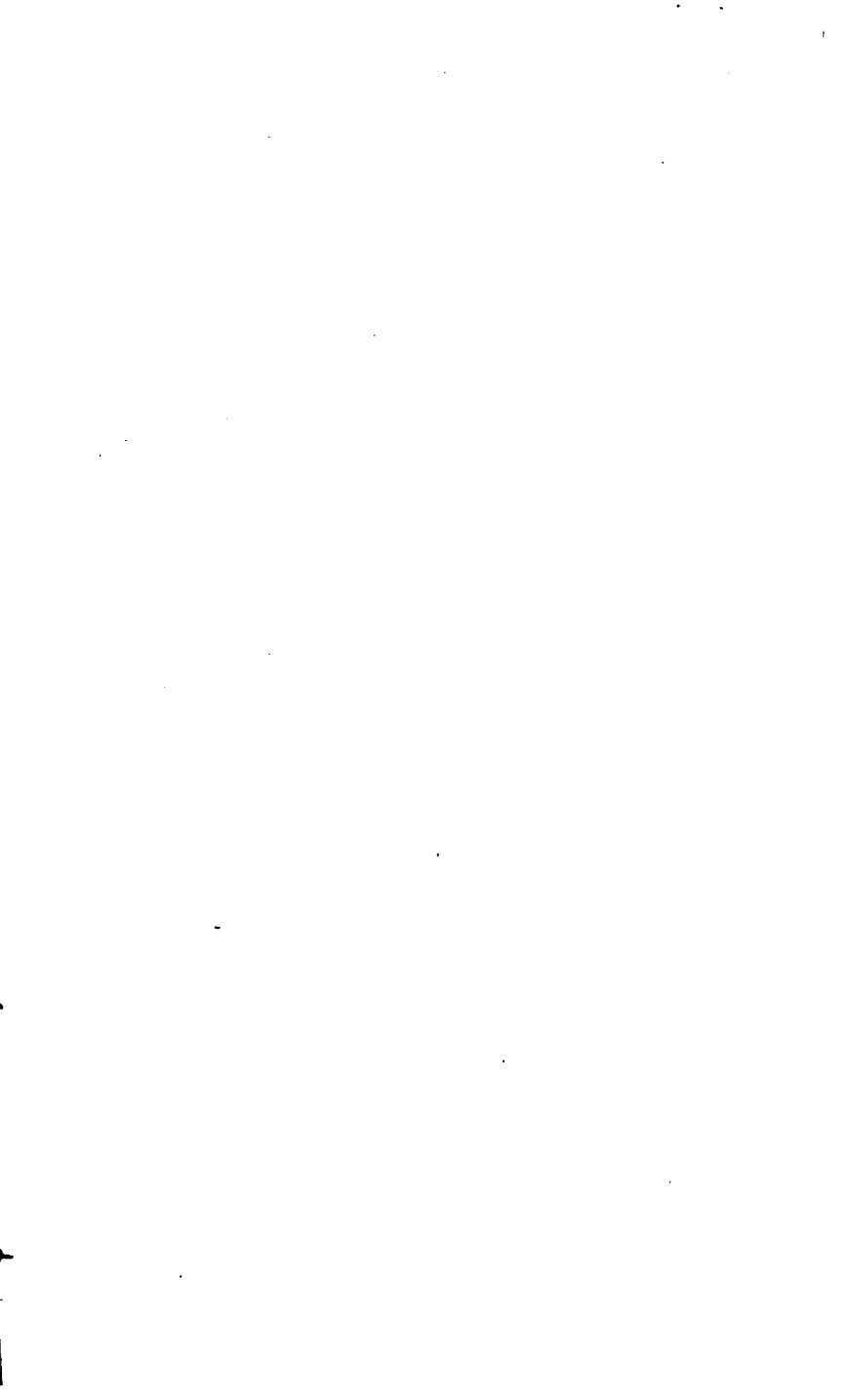
ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἘΝΑΤΗ.

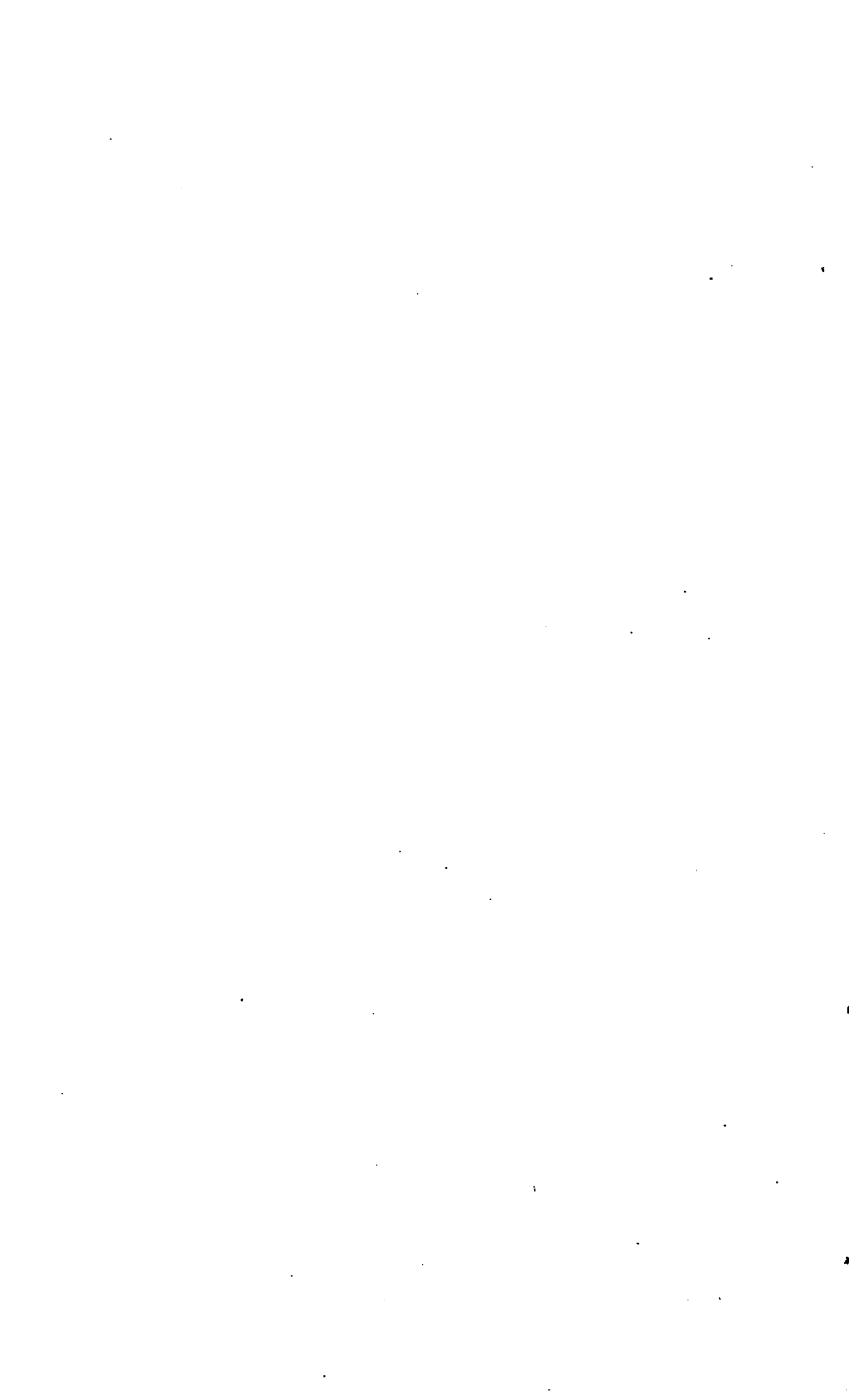

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.